BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
2 B
20

6. 2. B. 20

HADRIANVS TT. S. CHRYSOGONI, S. R. E. PRESB. Cardinal. Botoien. De ſermone Latino, & modis Latine loquendi.

EIVSDEM VENATIO AD ASCANIVM CARDINALEM.

ITEM, ITER IVLII II. PONT. ROM.

PARISIIS
Apud Simonem Colinæum.
1 5 3 4

51

INDEX HA
DE MOD
NE LOQ

ABdc
Ab
Ab
Abhinc,q
uo,quād
iungi
Ab ineu
Ab initi
Ablegar
Abſit ve
Abſq;
Abſtine
tinere
Acceder
Accepti
ſum re
Accept
Accipe
Accipe
Accip
Accip
Acci
Acci
Acci
Acci
Acci
Acq
Act
Acu

INDEX HADRIANI DE MODIS LATINE LOQVENDI.

Abdo folio 38
Abeſſe 46
Abeſſe bidui 45
Abhinc,quãdoq; ablatiuo,quãdoq; accuſatiuo iungi 32
Ab ineunte ætate 77
Ab initio.A primo 48
Ablegare 29
Abſit verbo inuidia 46
Abſq; 81
Abſtinere manus & continere 133
Accedere 43
Acceptũ referre,expenſum referre 14
Acceptus male 35
Accipere hoſpitio 34
Accipere vulnus 33
Accipere plagam 34
Accipere cladẽ eodem
Accipere beneficiũ 35
Accipere iniuriam 34
Accipere cõditionẽ 35
Accipe detrimẽtũ eod.
Accipere dolorẽ eodẽ
Acquieſcere 40
Acta ætas 76
Acutum 48
Adeo 28
Ad diem,ad annũ 122
Adeſſe 41
Ad exemplum 100
Ad extremum 48
Adhæreſcere 42
Adijcere oculum 46
Adire 43
Adiũgere & accedere 42
Ad manũ eſt aliqd 131
Admouere manus 134
Ad pedes deſilire 166
Ad rem facit 212
Adrepo 43
Adſcribere 49
Adſum 41
Ad tempus 192
Ad verbum,ad vnũ 46
Aduerſaria 39
Aduerſus animi ſententiam 76
Adulta ætas 77
Ades 73
Ædificare eodem
Æditimũ,an æditũ ſit dicendum 10
Æque,& perinde,particula cõiuncta cum de, atq;,vt,quàm 22
Æque abſolute 23
Æqui boniq; facio 88
Æs alienum eod.
Æſtimare capitis 80

Æſtimare litem eodem
Ætatem viuere 77
Affecta ætas 76
Affectus 39
Afferre pedem 99
Afferre manus 132
Agere ad pręſcriptũ 49
Agere ætatem 78
Agere iniuriarum 49
Aggredior 42
Alienus 48
Alio cũ particula, ac 17
Aliud ac eodem
Alius eodem
Itẽ de alio, cũ particula atq;, coniuncto 18
Alius atq; eodem
Alius modi atq; 18
Allegare 29
Aliò verſum 208
Aliquò verſum eodem
Aliter particula, cũ ac, atq;, vt coniuncta 20
Alter 24
Alterum tantum 26
Alter & vigeſimus eodẽ
Alter quiſquam 142
Amo 40
Amo vt cũ maxime 57
Amabo 37
Amplius 30
Amplius particula, coniuncta nominatiuo, accuſatiuo & ablatiuo 31
Animaduertere 49
Animi cauſa 47
Animo præſenti 49
Applico 43
Anteuertere 158
Appoſite 41
A primo 48
A principio 47
A ꝓprio verborũ ſignificato nõ recedendũ 13
A puero 106
Apuleiũ curioſi legũt 7
Aqua mihi hæret 136
Arbitratu meo 46
Arteria 44
Aſpicio 43
Aſpirare 38
Aſſequor 57
Aſſignare 35. & 46
Aſtringo & relaxo 210
Aſſumo 188
At, Atat 44
Atque 87
Attrectare 49
Attribuo 36
Attentare 195
Autem 47

Barbarum 50
Belle habere 51
Bene audire 50
Bene cadere eodem

Bene mane 51
Bene multi eodem
Boni conſulere eodem
Bona pars eodem
Bene vertat 49
Bono eſſe 51

Caput 51
Capite aperto 52
Capite obuoluto. eodem.
Cadere cauſa 60
Cauſa anĩ,officij &c. 46
Caueor 57
Cedo aduerbium 58
Cedere 59
Cæſar Latinus fuit 4
Cæli grauitas 58
Certus eodem
Certum ſcire 212
Certum habere eodem
Cohors 60
Commodum 57
Commode cadere 50
Cõparatiu9 cũ particula ac & atq; cõiunctus 19
Condicere 58
Confectus ætate 77
Conferre manus 133
Conferre pedem 99
Confertum 71
Confertiſſimum 72
Confertim eodem
Confirmare 60
Conſcendere 55
Conſentio 58
Conſequor 57
Conſidere 177
Cõtẽdo & remitto. 209
Contra particula,cũ,ac, atq;,q̃ cõiuncta 21
Continere manus 133
Contraho & dilato 210
Conturbare 54
Cornelius Cethegus 2
Corrumpere 55
Crepare 60
Cum 52
Cur 175

Dare aurib9 72. 190
Dare bibere 71
Dare vitio,crimini 65
Dare legare 209
Dare manus 133
Dare negotium 72
Dare pœnas eod.
Dare pignori 65
Dare præſtare 209
Dare promiſſa 214
Dare ſe in pedes 72
Dare ſe in viam. eodem
Dari fieri 209
De 60
Declamo 9

De die, de nocte 135
Deducere ſignificat comitari ſiue domũ perducere, quãdoq; de ratione aliqua demere, redigere. 68 & deinceps.
Deferre nomen 69
Degere ætatem 77
Degitur vita 78
Deorſum verſum 208
Deponẽtia paſſiue ſumpta. 65
Deprecãdi modus 159
Deijcere oculos 65
De meliore nota 73
Deſcribere 79
De ſententia 75
Deſidere 177
Deſpero & deſpetor 186
Dicere legem 65
Dicere cauſam 63
Dicere diem 64
Dicere ius eodem.
Dicere ſententiã. eodem
Dicere teſtimoniũ 62
Dicet aliquis 65
Dij faciãt, pro vtinã. 73
Dij meliora eodem
Diminuere caput 67
Differtum 71
Diſſimilis cũ ac & atq;. 21
Diſſimulare 73
Diſcedere à perſona. 71
Ducere ſortem, vitã, ſpiritum 65
Dum 66

EAtenus 171
Ec 81
Ecquid eodem
Ecce tibi 79
Edere 83
Edere annos 84
Edere cædem eodem
Edere nomen eodem
Edere clamorẽ eodem
Edere exẽpla auarit. eo.
Edere fœtus 85
Edere iudicium eodem
Edere ignem 84
Edere munus gladiatorium eodem
Edere prælium eodem
Edere riſus eodem
Edere ſpiritum 83
Edere ſignum 84
Edere ſcriptum eodem
Edere ſtragem 83
Edere ſonos 84
Edere oracula eodem
Edere librum eodem
Edere ſcelus 83
Eodem exemplo literas accipere &c. 43
E dignitate 114

Editiſſimus 85
Edormire 78
Efferre pedem 99
Eloquentia omniũ regina contabuit 7
Eloquentiam perituram Cicero prædixit 5
Ennius 2
Eo loci,quo loci 108
E republica 114
Es 73
Eſſe bibere 209
Eſſe curę aut voluptati. 74
Eſſe malo 79
Eſſe bono eodem
Eſſe numero 79
Æſtimare litem.eodem
Æſtimare capitis 80
Eſt quod 85
Etiam 87
Etiamnum 211
Etiam nunc 210
Etiam tum 211
Euelli 80
Ex 60
Exacta 74
Exacta ætas 76
Ex animo eodem
Exaudio 83
Excludo tempore 74
Excepto quòd 79
Excipere 86
Exhalare crapulam 78
Exempli cauſa 47
Execrandi modus 136
Exigere ætatem 78
Eximere 88
Expenſum ferre 14
Experiens vir 213
Ex re tua 114
Ex ſententia 75
Extra 81
Extra iocum 74
Extrahere 79
Exigere nomina 147
Ex vſu 78

Facere officium 95
Facere mecũ, facere ſecũ,facere nobiſcũ,vnà facere. eodẽ
Facere verſus 96
Facere ſumptum eodẽ
Facere vitium eodem
Facere iniuriam eodem
Facere impetum eodẽ
Facere cõtumeliã eodẽ
Facere modos 97
Facere gratum eodem
Facere ſacrificium 91
Facere turbas 93
Facere poteſtatem 97
Facere argentariã eodẽ
Facere manum eodem
Facere vellaturam eodẽ

Facere cædem eodem
Facere vota eodem
Facere inſidias eodem
Facere funus 98
Facere reum eodem
Facere mẽtionẽ eodem
Facere ſcelus 91
Facere conuicium 92
Facere iudicatum 98
Facere imperata. eodem
Facere vindemiã eodẽ
Facere ſementẽ eodem
Facere iuſta 94
Facere copiam eodem
Facere medicinã 95
Facere iudicium eodem
Facere authoritatẽ eodẽ
Facere lucrum eodem
Facere cõiecturã. eodem
Facere rem diuinã. eodẽ
Facere furtum eodem
Facere rem eodem
Facere verbũ & ṽba 93
Facere ſcriptum 92
Facere ſtipendia 91
Facere prælium eodem
Facere teſtamentũ eod.
Facere dolorem 92
Facere iter 93
Facere flagitium 91
Facere iratum eodem
Facere ludos 92
Fac eſſe, pro quo barbari dicũt, ponam9 quòd ita ſit 89
Facere promiſſum 93
Facere fidem 92
Facere hæredes 98
Facere periculum 92
Facere delicias 90
Facere æs alienum 91
Facere caſtra 92
Facere damnum 90
Facere naufragium 93
Facere finem 91
Facere facinus eodem
Factus ad vnguẽ 100
Facinoris & ſceleris crimen. 99
Ferre, inferre & referre 98
Ferre ad cælũ 90
Ferre in oculis eodem
Firmus & infirmus. 201
Fraus 100
Frugi cũ bono ſæpe poſitum. 90
Fugitans litium 166
Fugiens laboris eodem

Gaudere in ſinu. 102
Gemor 57
Generatim 191
Germanus eodem
Gratulari 102

Grauate, aduerbiũ eod.
Gręcia inops verborũ 10

HAbeo dictũ 105
Habeo dicere eo.
Hēre honorē 102
Habere quæſtui, habere honori 212
Habere rationem abſentis 105
Habere ſenatum 103
Haberi numero 79
Habitare in oculis 90
Hactenus 171
Hoc ætatis, quid ſis ętatis 107
Hoc me mouet 213
Homo Romanus, homo Gręc⁹, homo adoleſcēs, homo Italic⁹, homo nou⁹, homo cōſularis 104
Homo valens eod.
Honoris cauſa 47
Habere ſermonem 103
Habere iter eod.
Habere fidem eodem
Hortenſius elegans 5

IAcere ad pedes & genua. 112
Iā à principio, iā inde vſq; à puero, iā à puero, à pueris, vſq; à pueris, & à puero: iam inde ab adoleſcentia, iā inde vſq; à pueritia 106
Iam nūc iam tum 211
Id ætatis 107
Id tpis, per id tēpus eod.
Idem 24 Ille alter 27
Impfecta loquēdi ętas 6
Impingere 108
Impreſſio 109
Importunus 118
In apertũ proferre 214
Incidit mihi 112
In diem 120
In dies ſingulos eod.
Indormire 78
Indicta cauſa 64
Ineunte vere 77
Ineunte ætate eodem
Infantia 108
Informare 114
Ingraueſcēte ætate 77
In hunc diē, in hanc horā, in hunc annũ 119
Inire conſiliũ, pugnam, pręliũ, vrbem, conſulatũ, rationē 110 & 111
Inire epulas, numerum interfectorum, interregnum, conuiuiũ 111
In loco 117
Inijcere manus 133
Inire gratiam 109

In manũ conuenire 117
In manib⁹, inter manus, in manu 129
In manus dare &c. 131
Initio 48
In militem, in capita, in naues 122
In primam diem, in primam horam 121
In paucos dies, in duos menſes, in quintum annum eodem
In partem, particula iũcta cum atque 23
In rem eſſe 114
In manibus eſt 130
In morem 140
Inſanus 185
Inſolens infamiæ 166
Inſolens 123
Inſuetus cõtumeliæ. 166
Inſtruere hortos, nauẽ, fundum, domum 112
In ſingulos annos 122
In ſingulos dies 120
Integer 116
In tempus 193
Intẽtare mortem, & manus 111
Interdiu 145
Inter manus 131
Inſtar 111
Ire agere 209
Ire in ſententiam 123
Iubeo te bene valere, habere bonum animum, & ſaluere 116
Iurare & periurare 108
Iurare in verba eodem
Iure tuo & meo 112
Iuxtà particula, cũ ac, atque mecum tecũmque coniuncta, & quandoq; abſolute poſita 24
Item & ita 113
Item particula, cum atq; & vt coniuncta 19

Labes 128
Lapide quadrato ædificare 123
Lapide ſtructili, aut cæmentitio, vel ſtructura aut ruderatione ædificare eodem
Latinitas vera Vergilianis tẽporibus aboleſcere incipiebat 38
Latinorum quatuor tẽpora 2
Latine loqui 129
Legare 29
Legum metuens 166
Læua & ſiniſtra 129
Licet 126
Licet abſolute 127

Limen ſuperum 129
Lingua nũcupare eodẽ
Liuius Andronicus primus latine ſcripſit 2
Loci & cæli grauitas 58
Longe 125
Loquẽdi perfecta ętas 4

MAgnus numer9 139
Male audire 50
Male cadere eodem
Male vertat 49
Martianus Capella 8
Maximus 151
Male acceptus 35
Manere in ſententia 76
Maxime omnium 213
Mecum facere,ſecum facere,vnà facere, nobiſcum facere 95
Mea ſententia 76
Medietas 9
Meis verbis 138
Meo,tuo,ſuo,reipublicę nomine 134
Merito te amo 136
Mihi aqua hæret eodẽ
Metuo ne non 142
Miles 166
Minus particula, nominatiuo,accuſatiuo &ablatiuo iuncta 32
Minimum 212
Miſcere 71
Minime omnium 213
Miſſum facere 139
Mittere ſubſidio 74
Mittere ſanguinem 136
Modice 140
Modicum eodem
Modus agri 138
Momentum 167
More maiorum 140
Mouet me eodem
Multa nocte, de die, de nocte 135
Multo mane 51
Multo 126
Multus 135

NEgatio 142
Negatio ſimpliciter poſita ſine verbo metuo,vereor,timeo 143
Nec caput,nec pedes habere 145
Nemo 141
Nemo quiſq̃, nemo homo,homo quiſq̃ eodẽ
Nemo vnus, & nemo vnus vir 141
Ne,plura ne lõgũ faciã, ne multis &c. 144
Ne viuã,ne valeã 146

Ne ea res ſit mihi fraudi 100
Néve hoc,néve illũd 146
Nihil abeſt 194
Nihil ad Perſium 144
Nihil eſt quod 85
Nihil mihi lõgius 145
Nihil ſimul inuentum & perfectum 2
Noctu 145
Nomen facere 146
Nomina facere 147
Nomina exigere eod.
Nomĩa ſimpliciter eod.
Non habeo quod te accuſem 145
Non ita factus 100
Non idem tibi & mihi. 145
Non ires 144
Non me impedit 140
Non nemo 141
Noſtra memoria 137
Noua fugienda 10
Nullo negotio 143
Numerus vini 139
Nunc erat 146
Nũquid Romam velis: vel nũquid me vis 144

OB 150
Ob ꝓ cõtra eod.
Obireprouinciã, obire fundos, obire ſacra eodem.
Obtinere prouinciã 149
Obtingere ꝓuinciã eod.
Offendere 151
Officij cauſa 47
Operam ludere 148
Operæ 149
Opes 151
Opportune cadere 50
Optimus maximus 151
Os 148

PAganus 166
Par ac pariter particula coniuncta cum ac,atq;,vt 23
Pars,ꝓ virili parte 160
Participia nomina effecta 166
Parum abeſt 194
Paruo labore,ſiue paruo negotio 159
Patrum memoria 137
Pedibus ſtipendia facere 166
Pedibus ire 165
Pedibus merere eod.
Pedibus ingredi eodem
Peius odiſſe 166
Peius timere eodem
Per fortunas, per fidem 178

Per ætatem 128
Perinde quaſi 23
Perinde, & æque particula cōiuncta cum ac, atq;,vt,quàm 22
Per manus 132
Perpetuare 153
Perpetuus 152
Perſcribere 169
Perſcriptor eodem
Per tempus 192
Pertinere 157
Peruadere 161
Pijſſimus 9
Planum facere 164
Plena manu 133
Plus particula ablatiuo, accuſatiuo,& nominatiuo iuncta 31
Ponere in lucro,& in lucris 159
Poſt hominum memoriam 137
Poſt homines natos eo.
Poſt tempus 193
Præ 155
Præ manibus 132
Præ manu dare eodē
Præire 163
Præcipito 158
Præiudicare 155
Pręſtare culpam,dolum & huiuſmodi 153
Præſcribo 162
Præſumere 187
Præterea 162
Præter ſententiam 76
Præuertere 158
Primæ 168
Primas ferre eodem
Primo 48
Primo quoq; die 193
Primo quoq; tēpore eo.
Primorib⁹ labris,vel primoribus digitis attingere,ſumere 164
Præcipitata ætas 77
Principio 48
Pro certo habere 212
Procūbere ad pedes, & genua 112
Prodere memoriæ 164
Pro eo particula cōiuncta cum atq; 23
Profiteri 168
Prouecta ætas 77
Prouolui ad pedes,& genua 112
Propinare 71
Pro ſe quiſq;,vterq; 165
Pro tempore,pro re,pro loco 159
Pro virili parte 160
Proxime,propius 161
Proxime particula,cum atq; coniuncta 22

Proximũ & vicinũ 156
Prudens & imprudens legum 212
Punctũ, momentũ 167

QVa cauſa 177
Qua itieris 179
Qua de Bruto. eodem
Quàm 36
Quamdudum 173
Quamcitiſſime 179
Quammox 173
Quamobrem 175
Quamplurimus 179
Quampridem 173
Quanti facere 95
Quapropter 177
Quare eodem
Quatenus 171
Quoquo verſum 208
Quaqua verſum. eodem
Quæ malum 175
Quid faceret aliud 170
Quid illi fiet 169
Quid faciam eodem
Quid illi factũ eſt. eodẽ
Quid quód 174
Quiſquam 178
Quiſquam gentiũ 204
Quiuis vnus, quiſq̃ vnus, & quiſquã omniũ 141
Quod te oro 179
Quod ſine moleſtia tuã fiat 173
Quotãnis, & in ſingulos annos 123
Quotus 170
Quotuſquiſq; 171
Quouſq; tandem 194

ROget aliquis. 65
Recedere à conditione 71
Rationem habere 104
Redire in gratiam 180
Referre in codicem 40
Renuntiare 179
Referre pedem 98
Refercio 71
Refertum 72
Relinquere prẹſidio 74
Reſecare ad viuũ 180
Reſidere 177
Reſpectus 180
Reſpõdere ad rogatum eodem
Retuſum 48
Roget quis, dicat quis, petat quis 180

SAluere 189
Sãguis integer 117
Sapientia eloquentiæ fundamentum 10
Sarta tecta 191

Satin' ſaluæ eodem
Scienter 188
Scribere mea, tua, ſua manu:nō propria. 181
Scriptura 188
Sectari 190
Secundum 186
Sec⁹ particula,cũ ac,atque,q̃ coniuncta 20
Senecta ætas 77
Sententia deſiſtere 76
Seruire auribus 190
Sexcenti 184
Siccus 183
Si dijs placet 191
Sidonius 8
Similiter particula coniũcta cũ ac,atq;,vt. 19
Similis ac diſſimilis particula cõiuncta cũ atq; & ac. 19
Stare per me 185
Statim & cõfeſtim particula cũ atq;,q̃,vt,cõiuncta 22
Stylus 11
Speciatim 101
Species, genus 189
Spero & ſperor 186
Stomachari 184
Studeo illam rem 181
Stultus 185
Sub 190
Sub manu 131
Subſcribere 182
Subſcribere cauſã. eodẽ
Subſcriptores 183
Subſidere 177
Sui negotij bene gerens 166
Sui deſperans eodem
Sui profuſus eodem
Sũmum,minimũ 212
Sumo 187
Suo tempore 193
Suppetere 184
Superſedere 185
Supra caput 184
Surſum verſum 208
TAbeſcere 194
Tandem eodẽ
Tãtiſper dũ 195
Tangere de cælo 213
Tantum abeſt 194
Tempeſtas eodem
Tẽpeſtiuũ cõuiuiũ 193
Tempus 192
Tendere iter 196
Tendere manus 134
Tentare,attentare. 195
Terra rudis 204
Terra deſedit 177
Terra conſedit apud Liuium eodem
Tertia filia 69

Tollere manus & ocu-
los 133
Tollere pedes 196
Tollere manus 133.196
Tranſuerſũ vnguẽ 195
Tribuo 35

VAcu⁹ à culpa 206
Valetudo infir-
ma 200
Vbi terrarum 204
Vbi ſis gentium eodẽ
Vbiuis gẽtium eodem
Vena 48 Ve 199
Vel 203
Venire hæreditatẽ 207
Venire in mentem illius
temporis 203
Venire auxilio 74
Vertere vitio 65
Verbi gratia 47
Verbi cauſa eodem
Vicarius 207
Vicinũ & proximũ 156
Villa rudis, terra rudis
204
Viuitur vita 78
Viuere vitam eodem
Viuere ætatem 77
Vir experiens & exper-
tus 213
Vnus aliquis 142
Vno tempore 193
Vtroq; verſum 208
Vſitatis tuti⁹ vtimur 9
Vſpiam 209
Vſq; ad 205
Vſq; eodem
Vſq; à, vſq; ab eodem
Vſq; eo 206
Vſq; iſtinc eodem
Vſq; dum 204. 205
Vſu venire 200
Vti frui 209
Vtroq; verſum eodem
Vt ne 201
Vt 196. 197. 198. 199
Verba quędã modo neu
tra abſoluta, modo acti
ua ſimplicia 213

FINIS.

HADRIANVS CARDINALIS SANCTI CHRYSOGONI CAROLO PRINCIPI HISPANIARVM SALVTEM.

COnſideranti mihi in hoc meo ſeceſſu, Princeps maxime, genus latine loquendi, quod circa magni Ciceronis tempora politum, nitidum, candidum, naturali quadam copia felicitatéque prouenit: nihil admirabilius videtur, quàm eos authores, viros illos quidem omni bonarum literarum artiúmqꝫ genere eruditos, vno propemodum modo, vnáqꝫ natiua, germanáque lingua locutos eſſe: priores, poſteróſque ita longe ab illo candore abeſſe, vt non idem Latinus ſermo, ſed aut omnino diſſimilis, aliúſve, aut prorſus mutatus eſſe videatur, vt iure dicat Quintil. Dicendi mutauimus genus. & poſt pauca, Quid multis? totus prope mutatus eſt ſermo. Feſtus vero Pompeius: Latine, inquit, loqui, à Latio dictum eſt, quæ locutio adeò eſt verſa, vt vix vlla pars eius maneat innoxia. Cum autem mihi tantum nũc otij ſit, quantũ antea negotij eſſe ſolebat, & quod deo acceptum refero, ab omni reipub. cura vacem, quæ res maxime literis deditum animum iam inde à puero, varijs officijs, aut potius laboribus, ærumníſque diſiunxerat, Latini ſermonis non vulgares, aut circunforaneos locos, ſed intimo eorum, quos dixi, authorum ſacrario abditos, & vetuſtate obrutos, eruere, & in lucem

proferre curaui, tibíque inſcripſi, quem naturæ vis, patrius auitúſque ſplendor, & ineuntis feruor adoleſcentiæ, vt alijs animi corporíſque dotibus, ita literis quoque ad ſpem ſummam culménque, & faſtigium maximarum rerum excitat & adducit. Erat in animo proſequi cœptũ iampridem opus, ſacros veteris inſtrumenti libros ex Hebræo ad verbum in Latinum ſermonem vertendi. Sed cum me procella temporis in Tridẽtinas rupes, quò Iudæi ob Simonis cædem ne aſpirare quidem audent, detruſerit, atque animus inquies nihil agere non poſſet, hæc ſum aggreſſus: quæ ſi grauitate, aut magnitudine paria non fuerint, vtilitate quidem, vt arbitror, & ſplendore tuo nõ minora reddentur. Sed ratio, & quædam operis ſimilitudo exigere viſa eſt, vt commentariolum alium, quem de ſermone Latino nuper ædiderã, ijs quę poſtea de modis latine loquẽdi collegi, quaſi cuiuſdam præfatiunculæ loco præponerem. Is autem erat huiuſmodi:

CVm Bononiæ viri me aliquot eruditi, officij cauſa conueniſſent: commẽtaremúrque inter nos, vt fit inter literarum ſtudioſos, de Latini ſermonis elegantia, audirémque eorum pleroſque Apuleij, Sidonij, Capellæ, Fulgentij, nõ tam verbis, quàm fœtoribus ſcaturire, verbáque de induſtria promere, aliorum etiam authorum, quæ aut obſoleta nimis, aut noua, & omnino barbara viderentur, multáq; ego libere (vt ſoleo) contra eorum ſermonis inſolentiã non ſine ſtomacho, protuliſſem, ídque eo animoſius eſſem ag-

greſſus, quòd viderem nō tam paucorum ipſorum, qui mecum ita eſſent congreſſi, quàm cæterorum ferè noſtri temporis hominum, vnum atque eundem eſſe errorem, foreq; breui, vt relicta vetere, veráque Latinitate, in aliam omnino linguã & quaſi barbariem cõmigremus. Ea omnia longiuſculo tractata ſermone, & altiore repetita principio, perpetuáque oratione, idcirco colligere, ac literis mandare volui, vt qui hæc legerint, malorum authorum imitatione omiſſa, perfectos illos Latini candoris parentes agnoſcant, ſtudeant, æmulentur. Sed iam quid cum illis egerimus, exponamus.

QVatuor propemodum poſt Romam conditam videntur Latinorum doctorũ fuiſſe tempora: antiquiſſimum, antiquum, perfectum, imperfectum.

ANtiquiſſimum reperimus ab vrbe condita perueniſſe vſque ad Liuium Andronicum: interuallúmque illud quatuordecim & quingentorum annorum fuiſſe, Marcus Tullius in Bruto commemorat. Et Horatius primum hunc ſcriptorum fuiſſe ſignificat, cum dicit:

Habet hos numerátque poëtas
Ad noſtrum tempus Liui ſcriptoris ab æuo.

In quo quidem temporis interuallo fuiſſe permultos doctos ſuſpicari magis, vt inquit Cicero, quàm intelligere poſſumus, cũ nulla penitus eorum extent in literis monumenta: præter orationẽ Appij Cæci: & quaſdam mortuorum laudationes, ſicut in Originibus ſcriptum reliquit Cato.

ANtiquum vero tẽpus id dicemus, quod ab ipſo Liuio vſque ad ætatem Ciceronis interfuit: quod quidem vix centum annos, vt ex ipſo Cicerone colligitur, exceſſit. In hoc autem temporis ſpatio, etſi quamplurimi doctiſſimi viri floruerunt, eos tamen horridioribus verbis vſos, & ſine cultu & verborum delectu locutos fuiſſe, Ciceronis ſequẽs ætas notauit, vt verum id eſſe appareat quod dicitur, Nihil eſſe ſimul inuentũ & perfectum. Repertores enim fuerant, & quaſi architecti latinitatis, vt præclare dicit Horatius:

Cum lingua Catonis & Enni
Sermonem patrium ditauerit, & noua rerum
Nomina protulerit.

Nam Liuium anno ipſo ante Ennium docuiſſe fabulam, & Catonẽ Ennij fuiſſe æqualem ſcribit Cicero in Bruto, qui Liuiũ inepte ſcripſiſſe teſtatur, dicens eum docuiſſe fabulam non ſatis dignam quæ iterum legeretur. Et de Ennio Ouidius de Triſtibus:

Ennius ingenio maximus, arte rudis.

Teſtificatur hoc ipſum Suetonius in libello de claris grãmaticis his verbis, Grammatica Romæ ne in vſu quidem olim, nedum in honore fuit, nullo liberalibus diſciplinis vacante. Initium quoq; eius mediocre extitit, ſiquidem antiquiſſimi doctorum, quidam & poëtæ, & ſemigræci erant. Liuium & Ennium dico, quos vtraque domi foríſque docuiſſe, adnotatum eſt. Catonis vero orationes, vt illis temporibus valde Cicero in Bruto laudat. Addit tamen ſignificare illas formã quandam ingenij ſed ad-

modum impolitam, & plane rudem. Et paulo poſt: Antiquior, inquit, eſt Catonis ſermo, & quædam horridiora verba,ita enim tunc loquebãtur.Et eundem iam deſitũ legi teſtatur,cum ait,Catonem vero quis noſtrûm oratorum,qui quidem nunc ſunt, legit? aut quis nouit omnino?Et ſubdit, nõ ignorare ſe nondum ſatis eſſe politum hũc, & quærendum eſſe aliquid perfectius. Quo tempore etiã fuit Cornelius Cethegus, quem Cicero primũ fuiſſe eloquentẽ affirmat,Ennij teſtimonio,qui in annalibus ſuis ſic de eo ſcripſit,

Additur orator Cornelius ſuauiloquente
Ore Cethegus. Paulo vero poſt, fuerunt Næuius, Plautus, Cæcilius, Pacuuius, Actius, C. Lælius,P.Scipio, Gracchi fratres, Scæuola,L. Craſſus,M. Antoni9,Philippus,C.Cotta,& innumeri alij,quos ætas Ciceronis modo priſcos, modo veteres, modo patres, interdũ antiquos, aliquãdo ſuperiores appellat.Quos quidem veteres,nimis antique, & pleraq; dure locutos notauit Horatius cum dixit:

Si veteres ita miratur,laudátque poëtas,
Vt nihil anteferat,nihil illis comparet,errat.
Si quædam nimis antique,ſi pleraque dure
Dicere credat eos,ignaue multa fatetur,
Et ſapit,& mecum facit,& Ioue iudicat æquo.

Cicero quoque veterũ illum ſermonem ſe quoque improbare oſtẽdit,cum in Bruto dicit: Illius autem ætatis qui ſermo fuerit,ex Nęuianis ſcriptis colligi poteſt. & ſubdit, Cæcilium & Pacuuium male locutos videmus.Hinc Quintil.Actio,inquit, & Pacuuio nitor,& ſumma in

excolẽdis operibus manus magis videri poteſt temporibus, quàm ipſis defuiſſe. Idem etiã dixit Lucretium non facere phraſim, id eſt, corpus eloquentiæ. Martialis etiam de ijs ait:

Actius & quicquid Pacuuiúſque vomunt.

Cicero in Bruto: Carbonis, & Gracchi habemus orationes, nondum ſatis ſplendidas verbis, ſed acutas. & ſubdit: Caium Gracchum de ſuperioribus ſolum lego, manus tamen extrema non acceſſit operibus eius, præclare inchoat multa, perfecta nõ plane. Et iterum, L. Cotta cum verbis, tum etiam ſono quaſi ſubruſtico perſequebatur, atque imitabatur antiquitatem. Et in eodem: Curionis loci ſane inanes, verumetiam nõdum tritis noſtrorum hominũ aurib⁹, nec erudita ciuitate tolerabiles. Et Quintilianus pueros monet, ne veterum admiratores ſint, dum ſic præcipit: Ne quis pueros antiquitatis nimius admirator in Gracchorum Catoníſque, & aliorum ſimilium lectione dureſcere velit, fient enim horridi & ieiuni. Tum autem quòd quaſi per gradus eloquẽtia ad perfectionem aſcenderit, teſtatur Cicero in eodem Bruto, cum dicit: Quæ fuerit aſcenſio, & quàm in omnibus rebus difficilis optimi perfectio, atque abſolutio, ex eo quod dicam, æſtimari poteſt. Et paulo pòſt, connumeratis aliquot oratoribus, qui ſeni iam Ennio ſucceſſerant, ſubiungit: Iam enim erat quædam vnctior & ſplẽdidior conſuetudo loquendi. Et ſubdit, Sergius deinde Galba princeps ex latinis contulit orationi propria ornamenta. Videre licet alios deinde gradus, cum idem Cicero ſubdit, L. Fu-

rius Pilus perbene loqui latine putabatur, literatiúſque quàm cęteri. L. Scæuola paulò etiam copioſior. & addit: Erat etiam Philippus in primis, vt temporibus illis, Græcis literis inſtitutus. Et in eodem Bruto, Ad Gracchorum ætatem laus eloquētiæ perfecta nondum fuit. Eloquentiæ autem veluti gradus, vt dixi, factos eſſe docet idem Cicero in Tuſculanis, dicens: At cōtrà, oratorem celeriter complexi ſumus, nec eum prius eruditum, aptum tamen ad dicendum, poſt autem eruditum. Nam Galbam, Africanum, Lælium doctos fuiſſe memoriæ traditum eſt: Studioſum autem eum, qui ijs anteibat Catonem, poſt vero Lepidum, Catonem, Gracchos, deinde ita magnos noſtram ad ætatem, vt non multum, aut nihil omnino Græcis cederetur. Et alibi, P. Scipio latine loquēdo omnes ſuperabat. Et iterum: Quinti Catuli nō antiquo illo more, ſed pene hoc noſtro. Et Cicero in eodem Bruto notat ætatem ætati ſuæ proximam, nondum perfecte locutam, dicens: Inferioris autē ætatis erat proximus L. Siſenna doctus vir, ſtudijs optimis deditus, bene latine loquens. Huius omnis facultas ex hiſtoria ipſius perſpici poteſt. Qui cum facile omnes vincat ſuperiores, indicat tamen quantū abſit à ſummo. nam vſus eſt aliquandò veteribus verbis & ab vſu perfecto, & auribus eruditis remotis. Recte enim loqui putabat eſſe, inuſitate loqui. De ijs gradibus Quintilianus ita meminit: Fuerunt quædam genera dicendi, conditione temporum horridiora, alioquin magnam vim ingenij præ ſe ferentia. Hinc ſunt Lælij,

Africani,Catones,Gracchi: mediam illam for-
mam tenent, L. Craſſus, Q. Hortenſius, tum
deinde efflore ſcit non multum inter ſe diſtan-
tium huiuſmodi oratorū ingens prouentus.Sed
Cornelius Tacitus de claris oratoribus,hāc di-
ſtinctam veterum imperfectionē notat iis ver-
bis:Quod ad Ser.Galbam,& C. Lælium atti-
net,& ſi quos alios antiquorum agitare nō de-
ſiſtis,non exigit defenſorem, cum fatear quæ-
dam eloquentiæ eorum,vt naſcenti adhuc, nec
ſatis adultæ defuiſſe.Sed hanc nimiam vetuſta
tem Cicero omnino explodendā in Bruto mo-
net. Sed nimia,inquit, vetuſtas nec habet eam
quam quærimus ſummitatem, nec eſt ſane to-
lerabilis.

HActenus de tempore antiquo, deinceps
de perfecto dicemus. Cæſar, vt idem
Cicero refert, rationem adhibens, con-
ſuetudinem priſci ſermonis vitioſam,& corru-
ptam, pura & incorrupta conſuetudine emen-
dabat,ſplendidam quandam,miniméque vete-
ratoriam rationem dicendi tenens, ſcripſítque
ad Ciceronem de ratione latine loquēdi,ac pri
mo in libro dixit,Verborum delectum originē
eſſe eloquentiæ, eiúſque copiæ principem, in-
uentorémque Ciceronem eſſe. Quod affirma-
re videtur & ipſe Cicero dum in Bruto ſic lo-
quitur: Certe nos & boni aliquid attulimus iu-
uentuti, magnificentius quàm fuerit illud ge-
nus dicendi, & ornatius. & nocuimus fortaſ-
ſe, quòd veteres orationes poſt noſtras, non
à me quidem, meis enim illas antepono, ſed à
pleriſq; legi ſunt deſitæ, Et ſubdit:Cum autem

ex Sicilia me recepiſſem, iam videbatur in me quicquid eſſet, eſſe perfectum, & habere maturitatem quandam ſuam. Fuiſſe autem eandem perfectionem in pleriſque Ciceronis ęqualibus, teſtatur idem in eodem libro, vbi connumeratis compluribus ſui temporis oratoribus: Nec vlla, inquit, ætate vberior oratorum fœtus fuit. Et in eodem, Triginta annis mihi Craſſus ętate præſtabat. Quod idcirco poſui, vt dicendi prima maturitas, in qua ætate extitiſſet, poſſet notari, & intelligeretur iam ad ſummũ pene eſſe perductam, vt eò nihil ferme quiſquam addere poſſit. Et idem in Tuſculanis, non ſolum perfectionem ætatis ſuæ teſtatur, ſed interiturã breui eloquẽtiam prædicit. Oratorum, inquit, laus ita ducta ab humili venit ad ſummum, vt iam quod natura fert in omnibus rebus, fere ſeneſcat, breuíq; tempore ad nihilũ ventura videatur. De cuius ætatis perfectione, Cicero in quadã epiſtola ad Atticũ de Tulliola filia loquens: Ergo, inquit, iis temporibus tam eruditis, quantum fieri poterit, illam conſecrabo omni genere monumentorum. Et Horatius:

Venimus ad ſummũ fortunæ, pingimus atq;
Pſallimus, & luctamur Achiuis doctius vnctis.

Et Solinus de Auguſto loquẽs: Quod tẽpus, inquit, ferme ſolũ repertũ eſt, quo plurimũ & arma ceſſarũt, & ingenia floruerũt. Et Plinius de naturali hyſtoria, de M. Varrone loquẽs: In illa, inquit, ingeniorum, quæ tunc fuit, multitudine. Et Horatius veterem ætatem carpens, & ſuam perfectam affirmans, de Lucilio ſic ſcribit:

Si foret hoc noſtrum fato delapſus in æuum,

Detereret ſibi multa:recideret õne quod vltra
Perfectum traheretur:& in verſus faciendo
Sępe caput ſcaberet,viuos & roderet vngues.
Et Quintilia.poſtquam vt potuit defendit Lucilium à nota Horatij, qui eum fluere lutulentum dixerat: perfectiorem eo Horatium fatetur,cum dicit:Multo eſt terſior ac purus magis Horatius. Hãc perfectionẽ idem Quintilianus dat Tibullo,dicens:Terſus atq; elegans videtur eſſe Tibullus, ſunt qui Propertiũ malint. Et idẽ de Vergilio loquẽs:Vt illi naturę cęleſti,atq; immortali ceſſerimus:ita curæ & diligentię.Et ſubdit:Cęteri longe ſequentur.Et de Cicerone: Nec vero quod in quoque optimum fuit,ſtudio conſecutus eſt tantum,ſed vel plurimas,aut potius omnes, ex ſeipſo virtutes extulit immortalis illa ingenij, & beatiſſima vbertas. & ſubdit:Vt non hominis nomen,ſed eloquentiæ videatur.Et de Cęſare,quòd perfecte loqueretur, Cicero in Bruto: Cæſar latine loquebatur elegantiſſime, nec id ſolum domeſtica conſuetudine,tamen vt eſſet perfecta illa bene loquendi laus multis literis, & ijs quidem reconditis, & exquiſitis, ſummo ſtudio & diligentia eſt conſecutus. Erat præterea Hortenſius, (vt inquit Cicero)verborum ſplendore elegans. Erant in L. Torquato plurimæ literæ, non hæ vulgares,ſed interiores & reconditæ,& ſumma verborum grauitas,& elegantia.L.Domitius nulla quidem arte, ſed latine dicebat. Erat Piſoni verborum delectus elegans.In M. Claudio autem verbũ nullum,aut durum,aut inſolens,aut humile, aut in longius ductũ, Marcellus lectis

verbis vtebatur. Quid plures huius ætatis co-ner præterea conquirere? quorum nomina, vt doctiſſimorum virorum, multis in locis connu merata comperire poterimus: Scripta autem cum ſint vetuſtate deleta, nuſquam reperie-mus, quin potius eius temporis ea proferamus, quorum monumenta quotidie in manibus ver-ſantur. Lege multorum epiſtolas, quę inter Ci-ceronis epiſtolas legũtur, vt Seruij Sulpitij, M. Marcelli, Q. Metelli Celeris, Q. item Metelli nepotis, P. Vatinij, L. Luceij, M. Bithinij Curio-nis, M. Cælij, Dolobellæ, Gn. Planci, Galbæ, C. Aſinij Pollionis, M. Lepidi, A. Cæcinnæ, Decij Bruti, M. itẽ Bruti, C. Caſſij, C. Marij, P. Lẽtuli, Trebonij, M. Catonis, C. Cęſaris, Gn. Pompeij, Q. Ciceronis filij, Cornelij Balbi, Oppij, Hir-cij. Quos & pene infinitos alios eruditiſſimos viros florentiſſima hæc Ciceronis ætas effudit, dices in hac ſola ineſſe ſuccum illum, & quaſi ſanguinem incorruptæ latinitatis: ac non fuca-tum ſed naturalem quendam eloquentię nitere candorem, pari propemodum ingenij felicita-te, & verborum elegantia, vt ſi titulos dempſe-ris, illas non facile à Ciceronis epiſtolis inter-noſcas. Quod præclare Cornelius Tacitus De claris oratoribus comprobat, cum dicit: Sicut apud nos Cicero quidẽ cæteros eorundem tem porum diſertos anteceſſit, ſic Caluus & Aſini-us, & Cæſar, & Brutus iure prioribus & ſequẽ tibus anteponuntur. Nec refert quòd inter ſe ſpecie differant, cum genere cõſentiant, at aſtri-ctior Caluus, numeroſior Aſinius, ſplendidior Cæſar, amarior Cælius, grauior Brutus, vehe-

mentior & plenior & valentior Cicero: Omnes tamen eandem ſanctitatem eloquentiæ ferunt, vt ſi omnium pariter libros in manũ ſumpſeris, fatearis quamuis in diuerſis ingenijs eſſe quandam iudicij ac voluminis ſimilitudinem, & cognationem.

SEd iam de imperfecto, & corrupto potius, ac vitioſo tēpore, vt propoſuimus, aliquid afferamus. Secuta poſt ætatem Ciceronis alia doctorum ętas, ſatis vel eorum proprio teſtimonio indicauit, non ſolum quantum à cacumine & faſtigio præcedētis ætatis abfuerit: verũetiam mutato dicendi genere, & eloquētia omni prope in barbariē verſa, ad imũ celerius quidem q̃ aſcēderat, properarit. Quod vt luce clarius videatur, pauca quæ ex multis breuitatis cauſa collegi, labenti ſtilo veluti quodã inducto freno ſubnectam. Seneca in prologo primæ declamationis: Vt poſſitis, inquit, æſtimare quantum quotidie ingenia decreſcāt: & neſcio qua iniquitate, & ad malum pronitate naturæ, eloquentia ſe retro tulerit. Quicquid habet Romana facundia, quod inſolenti Græciæ aut opponat, aut præferat, circa Ciceronem effloruit. Omnia ingenia quæ lucem noſtris ſtudijs attulerunt, tunc nata ſunt. In deterius quotidie data res eſt, vt ad ſummum perducta rurſus ad infimum velocius quidem quàm aſcenderat, relabatur. Quod etiam affirmat Statius in epiſtola Syluarum ſuarum, dicens: Manlius certe Vopiſcus vir eruditiſſimus, qui vindicat à ſitu literas iam penè fugientes. Et Quintil. Dicendi, inquit, mutauimus genus, & vltrà nobis quàm o-

portebat indulſimus. Et alibi: Quid multa? totus prope mutatus eſt ſermo. Et Diomedes grāmaticus hāc literarum bonarum quaſi ruinam teſtatur, cū dicit: Iniecit poſtera ætas manum: & veluti diſciplinā priſtini ſæculi, ita ſermonē faſtidire cœpit, & noua veluti parturire verba. Et alibi quaſi ante oculos ponit non ſolum imperfectionem ſui ſęculi, ſed etiam noſtri, dum ait, Quid quòd nihil iam propriū placet, dum parum creditur diſertum, quod alius dixerit? A corruptiſſimo quoque poetarum figuras, ſeu tranſlationes mutuamur, tum demū ingenioſi, ſi ad intelligendos nos opus ſit ingenio. Et A. Gellius: Animaduertere eſt pleraque verborum latinorum ex ea ſignificatione, in qua nata ſunt deceſſiſſe, vel in aliam longe, vel in proximam: eamq́ꝫ deceſſionem factam eſſe conſuetudine, & inſcitia temere dicentiū: quę cuiuſmodi ſint, non didicerūt. Cornelius vero Tacitus in eo libello, quem de claris oratoribus ſcripſit, hæc omnia latius perſequitur, cū in dialogo Maternum quærentem inducit: Exprime, inquit, Materne cauſas, cur tantum ab eloquentia eorum receſſerimus, cum præſertim centū viginti annos ab interitu Ciceronis in hunc diē effici, ratio temporum collegerit. Et ſubdit: Quis enim ignorat eloquentiam, ac cęteras artes deſciuiſſe ab iſta vetere gloria? non inopia hominum, ſed deſidia iuuentutis, & negligentia parentum, & inſcitia præcipientium, & obliuione moris antiqui. Quę mala primum in vrbe nata, mox per Italiam fuſa, iam in prouincias manant. Quod adeo negligitur ab horum temporū diſertis, vt

in actionibus eorum, in quoq; verbo quotidiani ſermonis fœda ad pudenda vitia deprehendantur. Et ſubdit: Vt in pauciſſimos ſenſus, & anguſtas ſententias detrudant eloquentiam, velut expulſam regno ſuo, vt quæ olim omnium artium, vt dicunt, pulcherrimo comitatu pectora implebat, nunc circunciſa, & amputata, ſine apparatu, ſine honore penè dixerim, ſine ingenuitate, quaſi vna ex ſordidiſſimis artib9 diſcatur. Ergo hanc primã, & præcipuam cauſam arbitramur cur tantum ab eloquẽtia receſſerimus. Imperfectionem etiam ſui tẽporis teſtatur Plinius in epiſtola naturalis hyſtoriæ, cum libros ſuos reſperſos eſſe affirmat plurimarum rerum, aut ruſticis vocabulis, aut externis, imò barbaris, non ſine honoris præfatione ponendis. Et vt per gradus ad ſummum aſcenderat eloquentia, ſic eam per gradus ad imum deſcendiſſe videamus. Macrobius etiam tempora ſua hac imperfectione infecta ſignificat, cum dicit: Petitum, impetratúmque volumus, vt æqui boni conſulant, ſi in noſtro ſermone natiua Romani oris elegantia deſideretur. Apuleius autem, quem noſtri temporis magis curioſi, quàm eruditi ſequi, & æmulari ſtudent, in principio operis ſui, latinas literas ignorare fatetur. In vrbe, inquit, Latia aduena ſtudiorum Quiritium indigenam ſermonem ærumnali labore, nullo magiſtro præeunte aggreſſus excolui. En ecce precamur veniam, ſi quid exotici ac forenſis ſermonis rudis locutor effudero. iam hæc quidem ipſa vocis imitatio deſultoriæ ſcientiæ ſtilo, quem acceſſimus, reſpondet. Quis, rogo

te,ferat non tam Apuleium, qui vt mali ædifi-cij dominus ſe architectum non adhibuiſſe, ita literas ſine præceptore coluiſſe gloriatur:quàm aliquos eſſe, qui malint fœtores & quiſquilias eius colligere, quàm verborum floribus perfectiſſimę Ciceronis ętatis, quam ſignauimus, inhærere? Sed quid alij Apuleio ſimiles inſequẽtium ętatũ authores de ſeipſis & temporũ ſuorũ inſcitia balbutiãt, videamus. Sidonius de ſuis nugis: Talis eſt ordo, inquit, vt ſine plurimis, nouiſq; verbis, quę pręfata pace plurimorum eloquẽtium ſpecialiter tibi, & Complatonicis tuis nota ſunt, nugę ipſæ non valuerint expediri. Et *alio in loco de liberalibus artibus agens, ita loquitur: Virtutes artium iſtarum ſęculis potius* priſcis ſęculorum rector ingenuit: quę per ætatem mundi iam ſeneſcentis, laſſatis veluti ſeminibus emedullatæ, parum aliquid hoc tempore, atque id in paucis mirandũ, ac memorabile oſtentant. Et alibi: Increbuit, inquit, multitudo deſidioſorũ, vt niſi vel pauciſſimi merã Latialis linguæ proprietatẽ, de triuialium barbariſmorum rubigine vindicaueritis, eam breui abolitã defleamus. Et Fulgentius, Noſtri, inquit, temporis, ærumnoſa miſeria non dicendi petit ſtudium: ſed viuendi flet ergaſtulum. Nec famæ aſſiſtendum poeticæ, ſed fami cõſulendum domeſticæ. Martianus vero Capella, Martianum filium nugas ſuas non ferentẽ introducit, dum in principio operis ſui ſic orditur: Dũ crebrius iſtos Hymenęi verſiculos, neſcio quid inopinũ intactũq; moliẽs, reſperſum capillis albicãtibus verticem, incremẽtiſq; luſtralibus decuriatum,

nugulas ineptas nõ perferens Martianus interuenit. Quid de alijs aliarum ętatum hominibus dicam? quorum nonnulli etiam noſtri temporis ſcriptores, cum quid ſcribere ſunt aggreſſi, non ſolum bonorum verborum delectum neglexerunt: ſed illud maxime ſtuduerunt, vt vel veteratorum rubiginem, vel nouorum authorum aſperitatem ſuis ſcriptis admiſcuiſſe, & ſimilitudinem peſſimi cuiuſque, & corruptiſſimi vltro appetijſſe videantur, Quo factum eſt, vt nõ ſolum proprietatem Romani ſermonis: uerum omnem pene illam ſuauitatem, & quaſi ſalubritatẽ Latinæ dictionis amiſerint: obliti hũc eſſe legendi fructum, æmulari meliora, & quæ in alijs maxime probes, quæ ve inter optimi cuiuſque & elegantiſſimi dicta mireris, in aliquẽ vſum non ſine venuſtate, atque luce, ac munditia verborum concinna deriuatione cõuertere, ſicuti Cicero, & eius ætatis candidiſſimi authores fecerunt: quanuis ad illud faſtigium, illam ſummitatem, & prope diuinitatẽ aſpirare nemo poſſit. Illa enim ſublimitas quanquam imitabilis illa quidem videtur cupienti, nihil tamẽ eſt experienti minus: audendum tamen, & ita annitendũ, vt quod aſſequi non poſſumus, imitari ſaltem voluiſſe videamur. Sed quoniam nihil nos præcipiendi cauſa dicere, neq; magiſtri, ſed ęſtimatores videri volumus: nec ſermonem nunc tam informamus bonum, quàm deterremus malum: quantum Cicero, & ea ætate Latinitatis principes noua verba vitauerint, vnde omnis Latinæ linguæ pernicies comparata eſt, breuiter oſtendamus. Cicero in Oratore, orato-

rem inſtruens ita præcipit:Ergo ille tenuis orator, modo ſit elegans, nec in faciendis verbis erit audax,& in trãſferendis verecũdus,& parcus,& in priſcis,reliquiſq; ornamentis, & verborũ & ſententiarũ remiſſior.Quintilianus vero,Vſitatis,inquit,verbis tuti⁹ vtimur,noua nõ ſine quodam periculo fingimus. Nam ſi recepta ſunt,modicam laudem afferunt: repudiata etiã in iocos exeunt.Audendum tamen.nanq;, vt ait Cicero,etiam quæ primo dura viſa ſunt, vſu molliuntur:ſed nobis nõ eſt conceſſa fictio nominum. Siquis autem dixerit ideo nouanda eſſe nobis verba,q eorũ penuria laboremus,audiat Ciceronem, qui de natura deorum ita loquitur:Quòd illa quæ à Græcis accepiſſent,Latine dici poſſe diffiderent. In quo genere tantũ profeciſſe videmur, vt à Græcis ne verborum quidem copia vinceremur.Et in Tuſculanis:O verborum inops interdum,quibus abundare te ſemper putas,Græcia. Et de finibus bonorum & malorum:Sed ita ſentio,& ſæpe diſſerui,Latinam linguam non modo non inopem:vt vulgo putatur,ſed locupletiorem eſſe q̃ Græcam. Sed dicet aliquis,parienda eſſe neceſſario noua verba,cum quid ex Græco vertendũ ſit,& minus occurrat verbum Latinum vſitatum. Sunt enim (vt inquit Cicero de finibus bonorum & malorũ)imponẽda noua nouis rebus nomina. Sed ad hoc quaſi reſpõdere videtur Aulus Gellius cũ dicit:Cũ quid ex Græco,quod nõ placeret,trãſferre voluiſſem, hoc ego ſuperſedi vertere:quia nouis & inconditis vocibus vtendum eſſet,quas pati aures per inſolentiã vix poſſent.

Sed ipſe idem Cicero,qui dixit verba noua pa-
rienda eſſe,imponēdáque noua nouis rebus no-
mina, vſúq; mollienda,quæ dura præ nouitate
viderentur:quàm abſtinēs illorū fuerit,quámve
nouitatem verborum vitauerit,infrà ponemus.
Cum in Bruto,Declamo verbum ſui temporis
nouum dicere vellet:Commentabar,inquit,de-
clamitans:ſic enim nunc loquuntur.Et idem in
libello de mundo: Vt in ſingulis, inquit, eſſent
bina media,vix enim audeo dicere medietates:
ſed quaſi ita dixerim,ita intelligatur.Et in Phi
lippicis,M.Antonium notans, quòd verbū no-
uum protuliſſet,ita dicit:Tu porrò ne pios qui
dem,ſed pijſſimos quæris & quod verbum om
nino nullū in lingua Latina eſt, id propter tu-
am diuinam pietatem nouum inducis. Varro
autem de lingua Latina docet, antiquos etiam
vitaſſe verba nimium noua.Extremum,inquit,
nouiſſimum quoque dici cœptum vulgo:quod
mea memoria vt Ælius Gallus,ſic ſenes aliquā-
do nimium nouum quod eſſet,vitabant.Et Au
lus Gellius: Quod à M.Varrone proloquium,
à M. Cicerone pronuntiatum dictum eſt.Quo
Cicero tamen vocabulo tantiſper vti ſe atteſta
tus eſt,quoad melius, inquit, inuenero. Quin-
tilianus autē,Veriloquium, inquit, ipſe Cicero
qui finxit reformidat.Et Cicero de finibus bo-
norū & malorū: quaſi cum dolore dixit,vt ita
dicam,indolentia.Varro vero de analogia ver-
borum, repertores verborum nouorum dam-
nat,oſtendens ipſas aures nouitates has quodā-
modo reſpuere,cum dicit:Tantum inter duos
ſenſus intereſſe volūt,vt oculis ſemper aliquas

figuras ſupellectilis nouas conquirāt, contrà aures expertes eſſe velint. Quotus quiſq; iam ſeruos habet priſcis nominibus? quæ mulier ſuum inſtrumentum veſtis atque auri veteribus vocabulis appellat ſed inductis? non tam illis iraſcendum, quàm huiuſce prauitatis patronis. Et idem Æditimum dici oportere cenſet magis, quàm Æditaum: quòd alterum ſit recenti nouitate fictum, alterum antiqua origine incorruptum. Sed pro eo à pleriſque Æditaus dicitur noua & commētitia vſurpatione. Quæ omnia cum ita ſint, A. Gellius quaſi de ijs ſententiam ferens libro decimo, ita ſcriptum reliquit: *Verbis vti aut nimis obſoletis, exculcatiſq;, aut inſolentibus, nouatiſque dure & illepide, par eſſe delictum videtur. Sed moleſtius equidem, culpatiúſque eſſe arbitror, verba noua, incognita, inaudita dicere, quàm inuulgata & ſordentia. Noua autem videri dico etiam ea quæ ſunt inuſitata & deſita, tametſi ſint vetuſta.* C. etiam Cæſar libro de analogia, monuit, infrequens atque inſolens verbum tanquam ſcopulum fugiendum eſſe. Suetonius quoque de Auguſto ſcribens: *Genus eloquentiæ, inquit, ſecutus eſt elegans, & temperatum, vitatis ſententiarum ineptijs, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (vt ipſe dicit) fœtoribus. præcipuámque curam duxit, ſenſum animi quàm apertiſſime exprimere. Cacozelos autem, & antiquarios, vt diuerſo genere vitioſos, pari faſtidio ſpreuit. Sed nec Tyberio parcit exoletas interdū, & reconditas voces aucupanti, M. quidem Antonium vt inſanum incre-*

pat, quaſi ea ſcribentem, quæ mirentur potius homines, quàm intelligāt: Sed opus eſt, inquit, dare te operam, ne moleſte ſcribas, aut loquaris. Quē Auguſtū A. Gellius ab eloquentia, & latinitate laudat, dum dicit: Diuus etiā Auguſtus memoriarū veterum exequentiſſimus, linguæ Latinæ non neſcius, munditiarū patris ſui in ſermonibus ſectator. Et Cicero de Oratore, præclare monet vitanda eſſe verba priſca, & à conſuetudine ſui tēporis, quo perfectio ſermonis vigebat, remota, cū dicit: Quanquā ſunt illi veteres, qui ornate nōdum poterāt, ea quæ dicebant, omnes prope præclare locuti. Quorū ſermone aſſuefacti qui erunt, ne cupiētes quidem poterūt loqui niſi Latine. Neq; tamen erit vtendum verbis ijs, quibus iam conſuetudo noſtra non vtitur, niſi quādo ornandi cauſa parce. Sed vſitatis poterit vti lectiſſimis, & vtatur ijs, qui in veteribus erit ſcriptis ſtudioſe, & multū volutatus. Et ſic Latine loquamur, vt verba efferamus ea, quæ nemo iure reprehendat. hæc Cicero. Sed quanq̄ in omni re difficillimum eſt formam optimi exponere, quòd aliud alijs videtur optimum: (Varia enim ſunt iudicia, nec facilis explicatio, quæ forma excellat) dubitari tamen à recte conſiderantibus nequaquā poterit, quin illa multorum noſtri temporis inſulſitas, & inſolentia, ac quædā (vt ita dicam) orationis inſania, ſiccitas, inopia, à malorū authorum lectione, & imitatione naſcatur. Quare cū ſit eloquētiæ, ſicut reliquarum rerum, fundamentum ſapientia: Vnde in Poëtica teſtatur Horatius: Scribendi recte ſapere eſt, & principiū & fons.

Et in bonis omnia quæ ſumma ſunt, iure lau-
dentur: verborum bonorum delectus eſt in pri-
mis ſapiēter habendus. idq; facile aſſequemur,
ſi delegerimus noſtratia, nō peregrina: propria,
non inepte tranſlata: vſitata, non noua: pura, nō
horrida: luminoſa, non tenebricoſa. Quod con-
tingere certe nulli poterit, niſi ei, qui authores
diuinæ illius Ciceronis ætatis perlegerit. Subli-
mitas enim & magnificētia, & nitor, & autho-
ritas ex optimis illis eius ſæculi authoribus tan
tummodo prouenit: ij ſoli locutionem emenda
tam, & Latinā, & originē, & quaſi ſolū ac fun-
damentum quoddam eloquentiæ poſuerūt. In-
ſequētium autem authorum lectio, doctrinam
quidē diuerſarū rerum cōferre poterit, elegan-
tiam autē & nitorē verborum nō poterit: quin
potius mixtura verborum quibus illi vſi poſtea
fuerunt, omnē propè florē incorrupti illius ſer
monis, quem quis ex optimorum lectione col-
legerit, breui quaſi de manibus excutiet, barba
rúmque omnino reddet. Cum autem quicquid
literis mandatur, id cōmendari omni erudito-
rū iudicio deceat: ſitq; decus hominis ingeniū:
ingenij vero eloquentia: nec tam præclarū ſci-
re latine, q̄ turpe neſcire: eniti, & toto (vt aiūt)
pectore incūbere debemus, vt nō vulgares lite-
ras, ſed interiores & perfectas, verborū grauita
tem & elegantiam, nitorem & candorem, atq;
verā deniq; Romani ſermonis eloquentiam, de
perfectorum illorum, quos cōnumeraui, autho
rum fontibus hauriamus. Abiecta, obſoleta, pri
ſca nimium & vetuſta priorum, nouáque om-
nia ſequentium authorū fugiamus. Sed in hoc

verborum delectu aurium quoq; quoddam iu-
dicium adhibendum eſt, quod non arte aliqua
perpenditur, ſed quodam quaſi naturali ſenſu,
prudẽtiáq; percipitur. Cũ vero ex verbis omnis
conficiatur oratio, atque idcirco illuſtria verba
ex optimo quoq; id ætatis authore legẽda ſint,
vt latina & elegans ſurgat oratio: Id quoq; ma
xime obſeruandum eſt, nequa nimis elaborata
concinnitas, lumen eloquẽtię potius extinguat
quàm accendat. Remouẽdus erit potius (vt ait
Cicero) omnis inſignis ornatus, nec calamiſtri
quidem adhibebuntur, fucati etiã medicamen-
ta candoris & ruboris omnia repellentur: elegã
tia tantum & munditia quæratur. ſermo purus
& latinus remaneat, dilucidus, luculentus, poli-
tus, planus: quid deceat circunſpicietur. Omnis
enim pars orationis eſſe debet laudabilis, ſic vt
verbum nullum niſi graue aut elegans excidat.
Cúmque in omnibus rebus videndũ ſit, quate-
nus, ne noſtra modum excedat oratio, vna bre-
uíque Ciceronis clauſula concludemus. Sic, in-
quit, modo is, qui dicet, aut ſcribet, inſtitutus li
beraliter, educatione, doctrináque puerili, & fla
gret ſtudio, & à natura adiuuetur: & vniuerſo-
rum generum infinitis diſceptationibus exerci
tatus, ornatiſſimos ſcriptores, oratoréſq; ad imi
tandum cognorit: næ ille haud ſanè, quemad-
modum verba ſtruat & illuminet à magiſtris
iſtis requiret, ita facile in rerum abundantia ad
orationis ornamẽta (duce natura ipſa, ſi modo
eſt exercitata) labetur. Hæc ille. Exercitatione
autem hæc omnia facile conſequemur. Stylus
enim optimus ſcribendi artifex ſtructurã non

inopem,non minutam, non interpunctam,ſed locupletem, numeroſam, aptámque conficiet. Omiſſis igitur & repudiatis nouitijs iſtis,& ſemidoctis,qui ignobilia nimis,& ſordentia,nouata,fictáque verba de imperfectis authoribus eruere, & in vſum latinæ linguæ introducere, ac veluti ciuitate donare, & quaſi in latinā coloniam deducere geſtiunt literarum oſtētatione,inepti verius quàm glorioſi,elaboremus veluti apes lectiſſimis floribus inſidere. Proſequi enim quod quiſque vnquam, vel contemptiſſimorum hominum dixerit, aut nimiæ miſeriæ eſt,aut certe inanis iactantiæ, & detinet atque obruit ingenia,melius alijs vacatura. Eruditionem vernaculā,ac plebeiam, & verborū monſtra vitemus eorum hominum, qui inquinate, & parum compoſite,minúſque eleganter ſcripſerunt:quorum ita eſt confuſa oratio, ita perturbata, tantáque inſolētia ac peruerſitate verborum interlita, vt oratio, quæ lumen rebus adhibere debet, obſcuritatem potius, & tenebras afferat.Dum enim exquiſitis,nouiſq; verbis vti volunt, infantiſſimi reperiuntur: qui veluti *Siſennæ Simioli*, cum emendatores vſitati ſermonis eſſe velint,deterreri non poſſunt,quominus inuſitatis verbis vtantur, nihil aliud recte & latine loqui putātes, niſi noue & inuſitate loqui. Verbiſque improprijs gaudentes,redundantibus, obſcuris, ambiguis, nouis,Græcanicis: quo magis eorum expurgādus eſt ſermo, fugiendáque barbaria, ediſcendáque de Cicerone, & Ciceronis æqualibus vera Latinitas:quæ nihil aliud eſt, niſi incorrupta loquen-

di obſeruatio ſecundum Romanam linguam. Cuius(vt dixi)licet veteres illi,quos connumeraui,quaſi genitores extiterint: eam tamen ſæculũ illud Ciceronis emendauit,excoluit,expoliuit.Sed ſatis ſit hoc admonendi, non docendi cauſa dixiſſe,propter agreſtes quoſdam, & indomitos certatores.Qui cũ imitari neſciant authores bonos,malos cauſa nouitatis extollunt. Nec id vitio mihi dari debet.An(vt aitVarro) reprehendendus ſit, qui orationẽ minus valentem propter malam cõſuetudinem traducit in meliorem?An cum quis perperam conſueuerit quid facere in ciuitate,nõ modo patiemur, ſed etiam pœna afficiemus?Idem,ſi quis perperam conſueuerit dicere verbum,nõ corrigemus, cũ id fiat ſine pœna?Adde quòd perfugio literarũ nihil gratius, nihil homini libero dignius inuenio.Agitatio enim mentis inſtitutæ ad agendũ ſemper aliquid dignũ viro,tantiſper acquieſcit, dum in literarum ſtudijs verſatur.Ea enim,vel diſcendo,vel ſcribendo alitur,in eâque ſcientię & cognitionis delectatione perfunditur.fitque (vt ait M.Varro)vt dum iſta muſſitamus, pluribus,horis viuamus: quãquam ea demum, ſolâque dicenda eſt vita , quæ ſine CHRISTO deo non viuitur. Vale.

HADRIANVS

CARDINALIS DE MODIS LATINE LOQVENDI.

MIror admodum poſt aureum illud Ciceronis ſæculum, pleroſq; doctiſſimos viros qui ad noſtrã vſq; memoriã, multa eruditiſſime ſcripſerunt, ne odoratos quidem eſſe tã ſuaues dicendi floſculos, qui paſſim fragrãt, & eniteſcunt *in lectione* perfectiſſimorum authorũ, quos quaſi *inuictiſſimos* Heroas, immortalis *illa* ac propè cæleſtis Ciceronis ętas, veluti equus ille Troianus effudit. è quibus ego (quod ſine arrogantia dixerim) accurate diligẽtérque nonnullos collegi, ac propemodum in faſciſculos manipulóſque ſingillatim, ac ſuo quenq; loco diſpoſui: quo & his literulis deſideriũ vrbis Romæ, à qua tot iam annos abſum, lenirem, & ſimul vt bonarum literarum ſtudioſis, ac poſteritati vtcunq; prodeſſem. Cum autem ſint nõnulli, qui non modo elegantiam verborum, ſed proprietatem ipſam, & verum ac natiuum dicendi ſuccũ *nihili* faciant, ad ſenſa vero ſola reſpiciant, in eáque hæreſi ita hæreant, atque tabeſcant, vt ad ſuam opinionem etiam leges per capillos attrahant repugnãtes. Adducunt enim Vlpianũ, qui de adimendis legatis, lege, *Si quis*, Sed melius eſt, inquit, ſenſum, quàm verba amplecti: & eundẽ de præſcriptis verbis, lege, Natura rerum inductum eſt, vt plura ſint negotia, quàm vocabula. & Celſum de legibus, Scire le-

ges,nõ hoc eſt verba earum tenere,ſed vim ac poteſtatem habere,& Paulum de fundo inſtructo,lege, Cum declamationis : Optimum ergo eſſe,Pedius ait, non propriam verborum ſignificationem ſcrutari, ſed in primis quid teſtator demõſtrare voluerit. Ijdẽ non attendunt,id ſolum à iuriſconſultis præſcribi,cum quid maniſeſte colligitur,aliud quẽ ſenſiſſe,quàm dixiſſe, aut ſcripſiſſe:quod præcipue in teſtamentis vſu venire ſolet:In cæteris vero veluti capite ſancitum eſſe,vt proprietas verborum,quibus ſingulis tota oratio conficitur , omnino obſeruetur. Nam quis neſcit proprietate verborum neglecta, quibus totum orationis corpus, velut quibuſdam filis contexitur,orationem ipſam conturbari,incertámque,& ambiguã reddi?Quam opinionem à legibus profectam , leges ipſæ aperte poſtea infirmant , vt Martianus de legatis tertio.Non aliter,inquit,à ſignificatione verborum recedi oportet, quàm cum manifeſtum eſt aliud ſenſiſſe teſtatorẽ. Et ſubdit: Cum plerunque abuſiue loquantur , nec proprijs nominibus,ac vocabulis ſemper vtantur: Et Scæuola de ſupellectili legata,lege,Labeo:Non enim, inquit,ex opinionibus ſingulorum,ſed ex communi vſu, nomina inquit Seruius exaudiri debere. & ſubdit, Et quidem non arbitror quenquam dicere quod non ſentit,vbi maxime nomine vſus ſit,quo id appellare ſolet.Et poſt paulo : Non tamen à Seruio diſſentio , non videri quenquam dixiſſe , cuius non ſuo nomine vſus ſit . Et Paulus de rebus dubijs , lege, In ambiguo ſermone nõ vtrunque dicimus,ſed id dum-

taxat quod volumus. Itaq; qui aliud dicit quàm vult, neque id dicit quod vox ſignificat, quia non vult: neque id quod vult, quia id non loquitur. *Similiter* ſentire videtur Diodorus, cui Crono cognomentum fuit: Nullum, inquit, verbum eſt ambiguũ, nec quiſquam ambiguum dicit aut ſentit, nec aliud dici videri debet, quàm quod ſe dicere ſentit is qui dicit. At cum ego, inquit, aliud ſenſi, tu aliud accepiſti: obſcure magis dictum, quàm ambigue videri poteſt. Quare (vt in Bruto ait Cicero) cum confluxerint *in* hanc vrbẽ *multi inquinate loquentes ex diuerſis locis*, eò magis expurgandus eſt ſermo, & adhibenda ratio, quæ mutari nõ poſſit, nec vtendum prauiſſima conſuetudinis regula. Nam cum eloquentia (vt ait Cicero de optimo genere oratorũ) conſtet ex verbis & ſententijs, perficiendum eſt, vt pure, & emendate loquentes, quod eſt latine, verborũ, & propriorum, & tranſlatorum elegãtiam perſequamur. ſed iam quod inſtat agamus.

QVàm abſtruſus, & quàm diu apud veteres veluti de induſtria latitãs modus hic dicendi à multis non intellectus, à nullis ferè recte obſeruatus eſt?

Acceptum enim referre, & expenſum ferre nemo hactenus (quod ſciam) recte collegit. Quæ verba cum frequenter apud bonos authores diuinæ illius Ciceronis ætatis legiſſem, collatis locis, & diſcuſſis, id videtur mihi eſſe acceptum referre, quod peruerſo loquendi modo dicunt ponere ad introitum. Expenſum autem ferre id eſſe, quod corrupto ſermone di-

cunt ponere ad exitum. Quod vt clarius cognoſcatur,loca ipſa quę collegi,ponere,& paulo altius repetere ſtatui. Duæ erant apud veteres tabulæ,vt etiam nunc fit:Vna accepti, altera expenſi: Hæ poſtea mutato dicendi genere, vt in pleriſque alijs,à multis tabulæ dati & accepti dictæ ſunt. Sed nos optima quæq; verba latina quærenda cenſemus,barbara & noua relinquenda. Quòd autem accepti & expenſi tabulę vocarētur,Cicero teſtatur pro Roſcio Comœdo, cum dicit: Tabulas Fannius accepti & expenſi profert ſuas. & paulo poſt: Vtrum cętera nomina in codicem accepti & expenſi digeſta habes,an non? & ibidem: Non habere ſe hoc nomen in codice accepti & expenſi. & in eodem:Quando ſextertium.CCCLIII.in codice accepti & expenſi non ſunt? & ſubdit: Tum in codice acceptū & expenſum eſſe debuit.Plautus in Moſtellaria:Bene igitur ratio accepti atque expenſi inter vos conuenit. Cicero in Verrem,Nunc ad ſociorum tabulas accepti & expenſi reuertamur.Cum autem ſcribebant in tabula accepti,ſe pecuniā ab Titio accepiſſe,Titio dicebant pecuniam acceptam referre: Vbi vero in altera tabula notabant ſe pecuniam Titio dediſſe,Titio ſcribebant pecuniā expenſam ferre.Declarat hoc Aſconius Pedianus,cū dicit:Quæſtores vrbani ęrariū curabant,eiúſq; pecunias expenſas & acceptas in tabulas publicas referre conſueuerant,ex quibus poſtea modus loquendi tranſlatus eſt, vt cum quid officij in nos ab aliquo conferatur, id nos illi acceptū referre:cōtrà ſi quid ab eo aduerſi accidat, im-

probitati illius expenſum ferre dicamus. vtrũque genus loquendi, quę his ſubſcripſimus, loca manifeſtius demonſtrabunt.

Ci. pro Aulo Cecinna: Hac emptione facta, pecunia ſoluitur à Ceſemnia, cuius rei putat iſte rationẽ reddi non poſſe, quòd ipſe tabulas euerterit, ſe autem habere argẽtarij tabulas, in quibus ſibi expenſa pecunia lata ſit, acceptáq; relata, quaſi id aliter fieri oportuerit, cũ omnia ita facta eſſent, quẽadmodum nos defendimus.

Idem in Verrẽ: Propter quod minus Dolobella Verri acceptum retulit, quàm Verres illi expenſum tulit.

In eundem: Homo ſtultiſſime, atq; amentiſſime, tabulas cum conficeres, & cum extraordinaria pecunia crimen ſubterfugere velles, ſatis te elapſurũ omni ſuſpicione arbitrabare, ſi quibus pecuniam credebas, ijs expenſam non ferres, neq; in tuas tabulas vllum nomen referres, cum tot tibi nominibus Curtij referrent, quid proderat tibi expenſum illi non tuliſſe?

In eundem: Fœneratio erat eiuſmodi, iudices, vt etiam hic quæſtus huic cederet: nam quas pecunias ferebat ijs expenſas, quibus cum contrahebat, aut ſcribæ iſtius, aut Timarchidi, aut etiam ipſi iſti referebat acceptas.

In eundem: Si mihi acceptum non retuliſſet, putabat ſe aliquid defenſionis habiturum.

In eundẽ Verrẽ: Sexcenta millia accepta pupillo Malleolo retulit. & ſubdit: Quando Chryſogoni expenſa lata ſunt?

Ibidem: Tamẽ ſextertia ſexcenta millia cum accepta retuliſſet, ſextertia quinque millia ſolu-

ta non ſunt.

Idem in Philippica 2. Ego amplius ſextertiorum ducenties acceptum hæreditatibus retuli.

Idem pro Roſcio Comœdo: Qui pecuniam expenſam tulerunt. & ſubdit: Ille ſi non iuſſu huius expenſum tuliſſet, nõ ſcripſiſſet. Et vt intelligatur acceptum referre, vel expẽſum ferre, id eſſe quod dixi, ſcribere videlicet quẽ debere, vel creditorem eſſe, etiã ſi pecunia data non eſſet: declarat Cicero in eodẽ Roſcio, dicens: Hęc pecunia neceſſe eſt, aut data, aut expenſa lata, aut ſtipulata ſit. Datam non eſſe, Fannius confitetur: expenſam latam non eſſe, codices Fannij confirmant: ſtipulatam non eſſe, taciturnitas teſtium cõcedit. Idem Rufo: Si mihi expenſa iſta ſextertia centum tuliſſes.

Idem Attico: Pro eo tibi præſentem pecuniam ſolui imperaui, ne tu expenſum muneribus ferres.

Eidem: Videas enim vnde nummi ſint, mihi feras expenſum. Idem in Philippica: Quis vnquam in illo inuentus eſt, qui Lucio Antonio mille nummûm ferret expenſum?

Horatius.

Gratus Alexandro regi magno fuit ille
Cherilus: incultis qui verſibus, & male natis,
Rettulit acceptos regale numiſma Philippos.

Iulianus de iure dotium, l. Talis, Socer genero ſuo ſic legauerat, l. Titio filiæ meæ nomine. C. hæres meus damnas eſto dare, hanc pecuniam generum petere debere, & exactam, acceptam legatis referri.

Vlpianus ad Senatuſconſultũ Trebellianũ, l.

Mulier: Dicendum eſt potius fructibus hoc ex-penſum ferendum, quàm fidei commiſſo.

Alphænus de manumiſſionibus, l. Seruus: *Sed ſi interea dum eum manumitteret, acceptũ ſeruo retuliſſet, videri peculij fuiſſe.*

Floren. de pignoratitia actione, l. Cũ & ſortis nomine & vſurarum aliquid debeatur, ab eo, qui ſub pignoribus pecuniam debet, quicquid ex venditione pignorum recipietur, primũ vſuris, quas tunc deberi conſtat: deinde ſi quid ſupereſt, ſorti acceptum referendum eſt.

Pomponius de peculio, l. *Si mulier*: Item ſi mulier creditori viri fundum vendiderit, & tradiderit ea conditione vt emptor acceptam pecuniam viro referat.

Papinianus: Qui potiores, l. *Si prior*: Vt primam tantum pecuniam expenſam ferat.

Titus Liuius ab vrbe condita: Homines prope cccc. produxiſſe dicitur, quibus ſine fœnore expenſas pecunias tuliſſet.

Labeo de lega. l. Qui concubinam: Quod acceptũ in tabulis ſuis ex ea hęreditate retuliſſet.

Hircius in cõmen. Pecuniæ locupletibus imperabãtur, quas Longinus ſibi expẽſas ferri nõ tantum patiebatur, ſed etiam cogebat.

Ibidẽ: Sanatis vulneribus accerſit omnes, qui ſibi pecunias expenſas tulerant, acceptáſq; eas iubet referri, quibus parũ videbatur impoſuiſſe oneris, ampliorem pecuniam imperat.

Ibidem: Sibi quod rapuerant, acceptum referebant: quod interciderat, aut erat interpolatũ, Caſſio aſſignabant.

Liquet ergo quod dixi, Acceptum referre, id

eſſe quod in rationibus, in tabula videlicet accepti deſcribebatur, vel ſolutũ eſſe ab aliquo, vel pro ſolutione admiſſum: & id eſſe ferre expenſum, quod in tabula expenſi notabatur quę debere ſtipulata pecunia, vel alia re contracta: & vt notis ſęculo noſtro verbis vtar: Acceptum referre, erat ad introitũ quem facere creditorẽ: & expenſum ferre, erat ad exitum facere debitorem. Quod declarat etiam Aſconius pedianus, cum dicit: Expenſum ferre, eſt ſcribere te pecuniam dediſſe.

Id quoque aduertendum eſt: Non ſolum dici pecuniam acceptã referri, aut expenſam ferri, verumetiam & alia quoq; opera, vt infra.

Cicero. in Ver. Rabonio opus inde acceptũ retulit.

Cęlius Ciceroni: Mentio facta eſt de legione ea, quã expenſam tulit C. Cæſari Pompeius.

Marcel. ad legẽ Iuliam repetundarum, lege, Lex Iulia: Illud quoque cauetur, ne expenſum feratur opus publicum faciendum, frumentum publice dandum, prębendum, apprehendendũ, ſarta tecta ruenda, antequam perfecta, probata, præſtita legerint.

Iabolenus de ſuppellectili legata, l. Qui veſtem communẽ omnem, & res plurium generũ ſupellectili expenſum ferre ſolitus erat.

Plaut. ſine accepto poſuit, quod pauci hactenus (vt arbitror) intellexerunt: cum in Aſinaria dixit: Itaq; ob aſinos relatum pretium Sauriæ numerari iuſſit ſeruo ſuo Leonidę, id eſt, pretiũ acceptum relatum Sauriæ, quod in ratione accepti Saurię adſcriptũ erat ob aſinos, numera-

ri Deonidæ ſeruo iuſſit.

Cicero etiam acceptum ſimiliter omiſit, cum in Verrem dixit: Vt ſi hanc ex fœnore populo pecuniam non retuleris, reddas ſocietati.

HACTENVS de proprietate, vel de modo dicendi eorum verborum diximus: mox pauca de tranſlatione dicemus.

Cato Ciceroni: *Si tu*, qua in re nihil fortuito, ſed ſumma tua ratione & continentia reipubli. prouiſum eſt, dijs immortalibus gratulari nos, quàm tibi referri acceptum mauis, gaudeo.

Cicero *Attico: Te etiam atque etiam oro, vt me totũ tuendum ſuſcipias: vt ſi hi ſalui erunt,* quibus curæ ſum, vnà cum his poſſim *incolumis* eſſe, ſalutémque meam beniuolentiæ tuæ acceptam referre.

Eidem: Vt ita diceret, ſe quòd eſſet ſenator, quòd ciuis, quòd liber, quòd viueret, mihi acceptum referre.

Idem pro Cluẽtio: Voluit eum aliquid acceptum referre liberalitati ſuæ.

Idem pro eodem: Verum omnem tranquillitatem & quietẽ ſenectutis refert acceptam clementiæ tuę. Plancus Ciceroni: Quod ſperant, quod audent, omne Cæſari acceptum referre poſſunt. T. Liuius ab vrbe condita: Nec ſenatui, ſed familiæ Liciniæ acceptum referebant.

Id quoq; aduertẽdum eſt, vt ſupra dixi, trãſlationem quoque fieri in verbo expenſum fero, dum aliquid male curatur, vt Scæuola: Quæ in fraudem, l. Pupillus: creditores ſuæ negligentiæ expenſum ferre debent.

ALIVS.

QVotieſcunque bonos authores legens, incurro in vnũ aliquod ex his,quę iamdudũ colligo,elegãter dictis: toties mihi vehementer gaudeo,ac quaſi grãdem aliquẽ nitidúmq; vnionem inuenerim, lætitia geſtio:mox varietatem eorum conſiderans,eam voluptatem mente melius concipio, q̃ verbis exprimo,aut in publicum profero,mirarícq; nõ deſino, cum illorũ perfectiſſimorum virorum diuinitatem,tum multorũ barbariem, ac quaſi oculis obductam caliginem, videre licet vel ex his clauſulis,quas infra ſcripſi:Aliud, aliter,contra, ſecus,iuxta,ſtatim,proxime,par, æque, idem, ſimile,magis, pariter,quandoque etiam comparatiuum, & alijs huiuſmodi (non enim omnes collegiſſe me putem) quàm eleganter poſt ſe particulas,ac,atque,vt,quàm,& quanta varietate obtineant.Quare vix conſiderari poteſt , quàm belle, & q̃ diuerſę,quámve appoſite, & proprie ijdem viri diſertiſſimi illis vtantur. Igitur primum de Alio cum particula ac, coniuncto: mox de reliquis aliqua ſubijciamus.

Terentius in Phormione:Aliud mihi reſpondes,ac rogo.

Varro De re ruſtica:Armentarius non aliud, ac bubulcus.

Cicero in Verrem:Ne alio mẽſe, ac fas erat, comitia haberentur.

Idem Attico: Quod quidem agere ſi liceret, alio modo, ac nunc, agendum eſſet.

Idẽ De oratore:Poteſt enim non ſolum aliud

mihi,ac tibi,ſed mihi ipſi aliud aliâs videri.

Idem pro Marco Cælio: Lux denique longe alia eſt Solis,ac lychnorum.

Idem pro Cor. Balbo: Quid ergo hi poſſunt aliud iudicare,ac iudicauerunt?

Idem de arte Rhetorica: Aut ſi alia ratione, aut aliã ob cauſam, ac dicet ſe reus feciſſe, demonſtrabitur eſſe factum.

Cæſar in commentarijs: Qui longe alia ratione,ac reliqui Galli bellum gerunt.

Vatinius Ciceroni: Longe alia cõditione ego ſum,ac cæteri imperatores.

Titus Liuius ab vrbe condi. Aliam ſuam,ac tranſfugarum cauſam eſſe.

DE ALIO,CVM PARTICVLA atque,coniuncto.

Plau.in Pſeudulo: Illi ſunt alio ĩgenio,atq; tu.

Teren.in And. Alium nũc cenſes eſſe me,atq; olim cum dabam?

Idem in Eunucho: Vereor ne aliorſum,atque ego feci, acceperit.

Varro De lingua latina: Poteſt enim eſſe Saturnus hic alia de cauſa dictus, atq; in Sabinis.

Cic. pro Planco: Nec erit hæc alia ratio Plãco,atque Laterenſi. Idem Attico: Mihi videris aliud tu honeſtum,méque dignum in hac cauſa iudicare,atque ego exiſtimem.

Idem pro Murena: Si aliud,atq; exiſtimas.

Idem Lentulo: Nõ alius eſſem,atq; nũc ſum.

Idem De oratore: Tantum & aliud eſſe atq; hoc,& hoc ſine illo ſummum eſſe poſſe.

Idem pro Cluentio: Si ipſe A. Cluentius ſententiam de iudicijs rogaret, aliam non diceret,

atque ij dixerũt, quorum ſententijs Cluentium condemnatum eſſe dicitis.

Idem in academicis: Cum aliud agnoſceret, atque ſentiret.

Idẽ in Rhetorica: Alio nomine illã rẽ de qua agitur, appellari oportet, atq; aduerſarij dicũt.

Idẽ pro Aulo Cecinna: longe alia ratione recuperatores ad agendũ hac actione venio, atq; initio veneram.

Idem Terentiæ: Noſtra factum eſſe negligẽtia, vt longe alia in fortuna eſſet, atque eius pietas ac dignitas poſtulabat.

Cæſar in com. Docet longe alia ratione eſſe bellum gerendum, atque antea geſtum ſit.

Idem ibidem: Longe aliud ſibi capiendum conſilium, atque antea ſenſerat.

Idem ibidem: Ac longe aliam eſſe nauigationem in concluſo mari, atque in apertiſſimo oceano perſpiciebant.

Salluſtius in Catilina: Ad hęc quicũque *alia*rum partium, atque Senatus erant, conturbari rempu. quàm minus valere ipſi malebant.

Cæſar in commentarijs: Alię ſunt legati partes, atque imperatoris.

Hircius in commentarijs: Neque enim aliud ius eſſe Cappadociæ, atque Armeniæ.

Ibidem: *Si alia* eſſet litoris Ægyptij natura, atque omnium reliquorum.

APPENDIX.

Hæc non habentur in exemplari Romano.

C. Cęſar in Anticatone priore: Vno enim excepto, quem aliuſmodi, atque omnis natura finxit, ſuos quiſque habet charos.

Cælius in primo: Neq; ipſi eos alij modi eſſe

atque Hamilcar dixit. Vbi aduertendũ alij eſſe patrij caſus quemadmodum & alius, quod non ſolum maſculino, verumetiam in fœminino genere oſtenditur.

Cælius in primo antequam Barcha perierat, alij rei cauſa in Africam miſſus.

DE PARTICVLA SIMILITER cum ac, atque, vt, coniuncta.

Cicero de natura deorum: Tu autẽ quid quęris? ſimiliter facis, ac ſi me roges.

Idem in Philippica prima: Neque vero illum ſimiliter, atq; ipſe eram, commotum eſſe vidi.

Idem de officijs: *Similiter eos facere, qui inter ſe contenderent, vter rempub. potius adminiſtraret, vt ſi nautæ inter ſe certarent, quis eorum potiſſimum gubernaret.*

Paulus de libris &c. l. Filiuſfamiliâs: Miles ſimiliter vt paganus nominatim à patre, aut hęres ſcribi aut exhæredari debet.

DE PARTICVLA SIMILI, AC Diſſimili, cum atq;, & ac, coniuncta.

Plautus in Bacchidibus: Haud conſimili ingenio atque illic eſt.

Terentius in prologo Phormionis: Ne ſimili vtamur fortuna, atque vſi ſumus.

Cicero pro C. Rabirio: Et ſimilis viri tu vlciſceris patris mortem, atque ille perſequeretur fratris ſui?

Idem De finibus bonorum & malorum: Itaque & ſimilis erit finis boni, atq; antea fuerat.

Idẽ de lege Agraria: Hic tamen excipit Pompeiũ ſimillime, vt mihi videtur, atq; in illa lege.

Idem Attico: Aut quieſcendũ quod non diſſi-

mile,atque ire in Solonium,aut Antium.

Cæſar in commentarijs:Hortatur eos, vt ſimili ratione, atque ipſi fecerunt ſuas iniurias perſequantur.

Titus Liuius ab vrbe condita:Hęc ſunt Tribuni conſilia veſtra,haud hercule diſſimilia,ac ſi quis ægro qui curari ſe fortiter paſſus,extemplo conualeſcere poſſit.

Ibidem:Similem pauorem inde, fugámq; fore,ac bello Gallico fuerat.

Neratius de acquirendo rerum dominio, l. Quod in litore: Nec diſſimilis eorum conditio eſt atque piſcium,& ferarum.

Tripho eodem titulo,l.Si is:Simile eſt atque in hæreditate.& ſubdit: Nunquid ſimile ſit atque cum ſtipulatur?

DE PARTICVLA ITEM,CVM atque,& vt,coniuncta.

Varro De lingua Latina,Analogia non item ea diffinienda,quæ dirigitur ad naturam verborum,atque illa,quæ ad vſum loquendi.

Idem de re ruſtica: Alij ad curſuram, alij ad prædam, non item ſunt ſpectandi, atque habendi.

Ibidem: Hoſce item vt equulos, & educunt, & alunt.

DE COMPARATIVO CVM AC, & atque,coniuncto.

Cicero Attico: Mihi quidem videtur diutius abfuturus,ac vellem.

Catul.Illi non minus, ac tibi Pectore vritur intimo Flamma,ſed penite magis. Horatius: Inachia langues minus,ac me, Idem:

His me conſolor victurum ſuauius, ac ſi
Quæſtor auus, pater atque meus, patruúſque fuiſſent.

Plautus in mercatore: Amicior mihi nullus viuit, atque is eſt.

Terentius in Andria: Non Apollinis magis verum, atque hoc reſponſum'ſt. Horatius:
Arctius atque hedera procera aſtringitur Ilex.

DE PARTICVLA SECVS, CVM ac, atque, quàm, coniuncta.

Plautus in captiuis: Ne me ſecus honore honeſtes, quàm ego te.

Cicero De oratore: *Me non multo ſecus facere, cum de oratore diſputem, ac facerem, ſi eſſet mihi de Hiſtrione dicendum.*

Idẽ pro Lucio Murena: Non ſecus ac ſi meus eſſet frater.

Ibidem: Non dixi ſecus ac ſentiebam.

Idem Attico: Velim domum ad tuos ſcribas, vt mihi tui libri pateant, non ſecus ac ſi ipſe adeſſes.

Idem pro Planco: Cuius ego ſalutem non ſecus, ac meam tueri debeo.

Idem De oratore: *Sed paulo ſecus à me*, atq; illo diſtributa.

Ibidem: *Sed aliquanto ſecus*, atque in tradenda arte dici ſolet.

Idem De natura deorum: Quoniam cœpi ſecus agere, atque initio dixeram.

Vergilius: Haud ſecus atque alto in luco.

Idem: Haud ſecus, ac iuſſi faciunt.

Labeo de acquirendo rerũ dominio, l. *Si epiſolam*: Non ſecus atque in continenti agro.

DE PARTICVLA ALITER, cum ac,atq;,vt,coniuncta.

Plautus in Truculento: Sed longe aliter eſt amicus,atque amator.

Terentius in Adelphis: Nunquã te aliter atque es, in animum induxi meum.

Idem in Heautont.Aliter tuum amorem atque eſt,accipis:nã & vita eſt eadem,& animus erga te idem,ac fuit.

Varro De lingua latina: Aliter atque in reliquis dicitur.

Idem de re Ruſtica: De emptione aliter dico,atque facio.

Ibidem: Aliter quadrigarius ac deſultor.

Ibidem: Nec multo aliter tuendum hoc pecus in paſtu,atque ouillum.

Idem De Lingua Latina: Hoc nunc aliter fit atque olim.

Ibidem: Quædam aliter olim,ac nunc.

Cicero De oratore: Vrbana etiam diſſimulatio eſt,cum alia dicuntur,ac ſentias.

Ibidem: Cum aliter ſentias,ac loquare.

Idem pro P. Sylla: Torquatus rurſus in me irruit,me accuſat,ait aliter ac dictum eſt in tabulas publicas retuliſſe.

Idem in partitionibus oratorijs: Caſu cũ aliter cecidit,ac ſperatum & putatum ſit.

Idem in Salluſtium: Neq; enim qui ita viuit vt tu,aliter ac tu,loqui poteſt.

Idem De oratore: Aliter dicenda, ac intelligerentur.

Idem de Officijs: Aliter de illis ac de nobis iudicamus.

Cæſar in com. Sed ratio ordóq; agminis aliter ſe habebat, ac Belgę ad Neruios detulerant.

Ibidem: Coactus eſt aliter, ac ſuperioribus annis exercitum in Hybernis collocare.

Cicero pro Sexto Roſcio Amerino: Aliter cauſam agi, atque ille exiſtimaret.

T. Liuius ab vrbe condita: Longe aliter patres, ac plebem affecere.

Cicero ad pontifices, Proinde quaſi iſti vt de Gn. Pom. aliter atque ego exiſtimo ſentiant.

Ibidē: Dubitās, timēs, hęſitās, oīa aliter, ac vos in monumētis habetis, & pronūtiarit & fecerit.

Idem De arte Rhetorica: *Aut aliter hoc in ſermone, atque in dicendo ſit vtendum.*

Ibidem: Cum aliter quid accidit, atque hi qui arguuntur, arbitrati eſſe dicuntur.

Idem De oratore: Mouēt illa etiam, quæ coniectura explanantur longe aliter atq; ſunt.

Idem pro Tito Annio Milone: Quam ob rē iudices vt ad cauſam criménque aliquando veniamus; ſi neq; omnis confeſſio facti eſt inuſitata, neq; de cauſa quicquam noſtra, aliter ac nos vellemus à Senatu iudicatum eſt.

Idem in epiſtola ad Seruium Sul. *Aliter cecidiſſe rem exiſtimas, atque opinatus ſis.*

Idem De finibus bonorū & malorū: Hic loquebatur aliter, atq; omnes ſentiebant.

Idem Curioni: Sed aliter atq; oſtēderā facio.

Idem pro domo ſua: Hæc homines improbi ad quoſdam viros fortes longe aliter, atq; à me dicta ſunt, detulerunt.

Idem in Verrem: Quod iſte aliter, atq; vt edixerat, decreuiſſet.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE

Paulus De rei vend.l.Pom.Aliter atq; ſi certis religionibus poſſideatis.

Vlpianus De ſeruitutibus,l. Quoties : Nihil agitur aliter,atque ſi concedas mihi,ius tibi nõ eſſe in fundo tuo.

Idem quando dies &c.l. Quanquam: Semel cedit dies aliter atque ſi cui in mẽſes ſingulos, vel in dies, vel in annos ſingulos quid legetur.

Idem de hæredibus inſtit.l.Circa eos:Celſus libro 25. ff. probat aliter, atque probat in illa inſtitutione.

DE PARTICVLA CONTRA, cum ac,atq;,q̃,coniuncta.

Cice.pro Cornelio Balbo:Si denique aliquid quod non contrà ac liceret factũ diceretur,ſed contra atque oporteret.

Idem De oratore: Vt contra ac dicat accipi & ſentiri velit.

Idem in Verrem:Si hæc cõtra ac dico eſſent omnia.

Idem De finibus bonorum & malorũ: Itaq; contra eſt ac dicitis.

Idem De diuinatione : Vides tamen omnia ferè contra ac dicta ſunt eueniſſe.

Idem in Philippica xij: Præſertim cũ cõtra ac Deiotarus ſenſit,victoria belli iudicauerit.

Salluſtius in Catilina:Vbi videt Catilinã cõtra ac ratus erat contendere.

Cicero pro P.Sylla:Iam enim faciam criminibus omnibus pene diſſolutus contra atque in cæteris cauſis fieri ſolet.

Idem in Catilinã : Iidémq; iuſſerunt ſimulachrum Iouis facere maius, & in excelſum col-

locare,contra atque antea fuerat.

Idem in ſomnio Scipionis: Qui verſatur retro,contrario motu atque cælum.

Cæſar in comment.Qui contra atque eſſet dictum prælium commiſiſſent.

Cicero pro A.Cecinna: Miror te hoc in hac re alieno tempore, & contra quàm iſta cauſa poſtulaſſet,defendiſſe.

Idem pro Cluentio: Generi ſui contra quàm fas erat amore capta.

Idem pro domo ſua:Aut quid de veſtro iure, aut religione cõtra q̃ propoſueram diſputabo?

Idem de arte Rhetorica: Summa impudentia eſt,eum qui contra quàm ſcriptum ſit, aliquid probare velit.

Idem in Piſonem: Vt ſenatus contra quàm ipſe cenſuiſſet,ad veſtitum rediret.

Vlpianus de ſeruitutibus,quod vi, aut clam, l.Prætor ait:Si quis contra quàm prohiberetur fecerit.

Idem,quod vi,aut clam,l. Si alius: Ait Iulianus, qui ante nuntiationis remiſſionem contra quàm prohibitus fuerit,opus fecerit.

DE PARTICVLA PROXIME, cum atque,coniuncta.

Cicero Dolobellæ: Non poſſum ego nõ aut proxime atque ille,aut etiam æque laborare.

DE PARTICVLA STATIM, ET confeſtim,cum atque,q̃,vt,coniuncta.

Marcellus de fidei commiſſarijs libertatibus, l.Cum fidei: Poteſt confeſtim vt fuerit alienatus petere.

Vlpianus De ædilitio edicto,l. Ædiles:Iudi-

ci eorum ſtatim atque iudex factus eſt, omniũ rerum officium incumbit.

Martianus De officio proconſulis, l. Omnes proconſules:Statim quàm vrbẽ egreſſi fuerint, habent iuriſdictionem.

Paulus ad Senatuſcõſultum Velleianũ,l. Debitrix:Quanuis ſtatim atque interceſſerat mulier,competierat.

DE PARTICVLA AEQVE ET perinde,cum ac, atq;,vt,quàm,coniuncta.Et primo de Æque ac.

Plautus in *Stico* : *Scis* tute facta velle æque ac tu *velis*.

Teren.in Andria:Quis miſer æque ac ego?

Cicero Curioni : Cui charus æque ſis, ac iucundus,ac fuiſti patri.

AEQVE, ATQVE.

Plautus in Aulul. Pumex non æque aridus, atque hic eſt ſenex.

Cæſar in cõment.Aequa fere latitudine, atq; ille congeſtus ex materia.

Cicero pro Cluentio:Æque poſthac,atq; illũ dictatorium gladium pertimeſcamus.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino:Æque turpe atque illud,de quo ante dixi.

Titus Liuius ab vrbe condi. Quos territos æque atque hoſtes timebat.

AEQVE,QVAM.

Plautus in Stico: Ridiculus æque nullus eſt, quàm dum eſurit.

Idem in Aulularia:Nunquã æque patri nuntium lepidum attulit,quàm ego nunc meæ heræ nuntiabo.

T. Liuius ab vrbe condi. An eſt qui dubitet Tribunos plebis vllis iniurijs veſtris æque q̃ munere patrum in plebem offenſos eſſe?

AEQVE, VT.

Cicero pro domo ſua: Itaq; libentiſſime prædicabo Gn. Pompeium ſtudio & authoritate, æque, vt vnumquenque veſtrũ pro ſalute mea laborauiſſe.

Idem Attico: Et ſimul quòd ęque ea quę ſunt, vt ea quæ certe futura ſunt, videre nõ poſſum.

Tibullus:

Nec tibi ſit mea lux æque tam feruida cura
Vt video paucos ante fuiſſe dies.

AEQVE ABSOLVTE.

Terentius in Ecyra: Æque eadem ſtudeant velíntque omnia.

PERINDE, ATQVE.

T. Liuius ab vrbe cond. Perinde atque capta vrbe.

PERINDE, VT.

Cicero pro Cluentio: Nam perinde vt opinio eſt de cuiuſque moribus.

Titus Liuius ab vrbe cond. Nec perinde vt maluiſſet.

Ibidem: Perinde vt eueniret res.

PERINDE, QVASI.

Cicero pro P. Quintio: Atq; hæc perinde loquor quaſi ipſo illo tẽpore, cum te prætor iuſſiſſet ex edicto poſſidere.

Idem pro T. Annio Milone: Hoc enim ſæpe ab iſtis dicitur, perinde quaſi Appius ille cæcus viam munierit.

Idem pro Cluentio: Perinde quaſi ego non ab

initio huius defenſionis dixerim.

Idem pro eodem: Perinde quaſi exitus rerũ non hominum conſilia, legibus vindicentur.

DE PARTICVLA PARI, AC PARIter, cum ac, atꝗ, vt, coniuncta.

Plautus in Menechmis: Ecaſtor pariter hoc atque alias res ſoles.

Idem in Aulularia: Pariter moratur vt pater auúſque huius fuit.

Cæſar in comment. Pari ſpatio tranſmiſſus atque in Gallia eſt in Britanniam.

Cicero de natura Deorum: Neque enim mihi par ratio cũ Lucilio eſt, ac tecum fuit.

Titus Liuius ab vrbe condita: Trucidãt fœminas pariter ac viros.

Idem Liuius ibidem: Nequaquã pari ad patienda ea robore ac Romani fuiſſent.

Ibidem: Amici pariter ac nũc ſubiecti ac obnoxij vobis minus eſſemus.

DE PARTICVLA PRO EO, CVM atꝗ, coniuncta: quæ omittere nolui, tametſi à recentioribus dicta ſunt.

Vlpianus De teſtamentis, l. Ad teſtium: Si quis ex teſtibus nomen ſuum non adſcripſerit, verũtamen ſignauerit, pro eo eſt, atque ſi adhibitus non eſſet.

Idem de noui operis nuntiatione, l. Prætor: Pro eo habendum eſt, atque ſi nullo iure factũ eſſet.

DE PARTICVLA IN PARTEM cum atque, coniuncta.

Cæſar in comment. In partem iuris, atꝗ ipſi erant receperunt.

DE PARTICVLA IDEM, CVM ac, atque, coniuncta.

Plautus in Moſtellaria: Eundem animũ oportet mihi eſſe gratum, vt impetraui, atque olim priuſquam id extuli, cum illi ſubblandiebar.

Varro De lingua Latina: Idem ac diceretur, aut hic lepus, & hic nemus.

Cato De re ruſtica: Pomarium ſeminarium ad eundem modum, atque oleaginum facito.

Ibidem: Denſas eodem modo componito, atque ſpiram.

Titus Liuius De bello Punico: Ipſa re intellecturos nequaq̃ idem eſſe Syracuſas ac Leontinos oppugnare.

Vlpianus: Sicui pluſquã per legem &c, l. Niſi dolus: Non eandem cauſam eſſe decẽ aureorum, quos annuos tibi teſtes Põpeiæ Criſpinæ patronæ tuæ relictos proponis, atque fuit alimentorum.

Hircius in comment. Cum ſe inferiores eiuſdem generis ac ſaporis aqua dicerent vti, atque antea conſueuerant.

Ibidem: Non oportere illum eodem vti veſtitu, atque ipſe vteretur.

DE PARTICVLA IVXTA, CVM ac, atque, mecum, tecúmq; coniuncta, & quandoq; abſolute poſita.

Varro libro ſecundo rerum ruſticarum: Fœminas iuxtà, ac mares habere ſolebat.

Cicero oratione qua gratias agit poſt reditũ: Officijs iuxtà ac ſi meus frater eſſet ſuſtentauit.

Salluſtius in Iugurthino: Præterea tranſfuer-

ſis itineribus, quotidie caſtra mouere, iuxtà ac ſi hoſtes adeſſent.

Plautus in Aſinaria: Dixi tibi mater, iuxtà mecum rem tenes.

Idem in Aulularia: Dixi tibi nunc, iuxtà rem mecum tenes.

Salluſtius in Catilina: Nunc verò quo in loco res ſitæ ſunt, iuxtà mecum omnes intelligitis.

Plautus in Perſa: Iuxtà tecum, ſi tu neſcis, neſcio.

Ibidem: Iuxtà tecum æquè ſcio.

Salluſtius in Iugurthino: Iuxtà boni maliq;, ſtrenui & imbelles multi obtruncati ſunt.

Ibidem: Neq; loco, neq; mortali cuiq̃, aut tẽpori ſatis credere: ciues, hoſtes iuxtà metuere.

Ibidem: Hyemem, & æſtatem iuxtà pati.

Ibidem: Plebi, patribúſq; poſtquam inuidia deceſſerat, iuxtà charus.

T. Liuius ab vrbe condita: Abſentium bona iuxtà atq; interemptorum diuiſa fuerunt.

Ibidẽ: Trucidãt inermes iuxtà atq; armatos.

Idem De bello Punico: Nauales ſocij iuxtà effuſi, ac ſi inſulas prædarentur.

Idem ab vrbe cõdita: Iuxtà hyeme atq; æſtate, bella gerere poſſe.

Idem de bello Macedonico: Humanum genus veſtrum nomẽ imperiúmq; iuxtà ac deos immortales, iampridem intuetur.

ALTER.

QVanta eſt in multis bonarum literarũ inſcitia? quàm inepte deus bone, & ineleganter nonnulli dum ſe latine loqui putãt, nouitatibus gaudent? Quis nõ dicit vnũ,

& duo? Primũ & ſecundũ? ecquis non dicit viceſimoprimo die? ſemel & bis? At videre licet, vel ex his quæ ſubieci, quantũ ab illa vera, germanáq; Latina lingua defecerint: & quantũ loquendi, dicendíq; mutauerint genus. nã perfectiſſimo illo ſæculo, non vnũ & duo, ſed vnum & alterum: nõ ſemper primũ & ſecundum, ſed frequentius primũ & alterum: nõ viceſimoprimo die, ſed altero & viceſimo die: nõ ſemel & bis, ſed ſemel & iterum dicebant. Qui vero dixerũt vnum aut alterum ſignificare, vnum aut duo, vel vnum & alterũ ſignificare, vnũ & duo, vel de duobus vnũ aut alterũ ſemper dici: in eadem erroris naui verſati ſunt, nam vn⁹ & alter modus erat proprius loquẽdi, vnus aut duo nõ proprius: & vnus aut alter, & primus & alter de duobus non ſemper, ſed aliquando dicitur. Quandoque vero alter & alter loco vtriuſq; dicebatur, vt infra melius videbitur.

Terentius: Vênit vnus & item alter.

Cicero Attico: Quid enim eſt tantum in vno aut altero die?

Idem pro Aulo Cluentio: Vnus & alter dies intercesſerat, cum res parum certa videbatur. Et paulo pòſt. Qui cum vnum iam & alterum diem deſideraretur.

Ibidem: Habetur vna & altera concio vehemens & grauis.

Idem in Verrem: Rex primo nihil metuere, nihil ſuſpicari, dies vnus & alter: plures, non refertur.

Ibidem: Vnum & alterum menſem, prope annum, denique domi tuæ pyratæ aliquo tem-

pore capti ſunt.

Ibidem: Tum repẽte iſtæ peſtes citari iubet, dicit vnus & alter breuiter.

Idem Appio Pulchro: Si quẽ tibi item vnum alterúmve diem abſtulerit.

Vergilius:

Iámque dies, altérque dies proceſſit.

Ouidius in Sappho:

Et ſub ea verſus vnus & alter erit.

Catullus:

Quàm veniens vna atq; altera rurſus hyems.

Horatius in Sermonibus:

Ducendus comes vnus & alter.

Idem ibidem:

Ne ſi vafer vnus & alter.

Idem in Epiſtolis.

Si verſus paulo concinnior vnus & alter.

Titus Liuius ab vrbe condita: Vno aut altero abrepto.

Ibidem: Bellum in Sicilia iam alterum annũ geritur.

Ibidem: vni aut alteri militi.

Idem de bello Punico: Vno aut ad ſummũ altero pretio.

Idem pro Gn. Planco: Quorũ alter exercitũ perdidit, alter vẽdidit, emptis prouincijs, à Senatu, à rep. à bonis omnibus defecerant.

Idem pro Lucio Murena: Neque in vno aut altero animaduerſum eſt.

Vlpianus De iudicijs, l. Nonnunquam: Poſt vnum, vel alterum.

Idem De ædilitio edicto, l. Quis ſit fugitiuus: Idem ait, nec eum qui ad fugam gradum

vnum,alterúmve promouit,eſſe fugitiuum.

Idem De noui operis nũtiatione,l.Stipulatio: Nõ ſi vnũ vel alterũ cæmẽtum fuerit poſitum.

Alphænus De iudicijs, l. Proponebatur : Si vnus aut alter.

Quo loco multi poſt illud Ciceronis diuinum ſæculum,deprauato dicẽdi genere ferè ſemper dicũt primum & ſecundum.Veteres illi (vt diximus)plerunq; primũ & alterũ dicebant.

Cato De re ruſtica : Prima eſt lenis , altera eſt criſpa.

Cicero in Verrem: Alterũ,tertium,quartum: permulta erant eiuſmodi nomina.

Ibidem:Primo die teſtium tanto numero citato,alter dies amicis iſtius,& defenſorib9, tertius dies,ſic hominem proſterneret.

Idem pro A.Cluẽtio: Vnum, alterũ, tertium annum Saxia quieſcebat.

Idem in Tuſculanis:Primam poſuit eam,de qua modo dixi , que orta eſſet ex præſenſione rerum futurarũ : alteram quam ceperimus ex magnitudine commodorum.

Idem De natura deorum:Vnus is modus eſt, de quo ſatis dixi , qui eſt ſuſceptus ex præſenſione rerum futurarum , alter ex perturbationibus tempeſtatum , tertius ex commoditate rerum.

Idem in ſecunda Philip.Proximo,altero,tertio,deniq; reliquis conſecutis diebus.

Horatius:

Mille talenta rotundentur,totidẽ altera,porrò
Tertia ſuccedant.

¶ Videre etiam licet quãta ſit venuſtas in ijs

dicendi modis, Alterum tãtum, tria tanta, ſexcenta tanta, bis tanta.

Plautus in Epidico: Imò etiam ſi alterũ tantum perdundum eſt.

Idem in Bacchidibus: Alterum tantum auri non meream.

Cicero De oratore: Vt neceſſe ſit partem pedis aut æqualem eſſe alteri parti, aut altero tãtum, aut ſeſqui eſſe maiorem.

Caliſtus de iure fiſci, l. Non intelligit: Totum cum altero tanto cogitur ſoluere.

Scæuola de alimentis, l. Libertis: Eo amplius alterum tantum quantũ in ſingulis in numero præter cibaria, & veſtiaria, dari voluit.

Titus Liuius ab vrbe cõdita. Alterũ tantum ex latino delectu adijciebatur.

Plautus in Trinummo: Tribus tantis illi minus reddit quàm obſerueris.

Idem in Bacchidibus: Sexcẽta tanta reddam, ſi viuo, tibi.

Idem in Pſeudolo: Quaſi mihi non ſexcenta tanta ſoleant credier.

Idem in Mercatore: Imò bis tãto valeo quàm valui prius.

Idem de Amphitryone: Bis tanto amici ſunt inter ſe quàm prius.

Varro libro tertio rerũ ruſt. Ea pars reddiderit eo anno bis tantum, quàm tuus fundus.

Hircius in commen. Accedebat prope alterum tantum.

Ibidẽ: Peditũ ac leuis armaturæ quater tãtis.

¶His ſubijciã authoritates de modo dicendi, quẽ præpoſui de altero & viceſimo, & his ſimi-

libus,quãuis deficiẽte iam priſco illo eloquẽtiæ cãdore,T.Li.& eius æquales,ac illis ſuccedentes,vnum & viginti quandoq; etiam dixerunt. Sed primũ meliora,deinde de fæce hauriemus, vt plane quod intereſt diſcrimen appareat.

Cicero pro Cornificio: Liberalius literas accepi tuas,quas mihi Cornificius altero & viceſimo die(vt dicebat)reddidit.

Idem pro Milone: Vbi particulã alter, poſtponit, cum ſuperius eam præpoſuiſſet: Centeſima lux eſt hæc ab interitu P. Clodij, & opinor altera.

T. Liuius ab vrbe condita: Anno triceſimo altero,quàm condita Roma erat.

Idem tandem mutato aliquantulum dicendi genere, ibidem dixit: Vna & viginti legionibus eo anno defenſum imperiũ Romanũ eſt.

Et ibidem:Signa vnũ & triginta capta. pauloposſt:Vnum & triginta oppida ceperunt.

¶Idem ſeruauere elegantiſſimi illi viri in aduerbijs,ſemel,iterum, tertiũ,vt ſupra diximus: quo loco ineptiſſime dicũt,ſemel,bis,ter:vel ſemel,ſecundo,tertio.

Cicero in Bruto:Antiſtius Piſo ſæpe dicebat, minus ſæpe Pomponius,raro Carbo,ſemel aut iterum Philippus.

Idem De diuinatione: Quod ſemel ille, iterúmque neglexit.

Ibidem:A ſenatu ludos illos iterum inſtaura tos memoriæ proditum eſt.

Cicero De natura deorum: Venereum iaciat aliquando, nonnunquam etiam iterum,ac tertium.

Vlpianus de receptis arbitris, l. Labeo: Poſt cauſam ſemel atque iterum tractatam.

T. Liu. Ab vrbe con. Iuliũ ter, Virginium iterum apud Marcũ Licinium inuenio.

Ibidem: Iterum ac tertio veniſſe tradunt.

Idem De bello Punico: Ter perditæ patriæ ſuſtinendum crimen eſt, ſemel cum defectionem iniſti ab Romanis: iterum cum pacis cum Hannibale fuiſti author: tertium hodie cum reſtituendæ Romanis Capuæ mora atque impedimentum tu es.

Ille alter, frequenti in vſu apud antiquos reperitur, parum tamen hactenus obſeruatum.

Cicero Attico: De illo altero quẽ ſcribis tibi viſum eſſe non alienum.

Eidem: De illo altero ſcio equidẽ venire nũc nil poſſe.

Idem De oratore: Quid ille alter? Quid petã præſidij?

Ibidem: Nam illud alterum genus quodquod eſt: temporibus, locis, reis definiunt.

Salluſtius in Catilina: Adherbalem, omnéſque qui ſub imperio Micipſæ fuerãt, metus inuadit, in duas partes diſcedunt: Numidæ plures Adherbalem ſequuntur, ſed illum alterum bello meliores.

Ibidẽ: In diuiſione, quæ pars Numidiæ Mauritaniam attingit, agro, viriſque opulentior, Iugurthæ traditur: illam alterã ſpecie, quàm vſu potiorẽ, quæ portuoſior & ædificijs magis exornata erat, Adherbal poſſedit.

¶ Sed nota non ſemper dici, vnum & alterũ, vel primũ & alterum, ſed quandoque dici, al-

terum & alterum, loco vtriuſque, vt ſupra diximus.

Cicero De diuinatione: Cum duo quidã Arcades familiares iter vnà facerent, & Megaram veniſſent, alterum ad cauponem diuertiſſe, ad hoſpitem alterum.

Idem De natura deorum: Non vides Solem deum eſſe, Lunámq;, quorum alterum Apollinem Græci, alteram Dianam putant.

Ibidem: Ioues tres numerant, in Arcadia alterum patre Æthere, alterum patre Cælo, tertium Cretenſem Saturni filium.

Idem in Tuſculanis: Nam *duæ ſunt ex opinione boni*, quarum altera *Voluptas*, *altera* Cupiditas.

Idem pro Publio Quintio: Quæ res in ciuitate duæ plurimũ poſſunt, hæ contra nos ambæ faciunt *in hoc tempore*: ſumma gratia, & eloquentia: quarum alteram C. Aquili vereor, alteram metuo.

Horatius:

Fraternis animis quicquid volet alter & alter.

Cicero pro P. Sylla: Ita charus vtriſque eſt, atque iucundus, vt non alteros demouiſſe, ſed vtroſque conſtituiſſe videatur.

Idem pro Q. Ligario: Ergo hæc duo tempora carent crimine: vnum cũ eſt legatus profectus, alterum cũ efflagitatus à prouincia præpoſitus Africæ eſt: Tertium tẽpus eſt, quo poſt aduentum Vari in Africa reſtitit.

Idem pro Cluentio: Ille iterum, ille tertio auctionibus factis pecuniam dedit.

Ibidem: Quam ob rem alteram partẽ cauſæ

ſic agemus, vt nos doceamus: alteram partem ſic, vt oremus.

Idem pro domo ſua: Eijciuntur duo, quos videre improbi non poterant, alter per honorem turpiſſimum, alter per honeſtiſſimam calamitatem.

ADEÒ.

PRinceps ille latinæ eloquētiæ Cicero, ac cæteri eius ętatis authores, vt reliquis omnibus ita elegātiſſime particula Adeò, vſi ſunt, quam præ cæteris obſeruatione præcipua dignam, colligendum duxi: Cui veteres illi coniunctionem Atq; præponentes, ſignificare eam aliquando, potius, aliquando etiam, voluerunt: vt infra aperte oſtenditur.

Cice. Seruio Sul. Sed aliquid atque adeo multa afferunt de ſuo.

Trebonius Ciceroni: Nihil adoleſcente tuo, atque adeo noſtro amabilius.

Cicero pro Planco: Inſector, poſco, atq; adeo flagito.

Idem pro Cluen. Clamore hominū de foro, atq; adeo de ciuitate eſſe ſublatum.

Idem pro Roſcio: Hoc cōſilio, atq; adeo hac amentia impulſi.

Idem in Verrē. Atq; adeo antequā de incommodis Siciliæ dico, pauca mihi vidētur de prouinciæ dignitate, vetuſtate, vtilitate dicenda.

Idem in Catilinam: Creſcit in dies ſingulos hoſtium numerus, eorum autem caſtrorū Imperatorem, ducémq; hoſtiū, intra mœnia atq; adeo in ſenatu videmus.

In eundem: Qui de huius vrbis, atq; adeo or-

bis terrarum exitio cogitant.

Idem Attico: Cum Philotimo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idibus.

Idem in Ver. Domo eius emigrat, atq; adeo exit, nam iam antea emigrarat.

Idem in eundem: Ex Sicilia diſcedendum, atque adeo fugiendum eſſe arbitretur.

Ibidem: Quæ ſi magna, atque adeo maxima vobis videntur, quàm varie & copioſe dicantur expectare nolite.

Ibidem: Cum magno detrimẽto, atque adeo *exitio vectigalium.*

Ibidem: *At quam legem corrigit iudices atque adeo totam tollit?*

Ibidem: Cum hæc eſſent ita conſtituta, Verres tot annis, atque adeo ſęculis inuẽtus eſt, qui hæc non commutarit.

Plautus in Caſina: Eſurio, atque adeo nunc haud parum ſitio.

Terentius: Memini, atque adeo longum eſt expectare.

Plautus in Amphi. Imò pręter me venio, atque adeo tu Blepharo iudex ſies.

Idem in Caſina: Dum mihi volui, huic dixi, atque adeo dum mihi cupio perperam, iamdudum hercle fabulor.

Titus Liuius ab vrbe condita: Non petentẽ atq; adeo abſentẽ etiam creatum credidere.

ALLEGARE, Legare, Ablegare.

Allegare, legare, ablegare, à multis improprie paſſim dicitur. Non enim verbi proprietatem attendunt, ſed vulgarẽ errorem perſequuntur. nã cum authorẽ aliquem

in rem ſuã adducere,aut citare volunt,allegare illum dicũt,cũ allegare ſit, quaſi in legationem quem rogatũ pro paruis, priuatíſq; cauſis mittere:Legare pro publicis,magníſq; rebus.Ablegare vero eſt ferè in exilium eijcere, aut à conſpectu remouere,vt infra patebit.

ALLEGARE.

Plau.in Epidico:Si allegaſſem aliquẽ ad hoc negotium.

Idẽ in Pſeudolo:Pſeudolus tu⁹ allegauit hũc.

Idem in Caſinæ:Pater allegauit villicum,qui poſceret ſibi iſtam vxorem.& ſubdit:Filius autem allegauit armigerum ſuum.

Idem in prologo Caſinæ:Conſeruatam vxorem,conſerui duo expetunt:Alium ſenex allegat,alium filius.

Idem in Amphi.Aliquem hominem allegẽt, qui mihi aduenienti os ocillet probe.

Idem in Perſa:Imò alium allegauero,qui vẽdat,qui eſſe ſe peregrinum prædicet.

Terentius in Andria:Te obſecro,vt non credas à me eſſe allegatum hunc ſenem.

Cicero Catoni: Extremum,inquit, illud eſt,vt quaſi diffidens rogationi meę philoſophiam ad te allegem.

Idem M.Marcello:Si mihi tecũ minus eſſet, quàm eſt,cũ tuis omnibus, allegarẽ ad te illos, à quibus intelligis me pręcipue diligi.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino:Nam ſtatim Chryſogonus & ipſe ad eos accedit, & homines nobiles allegat ijs,qui peterẽt,ne ad Syllam adirent.

Idem in Philip.Cretenſis iudex,isq; nequiſſi-

mus,quemadmodum ad hunc reus allegetſ

Q.Ci.de petitione Conſulatus ad M. Tulliũ: Hi rogandi omnes ſunt diligenter,& ad eos allegandum eſt,perſuadendúmq; eſt ijs,nos ſemper cum optimatibus de Repub.ſenſiſſe.

Cicero in Verrem : Cum ſibi omnes ad iſtũ allegationes difficiles,omnes áditus arduos, ac potius interclufos viderent.

Ibidem : Primo neceſſarios iſtius ad eum allegatos eſſe dicebat.

Ibidem:Petit à me Rabirius,& amicos allegat,facile impetrat.

LEGARE.

Salluſtius in Iugurthino: Legantur tamen in Africam maiores natu , nobiles amplis honoribus vſi.

Titus Liuius de bello Macedonico:Cõſulem legari ad id bellum placuit.

Plautus in Amphitryone: Delegit viros primorum principes,eos legat Telebois.

Cic.pro P.Sextio:Ne iſti quidẽ, quos legatos non modo nullo Senatuſconſulto,ſed etiam impugnante ſenatu,tute tibi legaſti.

Idem ad Atticum:Me Legatum iri non arbitrabar.

Idem ad eundem:Meã ſtultam verecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas.

Idem in Verrem vtrunque declarat cum dicit : O dij immortales , quanta iſte cupiditate, quantis allegationibus illam ſibi legationẽ expugnauitſ

Idem Aulo Cecinnæ:Caſſiũ ſibi legauit,Brutum Galliæ præfecit.

In Verrem: Centurupini Andronem Centurupinum legarunt ad Apronium.

ABLEGARE.

Plautus in Caſina: Hinc adoleſcentem peregre ablegauit pater.

Terentius in Ecyra. Aliquò eſt mihi ablegãdus, dum parit Philomena.

Varro De re ruſtica: Pecus à prato ablegandum, & omne iumentum.

Cicero Attico: A fratris aduentu me ablegat.

T. Liuius ab vrbe condita: Sub tempus pueros venatum ablegauit.

Idem de bello Punico: Ablegandum eò vnde ad nos fama accedere non poſſit.

Ibidem: Deinde vbi ablegatum velut de induſtria M. Marcellum viderunt.

Ibidem: Niſi tota procul Sicilia ablegarētur.

Ibidem: Remotam imperpetuum, & ablegatam ab vrbe, & ab Repub. iuuentutem.

Ibidem: Ablegatione iuuentutis ad Veliternum bellum.

Idem de bello Macedonico: Orare vt ſe extra Italiam aliquò ablegarent.

AMPLIVS.

Amplius aduerbium eſt, quandoque comparatiuum. Aduerbium tritum eſt, ſed videre licet quàm eleganter comparatiuò antiqui vſi ſint: in quo obſeruandum eſt, eos quandoq; ipſum comparatiuũ non ſolum ablatiuo, ſed etiã accuſatiuo, quandoq; & nominatiuo ſine particula q̃, iunxiſſe. Quæ & eiuſmodi, qui ſedulo obſeruauerit, & ſcriptis ſuis intermiſcuerit, paruo negotio elegans euadet.

Idem fecerunt de particulis, Plus, Minus, Abhinc.

DE PARTICVLA AMPLIVS nominatiuo coniuncta.

Cicero pro Roſcio Comœdo: Amplius ſunt ſex menſes.

Idem in Verrē: Cum enim Syracuſis amplius centum ciues Romani cognoſcerent.

Cæſar in commentarijs: Inueniebat ex captiuis Sabini flumen à caſtris ſuis nō amplius decem millia paſſuum abeſſe.

Hircius in com. genitiuo cōiunxit, cum dixit: Amplius duorū millium terga vertebant.

T. Liuius de bello Punico: Amplius populi fuerunt Centum viginti.

Ibidem: Amplius ſex millia hominū capta.

DE PARTICVLA AMPLIVS, accuſatiuo coniuncta.

Cicero in Ver. Qui cum amplius centū ciues Ro. haberet ex conuentu Syracuſarum.

Idem ad Atticum: Qui ager, vt dena iugera ſint, non amplius hominum quinque millia poteſt ſuſtinere.

Idem pro Roſcio Comœdo: Tu hoc nomen trienniū amplius in aduerſarijs iacere pateris?

Cæſar in cōmentarijs: Cum ipſi non amplius octingentos equos haberent.

Ibidē: Amplius horas quatuor fortiſſime pugnauerunt.

Vergilius in Bucolicis:

Tres pateat cæli ſpatiū non amplius vlnas.

Sal. in Catili. Quòd amplius annos xxx. Tribunus atque præfectus, aut legatus fuerat.

Titus Liuius ab vrbe condita: Cæperunt am plius tria millia hominum.

Põpeius Lucio Domitio: Non amplius quatuordecim cohortes Luceriam coegi.

DE PARTICVLA AMPLIVS, ET diutius, ablatiuo coniuncta.

Terentius: Sexaginta annos natus es, vt conijcio, & eo amplius.

Cicero pro Roſcio Comœdo: Hoc nomẽ triẽnio amplius in aduerſarijs relinquebas.

Idem pro Lucio Flac. Laodiceæ viginti pondo paulo amplius.

Idem pro Caio Quintio: Annũ, & eo diutius poſt mortem Caij Quintij.

Cæſar in commen. Quæ caſtra, vt fumo atq; ignibus ſignificabatur, amplius paſſuum millibus octo in latitudinem patebant.

Ibidem: Millibus amplius quingentis in longum patet.

Cælius Ciceroni: Amplius quadraginta diebus manſit.

Titus Liuius ab vrbe condita: Pugnatũ amplius duabus horis eſt.

Idem de bello Punico: Victi amplius ducenti cecidere.

DE PARTICVLA PLVS, ABLAtiuo, accuſatiuo, & nominatiuo iuncta, & primum de ablatiuo.

Terentius in Ecyra: Dies triginta, aut plus eo in naui fui.

Cicero pro Publio Quintio: Ac tecum plus anno vixit in Gallia.

Idem pro Planco: Non poſſum dicere eum

præfuiſſe, neque poſſum negare eum abfuiſſe, ſed non plus duobus, aut tribus menſibus.

Titus Liuius de bello Punico: Ab vtraq; parte ſexcentis plus peditibus, & dimidium eius equitum cecidit.

Ibidem: fama tenuit haud plus fuiſſe modio.

Ibidem: Non plus vno Romanorũ amiſiſſe.

DE PLVS, IVNCTA ACCVSATIVO.

Cato in re ruſtica: Ne plus quatuor digitos tranſuerſos emineant.

Cęli⁹ Ciceroni: Hic multũ ac diu ludetur, atq; ita diu, vt plus biennium in his tricis moretur.

Vitruuius: Ita à pariete diſtent, vt ne plus pateat palmum.

Idem: Diſponantur inter ſe, ne plus ſpatium habentes pedes binos.

Idem: Dum ne plus inter duos nodos alligationibus binos pedes diſtent.

T. Liuius de bello Macedonico: Aberat acies eorum paulo plus quingentos paſſus.

DE PLVS, IVNCTA NOMINATIVO.

T. Liuius de bello Macedonico: Plus quinquaginta hominum ceciderunt.

Ibidem: Paulo plus trecenta vehicula miſſa.

Idem de bello Punico: Hominum eo die cæſa plus duo millia.

Ibidem: Plus tamen duo millia hoſtium eo die cæſa.

Ibidem: Plus decem millia capta.

DE PARTICVLA MINVS, NOMInatiuo, accuſatiuo, & ablatiuo cõiuncta. & primum de nominatiuo.

Cic. in Ver. Iuſſit vt quę ſtatuæ C. Verres ip-

ſius & patris & filij eſſent, eas quęſtores demoliendas locarent, dúmque ea demolitio fieret, ſenatores triginta non minus adeſſent.

Titus Liuius De bello Punico: Minus duo millia hominum effugerunt.

Ibidem: Haud multo minus q̃ mille capta.

Idē: Hiſpani paulo minus mille homines pacti tranſtulerunt ſigna.

DE ACCVSATIVO.

Ibidem: Nunquam nix minus quatuor pedes alta iacuit.

Vitruuius: Aluei autem latitudo inter parietem & pluteum non minus ſit pedes ſenos.

DE ABLATIVO.

Cicero pro Lucio Flacco: ante pedes prætoris in foro expenſum eſſe auri pondo centum paulo minus.

Cæſar in cōmen. Minus horis tribus millium pedum 15 in circuitu munitionē perfecerunt.

Ibidem: A millibus paſſuum minus duobus caſtra poſuerunt.

Vitruuius: Cum non minus tribus corijs fuerit deformatum.

OBSERVATVM ITEM EST IN aduerbio abhinc, quandoque ablatiuo, quandoque accuſatiuo iungi.

Terentius in Andria: Abhinc triennium ex Andria commigrauit huic viciniæ.

Cicero pro Cor. Galbo: Etenim ſi Gn. Pompeius abhinc annos quingentos fuiſſet.

Idem in Verrem: Horum pater abhinc duos & viginti annos mortuus eſt.

Ibidem: Quęſtor C. Papirio conſule fuiſti ab-

hinc annos quatuordecim.

Idem in Philip. Etenim ſi abhinc annos prope xx. hoc ipſo in tẽplo negaui poſſe mortem immaturam eſſe conſulari, quanto verius nunc negabo ſeni?

Idem De diuina. Demoſthenes quidem, qui abhinc annos prope quadringentos fuit.

Horatius:

Scriptor abhinc annos centum qui decidit.

DE ABLATIVO.

Cic. pro Roſcio Comœdo: Criminatio tua, quæ eſt Roſcium cum Flauio pro ſocietate decidiſſe, quo tẽpore? abhinc annis quindecim.

Idem Attico pro Cor. Me abhinc annis amplius 25 ſpopõdiſſe dicit Flauius. Alphenus de iudicijs, l. Proponebatur: Qui ab hinc centum annis fuiſſet.

HIc quoque loquendi modus non eſt prętereundus, quo ætas illa aurea Ciceronis vtebatur. Cum enim aliquis vulnerabatur, accepiſſe eũ vulnera, Romano dicendi more dicebant. Notandi ſunt etiam & alij modi loquendi ab hoc verbo accipio profecti: vt accipere cladem, accipere iniuriam: accipere detrimentum, accipere conditionem, accipere hoſpitio, accipere plagã: Male acceptus, bene acceptus, & huiuſmodi.

Cicero in Philip. Ipſeq́ Caius Panſa conſul, Imp. cum inter media hoſtium tela verſaretur, vulnera acceperit.

Idem pro Milone: Primum illud vulnus accepit, quo teterrimam mortem obiret.

Idẽ in Catilinã: Ille tũ graue vulnus accepit.

Idem in Verrem: Si illum locum aperuimus ſuſpicioni aut crimini,accipiendum eſſe ſtatim vulnus.

Idem Bruto: Panſa fugerat vulneribus acceptis,quæ ferre non potuit.

Idem Seruio Sulpitio : Nunc autem accepto hoc tam graui vulnere,etiam illa quę cōſenuiſſe videbantur,recrudeſcunt.

Idem Quinto fratri: Cum Sextius multis in templo Caſtoris vulneribus acceptis, ſubſidio beſtiæ ſeruatus eſſet.

Cæſar in commen. Cum circumuentus multis vulneribus acceptis cecidiſſet.

Ibidē: Quorū alter accepto vulnere occupatus per ſuos,pro occiſo ſublatus eſt.

Vergilius:

Vulneráque illa gerens,quæ circum plurima muros
Accepit patrios. Idem:

Sed neq; vim plumis vllam,nec vulnera tergo
Accipiunt. Ouid.de Faſtis:

Diffugiunt hoſtes,inhoneſtáq; vulnera tergo
Accipiunt.

Ser. Sul. Ciceroni: Nuntiauit M. Marcellum collegam noſtrum poſt cœnę tempus à Publio Magio Chilone familiari eius pugione percuſſum eſſe,& duo vulnera accepiſſe: vnum in ſtomacho,alterū in capite ſecundum aurem.

Cicero pro Publio Sextio : Tribunumplebis viginti vulneribus acceptis iacentem,moribundúmque vidiſti.

Idem pro P. Sylla:Accepit P. Sylla iudices vulnus vehemens & mortiferum.

Idem pro Gn.Planco:Cum perſeuerantiam ſententiæ ſuæ,non ſalutē Reipublicæ retinuiſſet,tamen ob illam,qua illud voluntarium vulnus accepit, iuſtiſſimos omnium Metellorum conſtātia,& clariſſimos triumphos gloriæ laude ſuperauit.

Titus Liuius ab vrbe condita: Vulnere accepto ægre à circunſtantibus ereptus eſt.

Ibidem:Multa vulnera accepta.

Idem de bello Punico:Sub caudis qua maxime mollis cutis,vulnera accipiunt.

Ibidem:Cum multa Romani milites acciperent vulnera.

Idem ab vrbe con.Plures vulnera accipiunt.

Ibidem:Plura accipiunt q̃ inferunt vulnera.

Vlp.De ſenatuſcon.Syllaniano,l.Cum aliter: Aut alia vulnera iſti acceperunt.

ACCIPERE PLAGAM.

Var.De re ruſt.Si qua in tonſura plagam accepit,eum locum alligat pice liquida.

Cicero Attico: Atque ille locus inductus eſt à me diuinitus,ne vna plaga accepta P.C.conciderent.

Idem Tironi:Maximā plagam accepit,quòd is qui ſummam authoritatem in illius exercitu habebat, Titus Labienus eius ſocius ſceleris eſſe noluit.

Eidē:Nihil video quod ſperandū putem,iure præſertim,cum ea plaga in Aſia ſit accepta.

Idem De Fato: Eam plagā potius accipiam, quàm fato omnia fieri comprobem.

Idem in Verrem: Tu inquam tantā plagam tacitus accipere potuiſſes.

ACCIPERE CLADEM.

Titus Liuius ab vrbe condi. Poſt acceptam proximæ pugnæ cladem.

Ibidē:Ex inſidijs prope magna accepta clade.

ACCIPERE INIVRIAM.

Cic.in Ver.Nulla priuatim accepta iniuria.

Idem Quinto fratri:Qui accepta iniuria,illa ſpectacula quęrebat.

Cæſar in cōmentarijs:Ne quam noctu oppidani à militibus iniuriam acciperent.

Plau.in Mercato. Ad cœnā vocat, venio.decumbo,acceptus hilare,atque ampliter.

Idem in Ciſtellaria: Ita lepide, nitidéque in prandio accepiſti apud te, vt ſemper meminerim.& ſubdit:Ita hodie hic acceptę ſumus ſuauibus modis.

Varro De lingua latina: Ita in prandio nos lepide,nitidéque accepiſti.

Idem De re ruſtica:Et me, abſente patrono, hoſpitio accipiebat.

Ibidem: His omnibus ita acceptis, vel compoſitis,præcipua cura domini requiritur.

Cicero De oratore:Ego vero atque hilare acceptus inquit.

Plautus in Amphitryone: Aduenientem hic me hoſpitio pugnæ accepturus eſt.

Ibidem:Familiaris accipiere faxo haud familiariter.

Vergilius: Accipit hoſpitio.

Cicero in ſomnio Scipionis:Poſt autem regio apparatu accepti, ſermonē in multam noctem produximus.

MALE ACCEPTVS.

Cicero in Verrem:Epicrates homines multis verbis male acceptos dimiſit.

Ibidem:Male accipit verbis Rabonium.

Lentulus Ciceroni:Excluſus enim Antiochia Dolobella, & in oppugnando male acceptus, nulla alia confiſus vrbe, Laodiceam,quæ eſt in Syria ad mare,ſe contulit.

Hircius in cōment. Itaq; aduerſarij male accepti,tum demum præſidia contulerunt.

Brutus Ciceroni: Recurri ad meas copiolas (ſic enim eas vere appellare poſſum)ſunt enim extenuatiſſimę,& inopia omnium rerum peſſime acceptæ.

ACCIPERE CONDITIONEM.

Cæſar in commentarijs: Reſpondit non eſſe cōſuetudinem populi Romani,accipere ab hoſte armato conditionem.

ACCIPERE DETRIMENTVM.

Ibidem: Quod detrimentum culpa & temeritate legati ſit acceptum.

Cicero pro lege Man.Nā in cæteris rebus cū venit calamitas,tum detrimentum accipitur.

Ibidem: Neque eos quicquam aliud aſſequi claſſium nomine,niſi vt detrimētis accipiendis maiore affici turpitudine videremur.

ACCIPERE DOLOREM.

Cicero pro domo ſua:Accepi pontifices magnum,atque incredibilem dolorem.

ACCIPERE BENEFICIVM.

Cicero de prouincijs conſularibus:Sed non is ſolum gratus eſſe debet, qui accepit beneficiū: verumetiam is,cui poteſtas accipiendi fuit.

ASSIGNARE, Tribuere, Attribuere, Adſcribere.

PLerique poſt Ciceronē authores verbum imputo dixerunt nouo, & commentitio verbo. Antiquiores vero doctiſſimi, & clariſſimi viri, quos nunquam ſatis laudare poſſumus, non imputo, ſed aſſigno, adſcribo, tribuo, attribuo dicebant: vt infra patebit.

ASSIGNARE.

Cicero Aulo Cecinnæ: De quo quicquid detrahas, neceſſe eſt, aut infirmitati, aut inuidiæ aſſignetur.

Idem pro Tito Annio Milone: Nec poſtulaturi, vt ſi mors P. Clodij ſalus veſtra fuerit: idcirco eam virtuti Milonis potius quàm P.R. felicitati aſſignetis.

Idem ad Quintum fratrem: Improbitati, & ſceleri meo potius quàm imprudentiæ, miſericordiæq; aſſignes.

Idē Attico: Si perturbatior eſt, tibi aſſignato.

Eidem: Quoquo modo vero ſe res habeat, nihil aſſignabis, nec patriæ, nec patri.

Idem in opere quod inſcribitur Brutus: Hæc ſi minus apta vidētur huic ſermoni Brute, Attico aſſigna.

Idem pro Caio Rabirio Poſthumo: Nec vero id huiuſmodi quiſquam, ſed tempori aſſignandum putauit.

T. Liuius de bello Macedonico: Flens petijt ne vnius amentiam ciuitati aſſignaret.

TRIBVERE.

Idē in Bruto: Peto à te, vt id nō modo negligentiæ meę. ſed ne occupationi quidē tribuas.

ATTRIBVERE.

Idem De oratore: Hoc ſi tu cupidius factum exiſtimas, Cæſari attribues.

Idem de natura deorum: At nonnunquam bonos exitus habent boni: eos quidem adſcribimus, attribuimus ſine vlla ratione dijs immortalibus.

Idem in Verrem: Quis iſtuc Apronio attribuebat?

Idem: Omnes id Verri tunc attribuebant.

Ibidem: Dicerem hoc totum mihi eſſe attribuendum iudices, ſi illi vnquam à me hoc poſtulaſſent.

Ibidem: Vt alijs cauſam calamitatis attribueret.

Ibidem: Dico aut omnes extra culpam fuiſſe: aut ſi vni attribuenda culpa ſit, in eo maximam fuiſſe.

QVAM.

QVàm elegans eſt, & plenus Romani candoris hic quoque dicendi modus, quem pauci obſeruare ſtuduerunt. Nã quis eſt noſtrorum, qui non dicat: Nouem annis poſtquàm huc veni, nouem annis antequam Romam eſſem ingreſſus? Qui modus loquendi, etſi latinus dici poteſt, elegans tamen, & eruditi illius ſæculi dici non poteſt, quo ſæculo ita dicebant: Poſt nouem annos quàm huc veni: Ante nouem annos quàm Romam eſſem ingreſſus. Et cum dicebant: Nouem annis ante, vel nouem annis poſt: raro ſubiungebant quàm, ſed poſt ponebant, vt infra colligetur.

Cato de re ruſtica: Poſtridie, aut poſt diem tertium, quàm lecta erit.

Ibidem: Poſt annum tertium quàm ſeueris, incendito.

Cicero Attico: Quatuordecim ãnis poſt, prętor eſt factus Tuditanus, q̃ conſul Munnius.

Idem De oratore libr. ij. Poſtero igitur die, quàm illa erant acta.

Idem contra Rullum: Cum multis annis poſt petijſſent, quàm prætores fuiſſent.

Cicero filius Tironi: Aliquando venerũt poſt diem quadrageſimum & ſextum, quàm à nobis diſceſſerant.

Cæſar in Commẽtarijs: Poſt diem quartum, quàm eſt in Britanniam ventum.

Catullus:

Smyrna mei Cinnę nonã poſt deniq; meſſem
Q̃ cœpta eſt, nonámq; ędita poſt hyemem.

Hircius in cõmentarijs: Poſt diem tertium, quàm Africam attigit.

Aſconius Pædianus: Poſt nouem deinde annos, quàm ſublata erant.

Idem: Poſt diẽ tertium, q̃ Cato eſt abſolutus.

Idem: Poſt diem autem quartum, quàm poſtulatus erat Scaurus.

Idem: Poſt diem triceſimum fere, quàm erat Clodius occiſus.

Idem: Ante ſexdecim annos, quàm hæc dicta ſunt.

Idem: poſt pauculos ſtatim dies, quàm inierat Tribunatum.

Idem: Poſt ſeptimum annum, quàm Carthaginenſibus bello ſecundo data eſt pax.

Idem: Hęc oratio dicta eſt L. Cæſare, & Figulo conſulibus, poſt annum, quàm pro Cornelio dixerat.

Idem: Ante annũ, q̃ hæc dicerentur, acta eſt.

Paulus de Nautico fœnore, l. Fœnerator: *Si* nauis poſtea perierit, quàm dies præfinitus periculo exactus fuerit.

Vlpianus de manumiſſ. l. qui duos: Poſt annum q̃ moriar, liber eſto. & ſubdit: Poſt annũ, quàm hoc teſtamentum factum fuerit.

Papinian⁹ de peculio caſtrẽſi, l. Pater: Quòd ſi filius poſt annum, q̃ militare deſierit, iure cõmuni teſtamento facto, vita deceſſerit.

Martianus de muneribus, l. Reus: Poſt annũ quàm reus delatus eſt.

Scæuola de legatis in vxorẽ: Poſt annos complures, quàm facit teſtamentum.

Titus Liuius vero, labẽte iam in deterius Latino illo candore, abſolute abſque aliqua particula poſt, vtitur, vt ab vrbe condita: Septimo die, quàm profectus erat, in caſtra redit.

Ibidem: Lilibeum tertio die, quàm profectus inde erat, rediijt.

Ibidem: Tertiodecimo die, quàm profectus erat inde, Lilibeum reuectus.

Idem de bello Punico: Octauo menſe quàm cœptum oppugnari, captum Saguntum.

Idem ab vrbe condita: Die xx quàm creatus erat, dictatura ſe abdicauit.

Ibidem: Quadringẽteſimo anno, quàm vrbs Romana condita erat, quinto triceſimo quàm à Gallis recepta.

Idem de bello Macedonico: Altera die quàm

à Brunduſio ſoluit.

Ibidem:Die tertio,quàm petierant.

Ibidem:Anno triceſimo altero,quàm condi‸ta Roma erat.

AMABO.

Amabo,quæ interiectio amantis eſt,Poe‸tæ illius ſingularis ſæculi quandoq; cum pronomine,interdum abſolute, quãdo‸que non ad vnum,ſed etiam ad plures: orato‸res vero,& qui ſolutam ſcripſerũt orationem, longe aliter vſi ſunt:vt Ama me,amabo te fre‸quenter dicerent.

Plaut.in Menech.Amabo mi Menechme.

Idem in Perſa:Dic amabo.

Idem in Rudente:Quo amabo ibimus?

Ibidem:Ite inquam domum amabo.

Idem in Truculento:Properate,afferte men‸ſam amabo.

Idem in Mercatore:Amabo ecaſtor mi ſenex eloquere.

Idẽ in Menechmis:Pallam illã,amabo,quam tibi dudum dedi,mihi eam redde.

Idem in Sticho:Qui amabo pater?

Catullus:Amabo mea dulcis Iſiphilla.

Cice.Caſſio:Et amabo te:cum dabis poſthac aliquid domum literarum,mei memineris.

Idem Attico: Noſtra autẽ negotia,quoniam Romæ commoraris,amabo te explica.

Eidem:Amabo te,incumbe in eã rem, & ad me ſcribe.

Eidem:Ama me,non libenter vidi:ſed modo ſuccenſet,modo gratias agit.

Eidem:Expecta amabo te.

Idem Quinto fratri: Amabo te mi frater, niſi vno meo fato & tu, & omnes mei corruiſtis.

Idem Attico: Sed amabo te, nihil incommodo valetudinis feceris.

Eidem: Macte, ſed amabo te, perfice mihi totum negotium.

Idem Curioni: Sed amabo te, cura & cogita nihil noui: ſed illud idem quod initio ſcripſi.

Idem Quinto fratri: Amabo te, aduola, conſolabor te.

Idem Attico: Cura, amabo te, Ciceronem noſtrum.

Cælius Ciceroni: Amabo te, ſi quid quod opus fuerit Appio facies, ponito me in gratiam.

Ibidem: Amabo te, impera tibi, hoc curare ſoles libenter.

ABDO.

NEmo eſt ferè, qui ignoret Abdere quid ſignificet: modum tamen loquendi, quo eo verbo doctiſſimi illi Romana lingua vſi ſunt, quotus quiſq; eſt, qui norit? Aliqua vero quæ ſparſa multis in locis apud eos fluunt, ſub oculos ſubijcere ſtudui, vt ſint legentibus præſto ad imitandum.

Terentius in Ecyra: Rus abdidit ſeſe.

Cicero Curioni: Abdo me in bibliothecam, itaque opera efficio tanta, quanta fortaſſe tu ſenties.

Idem Planco: Abdidit ſe in intimam Macedoniam, quò potuit longiſſime à caſtris.

Idem in Piſonem: Domum ſe abdidit, inde nocte intempeſta crepidatus, veſte ſeruili nauē conſcendit.

Idem pro Milone: Cum ſe ille fugiens, in ſcalarum tenebras abdidiſſet.

Idem Attico: In Ægyptum nos abdemus.

Ibidem: Vtar tuo conſilio, neque me Arpinũ hoc tempore abdam.

Dolobella Ciceroni: Si ſe ille abdiderit in claſſem.

Cæſar in commẽtarijs: Aut ſe in Menapios abderet.

Ibidem: Reliqui ſeſe fugæ mandarunt, atque in proximas ſyluas abdiderunt.

Idem: Finibus ſuis exceſſerant, ſuáque omnia exportauerant, ſéque in ſolitudinem, ac ſyluas abdiderunt.

¶Vergilius tamen, cum iam ætas illa aurea quam ſuſpicere nõ deſino, prope obſoleſceret, ablatiuo vſus eſt, cum in Georgicis dixit: Abde domo, nec turpi ignoſce ſenectæ.

Et æqualis eius Titus Liuius ab vrbe cõdita: Se in ſuis, inquit, quiſꝗ tectis abdiderunt.

Ibidem: Conſules in priuato abditi.

ASPIRARE.

QVàm parum notum eſt, & in vſu poſitũ occultiore ſignificato verbum Aſpiro? quàm eleganter, quàm appoſite diuini illi Latinitatis parẽtes eo vſi ſunt? quorum aliqua loca his ſubieci, ex quibus liquido nihil aliud aſpirare intelligimus, ꝗ̃ accedere, peruenire, aſſequi, attingere.

Varro in libro rerum Ruſticarum: Ad quæ granaria nulla aura humida é propinquis locis aſpiret.

Cicero Trebatio: Subinuideo, inquit, tibi, vl-

tro te eſſe accerſitum ab eo,ad quem cæteri nō propter eius ſuperbiam,ſed propter occupatio nem aſpirare non poſſunt.

Idem in oratore: Ad eam laudē quam volu- mus,aſpirare non poſſunt.

In eodem:Ex bellica laude aſpirare ad Afri- canum nemo poteſt.

Idem Attico: Vectium in roſtra produxit, eúmque eo loco conſtituit,quo Bibulo conſuli aſpirare non liceret.

Idem in Verrem: Quo claſſes ſæpe conatæ, nunquam aſpirare potuerunt.

Idem in Tuſcu.Hæc etiam in æquuleū con- ijciuntur,quo vita non aſpirat beata.

Ibidem:Metrodorus occupaui, inquit,te for- tuna,atq; cæpi,omnéſque aditus tuos interclu ſi,vt ad me aſpirare non poſſes.

AFFECTVS.

AFfectus plerunq; longe aliud ſignificat, quàm quod paſſim inuenitur. Affectus iniuria,affectus cōtumelia,affectus mo- leſtia. Sed interiore, ac recōditiore ſignificato, id eſt quod vitiatum,infirmum,ægrotum.

Cice.De oratore:Affectus inquit,ſenectute.

Idem Attico:Quem quidē Neapoli affectum grauiter videram.

Idem in Ver. Nemo Agrigēti, neq; ætate tā affecta,neq; viribus tam infirmis fuit.

Propertius:

Iuppiter affectæ tandem miſerere puellæ.

Cornelius Celſus: Vbi lien affectus eſt, intu- meſcit.

Ibidē:At renes vbi affecti ſūt,diu male habēt.

Cæſar in commentarijs:Qui ſunt affecti gra uioribus morbis.

Ibidem:Neq; affectum valetudine filium exponere in terram patitur.

Ibidem:In corpore affecto.

Titus Liuius ab vrbe condita:Color imperaratoris,quem affectum viſuros crediderant.

Ibidem:Corpora affecta tabo.

Ibidem.Vires corporis affectæ.

Ibidem:Affecti plerique principum.

Ibidem:exercitum affectum prælio,ac via nocturna excepere.

Ibidem:Affectæ Veienti bello Reipu. remedio fuit.

Papinianus ad legem Falcidiã,l. In ratione: Qui moriẽte domino,ea valetudine affecti fuerant,vt eos non poſſe viuere certum eſſet.

¶Sed & eius verbi eſt alius quidam ſecretior ſenſus,quo meo iudicio inchoare ſignificet:vt

Cicero De prouincijs conſularibus : Bellum affectũ videmus,& (vere vt dicam) pene confectũ,ſed ita,vt ſi idẽ extrema proſequitur qui inchoauit,iam omnia perfecta videamus.

Et in eodem:Nam ipſe Cæſar quidem cur in prouincia commorari velit: niſi vt ea,quæ per eum affecta ſunt,perfecta reipub.tradat?

ADVERSARIA.

Operæpretium eſt non ignorare Aduerſaria quæ ſint, quo nomine antiqui illi multo aliter , ac vulgato ſenſu vtebantur.Erant enim aduerſaria , quantum colligere potui,libelli ratiocinatorum:in quibus primum rationes accepti,& expenſi,negligenter & ſine

ordine ſcribebantur, mox in codicem diligentiſſime præſcriptæ referebantur. In qua re aduertendus eſt hic quoque elegans dicendi modus: Nam referre in codicem & in tabulas dicebant, vel nomina, vel pecunias, aut res alias, cum per ordinẽ, vt dixi, deſcribebant: Secus cũ in aduerſarijs aliqua notabãt, ſine ordine, & in confuſo, & negligenter id faciebant.

Referre in codicẽ
Referre ĩ tabulas.

Cice. in fragmento orationis pro Roſcio Comœdo: Non habere ſe hoc nomẽ in codice accepti & expenſi relatum confitetur: ſed in aduerſarijs patere contendit. Vſque eò ne te diligis, & magnifice circũſpicis, vt pecuniam non ex tuis tabulis, ſed aduerſarijs petas? Suum codicem teſtis loco recitare arrogantiæ eſt: ſuarum præſcriptionum, & liturarum aduerſaria proferre nõ amentiæ eſt? Quòd ſi eandem vim, diligentiam, authoritatémque habent aduerſaria, quam tabulæ: quid attinet codicẽ inſtituere, conſcribere, ordinem conſeruare, memoriæ tradere literarum vetuſtatem? Sed ſi quòd aduerſarijs nihil credimus, idcirco codicẽ ſcribere inſtituimus, quod etiã apud omnes leue & infirmum eſt, id apud iudicem graue & ſanctum eſſe ducetur? Quid eſt ergo quòd negligenter ſcribimus aduerſaria? quid eſt quòd diligẽter cõficimus tabulas? qua de cauſa? Quia hæc ſunt menſtrua, illæ ſunt æternę: hæc delẽtur ſtatim, illæ ſeruãtur ſanctæ: hæc parui tẽporis memoriam, illæ perpetuæ exiſtimationis fidem & religionẽ amplectũtur: hęc deiecta, illę ſunt in ordinẽ cõfectę: Atq; ita aduerſaria in iudiciũ protulit nemo, codicem protulit, tabulas recitauit.

Tu C.Piſo tali fide, virtute, grauitate, authoritate ornatus, ex aduerſarijs pecuniam petere nõ auderes. & ſubdit: Quæro quàm pridem hoc nomen Fannij in aduerſaria retuliſti? & ſubdit: Cur tandiu iacet hoc nomen in aduerſarijs? & ſubdit: Tu hoc nomen triennium amplius in aduerſarijs iacere pateris?

AMO.

AMo te multum, Valde te amo. Modus hic loquendi magnam affert Latinitati gratiam: eſt enim candori illi Romano proprius, nec fuco aliquo inquinatus.

Cicero ad Atticum de municipijs: Quòd mihi polliceris, valde te amo.

Ad eundem: Te multum amamus, quòd ea abs te diligenter, paruóque curata ſunt.

Ibidem: Multum te amo, quòd reſpondiſti M.Octauio.

Terentius: Ecquid nos amas de fidicina hac?

Cicero Attico, de Rauduſculo Numeriano: Multum te amo.

ACQVIESCERE.

ET illud notaui, quod ab ijs quos dixi, perfectiſſimis authoribus vſurpatum eſt. Non enim (vt vulgus putat) Acquieſcere conſentire eſt: ſed ſignificat cũ quadam animi voluptate, quietéque cõſiſtere in re aliqua, in qua prius in dubio, aut ſolicitudine animus fuiſſet. ſicut Cicero & alij, quos ſubieci clare oſtendunt.

Cicero in epiſtola ad Sulpitium: His vero tẽporibus habemus aliud nihil, in quo acquieſcamus. & ſubdit:

Seruius quidem tuus in omnibus ingenuis ar tibus, in primíſque hac in quā me ego ſcripſi acquieſcere, ita verſatur vt excellat.

Ad eundem: Vt eius in bonis acquieſcam.

Et iterum: Literis tuis lectis, aliquātulum acquieui.

Idem Attico: Acquieſco enim ſcribēs ad te, & legens tua.

Eidem: Interim velim mihi ignoſcas, quòd ad te ſcribo tā multa toties: acquieſco enim, & tuas volo elicere literas.

Eidem: Sed intererat enim vbi acquieſcerem.

Idem de amicitia: Viciſſim autem ſenes in adoleſcentium charitate acquieſcimus.

Idem De diuinatione: Qui iam ætate prouecti, in noſtris libris acquieſcunt.

Idem M. Varroni: Artes noſtræ neſcio quomodo nunc vberiores fructus ferre videntur, quàm olim ferebant: ſiue quia nulla nūc in re alia acquieſcimus, ſiue quia grauitas morbi facit, vt medicinæ egeamus.

Idem pro rege Deiotaro: in tuo ore vultúque acquieſco.

ADeſſe nihil aliud profectò eſt, quàm præſentem eſſe. Architecti tamen illi Latinitatis nobiles, quādoque coram, vel præſentem, quandoque vtrunque ei verbo addebāt, quo firmius opus exurgeret.

Plautus in Moſtellaria: Adſum præſens præſenti tibi.

Terentius: Ac non quia ades præſens dico.

Cice. pro domo ſua: Adeſt præſens vir ſingulari virtute.

Idem in Anto. Coràm aderit præſens tibi ipſe, & ille quem inſimulas pugio reſpondebit.

Idem de officijs: Ad id quod adeſt, quódque præſens eſt, paulatim ſe accommodat.

Idem in Verrē: Adſunt homines ex tota prouincia nobiliſſimi, qui præſentes vos orant atq; obſecrant iudices.

Idē Caſſio. Fit enim neſcio quomodo, vt quaſi coram adeſſe videare cum ſcribo.

Vergilius.

Coràm quem quæritis adſum.

Troius Æneas.

NOmine Appoſito, & aduerbio Appoſitè, vſi ſunt authorū probatiſſimi quiq;, præſertim pater & eloquētiæ decus Cicero: quod perinde eſt, ac ſi dicamus, aptum, accommodatum: apte, accommodate.

Varro De re ruſtica: Galli appoſiti, ſed maxime ad iumenta.

Ibidem: Maxime ad id pecus appoſitum.

Ibidem: Eſt enim quod cum inquinat locum appoſitum ad agriculturam.

Cicero Attico: Sed iam extrudimur, non à Planco, ne is quidem retinet: verum ab ipſo loco minime appoſito ad tolerandum in tāto luctu calamitatem.

Idem in Verrem: Mēſes mihi tres cū eripuiſſetis ad agendum maxime appoſitos.

Ibidem: Qui ita natus eſt, ita educatus, ita factus, & animo & corpore, vt multo appoſitior ad deferenda, quàm ad auferenda ſigna eſſe videatur.

Ibidem: Homo bene appoſitus ad iſtius a-

uaritiam.

Idem De arte Rhetorica: Dicere appoſite ad perſuaſionem.

ADhæreſcere, tritum vbique & verbum, & ſignificatum: ſed non omnibus eius (vt dicunt) regimen notum: Accuſatiuo enim præcedente præpoſitione, quàm datiuo frequentius iungitur. Quæ res eò mirabilior eſt, quò verbum id cum præpoſitione Ad, quæ accuſatiuum requirit, componitur. Quod item fit perſæpe in verbis aggredior, adiungo, adeo, applico, aſpicio, adrepo & ſimilibus.

ADHAERESCERE.

Plautus in Pœnulo: Ne ad fundas viſcus adhæreſceret.

Cicero pro Publio Sextio: Ad columnam adhæreſcere.

Idem De finibus bonorum & malorum: Vt homines ad eorum ſaxa diſcendi cupiditate adhæreſcerent.

Idem in Academicis quæſtionibus: Quaſi tẽpeſtate delati, ad eam tanquam ad ſaxum adhæreſcunt.

Idem ad Pont. Ne in hanc tantam materiem ſeditionis iſta funeſta fax adhæreſceret.

Idem De natura deorũ: Quot genera, quámq; diſparia partim ſubmerſarum, partim fluitantium, & innantium beluarum, partim ad ſaxa natiuis teſtis adhærentium?

Idem De oratore: Et ad genus id, quod quiſque veſtrũ in dicendo probaret, adhęreſcerent.

Cæſar in commentarijs: Hæc caſu ad turrim adhæſit.

AGGREDI.

Cicero De natura deorum: Tum Cotta, quia ſic aggredior, inquit, ad hanc diſputationẽ, quaſi nihil vnquã audierim de dijs immortalibus.

Idem pro P. Sextio: Tamen aggrediar ad dicendum.

Ibidem: Non aggrediar ad illa maxima atq; ampliſſima.

Idem De oratore: Cum ad cauſam ſum aggreſſus.

Idem pro Cornelio Balbo: Priuſquam aggrediar ad ius, cauſámq; Cornelij.

Idem pro Lucio Flacco: Aggrediar iam ad ſingulas ciuitates.

Idem De legibus: Prius quàm aggrediamur ad leges ſingulas.

ADIVNGERE ET ACCEDERE.

Terentius in Andria: Vt animũ ad aliquod ſtudium adiungant.

Idem in Eunucho: Accede ad ignem hunc, iam caleſces plus ſatis.

Cicero in Philippica ſexta: Cæſar ſe ad neminem adiunxit.

Idem De arte Rhetorica. Ad eã cauſam, quà commotum peccaſſe dicet, poterit adiungere.

Ibidem: Poſtea ad id quod definieris factum eius, qui accuſabitur, adiungere oportebit.

Idem in Topicis: Omnibus eſt ius parietem directum ad parietem communem adiungere, vel ſolidum, vel fornicatum.

Idem in Philippica quinta: Et Pompeius ad L. Syllæ maximũ imperiũ, victorémque exercitum acceſſit, Cæſar ſe ad neminẽ adiunxit.

Idem pro C. Rab. Adiungemus ad hāc labē ignominiámq; mortis etiā C. Marij nomen.

ADIRE.

Plautus in Aſinaria: Ad me adi viciſſim.
Idem in Trinummo: Tute ad eum adeas.
Idem in Menechmis: Adibo ad hominem.
Terentius in Andria: Quid tibi videtur, adeon' ad eum?
Cicero pro lege Manilia: Qui omnium mentes eorū, qui ad Rempublicā adeunt maxime perſpiciunt.
Idem pro Lucio Flacco: Ad quem adit?
Idem in Verrem: ſeſe à ſuis ciuibus hæc habere mandata, vt ad Verrem adirent.
Ibidem: Cæteri hæredes adeunt ad Verrem.
Ibidem: Vt ſi vobis videretur, adiremus ad eorum Senatum.
Ibidem: Cum ad prætorem in ius adiſſemus.
Ibidem: Patri exacta ętate, & adoleſcenti filio adeundi ad illum miſerum poteſtatem nūquam eſſe factam.
Ibidem: Aditum eſt ad libros Sibyllinos.
Ibidem: Homines tenues obſcuro loco nati, adeunt ad ea loca quæ nunquā antea viderūt.
Idem pro Roſcio Comœdo: Ad arbitriū hoc animo adimus, vt neq; nihil, neq; tantū, quantū poſtulauimus conſequamur.
Idem pro Sexto Roſcio Ame. Poſtremo iſto hortatore ad Syllam legati non adierunt.
Cæſar in commentarijs: Vniuerſi ad Cæſarem adierunt.
T. Liuius De bello Punico: Qui ad lacum Auerni adiſſent.

Idem de bello Macedonico: Scriba ad Tribunos plebis adit.

APPLICARE.

Terentius in Andria: Hi ſe ad vos applicant.

ASPICERE.

Varro libro ſecũdo rerum Ruſticarũ: Simul aſpicit ad me.

Ibidem: Fundanius aſpicit ad ſcrofam.

ACCEDERE.

Varro De re ruſtica: Docent ſylueſtria, ad quæ ſator non acceſſit.

Terentius in Phormione: Voluntas veſtra ſi ad Poetam acceſſerit.

Ibidem: Si ad matris mammam non accedet.

Cicero pro C. Rabirio: Deinde vos Quirites, quorum poteſtas proxime ad deorum immortalium accedit, oro, atque obſecro.

Ibidem: Ad quem cum acceſſiſſemus, Axius Appio ſubridens: Recipis nos, inquit, in tuum Ornithona, vbi ſedes inter aues.

ADREPERE.

Varro De re ruſtica: Ne mus aut lacerta adrepere ad columbaria poſſit.

ACcipere eodem exẽplo literas. Hic quoque modus latine loquẽdi elegãtiſſimus eſt, ſignificátque quod corrupto, deprauatóque dicendi genere, ferè apud omnes dicitur, eiuſdem tenoris, vel duplicatas literas accipere: quæ barbaries ita inoleuit, vt proprium, verúmque quem dixi, loquendi modum nemo iam, aut pauci agnoſcant.

Cic. Cornificio: Hæc ferè ad eas literas, quas eodem exemplo binas accepi.

Idem Ser. Sul. Licet eodem exemplo ſæpius tibi huius generis literas mittam.

Eidem: Accipio excuſationē tuā, qua vſus es, cur ſæpius ad me literas vno exēplo dediſſes.

Idem Trebatio: Quis ſolet eodem exemplo plures date, quanquam ſua manu ſcribit?

Idem Planco: Binas à te accepi literas eodem exemplo.

Brutus Ciceroni: Eodem exemplo literæ à te mihi redditæ ſunt.

ARTERIA.

LIcet aliqui Latinius Arteriam, quàm venam dici putent: authoritates tamē, quas infra poſui, opinioni eorum contra ſtare videntur.

Cicero De fato: Si cui venæ ſic mouentur, is habet febrem, & is febrem non habet.

Ouidius de Ponto:

Et iam deficiens ſic ad tua verba reuixi:
Vt ſolet infuſo vena redire mero.

Idem Ibidem:

Sæpe aliquē ſolers medicorum cura reliquit:
Nec ſpes huic vena deficiente cadit.

Idem in Metamorphoſi:

Saliunt tentatæ pollice venæ.

Perſius:

Tange miſer venas, & pone in pectore dextrā.
Nil calet hic.

Sabinus in epiſtola Paridis pro Helena:

Dúmq; ſuo tentat ſalientē pollice venam.

Vitruuius: Vti medicis & muſicis, & de venarum rhythmo, & de pedum motu.

Cornelius Celſus: Si circa frontem intentæ

venæ mouentur.

Ibidẽ:Periculoſiſſimũ tum eſt, ſi venæ quoq; ibi vehementer agitantur.

Ibidem:Vbi venarũ exigui, imbecilliq; pulſus ſunt.

Ibidem:Tum requirunt etiam quare venę noſtræ modo ſubmittant ſe,modo attollant.

Ibidem:Sed primo quidem die nullus humor dari debet, niſi ſubito ſic venæ conciderunt,vt cibus quoque dari debeat.

Ibidem:Venis enim maxime credimus fallaciſſimæ rei.

Ibidem:Venas autẽ cõſpectus medici mouet.

Ibidẽ: Si venę nõ ęquis interuallis mouentur.

Ibidem:Vrina fallax,vena fallacior.

A T.

NOn caret magna elegantia hæc quoque particula At, qua vario modo vſos bonos illos authores reperimus.De qua etſi aliqui nõ pauca dixerunt, eam nos vel declarare apertius,vel plura addere vtile duximus.

Vergilius in principio libri, & capite verſuũ illam locauit:

At regina graui iam dudum ſaucia cura,
Vulnus alit venis.

¶Quandoque eſt execrationi præuia,vt idẽ:
At tibi pro ſcelere exclamat,pro talibus auſis:
Di(ſi qua eſt cælo pietas,quæ talia curet)
Perſoluant grates dignas & præmia reddant
Debita.

Terentius in Andria: At tibi Di dignum factis exitium dent.

¶Quandoque optantis,vt Plautus in Perſa:

At tibi Di omnes bene faciant.

¶Aliquando geminata admirationem oſtentat, vt Plautus in Mercatore: At at meus hic quidem pater eſt.

Terentius in Andria: At at hoc illud eſt, hinc illæ lachrymę.

¶Horatius aliquando imprecãdo exclamat, & interrogat:

At ô deorum quiſquis in cælo regis
Terras, & humanum genus,
Quid iſte fert tumultus?

¶Interdum cum admiratione laudat, vel vituperat interrogans, vt Terentius in Eunucho: Fucum factum mulieri, at quem deum?

Cicero pro domo ſua: At quæ dea eſt?

Idem Peto: Habuiſſes enim nõ hoſpitem, ſed contubernalem: at quem virum? nõ eum quem tu ſolitus es promulſide conficere.

Idem pro Aulo Cluentio: Vna mater oppugnat, at quæ mater? quam cęcam crudelitate, & ſcelere ferri videtis.

Idem pro Tito Annio Milone: Itaq; anteuertit, at quo die?

Idem pro Publio Sylla: At quos viros?

Idem pro Lucio Flacco: At quos teſtes?

Idem in Bruto: Gn. Pompeius Sexti filius, at quem numerum obtinebat?

Idem Attico: At quibus verbis? & prorſus geſtis ampliſſimis.

Quandoque orat. Cicero pro domo ſua: At videte hominis intolerabilem audaciam.

Idem in Verrẽ: At videte hominis impudentiam, atque arrogantiam iudices.

¶Interdum ſimpliciter interrogat: Cicero in Verrem: At per deos immortales quid eſt quòd de hoc dici poſſit?

¶Nonnunquam affirmat, vt Terentius in Eunucho: At diligenter, At mature.

¶Quandoq; per ironiā quandam inducitur. Cicero in Verrem: At mores commodi, quis contumacior? quis inhumanior? quis ſuperbior? At hęc ſine cuiuſquā malo; quis acerbior? quis inſidioſior? quis crudelior vnquam fuit?

¶Quandoque ſaltem ſignificat. Cato De re ruſtica: Si non eodem die, at poſtridie.

Cicero Curioni: Noſtram ſuffragationē ſi minus potentē, at probatam tamen, & iuſtam.

Idem pro Lucio Flacco: ſi non propinquitatis, at ætatis ſuæ: ſi non hominis, at humanitatis rationem haberet.

¶Quandoque idem, quod ſed, ſignificat. Cicero Pro Tito Annio Milone: Quid porrò quærendum eſt? factū ne ſit? At conſtat: A quo? At patet.

ABESSE BIDVI.

ABeſſe bidui, non biduo, aut per biduum dicitur, idq; ſine alio verbo coniunćto, licet ſubintelligatur itinere, aut via: ſed talis erat loquendi modus.

Cicero Attico: Nos in ea caſtra properabamus, quæ aberant bidui.

Eidem: Hæc dićtaui ſedens in rheda, cū in caſtra proficiſcerer, à quibus aberam bidui.

¶Eſt hic quoque modus loquendi apud veteres, vt cum quid erant dićturi, quod arrogans

videri poſſet, quaſi excuſando dicerent: Abſit verbo inuidia, id eſt odium: nam quandoque eo nomine inuidia nuncupatur.

T. Liuius ab vrbe condita: Abſit verbo inuidia, & ciuilia bella ſileant.

Ibidem: Abſit inuidia verbo.

Idem de bello Maced. Abſit verbo inuidia.

ABESSE.

NOtę ſignificationis eſt Abeſſe: Modus autem dicendi, qui ex eo verbo procedit, nõ eſt prætereũdus. Dicitur enim: Quid abeſt huic homini? Pleriq; autẽ mutato dicendi genere, dicunt: Quid deficit huic homini? vel: Quid deeſt huic homini?

Cicero pro Corn. Balbo: Quid abeſt huic homini, quod ſi adeſſet, iure hoc, & tribui, & concedi putaremus?

Idem De oratore: Quid huic abeſſe poterit de maxima rerum ſcientia?

ASSIGNARE.

ASſignare, præcipue agris conuenit: cum ij vel militibus, vel emptoribus, aut alijs iuſſu magiſtratuũ, aut dominorum aſſignantur.

Cicero in Philippica ſecunda: Duo millia iugerũ campi Leontini Sexto Clodio rhetori aſſignaſti, & quidem iniuria.

Idem Attico: Mihiq; ex agro tuo tantum aſſignes, quantũ in eo corpore aſſignari poteſt.

Horatius:

Agros aſſignant, oppida condunt.

Titus Liuius de bello Macedonico: Agrum eis aſſignaret.

AD VERBVM, AD VNVM.

Ad verbum, ad vnum: id eſt quod inepte dicunt, de verbo ad verbum, & vſque ad vnum.

Cicero De finibus: Fabellas Latinas ad verbũ de Græcis expreſſas, non inuiti legunt.

Idem de amicitia: De amicitia vero omnes ad vnum idem ſentiunt.

Vergilius:

Iuppiter omnipotẽs, ſi nondum exoſus ad vnũ
Troianos, ſi quid pietas antiqua labores
Reſpicit humanos, da flammam euadere claſſi
Nunc pater.

ARBITRATV MEO.

Arbitratu meo frequentius dicebant, quàm arbitrio meo. Nonnulli vero contrà, vt alia bona corrupere, vt frequentius arbitrio, quàm arbitratu dicant.

Cicero De ſenectute: eius diſputationis ſententias memoriæ mãdaui: quas in hoc libro expoſui arbitratu meo.

Idem de legibus: concedunt, vt eum arbitratu meo diligam.

Idem Attico: Arbitratu meo viuendi.

ADIICERE OCVLVM.

Adijcere oculum puellæ, eſt certo modo loquendi id, quod peruerſe dicitur, oculũ in puellam dirigere.

Cicero in Verrem: Partim plane videbant adiectum eſſe oculum hæreditati.

ANimi cauſa, officij cauſa, verbi cauſa, verbi gratia, valetudinis cauſa, honoris cauſa, & honoris gratia, exempli cauſa, modi ſunt loquẽdi, Romana elegantia referti.

Varro De re Ruſtica: Honoris cauſa menſæ ſuæ die feſto dignetur adhibere.

Cicero pro Sexto Roſcio Amerino: Alterum in vrbe ſecum honoris cauſa habere.

Plautus in Amphitryone: Nunc huc honoris veſtri venio gratia.

Titus Liuius de bello Macedonico: Honoris cauſa legatos mittere.

ANIMI CAVSA.

Plautus in Aſinaria: Sine me amare hũc vnũ Argyrippum animi cauſa quem volo.

Idem in Curculione: Dico me illò aduenisse animi cauſa.

Idem in Mercatore: Miſer, mihi amicum paraui animi cauſa.

Varro De re ruſtica: Dic aliud genus Ornithonis, qui animi cauſa conſtitutus à te ſub Caſino fertur.

OFFICII CAVSA.

Titus Liuius ab vrbe cõdita: Quæ officij cauſa ab domo proſecutæ fuerant.

Ibidem: Scipionẽ officij cauſa conuenerant.

VERBI CAVSA, VERBI GRATIA.

Cic. De arte rhetorica: Verbi cauſa maieſtatẽ minuere, dicere, aduerſariũ maieſtatẽ minuiſſe.

Idem de fato: Si quis, verbi cauſa, oriente canicula natus eſt, in mari non morietur.

Idem in Academicis: Verbi cauſa, tria pauca ſunt, an ne? & ſubdit: Sin autẽ vſque ad nouem verbi gratia.

Idẽ De fin. Verbi gratia, ꝑpter voluptatem.

EXEMPLI CAVSA.

Cicero De officijs: Exempli cauſa ponatur a-

liquid,quod pateat latius.

AVTEM.

Particulã Autẽ,interiore ſignificato,quæſo doctiſſimi quique attendite:permulcebit enim aures,& illis iucundiſſimo veluti cantu pruriet.

Cicero Attico:Quod ad te ſcriptũ eſt à Cincio de Statij ſermone, in quo hoc moleſtiſſimum eſt, Statium dicere à me quoque id conſilium probari, probari autem? de iſto hactenus diximus.

Eidem:Quid tandem iſti mali in tam tenera inſula non feciſſent?feciſſent autem? imò quid ante aduentũ meum non fecerunt?

Eidem: Sed ferendus tibi in hoc meus error, ferendus autem?imò vero etiam adiuuandus.

Eidem: Et ſi intelligis quàm mecum ſit ſcire & curare quid in repub.fiat,fiat autem?imò vero etiam quid futurum ſit.

Vàm elegantes dicendi modi ad extremum, à principio, ab initio, à primo: quandoque abſolute ſine prępoſitione, principio, initio, primo ab illis veteribus introducti ſunt: quorũ loco incuria poſtea multam barbatiem ſuppleuit.

À PRINCIPIO.

Cicero Attico:Sed ego à principio cum diuinare de belli diuturnitate poſſem.

Eidem: Sed hæc à principio tibi præcipiens quantum profecerim non ignoro.

Eidem:Noſmetipſi qui Lygurgei à principio fuiſſemus quotidie demitigamur.

Eidem:Ac vellem à principio te audiſſe.

AB INITIO.

Eidem: Quod tibi eſſe & antiquiſſimũ, & ab initio fuiſſe, vt primum Aſiã attigiſti, conſtante fama, atq; omniũ ſermone celebratum eſt.

A PRIMO.

Eidem: Nec vero ille vrbem reliquit, qui eam tueri non poſſet. Nec Italiam, quòd ea pelleretur: ſed hoc à primo cogitauit, omneś terras, omnia maria mouere.

Ibidẽ: Tuas nunc epiſtolas à primo lego, hæ me paulum recreant.

Eidem: Vtinam à primo tibi eſſet viſum.

Idem De finibus: Nũc vero à primo quidem mirabiliter occulta natura eſt.

PRINCIPIO.

Idem De officijs: Principio generi animantium omni eſt à natura tributum.

Vergilius:

Principio cælũ, & terras, campóſq; liquentes.

INITIO.

Cicero Attico: Cum id mihi propoſitum initio non fuiſſet.

Eidem: Me adhuc hæc duo fefellerunt, initio ſpes compoſitionis.

PRIMO.

Terentius in Ecyra. Nec illi credebã primo.

AD EXTREMVM.

Cicero Attico: Illud te ad extremum & oro, & hortor.

Eidem: Aiebat illum primo ſanè diu multa, ad extremum autem manus dediſſe.

Eidem: Addidit ad extremũ cũ iam dimiſſa concione reuocatus à Vatinio fuiſſet, ſe audiſſe

à Curione his de rebus conſcium eſſe Piſonem generum meum.

Eidem: Cui conſuli nō animus ab initio, non fides ad extremum defuit.

Horatius:

Peccet ad extremum, ridendus, & ilia ducat.

ALIENVS.

ALienus eſt idem quod extraneus: ſed incuria factum eſt, vt extraneo ſolo multi vtantur: Alienũ vero pene ab omnibus præteritur.

Terent. in Ecyra: Cum eam proſequitur alienus puer.

Idem in Heauton. Ne iſtuc inducas in animũ tuum, alienum eſſe te.

Cicero Attico: Neque vtar meo chirographo, neq; ſigno, ſi modo erunt eiuſmodi literę, quas in alienum incidere nolim.

In eo ſignificato eſt, quod Plaut⁹ in Amphitryone dicit: Certe ædepol me alienabis nunquam, quin noſter ſiem.

ACVTVM.

NOn id eſt tantummodo acutũ, quod vulgo putant, cuſpide faſtigatum, vt punctim cedat: Sed acutũ etiam id eſt, quod in aciem cęſim attenuatur. Acuere enim ferrũ, ęſt ita concinnare, vt acie bene incidat: non ſolum cæſim, ſed etiam punctim.

Retuſum eſt, quod vel cuſpide, vel acie vſu nimio, vel alio caſu perſtricta hebetatur.

Plautus in Epidico: Acutum cultrum habeo.

Cicero De diuinat. Aliæ agrorum partes quę acuta ingenia gignant, aliæ quæ retuſa.

Idem in Tuſc. At vocẽ citharœdi nõ audiũt, ne ſtridorem quidem ſerræ cum acuitur.

Vergilius: Ferrum acuunt portis.

Idem in Georgicis:

Carduus & ſpinis ſurgit Paliurus acutis.

AGERE INIVRIARVM.

AGere iniuriarũ, & hic elegãs modus propè deſertus euocãdus eſt. Id enim dicebatur cũ quis pro acceptis iniurijs aliquẽ poſtulabat, & coram iudice iniuriarum cauſam agebat.

Cicero in arte Rhetorica: Agit is cui manus præciſa eſt, iniuriarum.

AGERE AD PRAESCRIPTVM.

Agere ad præſcriptum, modus eſt loquendi perelegans, quo id ſignificatur, quod agere ſecundum imperium, aut datam legem.

Cęſar in cõ. Alter omnia agere ad pręſcriptũ: Alter libere ad ſummã rerum conſulere debet.

ANIMADVERTI.

ANimaduertere actiuum à multis obſeruatum: Paſſiuum vero, quoniã omiſſum eſt, notandum duxi.

Cæſar in commentarijs: Animaduerſum eſt vitium munitionis.

Ibidem: Terrore hominum animaduerſo.

Ibidem: Hac re animaduerſa, Cęſar iubet ſigna conuerti.

Ibidem: Qua re animaduerſa, Ambiorix pronuntiari iubet, vt procul tela conijciant.

ATTRECTARE.

ATtrectare de ſacris præcipue dicitur.

Vergilius:

Tu genitor cape ſacra manu, patrióſque

penates:
Me bello ex tanto digreſſum,& cæde recenti
Attrectare nefas.

Titus Liuius ab vrbe condita:Quod ſignum more vetuſto, niſi certæ gentis ſacerdos attrectare non eſſet ſolitus.

ANIMO PRAESENTI.

ANimo præſenti modus eſt loquendi, cũ non ignaue, ſed accurate & ſedulo quid agitur.

Terentius in Eunucho:Animo hæc præſenti vt dicas.

Aſconius Pędianus:Animaduertitur ſenſibus præſenti animo vtentibus.

ADSCRIBERE.

ADſcribere non eſt(vt aliqui putant)iuxta ſcribere,ſed aliquid addere,vel ſubiũgere ad id quod ſcriptum ſit.

Cicero Attico:Sed cum id ad me Tullia ſcribat orans, vt quid in Hiſpania geratur expectem,& ſemper adſcribat id videri tibi.

Idẽ Ruffo:Illud me non animaduertiſſe moleſte ferrem,vt adſcriberẽ te in Phano pecuniã iuſſu meo depoſuiſſe.& paulopoſt:Non adſcripſi id quod tua nihil referebat,ego tamẽ adſcripſiſſe mallem id quod te video deſiderare.

Idẽ Attico:Terẽtia tua magnos articulorũ dolores habet,& te ſororémq; tuã,& matrẽ maxime diligit,ſalutémq; tibi plurimã adſcribit.

BENE VERTAT, MALE VERTAT.

MOdus eſt loquendi optantis,vel imprecantis, id eſt,orare vt res bene,vel male cadat.

Plautus in Aulularia: Quæ res recte vertat, mihiq́ tibiq́ tuæq́ filiæ.

Idem in Captiuis: Quę res bene vertat mihi, meóque filio.

Ibidem: Iſtud dij bene vertant.

Vergilius:

Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hœdos.

BARBARVM.

CVm Græci Barbaros (Feſto authore) omnes præter ſeipſos dicant, loca quæ infra notaui, aliter accipienda ſunt, atq́ ab pleriſque interpretibus accipiuntur. Barbarum enim id ſignificat, quod alienum, peregrinum, externum.

Plautus in Aſinaria: Nomẽ huic Græce Onagros eſt fabulæ: Demophilus ſcripſit, Marcus vertit barbare.

Idem in Trinũmo: Nam nomen Græce huic eſt Theſauro fabulæ, Philenio ſcripſit, Plautus vertit barbare.

Horatius in Odis:

Sonante mixtum tibijs carmen lyra,
Hac Dorium, illis Barbarum. Idem:
Græcia Barbariæ lento colliſa duello.

CADERE bene, Male, Opportune, Cõmode.

BEne & male cadere, opportune, & commode cadere, & cadere abſolute, modus eſt loquendi: cuius loco à multis dicitur, Bene & male ſuccedere, ſiue accidere.

Cicero Attico: Cecidit belle.

Ibidem: Quod ſi auderem Athenas peterem, ſanè ita cadebat vt vellem, nunc & noſtri ho-

ſtes ibi ſunt,& te non habemus.

Idem De oratore:Sed hoc tamen cecidit opportune.

Ibidem:Hoc loco Sulpitius, inſperanti mihi, inquit,& Cottæ, ſed valde optanti vtrique noſtrum cecidit.

Idem in Verrē:Hoc adhuc percōmode cadit.

Cæſar in commētarijs:Vbi tantos ſuos labores & apparatus male cecidiſſe viderunt.

BENE AVDIRE, MALE AVDIRE.

MAle audire,nō eſt(vt vulgus putat)qui obtuſas aures habens,male audit : nec econtrà,Bene audire eſt,qui liberas habet ad audiendum aures.Verū is qui de ſe male,vel bene,aut rumorem de ſe malum,aut bonum ſpargi percipit.

Teren.in Phormione:Bene dictis ſi certaſſet, audiſſet bene.

Ibidem: Si herum inſimulabis auaritiæ, male audies.

Idem in Ecyra:Sine me hoc effugere obſecro vulgus,quod male audit,mulierum.

Cicero Attico: Nonnulli amici Appij ridicule interpretantur , qui me idcirco putant bene audire velle,vt ille male audiat.

Idem in Oratore:Non quo libenter male audiam : ſed quia ego cauſam non libenter relinquo,nimium patiens,& lentus exiſtimor.

Ibidē:Cum Quintus Opimius conſularis, qui adoleſcentulus male audiſſet , feſtiuo homini Egilio qui videretur mollior,nec eſſet: dixiſſet, Quid tu Egilia mea quando ad me venis cum tua colu & lana?nō pol,inquit audeo, nam me

ad famoſas vetuit mater accedere.

Idem in Verrem: Quæ Romę magna eſt infamia, pretio accepto edixeras ea ſola te, ne gratis in prouincia male audires, ex edicto Siciliēſi ſuſtuliſſe video.

Idē De finibus: Eſſe hominis ingenui, & liberaliter educati, velle bene audire à parentibus.

BELLE HABERE, Bene multi, Bona pars, Bono eſſe, Multo mane, Bene mane.

Obſeruare Latini omnes debēt, & qui latinitatis ſtudioſi ſunt, vel minima quæque eorum quæ Cicero & eruditiſſimi illi Ciceronis ęquales in operib9 ſuis ſcripta reliquerūt, qualia ſunt, Belle habere, bene multi, bona pars, bono eſſe, multo mane, bene mane.

Cicero pro Lucio Murena: Poſthumus obuiam cum bene magna caterua ſua venit.

Idem De oratore: Habetis ſermonem bene longum.

Idē Attico: A Curione mihi literę bene lōgæ.

Caſſius Ciceroni: Claſſis bene magna.

Aſinius Pollio Ciceroni: Habet inermes bene multos.

Doſobella Ciceroni: Terētia minus belle habuit, ſed certum ſcio iam conualuiſſe eam.

Cicero De oratore: Aiebat bonam partem ſermonis in hunc diem eſſe dilatam.

Ouidius in faſtis:

Pars bona montis erat.

Cicero Attico: Ad eum ſeptimo Idus literas dedi bene mane.

Eidē: Binas quidē tuas Beneuenti accepi, quarum alteras Feſulanus multo mane mihi dedit.

Hircius in commen. Bene magna comparata manu prouinciam vaſtare cœpit.

Ibidem: Bene magna multitudo.

Ibidem: Bene magnũ tẽpus conſumpſerunt.

Ibidem: Bene multis vulneribus affecti.

Ibidem: Noſtri ex humili conualle bene longe ſunt digreſſi.

BONI CONSVLE.

Boni cõſule, modus loquẽdi veterũ illorũ, id ſignificat, quod bonũ iudica. Perfecti enim illi latinitatis principes, iudicare, cõſulere dicebant. vt ſi dicas: Rogo boni conſulas, id ſit, quod Rogo bonum iudices.

Ouidius de Ponto:

Vt tamen hoc ita ſit, munus tua grande voluntas
Ad me peruenit, conſuluitque boni.

Idem ibidem:

Quæ quanquam miſiſſe pudet, quia parua videntur:
Tu tamen hæc quæſo conſule miſſa boni.

CAPVT.

INficiari nemo etiam mediocri ingenio audeat, eſſe modum quendam loquendi, qui linguam Latinam à Barbarie diſtinguat. Nam verba ac vocabula quid per ſe & ſingillatim ſignificent, innumeri Grammatici copioſe diſſeruere. Sed quid ijs coniunctis, compoſita oratione, vſitato more loquendi, modus in veteribus, ac perfectis authoribus obtinuerit, nemo hactenus (quod ſciam) plane conſiderauit.

Caput enim illud eſt, caput cœnæ, caput &

origo,caput malorũ, caput factionis, & capiti tuo,quod genus execrationis eſt: & huiuſmodi boni authores per tranſlationem mira cum iucunditate ſuis ſcriptis interſeruerunt.

Plaut⁹ in Pœnulo: Capiti veſtro iſtud quidẽ.

Vergilius:

Capiti cane talia demens
Dardanio,rebúſque tuis.

Idem:

Di capiti ipſius,generiq; reſeruent.

Cælius Ciceroni: Te ad nonum Calendarum Iunij Subroſtrarij(quod illorum capiti ſit)diſſi parant perijſſe.

Plautus in Mercatore: Ad capita rerum perueniãs.

Idem in Aſinaria:Ego caput huic heræ argẽto fui hodie reperiundo.

Cicero M.Marcello:Caput illud eſt,ſi iſta vita tibi commodum eſſe videatur.

Idem Seruio Sul.Caput illud eſt,vt Lyſonem recipias in neceſſitudinem tuam.

Idem Attico:Caput illud eſt,quod ſis.

Eidem:Quarum literarum erat caput,Aquiliam nouercam non eſſe laturum.

Eidem:Quod caput eſt ipſum non noui.

Idem De diuin. Sed quod caput eſt,cur iſto modo iam oracula Delphis non æduntur?

In Philippica ſecunda:Caput autem literarũ ſibi cum illa Mima poſthac nihil futurum.

Idem Bruto:Caput autẽ eſt hoc, quod te diligentiſſime percipere,& meminiſſe velim.

Idem in officijs: Caput autẽ eſt in omni procuratione negotij, & muneris publici, vt aua-

ritiæ pellatur etiam minima ſuſpicio.

Idem in Verrē:Et quod caput eſt rei frumentariæ campus Leontinus.

Idem in Tuſcu. Negauit ſe iure illo nigro, quod cœnæ caput erat,delectatum.

Cicero pro Tito Annio Milone: Quid quod caput audaciæ eſt?

Idem: Qua ſenatui gratias ait poſt reditum ſuum,cum præclarum caput recitaretur.

Titus Liuius ab vrbe cōdita: Cum caput rerum omnium in omni hoſtium equitatu Maſiniſſam fuiſſe ſciret.

CAPITE APERTO, Capite obuoluto.

Titus Liuius de bello Punico: Capite aperto eſt ductus.

Ibidem:Obuolutum caput eſt.

Idem ab vrbe condita:Caput obuoluito,infelici arbori reſte ſuſpendito.

CVM.

QVis erit qui legens, quas infra ſcripſi authoritates de clauſula Cum, quemadmodū præcellentis ingenij vates illa vſi fuerint,quando tēpus ſignificare voluerunt: non ſupra modum oblectetur,mihíq; arrideat, qui eas primus (vt opinor) notaui, & vndique decerptas,quaſi in aceruum congeſſi?

Plautus in Truculento:Iam bienniū eſt cum mecum eſſe ille cœpit.

Ibidem: Illi quidem haud diu eſt, cum dentes exciderunt.

Idem in Perſa: Nondum ſex menſes Megaribus huc eſt,cum commigrauit.

Idem in Moſtel. Quia ſeptē mēſes ſunt,cum

in haſce ædes pedem nemo intro detulit.

Idē in Menech. Plus triginta annis natus ſum, cum ego interea loci non vnquam quodquam facinus feci peius, neque ſceleſtius.

Idem in Bacchidibus: Iam aderit tempus, cū ſeſe etiam ipſe oderit.

Terentius in Heautontimorumeno: Si vnquā vllum fuit tempus mater, cum ego voluptati tibi fuerim.

Idem in Adelphis: Videre videor iam illum diem, cū hinc egens profugiet aliquò militatū.

Terentius in Ecyra: Hunc videre ſemper optaui diem, cum ex te eſſet aliquis, qui te appellaret patrem.

Cicero pro Lucio Murena: Qui locus eſt iudices? quod tempus? quę dies? quę nox? cum ego non ex iſtorum inſidijs, ac mucronibus, non ſolum meo, ſed multo etiam magis, diuino conſilio eripiar, atque euolem?

Idem Caſſio: M. Fabium, quòd mihi amicum tua cōmendatione das, nullum in eo facio quæſtum. Multi enim anni ſunt, cū ille in ære meo eſt, & à me diligitur.

Idem De oratore: Iam anni prope quadringenti ſunt, cum hoc probatur.

Idem Attico: Vtinā illum diem videam cum tibi gratias agam, quòd me viuere coegiſti.

Eidem: Eandem virtutem iſtam, veniet tempus, cum grauiter gemes.

Idem pro T. Annio Milone: Erit illud Profecto tempus, & illuceſcet aliquando ille dies, cū tu ſalutaribus (vt ſpero) rebus tuis, ſed fortaſſe motu aliquo cōmunium temporum, qui quàm

crebro accidat experti debemus ſcire, & amiciſſimi beniuolentiã,amicitiã,& grauiſſimi hominis fidem, & vnius poſt homines natos fortiſſimi viri magnitudinem animi deſideres.

Idem Attico: Triginta dies erant ipſi, cum dabam has literas.

Idem Cæſari: Aliquot enim ſunt anni,cũ vos duos elegi,quos præcipue colerem.

Idem Attico: Vtinã eum diem videam:cum iſta oratio ita libere vagetur, vt etiam in Sicæ domum introeat.

Idem pro eodem:Dies nõdum decẽ interceſſerant,cum ille alter filius infans necatur.

Ibidem:Vnus & alter dies interceſſerat, cum res parum certa videbatur.

Ibidem:Anni ſunt octo, cum iſte in iſta meditatione verſatur.

Idem in Philippicis: Viceſimus annus eſt,cũ omnes ſcelerati me vnum petunt.

Idem Attico: Sed tu omnia cõſilia differebas in id tempus,cum ſciremus quæ Brunduſij acta eſſent.

Eidem: Ipſe diſcrucior veniſſe tempus cum iam nec fortiter, nec prudenter quicquam facere poſſim.

Eidem:Biennium iam præterijt,cum ille Callipides aſſiduo curſu cubitũ nullum proceſſit.

Idem in Verrem:Vna nox interceſſerat,cum iſte Dorotheum ſic diligebat,vt diceres omnia inter eos eſſe communia.

Idem De oratore:Vix annus interceſſerat ab hoc ſermone cohortationis meæ,cum iſte accuſauit Caium Norbanum.

Idem de officijs : Nondum centum & decem anni ſunt, cum de pecunijs repetundis, à Lucio Piſone lata lex eſt.

Idem De diuinatione : Quoniam multi anni ſunt, cum bella à proprætoribus, & proconſulibus adminiſtrantur.

Vergilius in Georgicis:

Scilicet & tempus veniet, cum finibus illis
Agricola incautus terram molitus aratro,
Exeſa inueniet ſcabra rubigine pila.

Idem:

En erit vnquam
Ille dies mihi, cum liceat tua dicere facta.

Idem:

Nec longũ in medio tẽpus, cũ clamor ad aures
Peruenit.

Idem:

Turno tempus erit, magno cum optauerit emptum
Intactum Pallanta.

Idem:

Tertia iam Lunæ ſe cornua lumine complent,
Cum vitam in ſyluis, inter deſerta ferarum
Luſtra domóſque traho.

Idem:

Septima poſt Troiæ excidium iam vertitur æſtas,
Cum freta, cũ terras omnes, tot inhoſpita ſaxa
Syderáque emenſæ ferimur.

Idem:

Vix hæc ædiderat, cum effuſis imbribus atra
Tempeſtas ſine fine furit.

Ouidius de Faſtis:

Iam tria luſtra puer furto conceptus agebat

Cum mater nato eſt obuia facta ſuo.

Titus Liuius ab vrbe condita: Permulti iam anni erant, cum nulla certamina fuerunt.

Idem de bello Punico: Dies haud multi interceſſerant cum legati venerunt.

Idem Ab vrbe condita: Tricenteſimus ſexageſimus quintus annus vrbis Quirites agitur, cū non vniuerſa Hetruria vobis bello par eſt.

CONTVRBARE.

COnturbauit me (fateor) cum intelligere ſatis nondum poſſem quid verbum conturbo penitiore ſignificato ſibi vellet, cū euolutis tandem diuerſorum authorū ſcriptis, id mihi viſus ſum percepiſſe. Eſt enim Conturbare id ferè, quod decoquere: quod vt alijs poſt iudicandum melius relinquam, loca ipſa ex quibus collegi, ſubijciam.

Cicero ad Atticū: Illi dij ſint irati huiuſmodi Græco, qui conturbare quidem putat ſibi licere, quod equitibus Romanis.

Idem Quinto Ciceroni fratri: Miſi ad Cæſarem eodem illo exemplo literas, locum autem illius de ſua egeſtate ne ſis aſpernatus: Ad quē ego reſcripſi, nihil eſſe quod poſthac artis noſtræ fiducia conturbaret, luſiſque in eo genere & familiariter, & cum dignitate.

Idem pro Gn. Planco: Nam quod ais Caſſi non plus me Planco debere, quâm bonis omnibus, quòd ijs æque mea ſalus chara fuerit, ego me debere bonis omnibus fateor, ſed etiam ij, quibus ego debeo boni viri, & ciues, Comitijs ædilitijs aliquid ſe meo nomine debere Planco dicebant. Verum fac me multis debere, & in ijs

Planco. Vtrum igitur me conturbare oportet? an cæteris cũ cuiuſque dies venerit, hoc nomen debitoris quo vrgetur nunc competitor diſſoluere? quanquam diſſimilis eſt pecuniæ debitio, & gratiæ. Nam qui pecuniam diſſoluit, ſtatim non habet id quod reddidit. Qui autẽ debet, æs retinet alienũ. Gratiã autem & qui refert habet, & qui habet, in eo ipſo quòd habet, refert.

Vlpianus De inſtitoria actione, l. Quicunque: Idem Labeo ait: *Si quis piſtor ſeruum ſuum ſolitus fuerit in certum locum mittere, ad panem vendendum, deinde pecunia accepta præſenti, vt per dies ſingulos ei panes præſtaret, cõturbauerit, dubitari non oportet, quin ſi promiſit ei dari ſummas, teneri debeat.*

Alphænus de in rem verſo: lege, Quidam ſeruus: Boues vendiderat, alios redemerat, nũmos venditori non ſoluerat, poſtea conturbauerat: qui boues vendiderat, nummos à domino petebat actione de peculio, aut quod in rem domini verſum eſſet.

CONSCENDERE.

Conſcendere proprie nauigantiũ eſt, quod ab vſu prope communi receſſit. Ita enim tritum erat, vt quandoq; abſolute à perfectiſſimis illis authoribus diceretur.

Cicero Attico: Idibus Martijs Pompeium à Brunduſio conſcendiſſe.

Cæſar in commentarijs: Erat completis litoribus contentio, qui potiſſimum ex magno numero conſcenderent.

Ibidem: Tandem idoneã tempeſtatẽ nactus, milites, equitéſque conſcendere naues iubet.

Idem de bello ciuili: Nõ minori animo, ac fiducia, q̃ antè dimicauerãt, naues conſcendunt.

Ibidem: Nominatim euocati atque obſecrati, naues conſcendunt.

Ibidem: Æquo vt animo mancipia, atque impedimenta in Italia relinquerent, ipſi expediti naues conſcenderent.

Vergilius:

Bis denis Phrygium cõſcendi nauibus æquor.

CORRVMPERE.

Corrumpere vulgata ſignificatione, id eſt certe, quod inquinare, contaminare, vitiare. Conſiderantibus autẽ, & diuerſa bonorum authorũ loca rimantibus, interior quidam ſenſus occurrit, quo meo iudicio id ſignificet, quod deſtruo, rumpo, rodo, perdo.

Plautus in Amphitryone: Tace, ne corrumpe oculos.

Idem in Mercatore: Nimium ſtulte facis, oculos corrumpis tales.

Varro De re ruſtica: Neque rubigo frumenta, atque arbores corrumpit.

Idem: Capræ omnia nouella ſata carpendo corrumpunt.

Cicero pro Aulo Licinio: Tabulas, quas idem dicis ſolere corrumpi deſiderare.

Idem in Verrem: Vt tabulas publicas corrũpere auderes.

Cæſar in commentarijs: Vt æquo animo ipſi ſua frumenta corrumperent.

Salluſtius in Catil. Dubitando & dies prolatando, magnas opportunitates corrumpere.

Idem in Iugurthino: Præda omnis à profu

gis corrupta.

Ibidem: Illáque & domum, & ſemet igni cor rumpunt.

Ibidem: Nam cũ fontis venę paulo proceſſe rant, igni aut lapidibus corrumpebantur.

Propertius:

Et ſæpe immeritos corrũpas dentibus vngues.

Idem:

Illa puellarum ingenuos corrupit ocellos.

Idem:

Corrumpit dura catena manus.

Ouidius de arte amandi:

Quid teneros lachrymis corrumpis ocellos?

Idem de Ponto:

His ego ſi demens auſim corrumpere nomen.

Idem de Amoribus:

Quid fles, & madidos lachrymis corrumpis ocellos?

Vlp. locati & conducti, lege, Sed addes: Sed prælum & trapetum vitiatum dominũ reficere debere, quòd ſi culpa coloni quid eorum corruptum ſit, ex locato eum teneri.

Idem eodem titulo, lege, Ex conducto: Sed & ſi vredo fructum oliuæ corruperit, aut ſolis feruore non aſſueto id acciderit, damnum domini futurum.

Idem ad legem Aquiliam, lege, Si ſeruus: Si quis alteri damnũ fecerit, quid vſſerit, fregerit, ruperit iniuria: quanti ea res erit in diebus triginta proximis, tantum ex damno dare damnas eſto. & ſubdit: Celſus ait: Lex ruperit, rupiſſe verbum ferè omnes veteres ſic intellexerũt, corruperit. & ſubdit: Celſus non neget fra-

ctũ & vſtum contineri corrupti appellatione.

Labeo eodẽ titulo: Si riuũ, quẽ faciendum cõduxeras, & feceras, antequã eũ probares, labes corrupit, tuũ periculum eſſe Paulus reſpondit.

Paulus De vſu fructu, lege, Titius: Meuius villam vetuſtate corruptam, neceſſariam cogẽdis, & conſeruandis fructibus ædificauit.

Idem de liberali cauſa, lege, Liberalis: Fieri enim poteſt, vt fiducia libertatis, & ſurripere quædam, & corrumpere, atq; conſumere ex bonis eorum quibus ſeruiebat, auſus ſit.

Cæſar in commentarijs: Corruptis equis macie, conandũ ſibi aliquid Pompeius de eruptione exiſtimauit.

Ibidem: Itaque quodcũque addebatur ſubſidio, id corruptum timore fugientium, terrores & periculum augebat.

Hircius in comment. Frumẽto incenſo, vino, oleo, cæteriſq; rebus, quæ ad victum parari ſolent corruptis.

Ibidẽ: Rebus ad victũ pertinẽtibus corruptis.

Titus Liuius ab vrbe condita: Cauſando corrumpi equos in inſula incluſos.

Ibidem: Caue ne tot meritorum gratiam maiore culpa corrumpas.

Ibidẽ: Alia diſiecerũt, alia igne corruperunt.

Ibidẽ: Ad frumenta, quæ iam in horreis erãt corrumpenda.

Idem de bello Punico: Captũ oppidum cum ingenti præda, quanquã pleraque à dominis de induſtria corrupta erant.

Ibidem: Tectis primis incenſis, ac frugibus corruptis.

CONSEQVOR, ET ASSEQVOR.

COnſequor & aſſequor vno propemodum, eodémq; modo dicendi, cenſeri poſſunt, vt ſi dicamus: Non me es aſſecutus, vel conſecutus, idem, ſignificet, quod Non potuiſti ad me peruenire.

Teren. in Heautonti. Hæc vbi aperuit oſtiũ, continuo hic ſe coniecit intrò, ego cõſequor.

Cicero Attico: Quamobrem te oro des operam, vt me ſtatim conſequare.

Eidem: Si enim es Romæ, iam me aſſequi nõ potes: ſin es in via, cum eris me aſſecutus, corã agemus, quæ erunt agenda.

Eidem: Cum pręſertim nõ dubitaremus, quin ſi etiam tutum iter nobis fuiſſet, te tamen iam conſequi non poſſemus.

Idem in Catil. Aurelia via profectus eſt, ſi accelerare volent, ad veſperum conſequentur.

Cæſar in commẽtarijs: Hoc prælio facto, reliquas copias Eluetiorũ vt conſequi poſſet, pontem in Arare faciendum curauit.

T. Liuius de bello Punico: Peditum agmen, quia aſſequi terra non potui.

Ibidem: In Brutios raptim ne Gracchus aſſequeretur conceſſit.

Idem De bello Macedonico: Paucos moratus dies, dum ſe copiæ aſſequerentur.

Idem ab vrbe condita: Nocte pręgreſſum eũ aſſequitur locis planis, ac patentibus.

CAVEOR, ET GEMOR.

CAueor & gemor ſæpenumero ſcriptũ reperi (vt opinor) à paucis obſeruatum.

Cicero Seruio Sulpitio: Quæ eſſet tua

in hoc peſtifero bello cauendo & prædicendo ſententia.

Idem Attico: Atque hic ſtatus, qui vna voce omnium gemitur.

Eidem: Cætera, quæ quidem prouideri poterunt, cauebuntur.

Eidem: O hominem cauendum mihi.

Eidem: Fidem vobis habendam non eſſe, me vero cauendum.

COMMODVM.

COmmodum diſceſſeram cum veniſti, id eſt, opportune, in tempore, aliquãdo vix, tantum. Modus hic loquendi elegans frequenti in vſu eſt apud bonos authores.

Plautus in Mercatore: Si iſthac ibis, commodum obuiam venies patri.

Idem in Trinummo. Nanq; hoc commodũ orditur loqui.

Idem in milite: Hem teipſum quæro cõmodum vir lepidiſſime.

Teren. in Eunucho: Cõmodũ huc aduenerat.

Cicero Attico: Commodum diſceſſerat Hilarius librarius.

Eidem: Cõmodum ad te miſeram Demeam, cum heros ad me venit.

Eidẽ: Cõmodũ ad te dederã literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionyſius fuit.

Eidem: Commodum diſceſſeras heri, cum Trebatius venit.

AMAT VT CVM MAXIME.

AMat vt cũ maxime, modus eſt loquẽdi Romano candore perfuſus. Id enim ſignificat, quod illiterati dicunt, Amat, ſi-

cut vnquam, vel nunquam magis.

Cicero Q. Fratri: Domus celebratur ita vt cũ maxime.

Terentius in Ecyra: Amabat vt cum maxime tum Pamphilus.

CEDO.

CEdo aduerbium quandoque ab veteribus etiam ad plures referebatur.

Cicero de ſenectute: Cedo qui veſtram rempub. tantam amiſiſtis, & tam cito?

CONSENTIRE.

COnſentire, *intimo* modo loquendi eſt, quod conuenire, concordare.

Cicero in Academicis quæſt. *Sed* mihi neutiquã cor conſentit. & ſubdit: Apparet enim iam cor cum oculis conſentire.

Idem Attico: Quoniam cum conſilijs tuis, mea & facta & conſilia conſentiunt.

Idem De diuinat. Animorum cõſentientium multitudine completum eſſe mundum.

Idem de reditu ſuo: Tanta cõſenſione Italiæ.

Idem De natura deorũ: Itaq; illa mihi placebat oratio de conuenientia, cõſenſúq; naturæ.

Ibidem: Ita feruntur, moderantúrque curſus, vt ad omnia conſeruãda, & tuenda conſenſiſſe videantur.

Idem Planco: Quæ autem recitatæ ſunt literæ in ſenatu, nequaquam conſentire cum oratione Furnij viſæ ſunt.

CONDICERE.

COndicere, penitiore ſignificato erat, Denuntiare, conſtituere, decernere: & in cœnis eo verbo prệſertim veteres

vtebantur.

Plautus in Sticho: Homines ſeruulos potare, amare, atque ad cœnam condicere.

Cicero Lentulo: Nam cũ mihi cõdixiſſet, cœnauit apud me in mei generi Craſſipedis hortis.

T. Liuius ab vrbe cõdita: Rex his ferme verbis patres conſulebat: Quarum rerum, litium, cauſarum, condixit pater patratus populi Romani Quiritium, patri patrato priſcorum Latinorum, hominibuſque priſcis latinis.

LOCI ET CAELI GRAVITAS.

LOci & cæli grauitatem dicebant antiqui eo modo dicendi, quo multi peruerſe, vt cætera, malum aerem dicunt.

Cicero Attico: Et cum reliquis etiã loci grauitas hic miſerrime perferenda eſt.

Eidem: Iam enim corpore vix ſuſtineo grauitatem cæli huius.

Varro De re Ruſtica: In Apulia loca calidiora & grauiora.

Ibidem: In regionibus, quæ grauitate cæli, ſolíque ſterilitate vaſtantur.

CERTVS.

VEteres verbum hoc Certus, ſermoni Latino occultiore, & vario ſignificato quãdoque interſerebant. Quod non ab re ſit obſeruaſſe. Proderit enim non parum ſtudioſis, ſi ſedulo hos floſculos attenderint. Qui vero affirmant in plurali certos dici, non certum, erraſſe facile deprehenduntur.

Cicero in Verrem: Cõfirmat ſe homines certos eius rei cauſa in Siciliam, & terra, & mari miſſurum.

Ibidem : Tum iſte continuo mittit homines certos Melitam.

Ibidē:Certos hoīes in Quinqueremi miſiſſe.

Idem in Catilinam:Certos homines delectos, ac deſcriptos habebat.

Cicero Attico:Hominem certum miſi decomitibus meis.

Eidem:Certos homines ad mulieres miſerā.

Eidem:Statim dedi literas,vt ex Cypro equites ante certam diem decederent.

Idem Caſſio: Qui cum eſſent miſſi,vt Antonio ex ſenatus ſententia certas res nuntiarent, cum ille earum rerum nulli paruiſſet, vltro ab illo ad vos intolerabilia retulerunt.

Cicero ad Pontifices : Hanc iucundiſſimam vitæ atque officiorum omnium ſocietatem,certi homines,fictis ſermonibus, & falſis criminibus diremerunt.

Ibidem:Neq; tot ille ſuſpicionibus certorum hominum,& ſcelere exulceratus.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino:Si tibi fortuna non dedit,vt patre certo naſcerere.

Vergilius:

Equidem per littora certos
Dimittam. Horatius:
Nam ſi natura iuberet
A certis annis æuum remeare peractum.

Titus Liuius ab vrbe condita: Cū in diē certam,vt ad lucū Ferentinæ conueniant edicit.

CEDERE VITA, CEDERE PATRIA.

VErbum Cedo vulgare prope eſt, & per ora etiam vulgarium in horas ſingulas venit.Vnum tamen eius verbi modum,

quo veteres illius diuini ſęculi vtebantur, nō ab re collegiſſe ſit, à paucis (vt arbitror) hactenus recte obſeruatum. Nam cedere vita, cedere patria, cedere foro, rariſſime reperitur: addita vero præpoſitione frequentius. vtrunque dicendi genus, quod penè iam ab vſu receſſit, elegantiæ plenum eſt.

Cicero Attico: Salue, inquit Atrius, hoc eſt Roma decedere.

Idem Bruto: Vos fortaſſe ſapientius exceſſiſtis vrbe ea, quam liberaueratis.

Idem in ſecunda Philippica: Qui cum multa vita excedens prouidit, tum quòd te conſulem non vidit.

Aſinius Pollio Ciceroni: Finibus meæ prouinciæ nuſquam exceſſi.

Vergilius:

Inuitus Regina tuo de littore ceſſi.

Idem:

Poſſúntq; ſolo decedere noſtro. Idem:

Tacitúſq; mea decedere terra.

Cicero ad Octauium: Cedam tibi in præſentia foro, curia, & ſanctiſſimis deorum immortalium templis, in quibus reuiuiſcente iam libertate, deinde rurſus oppreſſa, ſenatus nihil conſulitur: timet multa, aſſentitur omnia. Cedam vrbe, quam per me conſeruatam vt eſſet libera, in ſeruitute videre non potero. Cedam vita, quæ quanquam ſolicita eſt, tamen ſi profutura eſt Reip. bona ſpe poſteritatis me conſolatur: qua ſublata, non dubitanter occidam, atq; ita cedam, vt fortuna iudicio meo, non animus mihi defuiſſe videatur.

Titus Liuius de bello Punico: Cedere poſſeſſione magnæ fortunæ.

CADERE CAVSA.

CAdere cauſa hoc eſt, quod vulgo dicunt, perdere aut ſuccumbere.

Cicero de Oratore: Vt ei quem defendebat cauſa cadere liceret.

Idem pro Lucio Murena: Et ſi turpe exiſtimas te aduocato illum ipſum, quem contraueneris, cauſa cadere.

Paul. de iure Fiſci, l. In fraudem: Vt ſi vſus is contra interdictum fuerit, cauſa cadat.

COHORS.

NOn eſt cohors ſolum militum, quod penè vulgare eſt, ſed eſt etiam familia primarij viri. Quod vt inter omnes cōſtet, loca quamplurima his ſubieci.

Cicero in Verrem: Quæ cohors, & qui comitatus fuerit, meminiſtis.

Ibidem: Cohortem autem Metelli, quam vocat, quid erat quod corrumperet?

Ibidē: Recuperatores dicit ſe de cohorte ſua daturum.

Ibidem: Negas de cōuentu recuperatores daturum, cohortem tuam proponis.

Ibidem: Apronio permittis, vt quos velit de cohorte ſua ſumat recuperatores.

Horatius:

Laudat Brutum, laudátque cohortem.

Idem:

Vt iuueni placeat, percontare, vtꝗ cohorti.

Catullus:

Piſonis comites cohors inanis.

CONFIRMARE.

Confirmare cum de valetudine loquimur, ſignificat melius habere,& vires recuperare.

Cicero Tironi: Satis enim te mature videro, cum planè confirmatum videro.

Eidem: Adhuc dũ mihi nullo loco deeſſe vis, nunquam te confirmare potuiſti.

Eidẽ:Cum te bene cõfirmaris,ad nos venias.

CREPARE CVM ACCVSATIVO.

Crepare cum accuſatiuum habet,id ſignificat,quod loquitur,prædicat.

Horatius:

Sulcos & vineta crepat mera, præparat vlmos.

Idem:

Si quid Stertinius veri crepat.

DE,ET EX.

Particula,ſiue præpoſitio De, quãtam venuſtatem,gratiam, elegantiam obtineat, quámve crebro operi intermixta reperiatur,tametſi aliqui obſeruarunt: quò tamen bonarum literarum ſtudioſi hoc & alia eiuſmodi imitari facilius poſſint, quaſi in albo prætoris huic folio ob oculos ſubſcripſi.

Plautus in Captiuis:Emit hos de præda,ambos de quæſtoribus.

Idem in Rudente:Nam de nocte multa, impigréque ſurrexi.

In Moſtellaria : Non bonus eſt ſomnus homini de prandio.

In Curculione:De illo emi Virginem.

In Truculento : Nam mihi de vento miſere condoluit caput.

Terentius in Andria:Clamat de via.
Idem in Adelphis:Imò de noćte cẽſeo hodie.
Idem in Phormione:Vbi agrũ de noſtro pa-tre colendum habebat.
Cato de re Ruſtica:De domino bono, colo-no,bonóque ædificatore melius emetur.
Varro de re Ruſtica: De aſinis quenque am-pliſſimũ & formoſiſſimũ quem poſſunt eligũt.
Idem ibidem : Quas mihi appoſuiſti in villa Rheatina ad lacũ Velini eunti de cõtrouerſijs.
Cicero Lentulo:Ego tua gratulatione cõmo-tus, quod ad me pridem ſcripſeras,velle te be-ne euenire,quòd de Craſſo domum emiſſem.
Idem De oratore : Equidem ſæpe hoc audiui de patre & ſocero meo.
Idem Attico:Poſtea Meſſala de Põpeio quę-ſiuit.
Eidem:De Antiocho ſcire poteris.
Eidem: Neq; factúrus quicquam niſi de meo conſilio.
Idem De diuinatione:Et eum admiratũ quę-ſiſſe de Deo,quodnam illud eſſet tale monſtrũ: & Deum reſpondiſſe,vaſtitatem eſſe *Italiæ*.
Idem in Academicis quæſtionibus : Niſi de via feſſus eſſet.
Idem De diuinatione:Et redẽptor, qui colũ-nam illã de Cotta,& de Torquato conduxerat faciendã,non inertia, aut inopia tardior fuit.
Idem in Verrẽ:Cum cõſilio cauſam Mamer-tinorũ cognoſcit,& de cõſilij ſentẽtia Mamer-tinis ſe frumentum non imperare pronuntiat.
Ibidem : At de conſilij ſententia præclarum recitari conſilium iudices audiſtis.

Idem Pro Sexto Roſcio Amerino: In domi-nos queri de ſeruis iniquum eſt.

Idem pro L.Flacco: Fundum Cirneum Ro-mæ mercatus eſt de Pupillo Metulonio.

Idem in Bruto: Tum ego audiui equidem iſta inquam de maioribus natu.

In Partitionibus oratorijs: Qui cum in domi-nos de ſeruis queri voluiſſent, tamen de incæ-ſtu, & coniuratione quæ facta me conſule eſt, quærendum putauerunt.

Cicero pro L. Cornelio Balbo: Audiui hoc de parente meo.

Idem C.Fabio Gallo: Quæſiui de mea Tul-lia quid egiſſet.

Idē Q.Fratri: Efficiā, quod ſępe viatoribus cū properant euenit, vt ſi ſerius q̄ voluerint forte ſurrexerint, properando etiā citius, quàm ſi de nocte vigilaſſent, perueniant quò velint.

Cæſar in commentarijs: Cum de tertia vigi-lia Petreius & Affranius caſtra mouiſſent.

Idem Oppio, ac Cornelio Balbo: Miſit ad me Gn.Magium de pace.

Idem in commentarijs: De tertia vigilia cum legionibus tribus è caſtris profectus, ad eā par-tem peruenit.

Ibidem: Ad Cæſarem de pace miſerunt.

Ibidem: De media nocte miſſus equitatus.

Horatius in Epiſtolis:

Vt iugulent homines ſurgūt de nocte latrones.

Ouidius de Ponto.

Terrâque de fructu quàm ſit àmara docet.

Idem Ibidem:

Quæ proprium mixto de ſale pondus habet.

Idem ad Corinnam.

Hei mihi de monitis torqueor ipſe meis.

Titus Liuius ab vrbe condita: Quæro de te, arbitreris ne.

Papinianus ad Senatuſcon. Trebel.l. Hæredes: Peto de te vxor chariſſima.

EX.

Cicero Attico: Quæſiuit ex eo, placerétne iudices à prætore legi?

Ibidem: Cũ autẽ ex eo quęreret quid videret.

Idem De diuina. C. Marium cũ faſcibus laureatis ex te quærere, quid triſtis eſſes?

DICERE TESTIMONIVM, ET teſtimonia.

QVàm pulchrũ eſt (bone deus) hoc quoque dicẽdi genus, quod ex vno eodẽq; theſauro bonorũ authorũ nuper erui, à paucis (vt arbitror) conſideratum, cum optima quæq; ſine attentione prętereuntur. Dicere enim teſtimoniũ, viri illi clariſſimi proferre ſolebant eo modo loquendi, quo aut teſtificari, aut probare etiam dici cœptum eſt.

Cicero De oratore: Num igitur placet cum de eloquentia præcipias, aliquid etiam de teſtimonijs dicendis, quaſi in arte tradere?

Idem ad Quintum fratrem: Cum teſtimonium ſecundum fidem & religionem grauiſſime dixiſſem.

Idẽ pro Sylla: Cur dixiſti teſtimoniũ in alios?

Ibidem: Qui in illum teſtimonia grauia dixerunt.

In eadem oratione: Qui teſtimonium de coniuratione dixi.

In Verrem : Qui priore actione ita teſtimonia grauiter vehementérque dixerunt,vt Artemonem Centurupinum legatum & publice teſtem,Quintus Hortenſius accuſatorem, nō teſtem eſſe dixerit.

In eundem: Nunquam poſt populi Romani nomen ab Siculis auditum & cognitum Agyrimenſes contra quenquam infimū ciuem Romanum dixiſſe,aut feciſſe quippiam, qui nunc contra prætorem populi Romani magnis iniurijs, & magno dolore publice teſtimonium dicere cogerentur.

In eundē : Num expectatis dum Lucius Metellus,is qui multos in iſtū teſtes imperio,& poteſtate decernit,idem abſens, & de iſtius ſcelere,improbitate, audacia teſtimonium dicat?

In eundem:Sed ornatiores tuo iudicio, ad teſtimonia dicenda venerunt.

Idem pro Cluentio : Non recito teſtimonia hominum honeſtiſſimorum, quæ in Stalenum ſunt dicta.

Ibidem:Falſúmve teſtimonium dixerit.

Idem pro Cluentio: Neq; cognitum commemoraui,neque teſtimonium dixi.

Idem pro C.Plancio:Multi etiam communes inimici rerum omnium,qui ita ſemper teſtimonium de ambitu dicunt.

Idem pro L.Flacco: Mortuus eſt aculeo iam dimiſſo,ac dicto teſtimonio.

Ibidem:Qui autem dicit teſtimonium ex noſtris hominibus,vt ſe ipſe ſuſtentat?

Ibidem:Vt qui ante dictum teſtimonium ſibi temperarit.

In eundem: Pueri autem *Siſennæ*, credo qui audiuiſſent, quæ in iſtum teſtimonia eſſent di- cta, oculos de iſto nunquam eijcere, neq; ab ar- gento digitum diſcedere.

In eundem: Melitēſis Diodorus eſt, qui apud vos antea teſtimonium dixit.

In eundem: Tamen quoniam hæc à maiori- bus conſtituta accepiſſent, teſtimoniū ne quod dicerent.

Idem De natura deorum: Diogenes quidem Cynicus dicere ſolebat, Harpalum, qui tempo- ribus illis *Prædo felix* habebatur, *contra deos teſtimoniū dicere, quòd in illa fortuna tamdiu* viueret.

Scæuola de teſtib. Inuiti *teſtimonium* dicere non coguntur.

Vlpianus de teſtamentis: lege, Quod teſtamē to: *Mulier teſtimonium dicere in* teſtamento non poterit.

Gaius de teſtamentis, lege, Cum lege: Et eo amplius vt putāt quidam, néve ipſi dicatur te- ſtimonium.

Archadius de teſtibus, lege, Teſtimoniorum: Ex his quibus nō interdicitur teſtimonium, nec vlla lege à dicendo teſtimonio excuſantur.

Calliſtratus eodem titu. lege, Teſtium: Lege Iulia de vi cauetur, ne hac lege in reum teſtimo nium dicere ei liceret. & ſubdit: Qui ob teſtimo nium dicendum, vel non dicendum, pecuniam accepiſſe iudicatur.

Cicero in Vatiniū teſtē: Cum ante Lęlius Nu tricula ſeditioſorū omniū teſtimoniū diceret.

Idem pro Marco Cælio: An grauis, ſapiens,

moderatúſque vir religioſe teſtimonium dixiſſe videatur.

Idem pro Sex. Roſcio Amerino: Teſtimoniũ etiam in Sextum Roſcium dicturus eſt.

Ibidem: Vt in minimis rebus ampliſſimi homines teſtimonium de ſua re non dicerent.

Ibidem: Teſtimonium non diceret.

Aſconius Pædianus: Vltimæ teſtimonium dixerunt.

Idem: Dixerunt in eũ infeſti teſtimonia principes ciuitatis.

Idem: Quod Siculi, qui antea publice teſtimonium dixerant.

Idem: Apud antiquos & de auditione teſtimonium dicebatur.

Idem: Si teſtimonium aduerſus eum diceret.

Titus Liuius ab vrbe condita: Quòd falſum aduerſus ſe teſtimonium dixiſſet.

Idem pro Lucio Cornelio Balbo: Et teſtimonium dixiſſet publice.

DICERE CAVSAM.

DIcere cauſam, dicere diẽ, dicere ius, dicere ſententiam, dicere legem: modi ſunt dicendi diuerſi, diuerſa ſignificantes. Eſt enim dicere diem, certam diem reo conſtituere, vt accuſetur. Dicere cauſam eſt, cum reus accuſationibus reſpondere cogitur. Dicere ius eſt, cum iudex iuſtitiã reddit vel miniſtrat. Dicere ſentẽtiam eſt, cum quis (vt inepte dicunt) votum ſuum dat, opinionem ſuam dicit. Dicere legem eſt, quod præfigere, præſcribere quid opus ſit facto.

Plautus in Menech. Apud Ædiles prælijs fa-

cus plurimis peſſimíſque dixi cauſam.

Terentius in Adelphis: Aduerſúmne illũ cauſam dicerem, cui veneram aduocatus?

Cicero pro Sexto Roſcio Amerino: Ea nos hoc tempore vtimur, qui cauſam dicimus.

Ibidem: Cauſam dicit is, qui vnus relictus ex illorum neſaria cæde reſtat.

Idem in Verrem: Fuit nundinatio aliqua, & iſti non noua, ne cauſam diceret.

Ibidem: Quis non pertimeſcat cauſam dicere dominos?

Ibidem: Cauſa dicta, damnati ſunt.

Cæſar in cõmentarijs: Orgentorigem ex vinculis cauſam dicere coegerunt. & ſubdit: Die conſtituta cauſæ dictionis.

Titus Liuius ab vrbe condita: Virgo Veſtalis de incæſto cauſam dixit.

Ibidem: Semel cauſam dixit.

Idem de bello Macedonico: Scipio iuſſus dicere cauſam, orationem magnificam de rebus ab ſe geſtis exorſus eſt.

INDICTA CAVSA.

Cicero in Verrem: Indicta cauſa in vincula coniecit ſeruos.

DICERE DIEM.

Plautus in Aſinaria: Quem videam ęquè eſſe mœſtum, vt quaſi dies ſi dicta ſit.

Idem in Captiuis: His diem dicam, irrogabo mulctam.

Cicero pro Milone: Diem mihi credo dixerat, mulctam irrogarat.

Titus Liuius ab vrbe condita: Cęſoni capitis diem dicit.

Ibidem: Accuſatorem primum Virginiũ, & Appium reum deligunt,cum diem Appio Virginius dixiſſet: Appius ſtipatus patritijs iuuenibus in forum deſcendit.

Idẽ Ibid. Rei capitalis diẽ Poſthumio dixerũt.

Ibidem: Rei capitalis diem dicere.

Idem de bello.Maced. P. Scipioni Africano duo Q.Petilij diem dixerunt.

Cicero pro T.Annio Milone: Diem mihi credo dixerat,mulctam irrogarat, actionem perduellionis intenderat.

DICERE IVS.

Cicero in Verrem: Audiſtis ob ius dicendum Q. Varium dicere procuratores ſuos iſti centũ & triginta millia nummûm dediſſe?

Idem de prouincijs Conſularibus: Emiſti grãdi pecunia vt tibi de pecunijs creditis dicere liceret ius in liberos populos.& ſubdit: Id emptũ ita vendidiſti,vt aut ius non diceres,aut bonos ciues Romanos euerteres.& ſubdit: Perſeuerauit ius publicano non dicere.

Ibidem: Non offendebantur homines in eo, neque moleſte ferebãt abeſſe à foro magiſtratum,non ius dici,non iudicia fieri.

Ibidem: Iſti pecuniã ob ius dicendũ dediſſe.

Plautus in Menechmis: Iuris vbi dicitur dies, ſimul patronis dicitur.

Titus Liuius ab vrbe condita: Aut ius de pecunia credita diceret.

Item pro Lucio Flacco: Qui anno antè Romæ ius dixerat.

DICERE SENTENTIAM.

Cicero in Verrẽ: Mos eſt Syracuſis,vt ſi qua

de re ad ſenatum referatur, dicat ſententiã qui velit, nominatim nemo rogatur.

Ibidem: Vt quiſq; ætate, & honore antecedebat, ita ſententiam dixit ex ordine. & ſubdit: Cum ſurgeret nemo, neq; ſententiam diceret.

Idem ad Atticum: Nocet interdum reipublicæ Cato, dicit enim tanquã in Platonis repub. non tanquam in Romuli fæce ſententiam.

Idem in Philippica quarta: Vt ſententiæ de ſumma reipub. libere dici poſſint.

Ibidem: Me conſule ſentẽtiæ ſalutares dictæ ſunt, quibus ad hanc diem viximus.

Idem in Philip. xiiij. Qui hoc loco ſententias dicimus.

Cælius Ciceroni: Conſulem deſignatum primum ſententiam dicentem.

DICERE LEGEM.

Horatius:

Prudens emiſti vitioſum, dicta tibi eſt lex.

DVCERE SORTEM, VITAM, SPIRITVM.

Dvcere ſortem, vitam, ſpiritum. Cicero in Ver. Sors ducitur. Quamobrem? Nemo erat voluntarius laudator præturæ tuæ. Vergilius:

Stat ductis ſortibus vrna.

Cicero pro lege Manilia: Cũ veſtros portus, atq; eos portus, quibus vitam & ſpiritum ducitis, in Prædonum fuiſſe poteſtatem ſciatis.

DARE. VITIO, CRIMINI, VERTERE VITIO.

Dare vitio, vertere vitio, dare crimini, id eſt, quod corruptiſſime dicitur inculpare.

Plau. in Epidico: Quis erit, qui id vertat vitio?

Idem in Milite: Ne quis tibi hoc hodie vitio vertat.

Terentius in Andria: Nunc quam rem vitio dent, quæſo animaduertite.

Cicero in Bruto: Quinetiam memini cum in accuſatione ſua Q. Gallo crimini dediſſet, ſibi eum venenum parauiſſe.

DARE PIGNORI.

DAre pignori, idem eſt quod oppignorare. Sed hic etiam modus dicendi obſeruandus eſt.

Plautus in Moſtellaria: Heri xl etiam dedit hucuſque pignori.

DICET ALIQVIS, ROGET ALIQVIS.

DIcet aliquis, Roget aliquis, modus eſt dicendi, quo inepte dicũt, Forte aliquis mihi dicat. vel, Si quis me roget.

Cicero in paradoxis: Quid eſt igitur, quæret aliquis, bonum?

DEIICERE OCVLOS.

DEijcere oculos, celeritatem aliquando ſignificat, aliquando præ pudore ſubmittere.

Cicero in Verrem: Si tantulum oculos deiecerimus, præſto eſſe inſidias.

DEPONENTIA PASSIVA.

NEc eſt prætermittendum, eſſe apud perfectos illos authores Deponẽtia nonnulla, quæ in participijs plerunque paſſiue ponantur, quorum vel pauca collegi de multis, vt palam ſit nullam aliam eſſe Grammati-

cam quàm modum loquendi,quem aut obſeruare,& imitari neceſſe ſit eum,qui Latinus dici cupit: aut ſi id neglexerit, in ſua barbarie contabeſcere.

Cicero Attico: Sed ea omnia mihi ſunt patienda.

Eidem: Te etiam atque etiam oro,vt me totum tuendum ſuſcipias.

Idem pro M.Cælio: Magnum crimen,vel in legatis inſidiandis,vel in ſeruis ad hoſpitem domi necandum ſolicitandis.

Idem pro Cornelio Balbo: Huius virtus pręſens experta atque perſpecta obtrectatorũ voce lædetur.

Ibidem: Quiddam de communi cõditione omnium noſtrum deprecandę maliuolentiæ cauſa, breuiter commemorandum videtur.

Ibidem: Veruntamen vigilijs nocturnis, & concione hominum inſtitutũ illud conceptum atque meditatum eſt.

In Antonium: De laude ſilebo, quæ gratiſſima memoria omnium ciuium incluſa,nondum authoritate publica teſtata eſt.

Idẽ De ſenectute: Agro bene culto,nihil poteſt eſſe vſu vberius, ſpecie ornatius: ad quem fruendum non modo non retardat,verũ etiam inuitat,atque allectat ſenectus.

Idem in Paradoxis: An quiſquam in potiundis voluptatibus gloria ſe, & prædicatione effert?

Plautus in Bacchidibus: Conſolandus mihi hic eſt.

Cic. Attico: Illud ineſt tamẽ commodi,quòd

& mihi,& cæteris amicis tuis nota fuit,& ab te aliquando teſtificata tua voluntas.

Horatius:

Oblitúſq; meorum, obliuiſcendus & illis.

DVM PARTICVLA CVM EXpecto conſtructa.

PArticula Dum,cõiungitur ab perfectis illis authoribus cũ verbo expecto,mira cũ elegantia, & pari propemodum concordia,vt facile ſit conſiderantibus iudicare,vnum illis atque eundem fuiſſe dicendi modum.

Plautus in Pſeudolo: Ne expectetis dum redeam.

Idem in Caſina: Ne expectetis dũ illi ad eos exeant.

Terentius in Andria:Ergóne expectatis dum exeat huc?

Idem in Eunucho:Concedam hinc intrò,atq; expectabo dum veniat.

Cicero Lucio Luceio:Sed ad properationem meam quidem intereſt, non te expectare dum ad locum venias.

Idem Bruto: Quòd ſcribis te in Italia moraturum dum tibi literæ meæ veniant,ſi per hoſtem licet.

Eidem: De ſororis autem tuæ filijs non expectaui Brute dum ſcriberes.

Idem Gn.Pompeio:Non expectaui dum mihi à te literæ redderentur.

Idẽ Attico:Ego in arcano opperior, dum iſta cognoſco.

Ibidem:Expecta amabo te dum Atticũ conueniam.

Ibidem: De Aufidio & Palicano non puto te expectare dum ſcribam.

Idem in Piſonem: An ego expectem dum de te quinq; & ſeptuaginta tabellæ diripiantur?

Idem in Verrem: Quid expectas, an dum ab inferis ille Malleolus exurgat?

In eundē: Nolite expectare dum omnes obeam oratione mea ciuitates.

Idem in Philippicis: Num expectas dum te ſtimulis fodiam?

Vergilius:

Quid moror? an mea Pygmalion dum mœnia frater Deſtruat?

Vatinius Ciceroni: Si hoc expectandū ſit, dum totum bellum conficiatur.

Cælius eidem: Saltem dum quid de Hiſpanijs ſcitur expecta.

Plancus eidem: Sciebam enim, & cautius erat conſilium, expectare me ad Iſaram, dum Brutus traijceret exercitum.

Brutus eidem: Ego tibi vt antea ſcripſi, dum mihi à te literæ veniant in Italia morabor.

Idem eidem: Noli expectare dum tibi gratias agam.

Titus Liuius ab vrbe condita: Expectare dū Conſul, aut Dictator fiat.

Ibidem: Nec expectent dum à Roma legati veniant.

Ibidem: Moratus dum milites ad prædā diſcurrerent.

Ibidem: Moratus dū imperatores conſuleret.

Ibidem: Expectātes dum ab hoſtibus clamor inciperet.

Idem de bello Punico: Paucos morati dies dum ſocij venirent.

Idem ab Vrbe cōdita: Nolite expectare dum fugiant.

Ibidem: Expectate dum vobis obuiæ veniāt.

Idem de bello Macedonico: Paucos moratus dies dum ſe copiæ aſſequerentur.

DIMINVERE.

DIminuere caput, fores, poſtes, modo loquendi illorū veterum eſt frangere: qui modus memoriæ mandandus eſt ei, qui bonæ latinitatis caput diminuere non vult.

Plautus in Menechmis: Illi homini diminuam caput.

Idem in Bacchidibus: Niſi mauelis poſtes diminui ſecuribus.

CAPITIS DIMINVTIO APVD Iuriſconſultos.

Sed alia eſt Capitis diminutio apud Iuriſcōſultos. Eſt enim prioris ſtatus immutatio, vt teſtatur Caius eo titulo, l. prima. Antiqui tamen oratores de capite diminuere, & de capite demere dicebant.

Cicero in Verrem: Vnum hoc aliud Senatuſconſultum reprehenſum ſecretúmq; eſt, vt quibus ille de capite dempſiſſet, ne pecunias in ęrarium referrent.

Idem: Hoc nomine vidiſtis tritici modios de capite eſſe demptos.

Ibidem: Demit de capite Medimna DC.

Ibidem: Coguntur Aſcrioni, id eſt Pippæ dare tantum quantum erat de capite demptum.

Idem in Topicis: Gentiles ſunt, qui inter ſe

eodē nomine ſunt,non eſt ſatis.& ſubdit:Quorum maiorum nemo ſeruitutem ſeruiuit.Abeſt etiam nunc, qui capite non ſunt diminuti, hoc fortaſſe ſatis eſt.

Cæſar in commētarijs:Illud quod deditione ducis,& capitis diminutione ſublatum eſt.

T.Liuius de bello Punico: Sero nunc deſideratis diminuti capite, abalienati iure ciuium.

DEDVCERE.

Deducere, nota ſunt huius verbi varia ſignificata,quę & à multis notata diligēter fuere: ſed locus Ciceronis admonet, vt nos quoque de eo aliquid dicamus,cum deducere inter cętera ſignificet ſponſam,vel amicam domū perducere:& item ſignificet de ſumma demere, vel detrahere. Cicero qui facetijs ſcatebat,& dictis,cum mater M.Bruti Seruilia Iuniam Tertiā filiam,eandémq; C.Caſſij vxorem ad Cæſarē,qui mœchus caluus ob adulteriū dicebatur,deduxiſſet,eadémq; Seruilia paulopoſt ab Cæſare pretioſum ęre paruo fundum emiſſet, Cæſaris libidinem cauillatus circa verbū deduco,dicto peracuto proſcidit:Equidem, inquit,quò melius emptum ſciatis,comparauit Seruilia hunc fundum Tertia deducta.

¶Interdum deduco ſignificat comitari, ſiue domum perducere.

Terentius in Andria: Hic nunc non dubitat: quin deducturum neges.

Ouidius de Ponto:

At cum Tarpeias eſſes deductus in arces.

Horatius:

Occurram in triuijs,deducam.nil ſine magno

Vita labore dedit mortalibus.

Tibullus:

Tempus erit cũ me Veneris præcepta ferentẽ
Deducat iuuenum ſedula turba ſenem.

Titus Liuius de bello Punico: Dictator ſe magiſtratu abdicauit, priuatúſq; de roſtris deſcendit, turbæq́; ſe immiſcuit, ne deducendi ſui cauſa populum de foro abduceret.

Ibidem: Tamen frequentes deduxerunt domum.

¶ Quandoque id verbum ſignificat de ratione, vel ſumma aliquid demere (vt diximus) ſiue detrahere.

Cicero de officijs: Hæc igitur talia circunſpicienda ſunt in omni officio, & conſuetudo exercitatióq; capienda, vt boni ratiocinatores officiorum eſſe poſſimus, & addendo, deducẽdóq; videre quæ reliqui ſumma fuit, ex quo quantũ cuiq; debeatur intelligas.

Africanus de Iure dotium, l. Pater: Deducta parte tertia, reliqua ſibi dos reddatur.

Idem eodem titulo: Vno pluribúſve filijs ſuperſtitibus deducta parte.

¶ Quandoque deducere, vt diximus, ſignificat ſponſam ad maritum, vel amicam ad amantem perducere.

Cicero in Verrẽ, actione quinta: Hic eſt Docimus, ad quem iſte deduxerat Tertiã Iſidori Mimi filiam, vi abductam ab Rhodio tibicine. huius Tertię plus etiã quàm Pippę, plus quàm cæterarum, ac prope dicam tãtum apud iſtum in Sicilienſi prętura authoritas valuit, quantum in vrbana Chelidonis.

Ouidius de Faſtis:

Cum primũ cupido Venus eſt deducta marito.

Terentius in Ecyra: Vt ad pauca redeã, vxorem deducit domum.

Tibullus:

Vt iuueni primum virgo deducta marito.

¶Hoc quoq; cõſiderandum, Tertia filia cum dicitur, nomen proprium, non numeri eſſe: nam id frequens reperitur.

Cicero in Verrem actione quinta: Huc Tertia illa perducta per dolũ atq; inſidias à Rhodio Tibicine. & ſubdit: Sic hanc Tertiam dilexit, vt eam ſecum ex prouincia exportaret.

Idem actione ſexta: Sed eo ipſo tempore cũ eſſet in litore Tertia illa tua, quam tecum deportabas, erat in omnium conſpectu.

Aſconius Pædia. Nam Tertiã Scęuolę filiam dimiſſam à Pompeio in matrimoniũ duxerat.

Vlpianus De cond. l. Hæc conditio: In domũ mariti deducta eſt.

Scæuola De donati. l. Seia Sempronio cum certa die nuptura eſſet, antequam domum deduceretur, tabulæ'que dotis ſignarentur, donauit tot aureos.

Papinianus de iure dotium, l. Dotis: Nam ſi minor annis duodecim, vt maior deducta ſit, tunc primum petetur.

DEDVCERE IDEM SIGNIFICAT, quod redigere.

Catullus:

Huc eſt mens deducta tua, mea Leſbia, culpa.

¶POSTREMO omiſſis cæteris in alio ſignificato, Deducere ſignificat auocare, &

à propoſito remouere.

Cicero in Catili. Si impendens patriæ periculum, me neceſſario de hac animi lenitate deduxerit.

Idem Terentiæ: Neque legis improbiſſimæ pœna deductus eſt, quo minus hoſpitij, & amicitiæ ius, officiúmque præſtaret.

DEFERRE.

Deferre nomen, non eſt proprie accuſare, ſed ante accuſationē apud iudicem, vel magiſtratum aliquem de aliquo crimine denuntiare: vnde Delator dictus eſt, vt clare infra oſtendetur.

Cic. in Verrem: Serui cuiuſdam nomen defertur, is accuſatur, ficti teſtes in eum dantur, rem cunctus ſenatus Catinenſium iudicat.

Terentius de bonis poſſeſſis: lege, Eum patronum: Qui nomen detulit, accuſaſſe intelligendus eſt, niſi abolitionem petat.

Plautus in Aulularia: Ad tres viros ego deferam tuum nomen.

Cicero pro Cluen. Atq; vt intelligatis Cluentium non accuſatorio animo, non oſtentatione aliqua, aut gloria adductum: ſed nefarijs inſidijs propoſito ante oculos vitæ periculo, nomen Opianici detuliſſe, paulo longius exordium cauſa rei demonſtrandæ petam.

Idem in Verrem: Ego ſic intelligo iudices, cum de pecunijs repetundis nomen cuiuſpiam deferatur.

Ibidem: Nomen hominis audaciſſimi detuli.

Idem pro M. Cęlio: Niſi iterum eadem de re ſuo familiari abſoluto nomen hic detuliſſet.

Idem pro Cluentio: Et clariſſima voce ſe no-men Opianici, ſi interfectum Marcum Aurium comperiſſet, delaturum eſſe teſtatur.

Ibidem: Nam Cluentius iudices primum nomen eius detulit.

Idem Quinto Ciceroni: Paulus noſter cum teſtis productus eſſet in Sextiũ, confirmauit ſe nomen Vatinij delaturum.

Idem in Verrẽ: Eiuſdem rei nomẽ detulerũt.

Ibidem: Ait, ſi liceret nomen abſentis deferre ſe velle.

Ibidem: Nuper cum in Publium Gabinium vir fortiſſimus, & innocentiſſimus Lucius Piſo delationem nominis poſtularet.

Cicero pro domo ſua: Nomen Sexti Pompeij detulit.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino: Qui Sexti Roſcij nomen deferendum curauit.

Idem pro L. Murena: Dixi in ſenatu me nomen Conſularis candidati delaturum.

DESCRIBERE, EXCRIBERE.

Deſcribere quid ſignificet, omnes norunt, neque enim nos manifeſta, ac in propatulo poſita vano labore tentamus, ſed latentia, & minus vulgaria, quæ pauci curauere, in lucem proferimus: vt hac noſtra induſtria non inanem oſtentationẽ, verum aliquam literariæ reipublicæ vtilitatem quæſiſſe videamur. Eſt enim alio dicendi modo deſcribere, & excribere id quod ineptiſſime, ac barbare potius, vulgo copiare dicitur vel tranſumere, aut tranſcribere, nouis & inuſitatis verbis, quæ, qui imitantur, Latinitate omni

penitus indigni ſunt.

Cicero Cornificio: Dicam tuis, vt eum librum ſi velint deſcribant.

Idem Attico: Quem librum ad te mittam, ſi deſcripſerint librarij.

Eidem: Poeta ineptus, & tamē ſcit nihil, ſed eſt non inutilis, deſcribo, & remitto.

Eidem: Dicta eius, & conciones deſcribunt.

Eidem: Epiſtolam meā, quòd promulgatam ſcribis eſſe, non fero moleſte, quinetiā ipſe multis dedi deſcribendam.

Ad eundem: Varroni quidem, quæ ſcripſi te authore, ita propero mittere, vt iam Romam miſerim deſcribenda. & ſubdit: Scripſi enim ad librarios, vt fieret tuis ſi tu velles deſcribendi poteſtas.

Idem in Verrem: Quaſi excribendi poteſtatem non haberet.

Idem in Antonium: Literas tibi ille mittat de ſua ſpe rerum ſecundarum ſuarum, tu eas lætus proferas, recites, deſcribendas etiam des improbis ciuibus.

In Verrem: Tabulas in foro ſumma hominum frequentia excribo, adhibentur in excribendo de conuentu viri primarij.

Idem in Academicis quæſtionibus: Qui ſe illa audiuiſſe Romę de Philone, & ab eo ipſo illos duos libros dicerent deſcripſiſſe.

Titus Liuius ab vrbe condita: Iuſſi inclytas Solonis leges deſcribere.

Paulus: Quemadmodum teſtamenta & cætera, lege, Omnibus: Quicunq; dederant tabulas teſtamenti inſpicere, vel etiam deſcribere,

inſpiciēdi, deſcribendíq́ poteſtatem facturum ſe prætor pollicetur.

Vlpianus eodē titulo: lege, Tabularum: Diem autem, & conſulem Tabularum non patitur prætor deſcribi, vel inſpici: idcirco ne quid etiā fiat falſi.

DISCEDERE, RECEDERE A CONDITIONE.

Diſcedere, Recedere à conditione, à perſona, à ſtatu: eſt, quod immutare conditionem, perſonam, ſtatum.

Cicero de officijs: Hoſtis, quem nunc peregrinum dicimus, quanquam id nomen durius effícit iam vetuſtas: à peregrino enim iam receſſit.

Modeſtinus de vſufructu, lege, Titio: Vſuſfructus inutiliter legari intelligitur, in id tempus videlicet collatus, quo à perſona ſua diſcedere incipit.

DARE BIBERE, MISCERE.

Non multi (vt reor) aduerterūt, quo nam modo proprie, atque vno verbo latine dicatur Dare bibere, vel dare potum, quod Græcanico verbo aliqui improprie Propinare dicunt, cum Propinare proprie prębibere ſit, vel prægustare, & id verbum diuerſis modis quandoque proferatur. Sed nos cum Latine loqui curamus, Latina potius adducimus. Miſcere igitur præter alia ſignificata vno verbo id eſt, quod duobus verbis dicitur, Dare bibere. Vtrunq́ tamen elegans.

Terentius in Andria: Poſt deinde quod iuſſi, ei date bibere.

Cato De re ruſtica: Bis in die id faciet, meri

die bibere dato.

Cicero De finibus bonorum & malorum: Dico ego in eadem voluptate eum qui alteri miſceat mulſum, ipſe non ſitiens, & eum qui illud ſitiens bibat.

Ouidius in Metamorphoſi:

Arripit Iliaden, qui nunc quoq; pocula miſcet.
Inuitáq; Ioui nectar Iunone miniſtrat.

DIFFERTVM, CONFERTVM, REFERTVM.

Differtum & cõfertum inter ſe differunt: Nam differtum, id eſt quod refertum: vtrunque enim plenum ſignificat. Confertum vero id eſt, quod denſum. Sed confertum & refertum à ſuis verbis Refercio & Confercio deſcendere comperi. Differti autem verbum, non comperi.

Cicero pro Publio Sextio: Meminiſtis tum iudices corporibus ciuiũ Tyberim repleri, cloacas referciri.

Varro De re ruſtica: Quo facto non modo non deſiſtunt pugna, ſed etiam conferciunt ſe lingentes.

DIFFERTVM.

Horatius in Sermonibus:

Inde forum Appi
Differtum nautis, cauponibus atq; malignis.

Idem in Epiſtolis:

Differtum tranſire forũ, populúmq; iubebat.

CONFERTVM, CONFERTISSImum, & Confertim aduerbium.

Cæſar in comm. Vt nunquam conferti, ſed rari, magníſque interuallis præliarentur.

Ibidem: Neque à tanta multitudine coniecta tela conferti vitare poterant.

Titus Liuius de bello Punico: Alij ad exitus theatri conferti obſiſtunt.

Idem ab Vrbe cōdita: In confertos Veientes euntem ferox viribus tranſfigit.

Idem de bello Punico: Cæteros confertos in media valle recepit.

Ibidem: Deinde rari in confertos illati.

Idem De bel. Mac. Turba cōferta iter clauſit.

CONFERTISSIMVM.

Cæſar in commentarijs: Qua parte hoſtium acies confertiſſima viſa eſt, erupit.

Titus Liuius ab vrbe condita: In confertiſſima turba prope regium Tribunal conſtitit.

Ibidem: Eò ſe in turbā confertiſſimā recipit.

Idem de bello Punico: Per confertiſſimā hoſtium turbam impetum facit.

REFERTVM.

Titus Liuius de bello Punico: In agrum Picenum auertit iter refertum præda.

CONFERTIM ADVERBIVM.

Titus Liuius ab vrbe con. Cū confertim Romani, vt ſolent, denſatis excepiſſent ſcutis.

Idem De bello Punico: Quo acrius & confertim magis vtrinq; pugnabatur.

Idem De bello Macedonico: Confertim pugnant & cædunt.

DARE NEGOTIVM.

Dare negotium, id eſt, quod multi inepte dicunt, Committere, modus eſt loquendi feliciſſimi illius temporis, memoriæ cum alijs mandandus.

Cicero in Verrē: Dat amico ſuo cuidam negotium, qui tum magiſter erat eius ſocietatis, vt diligenter caueret.

Salluſtius in Catilina: Igitur P. Vmbreno cuidam negotium dat, vti legatos Allobrogum requirat.

Lentulus Ciceroni: Permiſſum eſt ijs, vt dum ipſi venirent, darent negotium qui Aſiam obtineant.

Idem Rufo: Non habui cui potius id negotij darem, quàm tibi.

DARE POENAS.

Dare pœnas, id eſt, quod vulgo dicūt, Fecit pœnitentiam: ſed hic modus loquendi obſeruandus eſt.

Vergilius:

Dabis improbe pœnas.

Lentulus Ciceroni: Spero celeriter eum pœnas daturum.

DARE AVRIBVS.

Dare auribus, hoc eſt, aſſentari, blandiri. Trebonius Ciceroni: Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare.

DARE SE IN PEDES, DARE ſe in viam.

Dare ſe in pedes, dare ſe in viam, modus eſt loquendi illorū veterum, hoc eſt, pedibus fugam agere & ad iter ſe parare. Poſteri hunc quoque modum, vt pleraque deprauarunt.

Plau. in captiuis: Méne vis dem ipſe in pedes?

Teren. in Eunucho: Ego me in pedes, quantū queo, in Angiportū quoddam deſertum.

Cicero Terentiæ: In viam quod te des hoc tẽpore, nihil eſt.

DII FACIANT.

DIj faciant, optantis eſt: & hic modus loquendi perquam elegans eſt, ſignificátque id, quod vtinam.

Cicero in Verrem: Dij faciãt vt rei militaris, vt belli mentionem facere audeas.

DII MELIORA.

DIj meliora, modus optandi imperfecto ſermone, ſed modus loquendi ita obtinuit.

Titus Liuius de bello Macedonico: Perturbata, dij meliora inquit.

DE MELIORE NOTA COMMENDA.

DE meliore nota commenda, modus dicendi illius eruditiſſimi ſæculi.

M. Curius Ciceroni: Sulpitio ſucceſſori nos de meliore nota commenda.

Catullus:

Quiſquis de meliore nota.

DISSIMVLARE.

DIſſimulare, inter cætera eſt, fingere non intelligere quæ dicuntur, vel aguntur.

Cicero Attico: Itaque meipſum commouerat, ſic abſurde & aſpere verbis, vultúque reſponderat, diſſimulaui dolens.

AEDIFICARE NAVEM.

ÆDificare nauem, ferè abſurdum, aut nouum multorum auribus videtur: eſt tamen dicendi modus apud veteres vſitatiſſimus.

Plautus in Mercatore: Ædificat nauem gera-

riam,& merces emit.

Cicero in Verrem:Nauē vero maximā triremis inſtar pulcherrimā,atq; ornatiſſimā palàm ædificatam ſumptu publico ſciente Sicilia per magiſtratum,ſenatúmq; Mamertinum tibi datam,donatámque eſſe dico.

Ibidem: Legati principes, & publice tibi nauem ædificatam,& priuatim ſeipſos abs te ſpoliatos,expilatóſque eſſe dixerunt.

Ibidem:Qui nauis iſtius ædificandæ publice præfuit.

Ibidem:Nauem deniq; maximam, quam onuſtam furtis in Italiam mitteret,apud iſtos faciendam, ædificandámque curauit.

Eidem:Ædificauerint'ne nauem onerariam?

Eidem: De tua pecunia conſtare ædificatam eſſe eam nauem.

Idem Pro lege Manilia: Qui poſteaquā maximas ædificaſſet,ornaſſétque claſſes.

Cæſar in commen.Imperat quos legionibus pręfecerat,vti quamplurimas poſſent naues ędificandas,veteréſque reficiendas curent.

ES, ET ADES.

ES,& Ades, indicatiuum & imperatiuum eſt, ſed imperandi modo ab antiquis voce es frequentius, quàm ſis dicitur: quod iam in deſuetudinem per negligentiā venit.

Terentius in And. Adeſdum,paucis te volo.

Idem in Adelphis:Modo bono animo es,duces vxorem hanc.Reſpondetur,bono animo es inquis?

Cicero in ſomnio Scipionis: Quem vt agnoui, corrui.ſed ille,ades,inquit, animo, & omit

te timorem.

Vergilius:

Huc ades ô Galathæa.

Horatius:

Si me amas,inquit,paulum huc ades.

EXTRA IOCUM.

EXtra iocū dicebatur à veterib9,cum quid ſerio nō ioco dicere ſe velle dicebant.modus eſt dicendi pulcherrimus.

Cicero Trebatio:Sed me hercle extra iocum, homo bellus eſt.

Idem Caio Volumnio : Sed me hercle extra iocum,valde mihi tuæ literæ facetæ,elegantéſque viſæ ſunt.

Idem Peto:Sed me hercle mi Pete, extra iocum moneo te.

EXACTA.

EXacta dicebantur perfecta.

Horatius:

Sed emendata videri,

Pulchráꝗ & exactis nimium diſtātia miror.

ESSE CURAE,VOLUPTATI, ſolicitudini.

ESſe curæ, eſſe voluptati,eſſe ſolicitudini, eſſe ſolatio, eſſe lætitiæ, eſſe impedimento, eſſe lucro, eſſe damno , eſſe ſumptui, eſſe ſaluti , eſſe vſui , eſſe honori & huiuſmodi loquendi modi, maximam orationi afferunt elegantiam.

Plautus in Ciſtellaria: Multíſque damno, & mihi lucro ſine ſumptu eris.

Ibidem:Quę neꝗ illa illi quicquā vſui fuit.

Varro De re ruſtica: Vt domino ſint fructui

ac delectationi.

Cicero in Bruto: Iſtũ ipſum quidem inquam Brute, dico librum mihi ſaluti fuiſſe.

Ibidem: Quod tibi aut nouum, aut tanto vſui poſſet eſſe?

Idẽ Senatui, populóq; Romano: Quod mihi maxime lætitiæ fuit.

Idem Catoni: Mihi vt in huiuſmodi re, tanto bello maxime curæ eſt.

Idẽ Tironi: Magnæ nobis eſt ſolicitudini valetudo tua.

Eidem: Cupiditas cæterorum hominum impedimento mihi fuit.

Idem pro Lucio Cornelio Balbo: Et magno vſui noſtræ reipublicæ fuiſſent.

Vergilius:

Non erit auxilio nobis Ætholus & Arpi,
At Meſapus erit.

MITTERE SVBSIDIO, VENIRE auxilio, relinquere præſidio.

MIttere ſubſidio, venire auxilio, & relinquere pręſidio, obſeruandum maxime eſt, elegantia non parua inſigne.

Cæſar in commentarijs: Legiones, quas præſidio noſtris miſerat. & paulo poſt: Quos tibi ſubſidio reliquerat.

EXCLVDI TEMPORE, AVT TEMporis ſpatijs.

EXcluſum tempore, aut temporis ſpatijs, id quod nos nouum modum introducentes dicimus impeditũ, veteres illi vno, eodémque modo dixere: quod pauci hactenus (vt arbitror) obſeruauerunt.

Cicero in Verrem: Anguſtijs temporis excluduntur omnes.

Idẽ Attico: Quę enim ſoluto animo familiariter ſcribi ſolent, tẽporibus his excluduntur.

Idem in Verrẽ: Hi poſtquã tẽporibus excluſi, per ſenatũ agere quæ voluerãt, non potuerant.

Idem De oratore: Aut temporibus excluſi, aut voluntate ſua feriati.

Idem in Vatinium teſtem: Vt excluſus miſer puncto temporis ſpoliaretur beneficio, & ęquitate legis.

Cęſar in commentarijs: Ne anni tempore nauigatione excluderentur.

Ibidem: Tempore excluſus non venit.

Ibidem: Excluſus diei tempore, in poſterum oppugnationem differet. Vergilius: Spatijs excluſus iniquis.

Pomponius de ædilitio edicto, l. Si tamen: Non nocebit emptori, ſi ſex mẽſium exceptione redhibitoria excluſus velit intra annũ æſtimatoria agere.

Papinianus ad Senatuſcon. Turpilianum, l. Quærebatur an ij, qui ab accuſatione tempore excluſi eſſent, in Senatuſcon. Turpilianũ inciderẽt? & ſubdit: Qui pręſcriptione tẽporis excluſi, cauſam adulterij perferre non potuerunt.

Idẽ de Decurionibus, lege, Spurij: *Si* præſcriptione temporis excluſus fuerit, non tenebitur.

Paulus De inofficioſo teſtamẽto: lege, *Si* proponas: Idẽmque erit ſi tempore excluſus ſit.

Iulianus De bonis libertorum, l. *Si* libertus: *Si* non petierit bonorum poſſeſſionem, tempore excluſus, vel repudiauerit.

QVid ſit ex ſententia,& ex animi ſentẽtia, ex animo, trito ferè dicendi modo in promptu eſt : ídq; ſignificat, quod ex voluntate,ex deſiderio,ex iudicio.Sed aliqui noue & inepte (omiſſa eiuſmodi elegantia) ad votum dicunt.Præter ſententiam autem id eſt, quod cõtra voluntatem vel opinionem, vel deſiderium.

EX SENTENTIA.

Plau.in Captiuis:Si reueniã huc ex ſententia.

Idem in Mercatore:Nocte hac quieui:nõ ſatis ex ſententia.

Terentius in Ecyra: Spero hanc rem euenturam nobis ex ſententia.

Cicero Furuio:Si non iſta ex ſententia eſſent confecta.

Idem De offi.Nõ enim falſum iurare peierare eſt,ſed quod ex animi tui ſententia iuraris.

Salluſtius in Iugur.Nam me quidẽ ex animi ſententia nulla oratio lædere poteſt.

Cic.in Academicis quęſtionibus:Cõſcendens nauẽ ſapiens,num cõprehenſum animo habet, atq; perceptum,ſe ex ſententia nauigaturum?

Idem De natura deorum:Multa oraculis declarantur,multa vaticinationibus, multa ſomnijs,multa portẽtis,quibus cognitis,multæ ſæpe res ex hominũ ſententia atque vtilitate partæ,multa etiam pericula depulſa ſunt.

DE SENTENTIA.

Cicero Attico: Quid ſentis igitur? Nihil niſi de ſententia tua.

Eidem: Scribántq; ad Cæſarem me quicquid fecerim,de ſua ſententia feciſſe.

Idem in Ver. De cõſilij ſententia iudicaras.

Ibidem: Eos ſine conſilij ſententia, à ſupplicio liberauit.

Ibidem: Et de cõſilij ſententia Mamertinis ſe frumentum non imperare pronuntiat.

PRAETER SENTENTIAM, ET ADuerſus animi ſententiam.

Plautus in Mercatore: Omnia mihi eueniunt hodie præter ſententiam.

Ibidẽ: Vt ne litiges aduerſus animi ſententiã.

EX ANIMO.

Cicero in Piſonem: Equidem dicam ex animo quod ſentio.

Idem Attico: Te autem alienum hominem ament ex animo?

Idẽ Cornificio: Huic tu libro maxime velim ex animo, ſi minus gratiæ cauſa ſuffragere.

Catullus:

Atque id ſyncere dicat, & ex animo.

MEA SENTENTIA, MANERE in ſententia.

MEa ſententia, manere in ſentẽtia, de ſententia deducere, ſententia deſiſtere, in ſententia eſſe, & huiuſmodi elegantiſſimi dicendi modi obſeruandi præcipue ſunt.

Cicero in Bruto: Quem vero extet, & de quo ſit memorię proditum eloquentem fuiſſe, & ita eſſe habitũ: Primus eſt M. Cor. Cethegus, cuius eloquentiæ eſt author, & idoneus quidem mea ſententia, Q. Ennius.

Idem Attico: Planè hoc mihi explices velim, in primis maneáſne in ſententia, vt mittam ad eum quæ ſcripſi, an nihil neceſſe putes.

Eidem: Quid enim noſtri optimates (ſi qui reliqui ſunt) loquentur? an me aliquo præmio de ſententia eſſe deductum?

Idē in Academicis quæſtionibus: Cœpit hortari, vt ſententia deſiſterem.

Idem Attico: Me miſerum, q̄ omnia eſſent in ſententia, ſi nobis animus, ſi conſilium, ſi fides eorum, quibus credidimus, non defuiſſet.

QVot dicēdi modi, quámve eleganter & apposité ab hoc nomine Ætas, quaſi cādidiſſimi riuuli, à quodam Latinitatis fonte deducūtur? quorū nōnullos hauſi, infráq; deſcripſi, vt ad manum ſint imitatoribus.

ACTA AETAS.

Plautus in Trinū. Mihi quidē ætas acta eſt.

Cicero de ſenectute: Sed honeſte acta ſuperior ætas, fructus præbet authoritatis extremos.

EXACTA AETAS.

Terentius in Adelphis: Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab ijs fero odium.

Cicero De oratore: Ætate exacta, indigem liberum laceraſti.

Idem De ſenectute: Cū eſſet iam exacta ętate in agris, eósque coleret.

Idem in Verrem: Patri exacta ætate.

Ibidem: Hoc tātum exacta ætate laboris, itinerísque ſuſcepit.

T. Liuius ab vrbe condita: Venerabilis viri, & exactæ iam ætatis.

Ibidem: Ætatis iam exactæ Camillus erat.

AFFECTA AETAS.

Cice. de Oratore: Q. Mutij ianua & veſtibulū quod in eius infirmiſſima valetudine, affectáq;

iam ætate, maxima quotidie frequẽtia ciuium, ac ſummorũ hominũ ſplendore celebratur.

SENECTA AETAS.

Plautus in Trinummo: Hic ille eſt, ſenecta ætate qui factus eſt puer.

Idem in Mercat. Senecta ętate ſcortari ſenes.

Idem in Aulularia: Quẽ ſenecta ætate ludos faciat haud merito meo.

PROVECTA AETAS.

Cic. in Tuſculanis: Ex ijs igitur hora octaua, quæ mortua eſt, prouecta ætate mortua eſt.

PRAECIPITATA AETAS.

Marius Ciceroni: An quod adoleſcens pręſtiti, cum etiã errare cum excuſatione poſſim, id nunc ætate præcipitata commutem, ac me ipſe retexam?

ADVLTA AETAS.

Cicero in Verrem: Adulta ætate filius.

CONFECTVS AETATE.

Vergilius: Confectum ætate parentem.

Cæſar in commen. Non ætate confectis, non mulieribus, & non infantibus pepercerunt.

INGRAVESCENTE AETATE.

Cicero De amicitia: Immutari etiam mores hominũ ſæpe dicebat, alios aduerſis rebus: alios ætate ingraueſcente.

INEVNTE, ET AB INEVNTE ætate, & adoleſcentia.

Cicero pro Lucio Cornelio Balbo: Et ab ineunte ætate, relictis ſuis rebus omnibus, nullius periculi expertum fuiſſe.

Idem pro Deiotaro: Quibus ille ſtudijs ab ineunte ætate ſe imbuerat.

Idem in Vatiniũ teſtem: Atq; illud tenebrico ſiſſimũ tempus ineuntis ętatis tuę patiar latere.

Idem pro lege Manilia: Ineunte adoleſcentia, maximi ipſe exercitus imperator.

SIC ETIAM DICITVR, INEVNTE Vere, Æſtate, Hyeme.

Cicero De officijs: Itaque ineunte Vere in ijs, quæ relicta ſunt &c.

Ibidem: Ineunte ęſtate ſuſcepit, media ęſtate confecit.

Idem in Antonium: Cum ab ineunte ætate res maximas gerere cœpiſſet.

Idem De amicitia: Atq; earum rerum exemplum & ſimilitudinẽ capiebat ineuntis ętatis.

Idem Pro lege Mani. Sed meæ vitæ rationes ab ineunte ætate ſuſceptæ prohibuerunt.

Cæſar in Commentarijs: Duas legiones in citeriorem Galliam nouas conſcripſit, & ineunte æſtate in interiorem Galliam qui deduceret, Q. Pedum legatum miſit.

Idem Pro rege Deiotaro: Cõmẽdationẽq; ineuntis ætatis ab impietate & à ſcelere duxerit?

VIVERE AETATEM.

Plautus in Amphitryone: Eo modo, vt profecto viuas ætatem miſer.

Cicero in Catone maiore de Neſtore: Tertiã enim ætatem hominum viuebat.

DEGERE AETATEM ET VITAM.

Plautus in Ciſtellaria: Quia ego illum mihi vnum exoptaui, qui cum ætatem degerem.

Cicero pro P. Sylla: Vt cũ Lentulo, & Catilina, & Cethego fœdiſſimam vitam, & miſerrimam, turpiſſima morte propoſita degeret.

Idem pro Roſcio : Per ſe liceat innocenti amicorum opibus vitam in egeſtate degere.

Ibidem:inter feras ſatius eſt ætatem degere.

AGERE AETATEM.

Plautus in Trinummo:Vtra in parte plus voluptatis ſit vitæ ad ætatem agendam.

Ibidem : Cuncti qui ætatem egerunt caſte, conueniant.

Idem in Milite:Vbi pulcherrimus egi ætatē, inde abeo.

Idē in Bacchidibus: Hic noſtra agetur ætas.

Idem: Si non mecum ætatem egiſſet, hodie ſtulta viueret.

Cic.Trebatio:Qui domi,aut per inſidioſa loca iturus,aut ætate confectus,ætatem ageret.

Cicero in Bruto de Theophraſto: Cum percontaretur ex anicula quadam, quanti aliquid venderet, & reſpondiſſet illa, atque addidiſſet, hoſpes non potes minoris,tuliſſe eum moleſte, ſe non effugere hoſpitis ſpeciem, cum ætatem ageret Athenis.

EXIGERE AETATEM.

Plautus in Trinummo:Dedi meam gnatam, qua cum ætatem exigat.

Idem in Ciſtellaria:Vnum amare,& ętatem cum illo exigere.

Ibidem:Tecū viuere vult,atq; ætatē exigere.

Idem in Milite:Tecū vt ętatē exigere liceat.

SIC ETIAM IN PASSIVO, DEGItur vita,& viuitur vita dicitur.

Cicero De finibus bonorum & malorum:Ea vita,quæ ex ſummo bono degitur.

Ibidem:Beatam autē vitam eam ſolam,quæ

cum virtute degatur.

Idem in officijs: Viuere arbitror, & eam quidem vitam, quæ eſt ſola vita vocanda.

Idem in Verrem: Quò tutiorem vitam ſeſe meo præſidio victuros eſſe arbitrarentur.

EX VSV.

EX vſu eſſe, hoc eſt quod conducat, quod expediat, quod vtile ſit. Modus eſt elegãs dicendi.

Terentius in Eunucho: Ad omnia hæc, magis opportunus, nec magis ex vſu tuo nemo eſt.

Idem in Heautont. Nunc ait, periculum ex alijs facito, tibi quod ex vſu ſiet.

Plau. in Mercat. Verũ non ex vſu modo eſt.

EDORMIRE CRAPVLAM, INDORmire cauſæ, Exhalare crapulam.

EDiſcendus & hic elegans dicendi modus, Edormire cum accuſatiuo, Indormire cũ datiuo: quos princeps bonarum literarum Cicero vno eodémque loco concluſit.

Cicero in Philippicis: Edormi crapulã inquã, & exhala: an faces admouendę ſunt quæ te excitent tantæ cauſæ indormientem?

Plautus in Rudente: Vt edormiſcam hanc crapulam, quam potaui.

Idem in Moſtellaria: Omnémque obdormiui crapulam.

Idem in Amphitryone: Pauliſper mane dum edormiſcat vnum ſomnum.

Teren. in Adelphis: In angulum aliquò abeã, atque edormiſcam hoc villi?

Cicero in Verrem: Quondam etiã Aproniani conuiuij crapulam exhalaſſent.

EXTRAHERE DIEM, IVDICIVM.

Extrahere diē,extrahere iudiciū,eo loquē-di modo priſci illi verę Latinitatis proceres vtebantur,cum diem,vel iudiciū trahi in longum,aut differri ſignificare volebant.

Cæſar in commentarijs:Catonem vero acerrime repugnantem,& priſtina cōſuetudine dicendi mora dies extrahentem , vt ſui ratio abſentis haberetur.

Ibidem:Sic triduum diſputationibus,excuſationibūſque extrahitur.

Titus Liuius ab Vrbe cōdita:Cunctando extraxerant diem.

Idem de bello Punico:Extracta tamē authoritatibus ſeniorum per aliquot dies res eſt.

Idē ab Vrbe cōdita: Res in annū extrahitur.

Ibidem:Extractū in tertium annū bellum eſt.

Ibidem:Extracta vtraque res in cōſulum aduentum eſt.

Idem De bello Punico:Extrahi rem in ſuum aduentum iuſſit.

Idem ab Vrbe condita:Quibus cum extrahi æſtatem poſſe crederent.

Ibidem:Extrahi tamen diutius certamen potuiſſet.

Paulus ad exhiben.lege,Si optione intra certum tempus data iudicium extractum eſt in id tempus,quo fruſtra exhiberetur.

ECCE CVM TIBI CONSTRVCTVM.

Ecce , huic aduerbio ferė ſemper Cicero, & alij eius ſæculi latinitatis principes,Tibi addiderunt: Vt Ecce tibi: quod adhuc Romani vulgo obſeruant.

Cicero ad Atticum:Epiſtolam cum à te *timide* expectarem ad veſperam(vt ſoleo)ecce tibi nuntius pueros veniſſe Romam.

Ad eundem: Cum hæc maxime ſcriberem, ecce tibi Seboſus.

Ad eundem : Miſeram ad te Nono Calend. exemplum epiſtolæ Balbi ad me,& Cęſaris ad eum:ecce tibi,eodem die Capuæ literas accepi à Q.Pædio.

Eidem:Ecce tibi,& Bruti,& tuæ literæ.

Ouidius de Arte:

Ecce tibi ſimilis.

Cic.De officijs:Ecce tibi, qui rex populi Ro. dominúsqꝫ omnium gentium eſſe concupierit.

Idē pro Cluentio:Ecce tibi eiuſmodi ſortitio.

ESSE MALO,ESSE BONO.

Cicero pro Cluentio:Poſtremo id,quod maximo malo illi cauſę fuit,hoc ipſo in loco,quaſi reus ipſe eſſet ſedebat.

Ouidius de Nuce:

Præda malo Polydore fuit tibi.

Cicero pro Milone:Itaque illud Caſſianū, cui bono fuerit,in his perſonis valebit.

ESSE NVMERO,HABERI NVMERO.

ESſe numero,& haberi numero.

Varro De re ruſt.Minus ſe putāt deſpici,atqꝫ aliquo numero haberi à domino.

Cicero in Philip.Homo nullo numero, nihil illo contemptius.

EXCEPTO.

EXcepto quòd , modo hoc loquendi vtebantur antiqui in eadem ſignificatione, qua præterquam.

Ouidius de Ponto:

In quibus, excepto ꝙ adhuc vtcunqꝫ valemus:
Nil me præterea quod iuuet inuenies.

Horatius:

Excepto quòd nō mecum eſſes, cætera lætus.

AESTIMARE LITEM.

INcidi etiam ſæpenumero in eum modum loquendi, quo probatiſſimi quiqꝫ authores vſi ſunt. Æſtimare enim litē & litis ęſtimatio frequenter apud eos dictum, quod cum diligenter rimatus eſſem, comperi Æſtimare litem eſſe videlicet, dū cōtrouerſia inter aliquos erat, & iudicis, vel alterius arbitrio reus condemnabatur, vt tantum ſolueret, quanti ipſe legitime æſtimaſſet. Quandoqꝫ etiam capitis lis æſtimabatur, vt infrà oſtenditur.

Cicero in Verrem: De litibus ęſtimatis Gnei Dolobellæ pecuniæ redactæ.

Ibidem: De litibus ęſtimatis Gnei Dolobellę.

Ibidē: Sextertijs decē & octo lis æſtimata eſt.

Ibidem: Quòd de pecunijs repetundis lis ęſtimata ſit.

Cæſar in cōmen. Arbitros inter ciuitates dat, qui litem æſtiment, pœnâmqꝫ conſtituant.

Paulus De ſolutionibus, l. Stichum: Si poſſeſſor corpus, aut litis æſtimationem præſtitit, ea res tibi proderit.

Aſconius Pædianus: Quid eſt reum fieri, niſi apud Prętorem legibus interrogari? Cum enim in ius ventum eſſet, dicebat Accuſator apud Prætorē reo, Aio te Siculos ſpoliaſſe: Si tacuiſſet, lis æſtimabatur vt victo: Si negaſſet, petebat à magiſtratu dies inquirendorū eius crimi-

num,& inſtituebatur accuſatio.

Idem: Lis ęſtimata ſit, hoc eſt pecunia, de qua lis fuit, & propter quā cōdemnatus eſt, in ſummam redacta, quæ de eius rebus exigeretur.

Idem: Ita ſe habet, vt ſi conuictus reus ſit atque damnatus, pecuniam reddat æſtimata lite, hoc eſt, in pretiū redactis omnibus furtis, quam ſummam pecuniæ proſcriptis eius bonis ſectores curabant.

Neratius depoſiti: *Si fideiuſſor pro te apud quem depoſitum eſt, in litis æſtimatione damnatus ſit, rem tuam fieri.*

Idem eodē titu. Litē à iudice ęſtimari debere.

Iulianus de actione rerū amotarum, l. Si propter res amotas egero cum muliere, & lis æſtimata ſit, an actio ei danda ſit? & ſubdit: Reſpōdi, qui litis æſtimationem ſuffert, emptoris loco habendus eſt.

Cicero pro Cluentio: P. Septimio Scęuolæ litem eo nomine eſſe æſtimatam.

Ibidem: Quibus damnatis de pecunijs repetundis lites eſſent æſtimatæ.

AESTIMARE CAPITIS.

Cicero pro Cluētio: Pugnatum eſt, vt lis hæc capitis æſtimaretur.

EVELLO FACIT EVELLI, non euulſi.

EVello in præterito apud bonos authores euelli facit, non euulſi, vt aliqui recentiores voluerunt.

Cicero pro P. Sextio: Qui in concione palàm dixerint linguam ſe euelliſſe M. Catoni.

Idem in Verrem: Crucē, quę etiam nunc ciuis

Romani ſanguine redũdat, quę fixa eſt ad portum vrbémque veſtram, reuelliſtis.

Ibidem: Gorgonis os pulcherrimum cinctum anguibus reuellit, atque abſtulit.

Vergilius:

Non patris Anchiſæ cineres, manéſve reuelli.

Idem:

Telúmque alta ab radice reuellit.

Idem:

Et quos Sidonia vix vrbe reuelli,
Rurſus agam pelago.

Cicero in Verrem: Tum illa ex patellis & turibulis, quæ vellerat, ita ſorte in aureis poculis illigabat.

Plautus in Amphitryone: Næ ego homo infelix fui, qui non alas interuelli.

Cicero De oratore: Omnem eorum importunitatem ex intimis mentibus euelliſſet vis orationis tuæ.

Ouidius de Amoribus:

Prima iugis tauros ſupponere colla coegit:
Et veterem curuo dente reuellit humum.

EXTRA, ABSQVE.

ADuerti Extra & Abſque, elegãter poſita eſſe loco Præter: quod iampridem ab omnibus paſſim præteritum eſt.

Plautus in Amphitryone: Nemo extra vnũ te.

Terentius in Phormione: Neq; cognatus extra vnam aniculam quiſquam aderat.

Idem in Ecyra: Quàm fortunatus ſum cæteris in rebus, abſque vna hac.

Cicero in Catil. Nemo eſt extra iſtam cõiuratione proditorum hominũ, qui te non metuat.

Idem in Verrem: De te Cecili iam me hercle hoc extra hanc contentionem, certaménq; noſtrum familiariter tecum loquar.

Idem Mario: Extra ducem paucóſq; prætere-ea, de principibus loquor, reliqui primũ in ipſo bello rapaces.

Varro De re ruſtica: Præterea extra familiã debuit dicere Villicum & Villicam.

Cicero Pro domo ſua: Ciuis eſt nemo tanto in populo, extra contaminatam illam, & cruen tam P. Clodij manum, qui rem vllam de meis bonis attigerit.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Ipſos, liberóſ-que eorum, & coniuges vendendas, extra filias quæ nupſiſſent.

Ibidem: Calatinos, Sabinos, extra quàm qui eorum, aut ipſi, aut parẽtes eorum apud hoſtes eſſent, liberos eſſe iuſſerunt.

Ibidem: Extra hanc multitudinem Hiſpano-rum obſides erant.

Ibidem: Extra prædam quatuor millia dedi-torum habiti.

ECQVID ET ECQVAE.

ATtendant quæſo bonarum literarũ ſtu-dioſi, vel ad minima quæq; diuini illius, eruditiſſimíque ſæculi. Nuſquam enim tota magis elegantia verſatur, quàm apud has paruulas clauſulas, quibus quaſi clauiculis com pacta Latinitas ſuſtinetur.

¶Ec particula, à nullis (vt reor) Grammaticis tractata, multa cum venuſtate interrogat. Eſt enim per modum quendam loquendi in Lati-nitatem inducta.

Plautus in Captiuis: Rogo Philocratem ex Aulide, ecquis omnium nouerit?

Idem in Rudente: Heus ecquid in villa eſt? ecquis recludit? ecquis prodit?

Idem in Sticho: Dum percontor portitores, ecquæ nauis venerit ex Aſia?

Idem in Captiuis: Percontabor ecquis adoleſcentem nouerit?

Idem in Mercatore: Ecquã aduexiſti tuæ matri ancillam à Rhodo?

Terentius in Eunucho: Ecquid nos amas de fidicina hac?

Idem in Eunucho: O populares, ecquis viuit me hodie fortunatior?

Cicero in Verrem: Negotium dat illis ſuis comitibus nequiſſimis, turpiſſimiſq; hominibus, vt videant, & inueſtigent, ecquæ virgo ſit, aut mulier digna, quam ob rem iſte Lampſaci diutius commoraretur?

Idem: Nulla vi retineri, nullo periculo prohiberi poſſe, quo minus experirẽtur, ecquid apud eos querimoniæ valerent antiquiſſimorum, fideliſſimorúmque ſociorum?

Idem Attico: Quod quæris, Ecquę ſpes pacificationis ſit? quantũ ex Põpeij multo & accurato ſermone perſpexi, ne voluntas quidẽ eſt.

Ibidem: A Curione velim ſcire ecquid ad te ſcriptum ſit de Tirone.

Idem in Academicis quæſt. Ecquæ poterit in agnoſcendo eſſe diſtinctio?

Idem in Vatinium teſtẽ: Deinde interrogares, ecquóſnam alios poſſet nominare?

Cicero Attico: Quæſo, ecquod tantũ malum

putas,quod in mea calamitate non ſit?

Eidem: Ecquis vnquam tam ex amplo ſtatu, tam in bona cauſa, tantis facultatibus ingenij, conſilij,gratiæ,tantis præſidijs bonorum omnium concidit?

Vergilius:

Ecquid in antiquam virtutem animóſq; viriles,
Et pater Æneas, & auunculus excitat Hector?

Idem:

Ecquænam puero eſt amiſſæ cura parentis?

Catullus:

Ecquid nam in tabulis patet lucelli
Expenſum?

Titus Liuius ab Vrbe condita: Ecquid ſentitis vos Quirites?

Idem De bello Punico; Reſpōdent,ecquis Latini nominis populus defecerit ad nos? deinde ecquis homo ex quinq; & triginta tribubus ad Hannibalem tranſfugerit?

Ibidem:Ecquos legatos ad Hannibalem Romani miſerint de pace? Ecquam denique mentionem Romæ factam eſſe?

Idem ab Vrbe condita: Ecquid præſidij vnquam habueris? ecquem in caſtris conſulem? ecquem exercitum iuuentutis?

Ibidem:Ecquis ſequeretur eorum?

Idem De bello Macedonico: Percontatus eſt, ecquam anum Ebutiam ex Auento noſſet?

Cicero Pro lege Manilia:Ecquam putatis ciuitatem pacatam fuiſſe,quæ locuples ſit?

Cicero Pro Cluentio : Videamus ecquid aliud iudicium, quod pro Cluentio ſit, proferre poſſimus.

EXAVDIRE.

QVanta, bone deus, confidentia multos, & eos non omnino in Latinitate ſpernẽdos cepit in cõpoſitione huius verbi Exaudio? putant enim, & pro cõperto habent, differentiã eſſe inter illud & Audio. Nam audire ſimpliciter dici, exaudiri autem quod auditur, admitti credunt, vt ſi dicas: Oraui vt meas audiret preces, at ille non modo id libenter fecit, verumetiam eas exaudiuit. Quam differẽtiam etſi à multis fieri plerique intelligunt, non tamen (quod ſciã) vera eſt, quin potius idẽ omnino vtroq; verbo ſignificari, qui quas infra ſcripſi authoritates legerit, liquido deprehendet.

Cicero ad Senatum de reditu ſuo: Vt qua voce te Romule poſt vrbem conditã conſul vſus eſſet pro vniuerſa Republica apud eos ſolum, qui eius vocem exaudire poſſent.

Vergilius:

Hinc exaudiri gemitus, & ſæua ſonare
Verbera. Idem:

Hinc exaudiri gemitus, iræ'q; leonum
Vincula recuſantũ, & ſera ſub nocte rudentũ.

Idem:

Vox quoque per lucos vulgo exaudita ſilentes.

Idem:

Siue extrema pati, nec iam exaudire vocatos.

Idem:

Hinc exaudiri voces, & verba vocantis
Viſa viri.

Ouidius in Metamorphoſi:

Pyrame reſponde, tua te chariſſima Thiſbe
Nominat, exaudi, vultũſque attolle iacentes.

Ibidem:

Tibi Neſſe biformis
Dicimus, exaudi, nec res intercipe noſtras.

Ibidem:

Non exauditi rubuerunt ſanguine Vatis.

Ibidem:

At in ædibus ingens
Murmur erat, vocéſque hominum exaudire vi-
debar.

Horatius:

Pingere cinctutis non exaudita Cethegis.

ÆDere, præter alia ſignificata, quæ nota ſunt, modos occultiores habet loquēdi. Dicitur enim Ædere ſpiritū, quod eſt agere animā: Ædere ſcelus, quod eſt perpetrare: Ædere ſtragem, quod eſt facere: Ædere nomen, quod eſt dare: Ædere ſonos, id eſt proferre: Ædere librum, hoc eſt publicare.

AEDERE SPIRITVM.

Cicero in Anto. Cuius in complexu libenter extremum vitæ ſpiritum ædiderim.

AEDERE SCELVS.

Ibidē: Poſtea quod ſcelus, quod facinus parricida non ædidit?

Idem pro Publio Sextio: Tamen illi ſceleri, quod in me illorū immanitas ædidit, haud ſcio an hoc recte proximum eſſe dicam.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Si quicquam ſceleris, quod homo in homines ædere poteſt, non prætermiſit.

AEDERE STRAGEM.

T. Li. ab Vrbe cōdita: Tantóq; maiorē ſtragem ædidere, quàm inter hoſtes ædiderant.

Cicero ad Atticum: Cum is meo nomine ad

inuidiam vteretur, Di immortales, quas ego pu gnas, & quantas ſtrages ædidi?

AEDERE NOMEN.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Vt redimendi poteſtas fieret, iuſſi nomina ædere: & cum cc. fermé æderent, Senatuſconſultum factum eſt, vt legati eos Carthaginenſibus redderent.

Idem De bello Macedonico: Ædit nomina eorum, quibus conuentis opus eſſet.

AEDERE SONOS.

Ouidius in Ibin:

Sedit in aduerſo nocturnus culmine Bubo:
Funereóque graues ædidit ore ſonos.

Vergilius:

Vix hæc ædiderat, cum effuſis imbribus atra
Tempeſtas ſine mora furit.

AEDERE LIBRVM.

Cicero De diuina. Vnum librum Diogenes ædidit, eius auditor duos Antipater.

Idem de Fato: In ijs libris, quos de diuinatio ne ædidi.

Idem Attico: Vt me roget, vt Annales ſuos emendem, & ædam.

Cicero pro P. Sylla: Non occultaui, non con tinui domi, ſed deſcribi ab omnibus ſtatim Li brarijs, diuidi paſſim, & peruulgari, atque ædi Po. Ro. imperaui.

AEDERE SCRIPTVM.

Cicero in Verrem: Æde mihi ſcriptum, quod Argenti in prouincia Siciliæ pararis. & ſubdit: Nec ſcriptum habeo, nec poſſum ædere.

AEDERE PRAELIVM.

Titus Liuius De bello Macedonico: Regia

ſtatio atrociſſimum prælium ædebat.

Idem ab Vrbe condita: Memorabile illud ædidit prælium.

AEDERE CLAMOREM, ET PVGNAM.

Ibidem: Ædidit clamorem, vt auerteret etiã pugnantium animos.

Ibidem: Maior quàm pro numero hoſtium æditur pugna.

AEDERE MVNVS GLADIATORIVM.

Ibidẽ: Ad munus gladiatoriũ ædendũ rediјt.

AEDERE ORACVLA.

Cice. De diuina. Sed quod caput eſt, cur iſto modo iam oracula Delphis æduntur?

Ibidem: Oracula ædere putes.

AEDERE IGNEM.

T. Liuius De bello Macedonico: Æditus ab Hannibale ex compoſito ignis eſt.

AEDERE ANNOS.

Ouidius de Arte amandi.

Dum licet, & veros etiam nunc æditis annos.

AEDERE CAEDEM.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Deinde multa iam ædita cæde, ſeneſcit pugna.

AEDERE SIGNVM.

Ibidem: Ædito è ſpeculis ſigno.

AEDERE EXEMPLA AVARITIAE, & ſeueritatis.

Cicero Attico: Æde exẽplum ſeueritatis tuę.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Cum multa auaritiæ fœda exempla æderentur.

AEDERE RISVS.

Cicero Attico: Miros riſus vos ædere, cũ ille ignarus ſui comitatus repente aperuit lectiçã,

& penè ille timore,ego riſu corrui.

AEDERE FOETVS.

Cice.de Orat.Subacto mihi ingenio opus eſt, vt agro non ſemel arato,ſed nouato & iterato, quò meliores fœtus poſſit & grandiores ædere.

AEDITISSIMVM.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Æditiſſimam vrbis partem ſcandunt.

AEDERE IVDICIVM.

Cice.pro P.Sylla:Sed tamen abs te Torquate quæro,cum iudicatus tuus inimicus eſſet, & eſſet eius rei frequẽs ſenatus,& recẽs memoria teſtis,tibi meo familiari, & contubernali,prius etiam æditurí iudicium fuerint.

EST QVOD, NIHIL EST QVOD.

Quod multi,eſt opus,non eſt opus,non oportet,non expedit,aut quid oportet? bonis alioqui verbis, ac Latinis,ſed nõ ita aptis,aut appoſitis dicunt:perfecti illi latini, eſt quod, nihil eſt quod, aut non eſt quod, aut quid eſt quod,dicebant.

Plautus in Aulularia : Iam ad te reuertar,nã eſt quod viſam domum.

Terentius in Heautont . Nam nihil eſt illic quod moremur diutius.

Idem in Eunucho:Nihil eſt quod dicas mihi, quærebam alium.

Cicero Torquato : Nihil eſt quod pro malis temporum moleſte feras.

Idem Terentiæ:De familia liberata nihil eſt quod te moueat.

Idem Trebonio:Epiſtolę copioſę,& ſuauiter ſcriptæ,nihil eſt quod multa reſpondeam.

Idem pro Sylla: Quare nihil eſt quod ex tanto comitatu virorum ampliſſimorum me vnū abſtrahas.

Idem Attico: De ſerpiraſtris cohortis meæ nihil eſt quod doleas.

Eidē: Si nondū profectæ ſunt, nihil eſt quod ſe moueāt, quoad perſpiciamus quo loci ſit res.

Idem: De Britannicis rebus cognoui ex tuis literis nihil eſſe, nec quod metuamus, nec quod gaudeamus.

Idē in L. Piſonē: Nihil eſt quod me inuites.

Idē Attico: De Apuleio quid eſt ꝙ labores?

Ibidem: Tullum ſcribam nihil fuit quod appellares.

Eidem: Nihil eſt ſcilicet quod de Cotta cogitemus.

Idem ad Lentulum: Dignitatem quidem illā conſularē fortis & conſtantis nihil eſt quod cogitemus.

Idem Q. Fratri: Nihil eſt quod vereare, ego enim ne pilo quidem minus te amabo.

Idem De natura deorum: Tum Cotta ſi, inquit, liber Antiochi noſtri, qui ab eo ad Balbū nuper miſſus eſt, vera loquitur, nihil eſt quod Piſonem familiarem tuum deſideres.

Idem in Verrem: Nihil erit quod me agente arbitretur iudicium ſine magno multorū periculo poſſe corrumpi.

Idem Terentiæ: Excruciat me valetudo Tullię noſtrę, de qua nihil eſt ꝙ ad te plura ſcribā.

Idem Q. Fratri: De eius eruditione quod labores, nihil eſt.

Idē Tironi: Nihil eſt quod feſtines, nec quic

quam cures, niſi vt valeas.

Brutus & Caſſius Antonio: Quando conſul arma minetur, quorum fiducia nihil eſt quod nos terreas.

Vergilius in Bucolicis.

Si ad vitulā ſpectes, nihil eſt q̄ pocula laudes.

Idem:

Nihil eſt quod dicta retractent
Ignaui Æneadæ.

Papinianus de Capti. l. Quod ſi ſecus: Nihil eſt quod de ſecundis tabulis tractari poſſit.

Cicero Q. Fratri: Trebatium meū quod iſto admiſceas nihil eſt.

Idem Terentiæ: In viam quod te des hoc tē-pore nihil eſt.

Terentius: Non eſt quod te deterream.

Horatius:

Non eſt quod multa loquamur.

Cicero in Verrem: Cohortem autem Metel-li, quam vocat, quid erat quod corrumperet?

Pomponius de operis libertorū: lege, A duo-bus: Nihil eſt quare non detur.

EXCIPERE.

EXcipere quid ſit, cum à vulgari, publicáq; ſignificatione diſceſſeris, multis incogni-tum eſſe arbitror. quod mihi ſatis videor inueſtigaſſe, nec paruo, nec inutili labore. Eſt enim Excipere, quod cauere, aut pręſcribere, vt inferius notata clarius oſtendent.

Varro De re Ruſtica: In emptionibus iure vtimur eo quod lex pręſcripſit, in ea re alij plu-ra, alij pauciora excipiūt. Quidā enim pretio fa cto in ſingulas oues, vt agni chordi duo pro vna

oue annumerētur,& ſi cui vetuſtate dentes ab‐ ſunt,item binæ pro ſingulis, vt procedant.

Ibidē: Aliter dico,atq; fiet,quòd capras ſanas, ſanus nemo promittit. nunquā enim ſine febre ſunt,itaq; ſtipulantur paucis exceptis verbis.

Cicero ad Q.Fratrem: Cúmque nominatim lex exciperet,vt ad templum,monumentúmq; capere liceret.

Idem De legibus: Qua in lege cū eſſet,néve aurum addito, quàm humane excipit?

Idem pro Cluentio: Quapropter in omnibus legibus quibus exceptum eſt,de quibus cauſis, aut magiſtratum capere nō liceat,aut iudicem legi,aut alterum accuſare: hæc ignominiæ cau‐ ſa prætermiſſa eſt.

Idem pro Cornelio Balbo: Quorum in fœde‐ ribus exceptum eſt,ne quis eorum à nobis ciuis recipiatur: ꝙ ſi exceptio facit ne liceat, ibi ne‐ ceſſe eſt licere. Vbi eſt igitur exceptum fœdere Gaditano, ne quem populus Romanus Gadi‐ tanū recipiat ciuitate. & ſubdit: Exceptum eſt, inquit,fœdus,ſiquidem ſacroſanctum eſt.

Idem in partitionibus oratorijs: Quærenda etiam ratio,ſi qua poterit inueniri, quare nō ſit exceptum,aut iniqua lex.

Idem De arte Rhetorica: Nam & prætorijs exceptionibus multæ excluduntur actiones.

Ibidem: Poſtulat is,qui cum agitur,à prętore exceptionē,extra quā in reū capitis præiudiciū fiat: hic is qui agit,iudiciū purū poſtulat: ille qui cum agitur,exceptionem addi ait oportere.

Idem De lege Agraria: Aut ita lex diligenter perſcripta demōſtrabitur,ita tantum vnaquaq;

de re, ita quod opportuerit exceptum, vt minime conueniat quicquam in tam diligenti ſcriptura prætermiſſum arbitrari.

Ibidem: Atque hoc lex nuſquam excipit, non omnia ergo ſcriptis, ſed quędam quę perſpicua ſint, tacitis exceptionibus caueri.

Idem in Academicis quęſt. Quibus poſtulant vt excipiantur hæc inexplicabilia. Tribunum aliquem cenſeo adeant, á me iſtam exceptionẽ nunquam impetrabunt.

In Verrẽ: Quod lege excipiuntur tabulæ publicanorum, quo minus Romam deportentur.

Ibidem: Quid ſi eiuſmodi eſſe hęc duo fœdera duorum populorum Iudices doceo, vt Tauromínitanis nominatim cautum & exceptum ſit fœdere, ne nauem dare debeãt: Mamertinis in ipſo fœdere ſanctum, atque pręſcriptum eſt, vti nauem dare neceſſe ſit.

Idẽ De diuinatione: Si iudices id quod Epaminũdas ait legis ſcriptorem ſenſiſſe, adſcribit ad legem, & addat exceptionem hanc.

Idem in Epiſtolis: Nam dum volunt iſti lauti terra nata, quæ lege excepta ſunt, in honorẽ adducere, Fungos & Heluelas ita condiunt, vt nihil poſſit eſſe ſuauius.

Vitruuius: Et ideo quòd pretioſæ ſunt, legibus excipiuntur, vt à domino, non à redemptore repræſententur.

Marcellus ad legem Iuliam repetundarum, lege Prima: Cum excipit lex, à quibus licet accipere, à ſobrinis, propióréve gradu cognatis ſuis vxoréve.

Victorinus hæc declarare videtur in Rheto-

rica Ciceronis: Tranſlationem, inquit, intelligamus formam eſſe ſtatus ſcilicet legalis. Pręſcriptionem vero eandem appellari poſſe, & eandem exceptionẽ, ſed ab oratoribus: in iure autem præſcriptionem dici ipſum propoſitũ ius. Exceptionem autem, cum ius ipſum propoſitum aduerſus ſe actor alius excipit, interpoſita aliqua conditione.

ETIAM AFFIRMANTIS.

ETiam affirmantis aduerbium: cuius loco ferè omnes aliud aduerbium, Ita, ponunt, veluti è teterrimo carcere aſſerendum eſt, & in vſum Latinitatis reuocandum.

Cicero pro Roſcio Comœdo: Si nõ, quo modo Tabulas conficis'ſi etiam, quamobrem cum cætera nomina in ordinem referebas, hoc nomen triennio amplius, quod erat in primis magnum, in aduerſarijs relinquebas?

Idem de Academicis quęſt. Quaſi aut etiam, aut non, nõ modo verum eſſe, ſed neceſſarium.

Idem pro Planco: Cui cum reſpondiſſem, me è prouincia decedere, etiam me hercle, inquit (vt opinor) ex Africa.

ATQVE GEMINATA, ET TRIPLICATA.

EAdem ferè calamitas vt propè interiret, accidit geminatæ, & interdum triplicatæ particulæ Atque, quæ interdum maximã affert gratiam orationi inſerta.

Tibullus:

Atq; tubas, atq; arma ferunt ſtrepitantia cælo
Audita. Horatius:
Atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula.

Catullus:

Ne veſtrum ſcabra tangat rubigine nomen
Hæc atque illa dies, atq; alia, atque alia.

Vergilius:

Atq; deos, atq; aſtra vocat crudelia mater.

Idem:

Atq; hinc atq; illinc humeros ad vulnera durat.

Idem:

Atq; Getæ, atq; Hebrus, atq; Actias Orithya.

AEQVI BONIQVE FACIO.

ÆQui boníque facio, id eſt in bonam partem accipio: certum modum eſſe loquendi non rationem nemo negare poteſt.

Terentius in Andria: Cȩterum equidẽ iſthuc Chreme æqui boníq; facio.

T. Liuius ab Vrbe condita: Ne ſerpat Latinis contagio eius mali, nos æqui boníq; facimus.

Cicero Attico: Tranquilliſſimus autem animus meus, qui totum iſtud æqui boníq; facit.

EXIMERE.

EXimere, apud veteres illos authores præter alia ſignificata eſt, quod extrahere, effodere, eruere.

Cato De re Ruſtica: Ficos & oleas altero modo inſerit.

Quod genus aut ficum, aut oleam eſſe voles, inde librum ſcalpro eximito.

Ibidem: In amphoram muſtũ indito, & corticem oppicato, demittito in piſcinam, poſt xxx diem eximito, totum annum muſtum erit.

Ibidẽ: Ollam ſtatuito cum aqua, vbi occipiet feruere, pauliſper demittito vnum manipulum,

feruere deſiſtet. Poſtea occipiet feruere, pauliſper demittito, vſque admodum dum quinque numeres, tum eximito.

Vitruuius: Sequitur ordo de lapidicinis explicare: de quibus & quadrata ſaxa, & cęmentorũ ad ædificia eximuntur copiæ & comparantur.

Ibidẽ: Cum ædificandũ fuerit ante bienniũ, ea ſaxa, non hyeme, ſed æſtate eximantur.

Ibidem: Sed hæc omnia, quę mollia ſunt, hãc habent vtilitatẽ, quòd ex ijs ſaxa cum ſunt exẽpta in opere facillime tractantur.

Alphænus de Pub. l. Cæſar: Cum inſulę Cretæ Cotorias locaret, legem ita dixerat: Ne quis præter redemptorem poſt Idus Martias cotem ex inſula Creta fodito, néve eximito, néve auellito. & ſubdit: Conſulebatur num contra legem poſt Idus Martias ex inſula Creta cotes exemptæ viderentur.

AES ALIENVM, TVVM, MEVM, patris, filij.

ÆS alienum id certe eſt, quod dicimus debitũ. Sed modum dicendi antiquũ notare debemus, quo dicebãt, ęs alienũ tuum, æs alienũ meum, æs alienũ patris, ęs alienũ filij. Quę ſi bene inſpexerimus, contraria eſſe verba ſignificato reperiemus, & tamen dicendi talem eſſe modum, non rationẽ vllam fateri cogemur. Nam ſi ęs alienum, quomodo meum? Si meum, quomodo alienum?

Cic. Attico: Si quid æri alieno meo ſuperabit?

Idem in Philippicis: Etenim quæ res egeſtati, & æri alieno tuo præter mortẽ Cæſaris ſubuenire potuiſſet?

Vlpian.De iure Dotiũ,lege,Profectitia: Sed ſuum ęs alienum ſuſceptum dum filiuſfamiliâs eſſet, paterfamiliâs factus exonerauit.

Iabolenus De ſtatuliberis,l.Stichum:Stichus liber eſto,quando æs alienum meum ſolutum, creditoribúſve meis ſatiſfactum fuerit.

Cicero Attico: Æs alienum faciendum puto.

Idem pro Publio Sylla: Publij Cincij prędijs venditis,æs alienum eiuſdem diſſoluiſti.

Ibidem: Cuius æs alienum videmus iudices, non libidine,ſed negotij gerẽdi ſtudio eſſe contractum.

Idem in Philippicis: Patri perſuaſit,ne æs alienum filij diſſolueret.

Idem Mario : Maximum autem æs alienum ampliſſimorum virorum.

Paulus De in rem verſo,l. Filiuſfamiliâs:Funus filij,æs alienum patris eſt.

Pomponius de Peculio,lege,Peculium:Si ęre alieno dominico exhauriatur peculium ſerui.

Iabolenus De priuilegijs Creditorum, l. Paterfamiliâs:In omni ęre alieno,quod aut patris, aut filij fuerit.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Cum Publius ob æs alienum paternum nexum dediſſet.

FAC ESSE, FAC POTVISSE, fac velle.

FAc eſſe,fac potuiſſe, fac velle,& facite,ac eiuſmodi, modus eſt loquendi veterum illorũ:idq; ſignificat,quod illiterati dicunt: Ponamus quòd ita ſit, ponamus quòd ita fieri potuerit,ponamus quòd ita velis. Aut vt aliqui ſe elegantius dicere putant:Poſito quòd ita ſit,

aut dato quòd ita ſit,vel ponamus ita eſſe.quo quid eſt vulgarius,aut rudius?Hęc ergo barbaries omnino excludenda eſt, introducendáque vera Latinitas per hos veros,proprióſq; dicendi modos.

Cicero in Philippicis: Fac potuiſſe, quod eſt aliud beneficium latronum?

Ibidem : Hominē perditiſſimum, ſed fac ita non eſſe,num Latine ſcit?

In ſecunda Philippica: Eum tu occideres?fac potuiſſe.

Idem in Philippica xiij:Facite hoc meū conſilium legiones nouas non improbare.

Idem Attico: Me fac poſſe tuto, multi enim hortantur,num etiam honeſte?

Eidem: Nam liberalibus quis potuit in ſenatum non venire ? fac id potuiſſe aliquo modo, num etiam cum veniſſemus , libere potuimus ſententiam dicere?

In Tuſculanis:Fac totum dolere corpus.

Ibidem:ſed fac vt iſti volunt,animos non remanere poſt mortem.

Ibidem:Fac animum ſic interire vt corpus.

Idem De diuinat.Fac dare deos,quòd abſurdum eſt,quid refert, ſi accipere non poſſimus?

In Verrem:Fac ita eſſe,tamen hoc ferendum nullo modo eſt.

De oratore:Sed fac eſſe,nihil ſupereſt.

Idem De natura deorū:Fac eſſe diſtentū cęlū.

Cleantes in quibuſdam pulcherrimis carminibus, illo felici ſæculo in Latinum verſis:Ducor parens,celſiſq; dominator Poli , quocunque placuit, nulla parendi mora eſt. Adſum impi-

ger, fac nolle, comitabor gemens, malúſque pa-tiar quod licuit bono: Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

FERRE AD CAELVM.

Ferre ad cælũ, modus eſt loquendi Romano more, ſcilicet tantum aliquid laudare, vt laudibus quaſi ad cælum feratur.

Cicero in Verrem: Iuuant me hæc præclara nomina artificum, quæ iſti ad cælum ferunt.

Idem Furuio: Propterea feſtinatio abducet à tantis laudibus, quibus te omnes in cælum iure & vere ferunt.

Idem De oratore: Quæ tu verbis ad cælum extuliſti.

Idem Attico: *Scribis enim in cælum ferri.*

Idem ad equites Ro. Quẽ virtutis gloria cum ſumma laude extulit ad cælum.

Horatius:

Quæ vos ad cælum fertis rumore ſecundo.

FERRE in oculis, habitare in oculis.

Ferre, & eſſe in oculis, modus eſt loquendi, quo valde diligere & diligi ſignificetur. Habitare autem in oculis, per tranſlationem eſt ita frequentẽ & aſſiduum eſſe, vt quaſi in oculis habitetur.

Cice. ad Quintũ fratrẽ: Balbũ in oculis fero.

Idem De reſponſis Aruſpicum: Ferebant in oculis hominem.

Idem Tironi: Nam iſti duo vix ſunt digni, quibus alteri Ceſenam, alteri Coſſutianarum tabernarum fundamenta credas, te (vt dixi) fero in oculis.

Idem in Antonium: Nam Trebellium valde

iam diligit,oderat cum ille tabulis nouis aduerſabatur,iam fert in oculis.

Terentius verbum Fero dimiſit in Eunucho: Rex te ergo in oculis?

Cicero ad Atticum:Itaq; publicanis in oculis ſumus.Gratis inquis viris,ſenſimus.

Cicero pro Planco : Feci vt poſtea quotidie præſentem me viderent,habitaui in oculis.

Idē Attico:Viſum eſt hoc mihi ad multa quadrare,præſentē me viderent,habitaui in oculis.

FRVGI.

FRugi à fruge dicitur , quod indeclinabile eſt: compoſitum tamē cum Bono antiqui quandoque ponebant,vt vtrunq; dicerent, & ſeruus frugi,& ſeruus bonæ frugi.

Plautus in Pſeudolo:Cupis me eſſe nequam, tamen ero frugi bonæ.

Vlpianus ad legem Aquiliam,lege,Inde Neratius : Sed ſi bonæ frugi ſeruus intra annum mutatis moribus occiſus ſit.

Idem de quibus rebus ad eundem iudicē eatur,lege,Si quis ſeruum:Intereſſe fructuarij videtur bonæ frugi ſeruum eſſe.

INfiniti penè dicendi modi à veteribus illis Latinitatis conditoribus à verbo Facio deducti ſunt.Quorum etſi aliqui multa notauerint, nos longe plurima collegimus , quæ in vſum publicum facere iudicauimus.

FACERE DELICIAS.

Plautus in Menechmis: Eia,delicias facias?

FACERE DAMNVM, PRO EO QVOD dicimus,damnum pati.

Plautus in Mercatore:Non miror ſi quid dā-

ni facis, aut flagitij.

Cicero in Bruto: Damnum enim illius immaturo interitu res Romanæ Latinæ'que literæ fecerunt.

Idem in Verrem: Quid ſi docebo iudices eos, qui cccc. millia mod. lucrifaciunt, damnum facturos fuiſſe?

FACERE FACINVS, ET SCELVS.

Plautus in Bacchidibus: Atridæ duo fratres dicuntur feciſſe facinus maximum.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Qui alienis manibus peſſimum facinus facere.

Cicero De oratore: Scelus eos nefarium facere dicunt.

FACERE IRATVM.

Cicero De oratore: Cum iratum aduerſario iudicem facere vellet.

FACERE FLAGITIVM.

Plautus in Mercatore: Ait flagitium & damnum feciſſe.

FACERE STIPENDIA.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Centuriç, quç ſine armis ſtipendia facerent.

Ibidem: Qui ſtipendia pedibus propter paupertatem feciſſet.

FACERE PRAELIVM.

Cæſar in Commentarijs: Paruulis equeſtribus prælijs ad aquam factis.

FACERE SACRIFICIVM ET SACRA.

Cicero in Bru. Licet aliquid etiã de M. Popilij ingenio ſuſpicari, qui cũ cõſul eſſet, eodémq; tempore ſacrificium publicũ cum lena faceret.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Quidnam tu

hoſpes paras, inquit, inceſtum ſacrificium(vt dicunt)ſacere?

Ibidem:Qui ſacra publica populo Romano faceret.

Ibidem:Caſtius eum ſacra priuata facere.

Ibidem:Illi ſacra quędam in monte Albano, Lauinóque vobis facienda tradiderunt.

Ibidem:Dedicata eſt à T,Quintio duûmuiro ſacris faciendis.

Idem Dę bello Punico: Ne ſolenne ſacrum in monte faceret.

FACERE AES ALIENVM.

Idem ab Vrbe condita:Æs alienum feciſſe.

FACERE TESTAMENTVM.

Cicero De oratore:Ac ſi tanquam in procinctu teſtamentum faceret ſine libra atque tabulis.

FACERE FINEM.

Plau.in Aſinaria:Sermoni iam finē face tuo.

Teren.in Phormione:Iam finē faciam dicendi mihi:peccandi cum ipſe de ſe finē non facit.

Cic.pro Gn.Plan. Nam iſtius verbi quouſque poterat eſſe inuidia?datus eſt tibi ille,condonatus ille,non facis finem,ferre non poſſumus.

Idem in Verrem:Difficile eſt enim finem facere pretio,niſi libidini feceris.

Idem in Rullum:Finem feci offerendi mei.

Cæſar in Commen. Finem properandi facit.

Ibidem:Neque prius finem ſequendi fecerunt, quàm muro oppidi appropinquauerunt.

T.Li.Finem tandem certaminum facerent.

Hircius in Commētarijs:Maxime vellem,inquit, homines ſuæ petulantiæ nimiæ, quàm libertatis aliquando finem feciſſent.

Ibidem:Cum iam Cæſar exiſtimaſſet hoſtes pulſos,deterritóſq; finem laceſſendi facturos.

FACERE FIDEM.

Cicero in Catilinã:Fidẽ faceret oratio mea.

Idem in L. Piſonem: Non facies fidem ſcilicet cum hæc diſputabis.

Idem De oratore:Fidei faciendæ cauſa.

Ibidem:In locis, quos ad fidem orationis faciendam adhiberi dixit.

Idem in Hortenſio : Meo autem iudicio ita eſt maxima in ſenſibus veritas, ſi & ſani ſunt, & valentes, & omnia remouentur, quæ obſtant, & impediunt.Itaq; & lumen mutari nolumus:& ſitus earum rerum,quas intuemur,& interualla,aut cõtrahimus,aut deducimus,multáque facimus vſque eò, dum aſpectus ipſe fidem faciat ſui iudicij.

Idem Attico : An mihi nutus tuus non faceret fidem?

Eidem:Quod niſi fidem mihi feciſſet.

Idẽ pro T.Annio Milone:Nudauit ſe in ſanctiſſimo templo:quoniam vita talis,& ciuis,& viri fidem non faciebat.

Idem in Catilinam: Vt quoniam auribus veſtris propter incredibilem magnitudinem ſceleris minorem fidem faceret oratio mea.

Idem in Bruto: Credit ijs, quæ dicuntur, qui audit oratorem,vera putat, aſſentitur, probat, fidem facit oratio.

FACERE LVDOS.

Cicero ad Quintum fratrẽ: Quanta tandem pecunia penderetur,ſi omniũ nomine quicunq; Romæ ludos facerent.

Idem Attico: Ludos facere abſens malebat.

FACERE SCRIPTVM.

Titus Liuius ab Vrbe cõdita:Neque eius accepi nomen,quod ſcriptũ faceret, tabulam poſuiſſe,& iuraſſe ſe ſcriptũ non facturum,quam aliquando antea deſiſſe ſcriptum facere arguit Macer Licinius.

FACERE DOLOREM, ET LVCTVM.

Cicero Attico:Nulla medicina tam facit dolorem,quàm quæ ſanat.

Ti.Liuius De bello Macedonico:Audita clades,ſimul pauorem,ſimul luctum ingentẽ fecit.

FACERE CASTRA.

Cic. Catoni:in Lycaonia caſtra apud Iconiũ faceret.& ſubdit:Apud oppidum caſtra fecit.

Gneus Pompeius Lucio Domitio:Neque caſtra propter anni tempus, & militum animos facere poſſum.

Cæſar in cõmentarijs:Caſtra facere cõſtituit.

Hircius in comment. Ad aquam fecit caſtra.

Ibidem.Loco excelſo fecit caſtra.

Ibidem:Ibi caſtra ducentarũ legionum fecit.

FACERE PERICVLVM.

Plautus in Ciſtellaria:Face ſemel periculum.

Terentius in Andria:Qui ſcis ergo iſthuc niſi periculum feceris?

Cæſar in Cõmentarijs: Vt in æquum locum deſcenderent,legionúmq; pericula facerent.

FACERE CONVICIVM.

Modus eſt loquendi, quo ſignificatur contumelijs quẽ laceſſere,& quod inepte dicunt,Dicere illi iniuriam.

Plautus in Moſtellaria:Sic & pręſenti tibi fa

cit conuicium.

Idem in Bacchidibus: Vt ne clamorē hic faciās,nec conuicium.

Idem in Mercatore : Male mihi precatur, & facit conuicium.

Terentius in Adelphis : Non feciſſe erit melius hic conuicium.

Cicero pro Cluentio:Conuicium C.Iunio iudici quæſtionis maximum fecit.

Idem Attico:Cato aduolat, conuicium Piſoni conſuli mirificum fecit.

Ouidius ad Corinnam:

Quid queror,& toti facio conuicia cælo?

Sabinus in epiſtola pro Helena:

Nec faciam ſurdis conuicia fluctibus vlla.

Vlpianus de iniurijs,& famoſis libellis, lege, Iniuriarum:Feciſſe conuicium nō tantum is videtur,qui vociferatus eſt: verum is quoque,qui concitauit ad vociferationem . & paulo ſupra: Conuicium autē dicitur, vel à concitatione,vel à conuentu,hoc eſt,à collatione vocum.

Caius eodem,lege:Si plures ſerui aliquem ſimul ceciderint,aut conuiciū alicui fecerint,ſingulorum proprium eſt maleficium.

FACERE NAVFRAGIVM.

Cicero Tironi:Qui cupide profecti ſunt multi,naufragia fecerunt.

FACERE PROMISSVM.

Cic.De officijs:Vt reddere depoſitum,etiam ne furioſo facere promiſſum.& in eodem:Promiſſum potius nō faciendum, quàm tam tetrū facinus admittendum fuit.& ſubdit:Ergo promiſſa non facienda nonnunq̄. & ſubdit:Facere

promiſſa,ſtare conuẽtis,reddere depoſita,commutata vtilitate fiunt non honeſta.

FACERE ITER.

Cicero pro Gneio Planco: At ego cum caſu diebus ijs itineris faciendi cauſa decedẽs è prouincia,Puteolos forte veniſſem.

Idem Senatui populóq; Romano:Iter in Ciliciam non facere inſtitui.

Idem De diuinatione:Cum duo quidam Arcades familiares iter vnã facerent.

Ibidem:Eudemum Cyprium familiarẽ ſuum iter in Macedoniam facientem.

Idem Catoni : Cum exercitu luſtrato iter in Ciliciam facere cœpiſſem.

Idem in Ver. Iter per Siciliã facere voluerat.

Gn.Pomp. Lucio Domitio: Præſidia Curionem,quæ in Vmbria,& Tuſcia erant, contrahere,& ad Cæſarem iter facere.

Cæſar in Commentarijs: Iter caute, diligentérque faciat,præſcribit.

FACERE TVRBAS.

Plau.in Bacchidibus: Tantas turbellas facio.

Cicero in Verrem: Maximas in iſtius caſtris feciſſe turbas dicitur.

FACERE VERBVM ET VERBA.

Verbum,& verba facere, modus eſt loquendi, ſignificans id quod loqui: id enim eſt, Non multa verba faciam,& nõ multa loquar,ſed ita tunc loquebantur.

Quid autem inter ſe diſcrepent, ex inferioribus authoritatibus planè videri poteſt:nam Facere verba,loqui & explicare verbis rem ſignificat:Facere verbum,eſt vix loqui, muſſare,vel

pauca proferre.

Plautus in Aſinaria: Neque vllum verbum faciat perplexabile.

Ibidem: Verbum hercle facere non poteſt.

Ibidem: Haud verbum faciam.

Idem in Bacchidibus: Verbum nullum fecit.

Terentius in Andria: Nunquam cuiquam noſtrûm verbum fecit.

Cicero pro Sexto Roſcio Amerino: Non me hercle verbum feciſſes.

Ibidem: Déq; ea ſocietate neminem eſſe, qui verbum facere hoc tempore auderet.

Idem in Bruto: Cum eſſet relictus à cæteris, & verbum facere non poſſet.

Idem in Piſonem: Quacunque de re verbum facere cœperatis.

Idem in Philippicis: Ne verbum quidem auſus eſt facere.

Idem Gneio Planco: Verbum nemo facit.

Idem pro Aulo Cluentio: Cum ille verbũ omnino in hac ipſa cauſa facere nullũ potuerit.

Idem pro Publio Quintio: Sed omnino verbum facere conari.

Idem in Verrem: Ipſi illi tui conuiuæ, conſiliarij, & conſcij verbum facere non audebant. & ſubdit: Nam antequam verbum facerem, de ſella ſurrexit.

FACERE VERBA.

Plautus in Anlularia: Sic verba hic facio, quaſi negotij nihil ſiet.

Ibidem: Nunc verba ne facias ſoror.

Idem in Sticho: Multa ſcio facienda verba.

Idem in Milite: Vt multa verba fecit?

Idẽ in Perſa: Verba quidẽ haud indocte fecit.
Idem in Rudente: Verba facimus, it dies.

Cicero Attico: At me exiſtimaris ad manendum eſſe propenſiorem, quòd plura in ea parte verba fecerim?

Idem pro Publio Quintio: Neq; tamen iam multa verba faciam.

Idem pro Lege Manilia: & ex hoc ipſo loco permulta idem contra legem verba feciſti.

Idem in Philip. Quod Tribuniplebis verba fecerunt, vt ſenatus Calend. Ianuarij haberetur.

Idem in Verrem: Quod ego in ſenatu quanta verba feciſſem.

Idem pro domo ſua: Qui conuentu bonorũ virorum verba de ſalute mea fecerant.

Horatius:

Verba facit Leno.

Titus Liuius ab vrbe condita: Multa de Hieronymi fide verba fecerunt.

Idem De bello Punico: Pauca verba facienda ſunt.

Vlpianus De petitione hæreditatis, l. Item: Conſules verba facere de his.

FACERE IVSTA.

Plau. in Ciſtellaria: Poſtq̃ ille vxori iuſta fecit.

FACERE COPIAM.

Idem in Aſinaria: Vti ſibi amanti facerem argenti copiam.

Ibidem: Feci enim ei ꝙ orauit, mei copiam.

Idem in Captiuis: Gratiam habeo tibi cum copiam iſtam mihi, & poteſtatem facis.

Idem in Perſa: Vti tibi recte cõciliandi facerem copiam.

FACERE MEDICINAM.

Idem: Si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam poteſt.

Cicero pro Publio Quintio: Medicinę faciendæ locus non erit.

FACERE IVDICIVM, ET FACERE authoritatem.

Plautus in Ciſtellaria: Mi ſpectatores facite iudicium.

Cicero pro Lege Manilia: De quo homines vos id quod maxime facit authoritatem, tanta & tam præclara iudicia feciſtis.

FACERE LVCRVM.

Plautus in Mercatore: Lucrum ingens facio.

Idē in Perſa: Recte rē gero, & facio lucrum.

Ibidem: Vnde tu prægrande lucrum facias.

FACERE CONIECTVRAM.

Idem in Caſina: Ego hanc de me coniecturā domi facio.

Cicero in Verrem: Ex quibus cōiecturam facere de omnibus poſſitis.

Ibidem: Vos rogarē, vt coniecturā faceretis.

Ibidem: Verum vt ex vno de cæteris coniecturam facere poſſitis.

FACERE REM DIVINAM.

Plautus in Curculione: Poſtquam rem diuinam feci, venit in mentem mihi.

Cato De re Ruſtica: Eam rem diuinā, vel ſeruus, vel liber licebit facito.

Cic. in Verrē: Res illū diuinas apud eos deos in ſuo ſacrario propè quotidie facere vidiſti.

T. Liuius ab Vrbe condita: Rē diuinā facere.

Idem De bello Macedonico: Res diuinas fa-

cere maioribus hoſtijs iuſſerunt.

Hircius in Commentarijs: Poſtero die diui-na re facta.

FACERE FVRTVM.

Plau. in Rudēte: Furtū ego vidi, qui faciebat.

FACERE REM.

Horatius:

Is ne tibi melius ſuadet, quàm vt rē facias, rem
Si poſſis recte: ſi non, quocunque modo rem.

QVANTI FACERE.

Horatius:

Septimius Claudi nimirum intelligit vnus
Quanti me facias.

FACERE OFFICIVM.

Idem:

Officum facio, tu poſcis vilia.

¶Mecum facere, ſecum facere, vnà facere, nobiſcum facere, modi ſunt loquendi, à paucis (vt reor) notati: ſignificant enim id quod me-cum ſentire, quo loco multi inſulſe ponunt, pro me facere.

Cicero pro Publio Sylla: L. Caſſium dixerūt commemoraſſe cum cæteris Antonium ſecum facere. & ſubdit: Quid tum? Caſſius ſi reſpon-diſſet idem ſentire, & ſecum facere Syllam: ta-mē mihi non videretur in hunc id criminoſum eſſe debere. & ſubdit: Non reſpondit, tamē vnà facere Syllam.

Idem in Partitionibus: Defenſor autem ad ea, quæ propoſuit æquitate nitatur, & ea cauſa ſecum facere fateatur.

Idem pro Aulo Cecin. Rem & ſentētiam in-terdicti mecum facere fatebatur, verbo me ex-

cludi dicebat.

Ibidem:Nam verba ipſa ſponſionis facerent mecum,ſi vellem diligenter attendere.

Ibidem : Cum videatis authoritatem ſapientiſſimorum hominum facere nobiſcum.

Horatius:

Et ſapit,& mecum facit,& Ioue iudicat æquo.

Idem:

Mecum facientia iura.

FACERE VERSVS.

Idem:

Paupertas impulit audax,
Vt verſus facerem.

FACERE SVMPTVM.

Idem: Pro quæſtu ſumptum facit.

Varro De re ruſtica:Nemo enim ſanius mente debet velle impenſam ac ſumptum facere in cultura,ſi videt non poſſe refici.

Cicero pro lege Manilia:Non modo vt ſumptum faciat in militem,nemini vis affertur.

FACERE VITIVM.

Cicero in Topicis: Si ædes ex ſe corruerunt, vitiúmve fecerunt.

Labeo locati & conducti,lege: Quod ſi etiã huius domus mercedem , quæ vitium feciſſet, deberi putat.

Vlpianus De damno infecto,l.Finita: Si ſpatia inter vitioſam partem intercedãt,& ea quæ vitium non fecit. & ſubdit : Si inſula adiacens domui vitium faciat.

Vitruuius:Si venti frigidi ſunt,lædunt : ſi calidi,vitiant:ſi humidi,nocent: ijdem faciunt vitia pauimentis.

Hircius in Commen. Vigilia ſecũda propter multitudinem telorum, Turris lignea, quæ noſtra fuiſſet ab initio, vitium fecit, vſque ad Tabulatum ſecundum, & tertium.

FACERE INIVRIAM.

Plautus in Rudente : Faciet nemo iniuriam.

Cicero in Verrem: Quid dices? id quod dictitas iniuriam tibi feciſſe veram? & ſubdit: Cum maximam C. Verres iniuriã fecerit. & ſubdit: At cum tibi C. Verres fecit iniuriam.

Idem in L. Piſonem: Facio iniuriam fortiſſimo viro mortuo.

Horatius:

Luctandum in turba, facienda iniuria tardis.

FACERE IMPETVM.

Cicero Catoni: Armenium regem in Cappadocia impetum eſſe facturum.

Idem pro Lege Man. Sed in exercitũ veſtrum clarum, atque victorem impetum fecit.

Idem pro Publio Sextio: Impetum faciunt in Fabritium.

Idem pro Tito Annio Milone : Statim complures cum telis in hunc faciunt de loco ſuperiore impetum.

FACERE CONTVMELIAM.

Vt videãt omnes modũ loquendi ab illis optimis eius ætatis authoribus diligentiſſime fuiſſe ſeruatum, & ſi quid eſſet ab aliquo id ętatis viro docto interuerſum, ſtatim eſſe exploſum, legant Ciceronem, qui Philippica tertia reprehẽdit Antonium, qui cõtumeliam facere dixerit. Quid eſt porro, inquit, facere contumeliã? quis ſic loquitur? & ſubdit: Nónne ſatius eſt mutum

eſſe,quàm quod nemo intelligat dicere? & paulo poſt: Pręter duos vos loquitur iſto modo nemo. Quis ſic loquitur? ait: non,quis ſic eſt locutus? Nam veteres ante Ciceronem, Facere contumeliam,aliquando dixerunt.

Plautus in Aſinaria: Tu contumeliam alteri facias,tibi non dicatur.

Cato: In hac cōtumelia,quę mihi per huiuſce modi petulantiam factum itur.

Videtur ergo Cicero ætatem ſuam emendate loquentem notare,antiquiores alias carpere, & quaſi poſteris præſcribere, vt politiorem & abſterſa à veteribus quaſi rubigine mundiorē ſuæ ætatis modum imitentur.

FACERE MODOS.

Terent. in Argumēto Andriæ: Flaccus Claudij filius, modos fecit tibijs paribus, dextris & ſiniſtris.

Cicero De oratore: Neq; id actores prius viderunt,quàm ipſi poētę,quàm deniq; illi etiam qui fecerunt modos.

FACERE GRATVM.

Idem Attico: Feceris mihi gratum,ſi ante eò veneris.

Eidem: Per mihi per inquam gratū feceris.

FACERE POTESTATEM.

Varro De re ruſtica: Secundum cibum large vt bibant,faciunt poteſtatem.

Ibidē: Sępe etiā quęrēdi poteſtatē facit de his.

Cicero in Verrem: Neq; ſe alijs videndi poteſtatem eſſe facturum.

FACERE ARGENTARIAM.

Ibidē: Qui argētariā Regij maximā fecerat.

Ibidem : Quam ille argentariam Lepti feciſſe dicit:

FACERE MANVM.

Ibidem:Illi nocte,facta manu armatáque veniunt.

FACERE PRAELIVM.

Ibidem: Princeps enim omnium Panſa prælij faciendi,& cum Antonio confligendi fuit.

FACERE VELLATVRAM.

Varro De re ruſtica : Item dicuntur qui vecturis viuunt vellaturam facere.

FACERE CAEDEM.

Cice. pro Tito Annio Milone:Obuiam fit ei Clodius expedit⁹ in equo,nulla rheda,nullis impedimētis,nullis Græcis comitibus,vt ſolebat: ſine vxore,quod nunquā fere:cū hic inſidiator, qui iter illud ad cædē faciendam apparaſſet,cū vxore veheretur in rheda penulatus.

Ibidem:Potuit ne Fabritio viro optimo cum de reditu meo legem ferret,pulſo crudeliſſima in foro cæde facta?

Idem pro P.Sextio:Cædem maximā facias.

FACERE VOTA.

Cato De re ruſtica : Marti Syluano in ſylua interdiu in capita ſingula boum votum facio.

Idem pro Milone : Deinde ſubito vultu Milonis perterritus fugeret ad Tyberim,vos,& omnes boni vota feceritis, vt Miloni virtuti ſua vti liberet.

Ibidem:Vota enim feceratis,vt in eos ſe potius mitteret,quàm in veſtras poſſeſſiones.

FACERE INSIDIAS.

Cicero pro Tito Annio Milone : Milo vnus

vrgebat: hic Di immortales (vt ſupra dixi) mẽtem dederunt illi perdito, ac furioſo, vt huic faceret inſidias.

FACERE FVNVS.

Cicero pro Cluentio: Et ibi de integro funus iam ſepulto filio fecit.

FACERE REVM.

Cicero pro Cluentio: Tamen habitus Oppianicum reum ſtatim non fecit.

Ibidem: Reum ſtatim fecit.

Ibidem: Apud eoſdẽ Iudices reus eſt factus.

FACERE MENTIONEM.

Cicero pro Cluentio: Quo tandem igitur ore mentionem corrupti iudicij facitis?

FACERE IVDICATVM.

Idem pro L. Flacco: Cum iudicatũ nõ faceret.

FACERE IMPERATA.

Cæſar in commentarijs: Iuſſus arma abijcere, imperata facere.

FACERE VINDEMIAM.

Varro De re ruſtica: Vuas autem legere & vindemiam facere inter æquinoctium autumnale, & Vergiliarum occaſum.

FACERE SEMENTEM.

Cato De re ruſtica: Sementem facito ita.

FACERE HAEREDES.

Cicero in Verrem: Viros bonos & honeſtos complures fecit hæredes.

Ibidem: Fecit hæredẽ M. Octauiũ Ligurem.

FERRE, INFERRE, REFERRE.

FErre & inferre pedem, eſt intrare. Referre pedem eſt eius cõtrarium: quod inepte multi dicunt, retrahere ſe. Afferre pedem,

o.ij.

venire. Conferre pedem, ſimul congredi. Efferre pedem, eſt exire. Qui modi dicendi iam cum bonis alijs literis penè ad vnum interierunt.

Vergilius:

Inde domum, ſi forte pedem ſi forte tuliſſet,
Me refero. Idem:
Ferte pedē, Fauníq; ſimul, Dryadéſq; puellę.

Horatius:

Quam nec ferre pedem dedecuit choris.

Plautus in Menechmis: Propera Menechme, fer pedem.

Ibidem: Huc intro retuliſti pedem.

Titus Liuius ab Vrbe cōdita, inclinante iam in deterius Latinitate, prępoſitionem addidit, & inferre pedem, pro Ferre dixit: Audent vltro gradum inferre.

Ibidem: Paulo poſt vltro inferens pedem, ad vnum omnes occidit.

Ibidem: Clamore renouato inferunt pedem.

Horatius:

Neque impudica Colchis intulit pedem.

REFERRE PEDEM.

Plautus in Mercatore: Hanc volo prius rem agi, quàm meum intrò refero pedem.

Vergilius:

Ille pedem referens, & inutilis, ínq; ligatus
Cedebat. Ouidius de Ponto:
Cum profugum poſſis ipſe referre pedem.

Ibidem:

Turpe referre pedem: nec paſſu ſtare tenaci.

Catullus: Ad Idæ retuli nemora pedem.

Propertius:

Neſcit veſtra ruens ira referre pedem.

Galba Ciceroni: Duæ cohortes erant,& cohors prætoria pedem referre cœperat.

T.Li.ab Vrbe condita,Cũ gradũ retuliſſent.

Ibidem:Interfectum rati,gradum retulerunt.

Ibidem:Niſi referẽtibus gradum conſul metum excuſſiſſet.

Ibidem : Vt pariter & ſocij rem inciperent, referréntque pedem.

Ibidem:Dum pedem referũt,ne à tergo vulnerarentur.

Ibidẽ:Primo reſiſtũt : deinde referũt pedem.

Ibidem:Dolo,non metu pedem retulit.

Ibidem:Tum primũ referri pedẽ apparuit.

Cæſar in Cõmentarijs: Pedem referre,& loco excedere,non turpe putarent.

Ibidem:Vulneribus defeſſi pedem referre.

Ibidem:Paulatim modo pedem retulerunt.

Ibidem:Permoti barbari cõſtiterunt,ac paulum modo pedem retulerunt.

AFFERRE PEDEM.

Catullus: Abite vnde malum pedẽ attuliſtis.

CONFERRE PEDEM.

Cicero pro Planco: Nõ poſſum magis cõferre pedem(vt aiunt)aut propius accedere.

EFFERRE PEDEM.

Plautus in Captiuis: Seruate iſtum ſultis intus ſerui,ne quoquam pedem efferat.

Vergilius:

Méne efferre pedem genitor te poſſe relicto
Speraſti?

Cicero ad Atticum: Nunc illum, qui pedem porta,quoad hoſtis cis Euphratẽ fuit,non extulerit, honore augeri?me in cuius exercitu ſpem

illius exercitus habuit, idem non aſſequi dedecus eſt noſtrum.

FACINORIS, ET SCELERIS crimen.

OBſeruandus & hic dicendi modus, quo Cicero aliquando vſus, poſteros vt identidem vterentur edocuit, cum facinoris crimen, crimen ſceleris, crimen delicti quandoq; poſuit. Crimen enim quandoque pro quadam quaſi calumnia, ſiue accuſatione, quandoque pro ipſo delicto: interdum pro genere peccati: Facinus vero & ſcelus pro quadam ſpecie, vel forma diffinitur.

Cicero M. Marcello: primum ad ſe reuocarét maximi facinoris crimen.

Ibidem: Cur non cōprehenderint, cur non ipſius confeſſionē facinoris multorum oculis, deniq; voce, tanti ſceleris crimen expreſſerint?

Idem pro Cornelio Balbo: Nam verius nihil eſt, q̄ quod heſterno die dixit ipſe, ita L. Cornelium de fortunis omnibus dimicare, vt nullius in delicti crimen vocaretur.

Vergilius:

Et crimine ab vno
Diſce omnes. Idem:
Sere crimina belli. Idem:
Crimen amor veſtrûm.

Cicero pro Publio Sylla: Cur in pari cauſa, non paria ſigna criminis reperiuntur?

Ibidē: Qui ab illis etiam in crimen vocantur.

Ibidē: Et ex ea crimen aliquod in Publiū Syllam quæris.

Ibidem: Neq; enim iſtorum facinorum tāto

rum tam atrocium crimen iudices Publio Sylłæ perſona ſuſcipit.

Idem pro Q. Ligario: Nouum crimē C. Cæſar, & ante hunc diem inauditum.

Ibidem: Ergo hæc duo tēpora carēt crimine.

Ibidem: Sceleris vero crimine furoris parricidij immunes ſint.

Idem pro L. Flacco: Maledictum omne non modo crimen effugit.

Idem pro domo ſua: Cui ego crimini reſpondere ſine mea maxima laude non poſſum.

FACTVS AD VNGVEM, AD LIBIdines, non ita factus.

FActus ad vnguem, factus ad libidines, nō ita factus, modi ſunt loquendi felicis illius ſæculi elegantiſſimi.

Horatius:

Fonteius ad vnguem Factus homo.

Cicero in Verrem: Rubrius quidam homo factus ad iſtius libidines.

Idem in Bruto: Siue quòd natura non eſſet ita factus.

AD EXEMPLVM, VEL EXEMPLAR.

AD exemplum autem, vel ad exemplar, idem eſt quod ad ſimilitudinem.

Plautus in Mercatore: Verum ad hoc exemplum nunquam vt nunc inſanio.

Horatius:

Plautus ad Exemplar: Siculi properare Epicarmi.

Alphænus de conditionibus, lege, In teſtamēto: Vt monumentum ad exemplum eius, quod via ſalaria eſſet, fieret.

NE EA RES MIHI SIT FRAVDI.
Fraus.

NE ea res mihi ſit fraudi, hic modus loquẽdi apud veteres id ſignificat, quod, Ne ea res mihi adſcribatur, vel ne noceat, néve vitio detur, vnde pœna aliqua proueniat. Antiqui enim fraudem pœnam vocabant.

Vlpianus de ædilitio edicto, l. Cum autem: Veteres fraudem pro pœna ponere ſolebant.

Cicero pro Lucio Murena: Id erit eius vitrico fraudi ac crimini.

Idẽ Atti. Fit gratia Bruti S. conſultũ, vt néve ſalaminis néve qui eis dediſſet, fraudi eſſet.

Idem in Verrẽ: Statuunt illi, atq; decernunt, vt hæ literæ, quibus exſtimatio C. Verris læderetur, remouerẽtur: operáque daretur, ne ea res C. Verri fraudi eſſe poſſet.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino: Id erit ei maximæ fraudi.

Idem in Philippicis: Cenſeo vt ijs, qui in exercitu Antonij ſunt, ne ſit ea res fraudi, ſi ante Calend. Februarij ab eo diſceſſerint.

Ibidem: Duos Gn. Pompeij ſummi ac ſingularis viri fratres incolumes haberemus, quibus certe pietas fraudi eſſe non debet.

Ibidem: Eis fraudi ne ſit, quòd cum M. Antonio fuerint.

Idem pro Cluẽtio: Quæ res nemini vnquam fraudi fuit.

Idem Lentulo: Si quid ex ijs rebus, quas tibi fortuna largita eſt, nõnullorum hominum perfidia detraxerit: id maiori illis fraudi quàm tibi futurum.

Horatius in Odis:

Tu ſeparatis vuidus in iugis
Nodo coerces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines. Idem:
Cui per ardentem ſine fraude Troiam,
Caſtus Æneas patriæ ſuperſtes
Liberum muniuit iter, daturus
Plura relictis.

Vlpianus: *Si quid in fraudẽ, lege, Si quid do*lo: Cognoſcit Prætor, & operam dat, ne ea res fraudi ſit.

Titus Liuius ab Vrbe condita: *Alij metu, ne* non veniſſe fraudi eſſet.

Ibidem: Ne cui fraudi eſſet conſciſſe milites.

Ibidem: Ne cui fraudi eſſet ſeceſſio militum, plebiſque.

Ibidem: Vt tranſitio ſibi, nec fraudi, nec honori ſit.

Ibidem: Latũ ad populũ eſt, ne Seruilio fraudi eſſet, quòd patre viuo ędilis plebis fuiſſet.

Ibidem: Vt qui ciuis Campanus ante certum diem tranſiſſet, ſine fraude eſſet.

Ibidẽ: *Sua* omnia ſine fraude Pecij deportãt.

Idem De bello Punico: Vt ſine fraude Punicum emitteretur præſidium.

Idem ab Vrbe condita: Militibus cauendum, ne fraudi ſeceſſio ſit.

Ibidem: Tulit ne cui fraudi ſeceſſio eſſet.

Ibidem: Iudicibus ne fraudi ea res ſit curare.

GERMANVS.

GErmanus non ſolum frater, aut ex Germania oriundus, quod manifeſtum eſt: ſed quandoque etiam Germana patria,

Germana lingua, Germanus Atticus, & huiuſmodi dicitur. A Germine tamen omnia deriuantur, quaſi inde germinata ſit ea res, de qua dicitur.

Plautus in Captiuis: Nam illi quidem Theodoromedes fuit Germano nomine.

Idem in Rudente: Atque heras tuas quidem hercle, atque ex Germana Græcia.

Cicero de Oratore: Hanc ego iudico formam ſubmiſſi oratoris, ſed magni tamen, & Germani Attici.

Ibidē: Hos Germanos huius artis magiſtros.

Idem in Rullum: Illi veteres, Germaníque Campani.

Idem De legibus: Quia ſi verū dicimus, hæc eſt mea, & huius fratris mei Germana patria, hic enim orti ſtirpe antiquiſſima ſumus.

Idem: Hunc locū idem ego te accipio dicere Arpinum Germanam patriam eſſe veſtram.

Idem in Verrem: Quantum inter hunc & illum Numidicum verum & Germanum Metellum intereſſet.

Idem de Officijs: Sed nos veri iuris, Germanæque iuſtitiæ ſolidam & expreſſam effigiem nullam tenemus.

Idem in Academicis: Erat quippe ſi perpauca mutauiſſet, Germaniſſimus Stoicis.

GENERATIM, SPECIATIM.

Generatim & Speciatim, antiqui illi Latinitatis conditores ſępe in operibus ſuis ſcriptum reliquerunt. Poſteri hæc vt optima quęque deprauarunt, nam generaliter & ſpecialiter paſſim eorū loco poſuere. Videbunt

ergo viri veræ Latinitatis ſtudioſi, authoritates quas pro re paucas notaui: & diſcrimen quód ſit inter priſcam Latinitatē, & introductā barbariem facile agnoſcent.

Cicero de Oratore: Nulli fuerunt, qui illa artificioſe digeſta, generatim componerent.

Idem de reditu ſuo: Legem ſpeciatim initio de ſalute mea promulgauit.

Vergilius:

Generatim diſcite cultus.

Vitruuius: Et ijs mixtionibus naturali temperatura figurantur omnium animalium in mūdo generatim qualitates.

Idem: De parietibus, & apparitione generatim materiæ eorum, quibus ſint virtutibus & vitijs, quemadmodum potui, expoſui.

Cæſar in Commentarijs: Multa præterea generatim ad auaritiam excogitabantur.

GRAVATE.

GRauate, aduerbio veteres vtebātur: idem eſt quod moleſte: quo loco inepte dicūt, cum diſplicentia.

Plautus in Bacchidibus: Quàm grauate pater dedit.

Tullius De officijs: Grauate ille primo.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Haud grauate minis obeundo.

Idem De bello Macedonico: Id grauate conceſſum regi eſt.

GAVDERE IN SINV.

GAudere in ſinu, modus loquēdi hic apud illos veteres ſignificat aliquem tacite re & fortuna ſua contentum viuere.

Cicero in Tuſculanis: Vt in ſinu gaudeant, glorioſe loqui deſinant.

Ouidius:

Qui ſapit, in tacito gaudeat ille ſinu.

GRATVLARI HANC REM, HAC re, & de hac re.

GRatulor tibi hanc rem, & hac re, & de hac re, ab doctis ſæpenumero indiſcrete dictum.

Plautus in Captiuis: Eunt obuiam, gratulantúrque mihi eam rem.

Cælius Ciceroni: Gratulor tibi affinitate viri mediuſfidius optimi.

In Verrem: Appellat hominẽ, & ei voce maxima victoriam gratulatur.

Lentulo: Quod mihi de noſtro ſtatu, de Milonis familiaritate, de leuitate & imbecillitate Clodij gratularis, minime miramur.

Ibidem: Quod mihi de filia, & de Craſſipede gratularis, agnoſco humanitatem tuam.

HABERE HONOREM, HABERE honores.

QVàm pauci obſeruauere hunc dicendi modum: habere honorẽ, & habere honores: quo antiqui, & propè diuini illi vates vtebantur. Eſt enim habere honorẽ, quod honorare, honoribus afficere, & officijs proſequi. Quandoque habere honores, per tranſlationem id ſignificat quod honorare ad conſequendos magiſtratus.

Plautus in Aulularia: Cœpi obſeruare ecquid maiorem filius mihi honorem haberet quàm eius habuiſſet pater.

Idem in Sticho: Neque ille eos honores mihi quos habuit, perdidit.

Cicero pro Lucio Flacco: Cui nullus honos in ſua ciuitate habitus eſt vnquam.

Idem pro domo ſua: Quare ne tibi hunc honorem à me haberi forte mirere.

Idem Attico: Huic habiti à me honores nulli quidem Brute niſi debiti.

Idem Tironi: Curio miſi, vt medico honos haberetur.

Idẽ in Verrẽ: Tu ex illius honore in eoſipſos, qui honorem illi habuerãt, ſupplicia quærebas.

Idem in Eundem: Habuit honorem vt proditori, non vt amico fidem.

Idem Rufo: Si honos is fuit, maiorem tibi habere nõ potui: ſi fides, maiorẽ tibi habui, quàm penè ipſi mihi.

Idem in Antonium: Ex literis enim C. Panſæ, A. Hircij Conſulum, Caij Cæſaris Proprætoris de honore Dijs immortalibus habẽdo ſententias diximus.

Cato Ciceroni: Scis enim quàm attente te audire ſoleam, te nõ tam res geſtas quàm mores, inſtituta, atq; vitam imperatorũ ſpectare ſolere in habendis, aut non habendis honoribus.

HABERE SERMONEM.

Habere ſermonem, id eſt, facere verba, colloqui, commentari.

Varro De re ruſtica: Narraſti quidem eidem qui ſermones ſint habiti.

Ibidem: Referam ſermones eos, quos de agricultura habuimus nuper.

Ibidẽ: Ad te miſi hęc, recordatus de ea re ſer-

mones,quos de villa perfecta habuiſſemus.

Cice.Attico: Multum is mecum ſermonē habuit,& perhumanum de diſcordijs multorum.

HABERE ITER.

Habere iter,idem eſt quod iter facere:ſed modi ij diuerſi,idem ſignificantes,memoriæ mandandi ſunt.

Cic.Attico:Et ille in Sardiniam iter habebat.

HABERE FIDEM.

Habere fidē verbis,idem dicendi modus eſt, quo multi inepte dicunt,Dare fidem verbis.

Cice.Conſulibus,Tribuniſplebis, ſenatui,pupulóque Romano:Cum eſſent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent.

Idem in Verrem,actione ſexta:Fides huic defenſioni non haberetur.

Idem pro Cluentio: Non ſolum ſibi poteſtatem datam , verumetiam fidem habitam eſſe meminiſſe.

HABERE SENATVN.

Cicero pro domo ſua: Cum in Capitolio Senatum duo conſules haberent.

HOMO ROMANVS, GRAECVS, Adoleſcens.

HOmo Romanus, homo Græcus,homo adoleſcēs,homo Italicus, homo nouus, homo conſularis, homo alienigena,homo valens,modi ſunt loquendi à diuina illa vetuſtate celebrati,à ſuperuenienti verò barbarie neglecti.

Varro De re ruſtica:Duo in primis videntur ſpectaſſe Italici homines.

Cicero in Vatinium teſtem:Tertium ſcies ex

illo obſeſſo, atq; afflicto Tribunatu cõſularem authoritatem hominem eſſe adoleſcentem conſecutum.

Idem pro M.Cælio: Aliquid adoleſcentẽ hominem habuiſſe rationis.

Idem de prouincijs Conſularibus: Conſtabat enim Græcum hominem, ac leuem in ipſa prouincia quaſi triumphaſſe.

Idem pro Lege Manilia: Quid tam nouum quàm homini peradoleſcenti, cui à Senatorio gradu ætas longe abeſſet, Imperium atque exercitum dari?

Salluſtius in Catilina: Deliquere homines adoleſcentuli per ambitionem.

Cicero Attico: In quo magis reprehendendus ſum, ꝙ homo Romanus Pirea ſcripſerim.

Eidem: Regnũ Romano homini, ſed ne per ſe quidem cuiquam tolerabile.

Idem in Philippicis: Dicam quod dignum eſt Senatore & homine Romano.

Idem in oratione ante exilium: Cõſularis homo non minimis facultatibus vſus.

Aſconius: Mancipes ſunt publicanorum principes, Romani homines, qui quæſtus ſui cauſa decimas redimunt, qui paſtum aut pecora publica, Portorij aut Pecuarij: quorũ ratio ſcriptura dicitur.

HOMO NOVVS.

HOmo nouus, eſt qui nullis maiorum ſuorum rebus præclare geſtis, ſed à ſua virtute clarere incipit.

Cicero in oratione ante exilium: Non accuſatur quòd Rempu. oppugnarit, ſed ꝙ homo no-

uus perniciosum nobiliū reſtrinxerit furorem.

Idem de Officijs: Quod præclare ædificaſſet in palatio,& plenam dignitatis domum:quę cū à vulgo viſeretur, ſuffragata domino nouo homini ad Conſulatum putabatur.

Salluſtius in Iugurthino:Etiam homines noui, qui antea per virtutem ſoliti erant nobilitatem anteuenire.

HOMO ALIENIGENA.

Cicero pro Rege Deio.Ijſdem rebus eſt perturbatus homo longinquus & alienigena.

HOMO VALENS.

QVàm prope vulgarem Romanum ſermonem & qui etiam nunc durat, dicitur Homo valens? qui nihil aliud eſt, quàm homo,qui viribus magis,quàm induſtria aut virtute aliqua valet præſtátve.

Cicero pro Aulo Cluentio:Cum Albio quodam colono homine valente, qui ſimul eſſe ſolebat,familiarius vteretur.

Idem in Verrē:Sex lictores circunſiſtunt valentiſſimi & ad pulſandos verberandóſque homines exercitatiſſimi.

RATIONEM HABERE.

HAbere rationem, is dicendi modus frequens, & notus eſt: id enim ſignificat, quod illiterati habere reſpectum dicūt, & genitiuo iungitur. Habere autem rationem cum aliquo,id eſt quod inepte computū facere, aut cōputare dicunt. Ratio enim hoc loco pro calculo accipitur,vt ratio accepti & expenſi.

Cice. De Senectute: Habent enim rationem cum terra,quæ nunquam recuſat imperium.

Varro De re ruſtica: Etenim vbi ratio cum Horco habetur, ibi non modo fructus eſt incertus, ſed etiam colentium vita.

Cicero Attico: Nunc vero quoniam quæ putaui eſſe pręclara, expertus ſum q̃ eſſent inania, cum omnibus Muſis rationẽ habere cogito.

❡Habere rationem abſentis, etſi ab eodem ſignificato dependet, non tamẽ ita planum, & in campo poſitum eſt. Cum enim ij aberãt qui vel ſacerdotia, vel Magiſtratus petebant, aut ex illis decedebant alios honores petituri: eorũ abſentium ratio ita interdum habebatur, vt abſentes ſecundum pręſentes tractarentur. Quandoque factione aut odio aliquo intercedente, nulla abſentium ratio habebatur. Quod in Cæſaris cauſa factũ eſt: qui cum perfecto decennio, Galliarum imperio Conſulatum ſecundum peteret, ab ſenatu obtineri non potuit, vt eius abſentis ratio haberetur. Vnde armis patriã adortus, regnandi cauſa ius violauit. Sed quomodo haberetur ea ratio primũ dicamus: deinde quomodo Cæſari negatum fuerit.

Cice. Bruto: Ciceronem noſtrum in veſtrum collegium cooptari volo. Exiſtimo omnium abſentium rationem Sacerdotum Comitijs poſſe haberi, nam etiã factum eſt antea. C. enim Marius cum in Cappadocia eſſet, etiam lege Domitia factus eſt augur. nec quo minus id poſtea liceret vlla lex ſanxit: Etiam in lege Iulia, quæ lex eſt de ſacerdotijs proxima his verbis: Qui petit, cuiúſque ratio habebitur, aperte indicat poſſe rationem haberi etiam non præſentis. & ſubdit: Sed quãuis liceat abſentis rationem ha-

beri,tamen omnia ſunt præſentibus faciliora.

Idem in Philippicis: Duo tamen tempora inciderunt,quibus aliquid contra Cęſarem Pompeio ſuaſerim, ea velim reprehendas ſi potes: Vnum ne quinquennij Imperiũ Cæſari prorogaretur: Alterum ne pateretur fieri, vt abſentis eius ratio haberetur.quorum ſi vtrũvis perſuaſiſſem,in has miſerias nunquam incidiſſemus.

Idem Aulo Cecinnæ: Rationē haberi abſentis non tam pugnaui vt liceret: q̃ quando ipſo conſule pugnante populus iuſſerat,haberetur.

Idem Attico: Cur tãtopere pugnatum eſt,vt de eius abſentis ratione habenda decem tribuniplebis ferrent?

Ibidem: Idem etiã tertio Cõſulatu poſtq̃ eſſe defenſor Reipu.cœpit,contendit,vt decem tribuniplebis ferrent, vt abſentis ratio haberetur, quod idem ipſe ſanxit lege quadam ſua.

Ibidem: Aut cum, vt abſentis ratio haberetur, ferebamus.

Idem Tironi: Ad conſulatus petitionē ſe venturum,neq; ſe iam velle abſente rationē haberi ſuam,ſe pręſentē Trinundinum petiturum.

HABEO DICTVM, HABEO DICERE.

Confine vulgari noſtro eſt: Habeo dictũ, habeo dicere: & habeo polliceri, ſed elegantia plenum eſt.

Plautus in Perſa: Satis iam habeo dictum.

Cic.in Antoniũ: De Cęſare ſatis dictũ habeo.

Idem pro Cornelio Bal. Quid habemus igitur dicere de Gaditano fœdere?

Idem de Natura deorũ: Hæc ferè dicere habui de natura deorum.

Idē De diuinatione: De noſtris ſomnijs quid habemus dicere?

Idem Lentulo: De Alexandrina, cauſáq; Regia tantū habeo polliceri, me tibi abſenti, tuiſq; præſentibus cumulate ſatiſfacturum.

Idē Attico: Eo minus habeo neceſſe ſcribere.

Vlpianus: Si ingenuus libertus eſſe dicatur, l. Quoties: Probare libertum ſuū neceſſe habet.

IAM INDE A PRINCIPIO.

Iam inde à principio, iam inde vſque à puero, iam à puero, à pueris, vſque à pueris, & à puero, iam inde ab adoleſcentia, iam inde vſque à pueritia: modi ſunt loquēdi, natiuo Latinitatis candore reſperſi, nō interpretis, ſed ſtudioſi imitatoris egentes.

A PVERO.

Plautus in Sticho: Iam inde à Pauſillo puero ridiculus fui.

Cicero in Tuſcul. Homini præſertim docto à puero, inſtitutis & artibus ingenuis erudito.

T.L. de bello Pu. Iam inde à puero aſſuetus.

IAM A PVERIS, ET A PVERIS.

Terentius in Heautont. Qui nos putant iam à pueris ilico naſci ſenes.

Titus Liuius De bello Punico: Ita ſe à pueris aſſuetos.

VSQVE A PVERIS, ET IAM INde vſque à pueritia.

Terentius in Adelphis: Vſque à pueris curaui ambos ſedulo.

Idem in Heauton. Nam mihi magna cum eo iam inde vſque à pueritia ſemper fuit familiaritas.

IAM INDE A CVNABVLIS, ET inde ab incunabulis.

Varro De re ruſtica: Iam inde à cunabulis.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Inde ab incunabulis imbutus odio Tribunorum.

IAM INDE AB INITIO.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Iam inde ab initio præparans animos.

Ibidem: Iam inde ab initio.

Ibidem: Iam inde ab initio Fauſtulo ſpes fuerat Regiam ſtirpem apud ſe educari.

Ibidem: Vt inſtitutũ iam inde ab initio erat.

INDE A PRINCIPIO, ET IAM inde à principio.

Plautus in Bacchidibus: Inde à principio iam impudens epiſtola eſt.

Idem in Caſina: Vt vos mihi æquos iam inde à principio dicam.

Cicero pro Cornelio Balbo: O iura præclara, atq; diuinitus iam inde à principio Romani nominis à maioribus noſtris comparata.

T. Liuius de bello Punico: Iam inde à principijs gentis maiores ſuos bella geſſiſſe.

IAM INDE AB ADOLESCENTIA.

Plautus in Bacchidibus: Hi ſenes niſi fuiſſent nihili, iam inde ab adoleſcentia nõ hoc tantum flagitium facerent.

Terentius in Adelphis: Is adeo diſſimili ſtudio eſt iam inde ab adoleſcentia.

IAM INDE A CERTAMINIBVS.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Iam inde à paternis certaminibus inuiſus.

IAM INDE A TENERIS.

Vergilius in Georgicis:

Iam inde à teneris impende laborem.

Cice. De oratore: Eſt enim illorum exercitatio elegans iam inde ab Ariſtotele conſtituta.

Titus Liuius de bello Macedonico: Tentare gentem auerſam Romanis iam inde ab Racilli morte.

ID TEMPORIS.

Id temporis, per id tēpus, id ętatis, hoc ætatis, id horę, eo loci, quo loci: elegātiſſimo dicēdi modo ſcriptum apud illos veteres cōperitur, quod eſt obſeruatione, & imitatione digniſſimum.

ID TEMPORIS, PER ID TEMPVS.

Varro De re ruſtica: Itaq; eorum fructus id temporis maxime conſiſtit.

Ibidem: Quod ibi ſæpe id temporis oriuntur nimbi.

Cicero De oratore: Et noſipſi, quoniā id temporis eſt, valetudini demus operam.

Ibidem: Sed nunc quidem quoniam id temporis eſt, ſurgendum cenſeo.

Idem De finibus bonorū & malorū: Quòd is locus ab omni turba id temporis vacuus eſſet.

Idem Attico: Venit enim à me, & quidem id temporis, vt retinendus eſſet.

Idem pro Milone: Deinde profectus id temporis, cum iam Clodius, ſi quidem eo die Romam uenturus erat, redire potuiſſet.

Idem in Catilinam: Quos ego iam multis, ac ſummis viris ad me id temporis venturos eſſe prædixeram.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Vt purgaret

ſe,quòd id temporis veniſſet.

Hircius in commentarijs:Id temporis conati ad murum accedere,vt oppidum caperent.

Ibidem:Incidit idem temporis.

Ibidem:Per idem temporis.

Cicero in Bruto:Et quidem duo fuerunt,per idem tempus diſſimiles inter ſe.

Hircius in commen. Per id tempus ferè Cæſaris exercitui res accidit incredibilis auditu.

ID AETATIS.

Plautus in Aſinaria:Neq; puduit eum id ętatis Sycophantias ſtruere.

Cicero Torannio : Ita viximus , & id ætatis iam ſumus , vt omnia quæ noſtra culpa nobis accidunt,fortiter ferre debeamus.

Idem De oratore:Quoniam id nobis Antoni hominibus id ætatis oneris imponitur.

Idem pro Aulo Cluentio : Se in balneis cum id ætatis filio fuiſſe.

Idem in arte Rhetorica : Cum id ætatis , & priuatus eſſem.

Idem Attico:Credo Platonem vix putaſſe ſatis conſonum,ſi hominem id ætatis in tam longo ſermone diutius retinuiſſet.

Idem pro Lucio Flacco:Qui quoniam eſt id ætatis.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Quis,& cuias, & cur id ætatis in caſtris fuiſſet.

Ibidem:Qui ſe id ætatis ſolicitaſſent.

HOC AETATIS, QVID SIS AETATIS.

Plautus in Trinummo: Quanquam hoc me ætatis ſycophantari pudet.

Idem in Bacchidibus: Cenſebam me effugiſſ

ſe à vita maritima, ne nauigarem tandem hoc ætatis ſenex.

Ibidem: Pudet hoccine ætatis ludum ijs factum eſſe indigne.

Ibidem: Hoc demum eſt quod percrucior, me hoc ætatis ludificari.

Idem in Perſa: Ego ſcio quid ſis ætatis.

EO LOCI, QVO LOCI.

Cice. Attico: Res eodē eſt loci, quo reliquiſti.

Vlpianus de Iudicijs, lege, Hæres: Defendere ſe eo loci debebit.

Idem Eodē titulo, lege, Sed etſi: *Si ea res quæ per fidei cōmiſſum relicta eſt, eo loci ſit, dicendum eſt non debere præſcribi.*

Idem De noui operis nuntiatione, lege, De pupillo: Qui eo loci operantur.

Idem De Senatuſconſulto Sillaniano, l. Cum aliter: Quicunque eo loci fuerunt, vnde vocem exaudire potuerant.

Vitruuius: Quo loci deſcribuntur lineæ.

IVRARE CONCEPTIS VERBIS.
Periurare.

IVrare cōceptis verbis, & periurare, modus eſt loquendi apud veteres. Formula enim quædam iuraturo proponebatur certis notatis verbis, in quam iurandum eſſet: quandoq; abſolute conceptis iurare dicebatur.

Plau. in Aſinaria: Vbi verbis conceptis ſciens libenter periuraris.

Idem in Ciſtellaria: At ille conceptis iurauit apud matrem meam.

Idem in Mercatore: Cōceptis verbis iam iuſurandum dabo.

Idem in Truculento: Quid ſi me iubeat intromittere? conceptis me non facturum verbis iurem?

Idem in Bacchidibus: Ego iuſiurandum conceptis verbis dedi.

Cicero pro Aulo Cluentio: Dixit ſe ſciꝛe illum verbis conceptis peieraſſe.

IVRARE IN VERBA.

Iurare in verba, id eſt quod iuramento promittere, ſeruare ea, quæ verbis conceptis eſſent promiſſa: modus eſt ita loquendi.

Horatius:

In verba iurabas mea.

Idem:

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.

IMPINGERE.

NOn eſt impingere, quod aſcribere aut attribuere, vt nõnulli inſulſe volunt: ſed in faciem aut oculos iactare, vt infrá.

Cicero in Tuſculanis: Huic calix mulſi impingendus eſt, vt plorare deſinat, aut aliquid eiuſmodi.

Idem ad Atticũ: Impegit formulam Scaptio.

Vergilius:

Impingeret agmina muris.

INFANTIA.

INfantia nõ pro ætate ſolum, ſed pro dicendi inſcitia ab veteribus illis ponebatur.

Cicero Attico: Omnino accuſatoris incredibilis infantia.

Idẽ pro Cluentio: Si nihil dixiſſem, ne infantiſſimus: ſi multa in eiuſmodi cauſa dixiſſem, ne impudentiſſimus exiſtimarer.

IMPRESSIO.

QVid ſit impreſſio,diu multúmque meditans, cum apud nōnullos reperiſſem impreſſionem factā eſſe,adductus ſum vt id eſſe crederem quod impetum, quòd quaſi per impreſſum terrorem fiat.

Varro lib.ij.rerum Ruſticarum:Hoſtes ſe arbitrati occaſionem habere victoriæ, impreſſionem facere cœperunt in caſtra.

Idē De lingua Latina:Piſo in Annalibus ſcribit,Sabino bello, quod fuit Romulo & Tatio, virum fortiſſimum Metiū Curtium Sabinum cum Romulus cum ſuis ex ſuperiore parte impreſſionē feciſſet,Curtium in locum paluſtrem qui tum fuit in foro, antequam cloacæ ſint factæ,ſeceſſiſſe, atque ad ſuos in Capitolium recepiſſe,ab eo lacum inueniſſe nomen.

Cicero pro Lucio Flacco:Non igitur impreſſio,non occaſio,nō vis, non tempus,non imperium,non ſecures ad iniuriam faciendam Flacci animum impulerunt.

Hircius in commentarijs:Vt omnium multitudine in fines Sueſſionum, qui remis erant attributi,facerent impreſſionem.

Ibidem:Cęſar equitum turmas ſuorum iubet in hoſtium equitatum, qui ad oppidum in ſtatione erat,facere impreſſionem.

Ibidem:Quo facto,ſui ſublati vniuerſi in hoſtes impreſſione facta, in fugam aduerſarios dederunt.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Poſtquā impreſſionem ſenſere ex aduerſo factam, & ante oculos micare gladios.

Ibidem:Duo extra ordinem millia,quę in ſiniſtrum cornu Romanorum in ipſo certamine impreſſionem facerent,tenuere.

Ibidē: Impreſſione vna totũ equitatũ fudere.

Ibidem:Repetendo ſigno primam impreſſionem factam.

Ibidem:Reintegrato clamore ſecuti dant impreſſionem.

Ibidem: Dein valida impreſſione pulſi,terga vertunt.

Ibidem: Non ferentes impreſſionem Latinorum,ſe ad principes retulere.

INIRE GRATIAM.

INire gratiam,inire rationē, inire Magiſtratum, inire conſilium, inire pugnam: modi ſunt loquendi, Romano candore conditi, & memoriæ maxime mandandi.

INIRE GRATIAM: ET CVM PRAEpoſitione à,vel ab.

Plautus in Curculione: Inibis à me ſolidam & grandem gratiam.

Idem in Trinummo:Hoc pacto ab illo inibis ſummam gratiam.

Idem in Aſinaria:Bene hercle facitis,& à me initis gratiam.

Idem in Sticho:Nunc me gratiam abs te inire verbis nihil deſidero.

Idem in Moſtellaria:Eandem inis gratiam.

Idem in Ciſtel.Hanc inibo gratiam ab illis.

Ibidem:Et eo à me magnam iniſtis gratiam.

Ibidem: Si eam demonſtret, ineat magnam gratiam.

In Epidico:Si iſthũc hominē, quē tu quęritas

tibi cõmonſtraſſo, ecquã abs te inibo gratiam?

Terent. in Adelphis: Ego lepidus ineo gratiã.

Idem in Eunucho: Adibo, atq; ab eo gratiam hanc, quam video velle, inibo.

Idem in Ecyra: Vt gratiam ineat ſine diſpendio ſuo.

Cicero Seruio Sulpitio: Gratiam quoque nos inire ab eo defendenda pace arbitrabatur.

Idem De officijs: Sin erunt merita, vt non ineunda, ſed referenda ſit gratia, maior quædam cura adhibenda eſt.

Idem in Verrem: Nemo erat voluntarius laudator Præturæ tuæ, defenſor periculorum tuorum: præſertim cum inire à populo Romano gratiam poſſet nemo.

Ibidem; Vt idem Pompeius non ab homine ſolum, ſed etiam à prouincia tota ſe huius abſolutione inire gratiam arbitraretur.

Cæſar in Commentarijs: Qui ſe ſummam à Cæſare gratiam inituros putarent.

Titus Liuius De bello Macedonico: Apud regem gratiam initam volebant.

Idem De bello Punico: Gratiam magnam apud Hannibalem inituros.

Idem De bello Macedonico: Vt dum liceret gratiam inirent.

INIRE RATIONEM.

Cato De re ruſtica: Vbi ea cognouit, rationẽ inire oportet operarum, dierum.

Cicero in Verrem: Mihimet ineunda ratio, & via reperienda eſt, qua ad Apronij, ſiue adeo qua ad iſtius ingentem immanémque prædam poſſim peruenire.

Idem Rufo: A me inita ratio eſt, quam quidem omnes non ſolũ probant, ſed etiã laudant.

Idem Ser. Sul. Adiuues, ineáſq; rationẽ, quemadmodum illa mulier Romam perducatur.

Idem contra Rullum: Inietur ratio quæſtus de veſtra pecunia.

Cæſar in Commentarijs: Vt quo primũ curreretur, aut cui rei ferretur auxilium, vix ratio iniri poſſet.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Ab eodem inita ratio eſt.

Ibidem: Inita tandem ratio eſt, vt quod viribus deerat, arte æquaretur.

Ibidem: Ne oppugnandi certa ratio iniretur.

Ibidem: Haud facile inibatur ratio iubendi.

Ibidem: Inita ratione minuendi eius.

Ibidẽ: Vix ſe rationẽ inire poſſe, vtrũ à ſe audacius, an fugacius ab hoſtibus geratur bellũ.

Idem De bello Punico: Rationem inijt, qua Senatum ſeruaret.

Ibidẽ: Ne tantũ bellũ efficerent, inibatur ratio.

Ibidem: Se aliquam rationem inituros, quomodo ab hiſpanis ſumant.

Idem de Bello Macedonico: Atque ego nonnullarum cupiditatum, nec cauſam quidem, aut rationem inire poſſum.

INIRE CONSILIVM.

Cicero ad Brutum: Conſilia inire cœpi Brutina plane.

Titus Liuius de bello Punico: Inde conſilia inire cum genero cœpit.

Idem ab Vrbe condita: Qui regni recuperandi conſilia iniſſent.

Cæſar in Commentarijs: Vnà cum Ambio-tige conſilium inierat.

INIRE PVGNAM, ET PRAELIVM.

Plautus in Amphitryone: Antequã cum Taphijs à te pugna ſit inita.

Titus Liuius de bello Punico: Tentata verius pugna, quàm inita eſt.

Idem ab Vrbe cõdita: Hoc vltimum vtrinq; initum finitúmq; eſt prælium.

INIRE VRBEM.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Vt ouans ſine militibus vrbem iniret.

Ibidem: Triumphantes victore cum exercitu vrbem inierunt.

INIRE CONSVLATVM.

T. Liuius ab Vrbe condita: Conſulatũ ineunt.

INIRE NVMERVM INTERfectorum.

Idem De bello Macedonico: Numerus interfectorum haud facile iniri potuit.

INIRE INTERREGNVM.

Idem ab Vrbe condita: Tertio die q̃ interregnum inierat, conſules creat.

INIRE EPVLAS.

Cicero in Secundo de legibus: Sequebantur epulæ, quas inibant propinqui coronati.

INIRE CONVIVIVM.

Idẽ in Ver. actione ſexta: Quo cũ inire conuiuiũ, nemo vnq̃, niſi turpis impurúſq; voluiſſet.

INTENTARE MORTEM, MANVS.

INtentare mortem, intentare manus, modo loquendi elegantiſſimo, veteres illi frequenter vſi ſunt: id enim ſignificat quod mortẽ

comminari, manus ferè inijcere.

Cicero pro Milone: Intentauit vero ſeruos? non arma?non vim?

Idem in Tuſculanis: Is ardentes faces intentat.

Vergilius:

Præſentémq; viris intentat omnia mortem.

Ouidius in Metamorphoſi:

Cónatęq; loqui,& magno clamore proteruas
Intentare manus.

Cicero pro Milone: Itaq; quãdo illius poſtea ſica illa,quam à Catilina acceperat,conquieuit? Hæc intẽtata nobis eſt,huic ego vos obijci pro me non ſum paſſus.

Aſconius Pædianus: Circunuenti ſunt ante tribunal eius accuſatores,à notis operarum ducibus: ita vt mors intentaretur ſi mox non deſiſterent.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Præneſtinis iam intentari arma.

Ibidem:Dictatorũ fulmen in ſe intentatum.

Ibidẽ:Virgas & ſecures victoribus intentari.

Ibidem:Gladij etiam pleriſq; intentati.

Idem De bello Macedonico: Cum intentaſſent magis quàm iniſſent certamen.

Hircius in Commentarijs:Et ei manus intentare cœperunt.

INSTAR.

INſtar abſolute, & ſine genitiuo aliquando pro exemplari ponitur.

Vergilius:

Tantum inſtar in ipſo eſt.

Vlpianus De noui operis nuntiatione, l. Sti

pulatio: Si proponatur inſtar quoddam operis, quaſi facies quædam facti operis.

IACERE AD PEDES, PROVOLVI, procumbere ad pedes, & ad genua.

IAcere ad pedes, prouolui ad pedes, procũbere ad pedes, & ad genua, eleganter optimi illi authores dixerunt.

Cic. in Verrem: Mihi ad pedes miſera iacuit.

INCIDIT MIHI.

Terentius in Adria: Nam qui tibi iſthæc incidit ſuſpicio?

Cæſar in commentarijs: Tantus terror incidit eius exercitui.

IVRE TVO, IVRE MEO.

IVre tuo, iure meo, pro tuo iure, pro meo iure, id eſt quod multi inſulſe dicũt: Tuo modo, meo modo, ad voluntatem tuam, ad beneplacitum: & alia quæ non tam audire, quàm commemorare pudet.

Cicero In oratore: Pro meo iure ſumo.

Idem Cælio: Vt ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem.

Idem Attico: Itineris noſtri cauſa fuit, quòd non habebam locum, vbi pro meo iure diutius eſſe poſſem, quàm in fundum Sicæ.

Idem De finibus bonorum & malorum: Satis'ne vobis videor pro meo iure in veſtris auribus commendatus?

Idem pro P. Sextio: Quare moneo vos adoleſcentiores, atque hoc meo iure præcipio.

Idem in Verrẽ: Meo iure enim contendam.

Vlpianus De damno infecto, lege, Proculus: Si iuxta mea ædificia, habeas ædificia, eáque

iure tuo altius tollas.

Cicero Seruio Sulpitio : Vt ſi quid tibi opus ſit,ne dubitent mihi iure ſuo denuntiare.

Idē Cælio:Sed ſi eſſet aliqua diſſimilis iſtius, quæ ſe omnibus prouulgaret, quæ haberet palàm decretum ſemper aliquem , cuius in hortos, domum, Baias iure ſuo libidines omnium commearent.

Idem in Verrem : Quem iure ſuo adire, aut appellare poſſet.

Neratius de vſufructu: Vſufructuarius nouū tectorium parietibus,qui rudes fuiſſent, imponere non poteſt: quia tametſi meliorē excolendo ædificium dum cauſam facturus eſſet, non tamen id iure ſuo facere poteſt.

Cic.Pro lege Manilia: Præſertim cū iam ſuo iure Pop.Ro.in homine ſuam authoritatē, vel contra omnes qui diſſentiunt,poſſit defendere.

Idem pro Aulo Licinio Archia poeta:Earum rerum omniū,vel in primis hic Aulus Licinius fructum à me repetere propè ſuo iure debet.

Ibidem:Quare ſuo iure noſter ille Ennius ſanctos appellat poëtas.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino : Tametſi meo iure poſſum.

Idē in Ant.Venio nūc ad reliquos conſulares quorū eſt nemo(iure meo hoc dico)qui nō mecum habeat aliquā coniunctionem gratiæ.

INSTRVERE HORTOS,NAVEM, fundum,domum.

HVnc quoque loquendi modum àntiqui ſuis ſcriptis venuſtiſſime interſeruerūt. Dicebāt enim,inſtruere hortos,inſtrue-

te nauem,fundum,domum, & huiuſmodi:quo nihil aliud ſignificatur,quàm comparare in hortis neceſſaria,in naui, in fundo, domi: vt nihil quod vſui,aut ornamento ſit, illis deſit.

Cice. De offi. Emit hortos:& emit inſtructos.

Iulianus ad legem Rhodiam, de iactu, lege, Nauis aduerſa: Hic enim ſumptus inſtruendæ magis nauis,quàm ſeruandarum mercium gratia factus eſt.

Scæuola De peculio,lege, Filiofamiliâs: Cui ex hæredibus prædia prælegauit, vt inſtructa erant cum ſeruis.

Idem eodem titulo, lege, Vni ex hæredibus prædia legauit, vt inſtructa erant cum ſeruis, & cæteris rebus,& quicquid ibi eſſet.

Vlpianus locati & cõducti,lege,Si addes:Dolia vtique colono eſſe præſtanda,& prælum, & trapeta inſtructa funibus: ſi minus,dominum inſtruere ea debere.

Idem De verborũ ſignificatione,l. Inſtructã autem tabernam ſic accipimus,quę & rebus,& hominibus ad negotiationem parata conſtat.

Iabolenus De fundo inſtructo,l. Si cui fundũ & inſtrumentum legare vis, nihil intereſt quomodo leges,fundum cum inſtrumento,an fundum & inſtrumentum,an fundum inſtructũ.

Scęuola eodem titulo,lege:Nepoti legauerat prædia, quæ regione certa habuerat, vt inſtructa ſunt cum vino,grano,calendario.

Vlpianus eodẽ titulo,lege,Quæſitum: Et Sabinus libris ſuis ad Vitellium ſcribit fatendum eſſe, plus eſſe, cum inſtructus fundus legatur, quàm ſi cum inſtrumento. & ſubdit: Proinde

ſi fundus ſit inſtructus legatus,& ſupellex con tinebitur , quæ illic fuit vſus ipſius gratia . & ſubdit:Idem reſpondit, inſtructis horreis lega tis,etiam vina quę ibi fuerunt,quo dominus eſ ſet inſtructior,contineri: aliud eſſe ſi horrea ibi habuit,vnde inſtruebatur, vel in vrbe, vel in a lijs prædijs.

Pomponius eodẽ titulo,lege:Si ita teſtamen to ſcripſit, quæ tabernarum exercendarum & inſtruendarum,piſtrini,cauponę cauſa facta pa ratáq; ſunt,do,lego.

Scæuola eodem titulo,lege,Prædia:Fundum legaui in hæc verba:Sempronio fratri meo hoc amplius fundos meos,ita vt inſtructi ſunt,Caſ ſianum Meuianum cum ſuis ſalictis & ſyluis.

Idem eodem titulo, lege: L.Titius fundum vti erat inſtructus legauerat.

ITEM, ET ITA.

NIl vulgatius eſt particula Itẽ,at interior latet ſenſus, quo dici non poteſt, quàm eleganter vſi fuerint perfecti illi autho res.ex infra ſcriptis locis diſcrimen quod ſit eo in aduerbio late patebit.Meo tamen iudicio id quandoque ſignificat quod ita,quãdoque quod autem,quandoque quod ſimiliter.

Plau.in Aul.Venit hoc mihi in mentem Me gadore, te eſſe hominem diuitem, factioſum, me item eſſe hominẽ pauperum pauperrimum.

Teren.in An.Sed poſtquam amãs acceſſit ad eam,pretium pollicens,vnus & item alter.

Cicero in Oratore : Nam omniũ magnarum artium ſicut arborum altitudo nos delectat,ra dices ſtirpéſque non item.

Ibidem: Ita fit vt non item in oratione, vt in verſu numerus extet.

Idem in Arte Rhetorica: Inferius non item.

Ibidem: Quæ omnia item vti contraria rerũ bonarum in rebus vitandis reperiuntur.

Idem in Academicis: Nõ enim fortuito hunc artificem dicemus eſſe, illum negabimus. Sed cum alterum percepta & comprehenſa tenere videamus, alterum non item.

Idem in Tuſcu. Sed corporũ offenſiones ſine culpa accidere poſſunt, animorum non item.

Idem: In libera ſeruauit, in libero non item.

Idẽ in Cati. Deinde itẽ accerſitur L. Statilius.

Idem De diuinatione: Qui magis anguibus quàm lacertis? quàm muribus? quia ſunt hæc quotidiana: angues non item.

Idem in Rullũ: Sed quæro à te, putéſne ſi populus iuſſerit me tuũ, aut item te meũ ſeruum eſſe, id iuſſum ratum, aut firmum futurum?

Vitruuius: Non enim vt Babylone abundantes liquido bitumine pro calce, & arena, & coƈto latere, faƈtum habent murum: ſic item poſſunt omnes regiones, ſeu locorum proprietates habere tantas eiuſdem generis vtilitates.

Cic. in Tuſcu. Sic illi in morbum & incidunt tardius, & recreantur ocyus, hebetes non item.

Idem in Verrem: Faciebant hoc idem in cæteris ciuitatibus grandes natu matres, & item paruuli liberi miſerorum.

IN REM ESSE, EX RE TVA, è dignitate, è republica.

Iurarem nihil me in vita ſuauius his floſculis odorari, quos è diuerſis leƈtionibus, quaſi è to-

piario quodam opere collegi. Nam inter cętera quãto candore renitet illud, Ex re tua, è dignitate, è Republica, interdum iucunda varietate intermixtum, In rem tuam, in rem meã, quod non tamen in Rempublicã item dicitur: quandoque ſine pronomine abſolute, in rem: vt palàm ſit certũ quendam modum loquẽdi eumq́ ſtatũ ac fixum apud veteres illos eſſe, qui orationem veluti quoddam ſolis iubar illuminet.

Plautus in Pſeudolo: Quaſi quid in rem ſit poſſimus noſcere.

Idem in Aulularia: Quod in rem eſſe vtrique arbitremur.

Ibidem: In rem hoc tuam eſt.

Ibidem: Hęc tu eadem, ſi confiteri vis, in rem tuam feceris.

Ibidem: Iſtud in rem vtrique eſt maxime.

Idem in Amphitryone: Quę maxime in rem veſtram communem fient.

Idem in Menechmis: Alij ſunt ita, vt in rem eſſe ducunt ſuam.

Salluſtius in Catilina: In rẽ fore credens vniuerſos appellare.

Terentius in Phormione: Non hercle ex re iſtius, me inſtigaſti.

Idem in Ecyra: Neq; enim eſt in rem noſtrã, vt quiſquam amator nuptijs lætetur.

Cicero Attico: Summa erit hæc, ſtatues vt ex fide, fama, réque mea videbitur.

Idẽ Bruto: Facis ex tua dignitate, & ex rep.

Eidem: Si minus id commodo reipub. facere poſſes, ſiue non exiſtimares ex repub. eſſe.

Eidẽ: Et tu ſi arbitrare vtile fore, & ex repub.

eſſe,perſequere bello Dolobellam.

Salluſtius in Catilina: Certe ſcio quæ ſtudio dixerit,é Repub.dixiſſe.

Titus Liuius ab Vrbe cõdita: Ad comparanda ea,quæ in rem opus erant,tempus habuit.

Ibidē:Faceret quod è rep. fidéq; ſua duceret.

Idem De bello Macedonico: Nec cogitaret modo, imperarétq; quæ in rem eſſent, ſed pleraque ipſe tranſigeret.

Ibidem:Loquendo plura,quæ in rem non eſſent,die conſumpto.

Ibidem:Hortatur,imperat, quæ in rem ſunt.

Idem De bello Punico:Vt ſi è Repub.cenſeret eſſe,veniret.

Ibidem: Vtrunque inquit è Repub. fuit patres conſcripti.

INFORMARE.

Bonam partem in latinitate obtinet hoc quoque verbum Informare: præteritum quidem à multis,aut non obſeruatū.Eſt enim informare,rem aliquam inchoare, nec omnino perficere, ſed principiū operi quodammodo informe & impolitum dare: vt ſi aut figulus vaſculum fingere,aut faber ſtatuam dolare cœperit,vt infra clarius patebit.

Varro De lingua latina: Quæ videretur analogia in oratione,& quas haberet ſpecies, & quæ de ijs ſequenda videretur, vt breuiter potui,informaui.

Cicero Attico: Quod ſi iſta nobis cogitatio de triumpho iniecta non eſſet, quam tu quoq; approbas,nę tu haud multum requireres illum virum qui in ſexto libro informatus eſt.

Eidem:Hæc eſt informata adhuc cogitatio.

Eidem:Tanta erat in illis crudelitas,tanta cũ barbaris gẽtibus coniunctio,vt nõ nominatim, ſed generatim proſcriptio eſſet informata.

Idem De oratore : Referamus nos igitur ad eum,quem volumus inchoandum,& eadem eloquentia informandum.

Ibidem:Ac primum informandus eſt ille nobis,quem ſolum quidam vocant Atticum.

Ibidem:Valentiorum hæc laterum ſunt,nec ab hoc quem informamus,aut expectanda,aut poſtulanda.

Ibidem: Verum ego nõ ſolum arbitrabar his pręſertim audiẽtibus à me informari oportere, qualis eſſe poſſet is qui habitaret in ſubſellijs.

Ibidem : Vnius verbi imagine totius ſententiæ informatio.

Ibidem: Atque ego in ſummo oratore fingendo talem informabo,qualis fortaſſe nemo fuit.

Idem pro P.Quintio:Neque tamen iam verba multa faciam,propterea quòd & ab illo,qui ante dixit,iam informata cauſa eſt.

Idem pro Publio Sylla : Vt dicitis,informat ad hoc adumbratum iudicium filij.

Idem De finibus bonorum & malorum: Dicitis informari nõ poſſe virtutem, ſi quicquam niſi quod honeſtum ſit, numeretur.

Ibidem : Et ſummatim quidem hæc erant de corpore animóque dicenda,quibus quaſi informatum eſt,quod hominis natura poſtulat.

Idem De natura deorum : Magnam turbam congreget ignotorum deorum: atque ita ignotorum,vt eos ne coniectura quidem informare

poſſimus: cũ mens noſtra quiduis videatur co-gitatione poſſe depingere.

Ibidem: Quæ enim nobis natura informationem deorum ipſorum dedit, eadem inſculpſit in mentibus.

Vergilius:

His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat.

Cicero pro Aulo Licinio: Nam vt primum ex pueris exceſſit Archias: atq; ab ijs artibus, quibus ætas puerilis ad humanitatẽ informari ſolet, ſe ad ſcribendi ſtudium contulit.

IVBEO TE BENE VALERE, habere bonum animum, ſaluere.

IVbeo te bene valere: iubeo te habere bonũ animũ: iubeo ſaluere: modus eſt loquẽdi elegãtiſſimus, & ferè iã vbiq;, ac paſſim neglectus.

Plau. in Perſa: Iubeto habere animũ bonum.

Idem in Aſinaria: Saluere iuſſi Libanum libertum.

Cicero Attico: Dionyſium iubeo ſaluere.

Ibidem: Dionyſium velim ſaluere iubeas.

Ibidem: Quẽ ſaluere velim iubeas plurimum.

Horatius:

Rufum ſaluere iubemus.

INTEGER.

NOn minimum (vt reor) intereſt literariæ Reipublicæ, agnoſcere & hoc nomen Integer, quid interiore ſenſu ſignificet: quod incuria & negligentia diu fuit ab omni propè vſu remotum. Eſt enim Integer aliquando quod validum, firmum, vegetum, ſobrium: Cuius cõtrarium eſt feſſum, ſaucium, vitiatum,

languidum, vinoſum:vt ex authoritatibus pla num fiet.

Cicero pro L.Murena:Integrorum & fortunatorum promiſſis, ſaucios & miſeros credere non oportere.

Idem Attico:Eúmq; vidi planè integrum.

Idem De natura deorum;Multo plura euenirent,ſi ad quietem integri iremus: nunc onuſti cibo,& vino,perturbata & confuſa cernimus.

Cæſar in Commentarijs:Cum crebro integri defeſſis ſuccederent.

Ibidem:Vt integri defeſſis ſuccedant.

Ibidem: Non facile recentes, atque integros ſuſtinebant.

Ibidem:Integros defatigatis ſubmittens.

Cornelius Celſus:Neq; enim hæc ſolum conſiderāda ſunt, ſed etiam morbi genus quod ſit: vtrum ſuperans, an deficiens materia læſerit: corruptum corpus ſit,an integrum.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Romanus integer, ſatiatúſque ſomno, productus in aciem, feſſum ſtando, & vigilijs Volſcum primo impetu perculit.

Horatius:

Rancidū aprū antiqui laudabāt, nō quia naſus
Illis null9 erat:ſed credo hac mēte,quòd hoſpes
Tardius adueniens,vitiatum cōmodius, quàm
Integrum edax dominus conſumeret.

INTEGER ANIMI, VITAE, MENTIS.

Inde per tranſlationem dici cœptum eſt,Integer vitæ,Integer animi,Integer mentis.

Cicero in arte Rhetorica:Integer animi fuiſſe demonſtratur.

Horatius:

Integer eſt animi.

Idem:

Integer eſt mentis Damaſippus.

Idem:

Integer vitæ ſcelerísque purus.

SANGVIS ETIAM INTEGER dictus eſt.

Plautus in Truculento: Adoleſcens cum ſis, tum cum eſt ſanguis integer.

Vergilius:

Vos ô quibus integer æui
Sanguis, ait.

Cornelius Celſus: Si ſanguis craſſus, & niger eſt, vitioſus eſt: ſi rubet, & pellucet, integer eſt.

IN LOCO.

In loco: Modo hoc dicendi comprehendimus id eſſe, quod opportune, & captato (vt aiunt) tempore.

Terentius in Heauton. Eho laudas qui heros fallunt? Reſpondetur, In loco ego vero.

Horatius:

Dulce eſt deſipere in loco.

IN MANVM CONVENIRE.

E Penetralibus diui Ciceronis, effodi nuper (meo iudicio) à paucis obſeruatum, quid ſit in manum conuenire. A quo dicendi modo tantum poſteri abſuerunt, vt nulla eiuſmodi (quod legerim) extet memoria.

Cicero in Topicis: Si ita Fabiæ pecunia legata eſt à viro, ſi ei viro materfamiliâs eſſet, ſi ea in manũ non conuenerat, nihil debetur. Genus eſt enim vxor. eius duæ formæ ſunt, vna ma-

trumfamiliâs, hæ ſunt quæ in manum conue-nerunt. Altera earum, quę tantummodo vxores habentur: qua in parte cum fuerit Fabia, legatum ei non videtur.

Ibidem: Ab effectis rebus hoc modo: Cũ mulier viro in manũ conuenit, omnia quæ mulieris fuerunt, viri fiunt dotis nomine.

Idem pro Lucio Flacco: In manum, inquit, conuenerat, nũc audio, ſed quæro, vſu an coemptione? vſu non potuit: nihil enim poteſt de tutela legitima ſine omnium tutorum authoritate diminui, coemptione omnibus authoribus.

Papinianus de verborũ obligatione, lege, Ex ea parte: Mulier ab eo in cuius manum conueniebat, ſtipulata fuerit ducenta. quanuis mendum ſit in pleriſque codicibus, qui in matrimonio, non in manum conueniebat, habent.

Boetius ſuper Topicis Ciceronis: Nunc de propoſito videamus exemplo. Vxoris ſpecies ſunt duæ: vna matrumfamiliâs: altera vſu, ſed communi generis nomine vxores vocantur. Fit vero id ſæpe, vt ſpecies eiſdem nominibus nuncupentur, quibus & genera. Materfamiliâs vero eſſe non poterat, niſi quæ conueniſſet in manum, hæc autem certa erat ſpecies nuptiarum. Tribus enim modis vxor habebatur, vſu, farre, coemptione. Sed confarratio ſolis pontificibus conueniebat. Quæ autem in manum per coemptionem conuenerant, hæ matreſſamiliâs vocabantur: quæ vero vſu vel farre, minime. Coemptio vero certis ſolennitatibus peragebatur, & ſeſe in coemendo inuicem interrogabant. Vir ita, an ſibi mulier materfamiliâs eſſe

vellet? illa reſpondebat, velle. Item mulier interrogabat, an vir ſibi paterfamiliâs eſſe vellet? ille reſpondebat, velle. Itaque mulier viri conueniebat in manum, & vocabantur hæ nuptiæ per coemptionem, & erat mulier materfamiliâs viro loco filiæ. Quam ſolennitatem in ſuis inſtitutis Vlpianus exponit. Quidam igitur extremo iudicio omne Fabiæ vxori legauit argẽtum: ſiquidem Fabia ei non vxor tantum, verumetiam certa ſpecies vxoris, id eſt materfamiliâs eſſet. Quæritur an vxori Fabię legatum ſit argentum. Vxor Fabia, ſubiectum eſt: legatum argentum, prædicatum. Quæro igitur quodnam ex ijs argumentum ſumere poſſim, quæ in quæſtione ſunt poſita: ac video vxori duas ineſſe formas, quarum vna tantum vxor eſt: altera materfamiliâs, quæ in manum conuentione perficitur. quòd ſi Fabia in manũ non conuenit, nec materfamiliâs fuit, id eſt, non fuit ea ſpecies vxoris, cui argentum omne fuit legatum. Quocirca quoniam id quod de alia ſpecie dicitur, in aliam dici non conuenit: cúmque Fabia præter eam ſpeciem ſit, quæ in manum conuenerit, id eſt, quæ materfamiliâs ſit: & vir matrifamiliâs legauerit argentum: non videtur Fabię eſſe legatum. Quo modo igitur, vt dictũ eſt, an vxori Fabiæ, omne argentum legatũ ſit? Subiectum, vxor Fabia: Prædicatũ vero, legatũ argẽtum. Argumentũ ab eo quod eſt in ipſo de quo quæritur, id eſt, ab eo quod eſt in vxore, de qua quęritur. Eſt autem in vxore, de qua quæritur, ſpecies vxoris, ea ſcilicet, quæ in manũ non conuenit, quæ ad eam affecta eſt. Omnis enim

ſpecies ad ſuum genus refertur,id eſt omnis forma.Factum eſt igitur argumẽtum ab eo quod eſt in ipſo,ab effectis,à forma generis.Maxima propoſitio eſt, Quod de vna ſpecie dicitur,idẽ in alteram non conuenire.

IMPORTVNVS.

IMportunus, præter manifeſtum ſenſum id obſeruaui à bonis illis authoribus ſignificare,quod deteſtandum,aut execrandum.

Terentius in Andria : Importunitatẽ ſpectate aniculæ obſecro:quia compotrix eius eſt.

Horatius:

Importuna tamen pauperies abeſt.

Cicero pro Cluentio:Repente eſt exorta mulieris importunæ nefaria libido.

Ibidẽ:Furere crudelis,atque importuna mulier ſibi nequaquã vt ſperaſſet ea , quę cogitaſſet.

Ibidem:Quem propter animi importunitatẽ nemo recipere tecto, nemo audire, nemo alloqui,nemo reſpicere vellet.

Idẽ de prouin. Conſul. Propter illud inſigne ſcelus eorũ,& importunã,in me crudelitatem.

Idẽ pro Publio Sextio:Duo importuna prodigia,quos egeſtas,quos ęris alieni magnitudo, quos leuitas,quos improbitas Tribuniplebis cõſtrictos addixerat.

Ibidem:Sed putaui tamẽ coniuratorũ copias veteres,& effuſam illam , ac ſuperatam Catilinæ manum importunã,nouo duce renouatam.

Idem in Piſonẽ:Facio iniuriam fortiſſimo viro mortuo,qui illum,cuius paucos pares hæc ciuitas tulit,cũ hac importuna bellua conferam.

Idem pro Cluentio : Huius importunitatem

matris à filij capite depellite.

Idem De amicitia: Quanquam miror pro illa ſuperbia,& importunitate, ſi quempiã amicum habere potuit.

Idem in Catilinam: Egredere cum importuna ſceleratorum manu.

Ibidem:Quis deniq; ita aſpexit,vt perditum ciuem, ac non potius importuniſſimũ hoſtem?

Ibidem:Mihi quidem importunus,ac ferreus, qui non dolorem cruciatu leniret.

Idem in Verrem: Iſtius immanis, atque importuna natura.

Ibidem:Furor enim quidam ſceleris,& audaciȩ comes,iſtius effrenatum animum,importunámque naturam tanta oppreſſit amentia.

Ibidem: Nũc autem ne poſt abitum quidem huius importuniſſimæ peſtis quiſquam reperiretur,qui ſua voluntate araret.

In Anton.Tu illarum ædium dijs penatibus os importuniſſimum oſtendere auſus es?

Ibidem: Non poſſum æquo animo videre tã importunos,tam ſceleratos hoſtes.

Ibidem: Quin nulla ſocietas cum illa importuniſſima bellua eſſe poſſet.

Idem pro Rabirio perduellione : Te ex illa crudeli , importuna , non Tribunitia actione, ſed Regia,meo conſilio,virtute,authoritate eſſe depulſum.

Idem contra Rullum: Vt intelligatis ad certorum hominum importunam auaritiam, hoc populare legis Agrariæ nomen eſſe quæſitum.

Titus Liuius ab vrbe condita:Quæ crudeliſſimi , & importuniſſimi tyranni ſcelera in op-

preſſos ciues ædunt.

Ibidem: Importunos decem viros iniunxiſſe, vt perennem militiam facerent.

Vergilius:

Bellum importunum ciues cum gẽte deorum,
Inuictíſque viris gerimus.

Ouidius:

Scilicet omne ſacrũ mors importuna profanat.

Cicero De natura deorũ: Varius homo importuniſſimus perijt ſic: quia Druſum ferro, Metellum veneno ſuſtulerat.

Idem pro Publio Sylla: Itaque Publius Sylla hoc importuniſſimo tum honoris, tum calamitatis ſocio atque comite, & ſecundas fortunas amittere coactus eſt.

Ibidem: Repente iſta tanta importunitas inauditi ſceleris exarſit.

Idem pro rege Deiotaro: Cuius tantæ importunitatis omnium gentium, atque omnis memoriæ clariſſimum lumen extinguere.

Idem, qua ſenatui gratias agit poſt reditum ſuum: Si modo vultum importunum in forum detuliſſet.

Idem ad Pontifices: Quæritur etiam importuna peſtis ex ore impuriſſimo.

Idem pro Lucio Murena: Illa peſtis immanis, importuna Catilinæ prorumpet, qua poterit.

Idem De reſponſis Aruſpicum: Videbam illud ſcelus tam importunum.

IN HVNC DIEM, IN HVNC annum, in hanc horam.

QVod aliqui, pro hoc die, pro hoc anno, pro hac hora inepte dicunt, Anti

qui illi in hunc diem, in hunc annum, in hanc horam dicebant. Similiter quod dicunt, Pro die craſtino, pro perendino, pro vno anno: Illi in craſtinum, in perendinum, in annum dicebant. Modi dicendi ſunt veterum illorum elegantiſſimi.

Plautus in Sticho:Alium conuiuam quærito in hunc diem tibi.

Ibidem:Nunquam ædepol viuum quiſquam in craſtinum proſpiciet diem.

Ibidē:Nā illi heri me vocauerant in hunc diē.

Idem in Trinummo:Licet tu in perendinum paratus ſis.

Cato De re ruſtica: *Si quid deſit in annum vt comparetur.*

Cicero in Verrem: Ei locus ille, atque honos in illum annum ita deberi putabatur.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Deſignati cōſules in eum annum fuerant.

Ibidem:Vt ludi in ſtatutū diem nouarētur.

Ibidem:Vtrum in vnum annum creati ſint?

Ibidem:Exercitus in annum decreti.

Ibidem:In vnum annum vouebant.

Ibidem:Qui prętor in eū annū creatus erat.

Ibidem:Magiſtratibus in annum creatis.

Ibidem:Decemuir in annum creatus.

Ibidem:Stipendiū exercitui ab hoſte in eum annum penſum.

Ibidē:Induciæ in annos xl. petentibus datæ.

Ibidem:Inducias in xxx. annos impetrarunt.

IN DIEM.

Quod autem inepte dicunt, De die in diem, vel de hora in horam, de anno in annum: vete-

tes in diem,in horam,in annum dicebant.

Cicero in Oratore: Si barbarorum eſt in diem viuere,noſtra cõſilia ſempiternum tempus ſpectare debent.

Idem in Philip. Iam iam minime miror te otium perturbare, non modo orbem odiſſe, ſed etiam lucem,cum perditiſſimis latronibus non ſolum de die,ſed etiam in diem viuere.

Ibidem: Cum ſeruitute premeremur,& in diẽ malum creſceret.

Idem in Tuſculanis: Nos in diem viuimus.

Horatius: Ille potens ſui,
Lætúſque deget,cui licet in diem
Dixiſſe,vixi.

T.Li. De bello Punico: In diem rapto uiuit.

Ibidem: Nihil ex raptis in diem commeatibus ſuperabat.

Ibidem: Qui ſeneſcit in dies.

Hircius in Commentarijs: Vt omnes in dies, horáſque parati eſſent.

Cicero in Philip. Qui in horam viuerent.

Horatius:

Si te grata quies,& primam ſomnus in horam
Delectat. Idem:
Et prouiſæ frugis in annum Copia.

Vlpianus locati & conducti,lege, Sed addes: Si quis eum in annum habitationem conduxiſſet,penſionem totius anni dederit.

Pau. De vſufructu,& habitatione,lege,Fundi: Vſulegato licebit vſuario ex fœno, quod in annum duntaxat ſufficiat,capere.

IN SINGVLOS DIES.

Quod dicũt,ſingulis diebus,aut per ſingulos

dies, ſingulis annis, aut per ſingulos annos, per‑ uerſo dicēdi modo: illi veteres, in ſingulos dies, in ſingulos annos dicebant.

Varro libro ſecundo Rerum ruſticarum: Decem ſibi in dies ſingulos denarios dare audiuiſſet. & ſubdit: *Se capturũ de prædio in dies ſingulos denariûm mille.*

Cicero Torquato: Illa in dies ſingulos magis, magiſque opinio hominum confirmatur.

Idem Attico: Sed cura, vt excuſet morbi cauſa in dies ſingulos.

Idem in Catilinam: Creſcit in dies ſingulos hoſtium numerus.

Lepidus ad Pontifices Max. Iam in dies ſingulos eius copiæ minuuntur.

Vlpianus quando dies, lege, Quanquam: *Si cui in menſes, vel in dies, vel in annos ſingulos quid legetur.*

Iabolenus locati & conducti, lege, Quòd ſi locaui opus faciendũ, ita vt pro opere redēptori certam mercedem in dies ſingulos darem.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Ludi in ſingulos dies inſtaurati.

Varro De lingua Latina: Ducere debet Dictator & conſul in ſingulos annos.

Cicero in Verrē: Syracuſis lex eſt de religione, queę in annos ſingulos Iouis ſacerdotem ſortito capi iubeat.

Vlpianus De vſufructu, lege, Iulianus: *Si forte vſuſfructus in annos ſingulos fuerit legatus.*

Marcellus De mortis cauſa donation. Mortis cauſa donatio conſtitui poteſt, vt quis ſtipuletur in annos ſingulos quoad viueret.

Idem eodẽ titu.l.Senatus:Si quis mortis cauſa in annos ſingulos pecuniam ſtipulatus eſt.

Titus Liuius ab Vrbe cõdita:Quę bina mi-lia æris in annos ſingulos penderent.

Hircius in Cõmen. Tricies centenis millibus ponderibus olei in annos ſingulos mulctat.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Vt in ſingulas horas capite dimices tuo.

Plancus Ciceroni:Facere non poſſum,quin in ſingulas res,meritáq; tua tibi gratias agam.

IN PAVCOS DIES, IN DVOS menſes,in quintum annum.

QVod dicũt,pro paucis diebus,pro duobus menſibus, pro quinto anno: Illi in paucos dies,in duos mẽſes,in quintum annum dicebant.

Ti.Li.ab Vrbe cõdita:Obſidio in loco nudo, atq; inopi, vix in paucos dies tolerabilis erat.

Ibidem:In duos menſes induciæ factæ.

Idem De bello Punico : Dictatorem in ſex menſes dixit.

Idem De bello Macedonico: Naues in diem tertium expediri iubet.

Ibidem:Conuentum in diem tertium edicit.

Idem ab Vrbe condita:Ludos quos Torquatus dictator in quintum annum vouiſſet.

IN PRIMAM DIEM, IN PRImam horam.

Quod vſque ad eam diem,vſque ad primam horam,ad vnum annum, vel pro vno anno dicunt: veteres ad eam diem, in primam horam, in annum dicebant.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Quorum legi-

bus ad eam diem viuerent.

Ibidem : Victoriam quantam nemo ad eam diem pepererat.

Idem De bello Punico: Ad eam diem, vt terra, mariq; rem gereret.

Ibidem: Quę bella geſta ad eam diem eſſent.

AD DIEM, AD ANNVM.

Quod ad pręfixã diem, præordinatã barbare dicunt: veteres ſimpliciter, ad diem dicebant.

Cicero Caninio: Quin ad diem decedam.

Idẽ De finibus bonorũ & malorũ: An id exploratũ cuiquã poteſt eſſe, quomodo ſeſe habiturum ſit corpus, nõ dico ad annũ, ſed ad veſperã.

Idem in Verrem : Quando ille frumentum quod deberet non ad diem dedit?

T.L. De bello Pun. Neq; frumẽtũ ad diẽ dari.

IN MILITEM, IN CAPITA, in naues.

Quod dicunt, pro quolibet milite, pro quolibet iugero, pro ſingulis ciuitatibus, pro ſingulis capitibus, pro ſingulis nauibus, pro ſingulis peditibus, vel per ſingulos pedites : Illi veteres, in militem, in iugerũ, in ciuitates, in capita, in naues, & huiuſmodi dicebant.

Cicero in Verrẽ: Deſcribebat cenſores binos in ſingulas ciuitates boum.

Varro De re ruſtica: In centum ſues, decem verres ſatis eſſe putant.

Ibidem : Villatico gregi in fundum ſatis eſſe duos canes.

Ibidem : Illud ferè omnes in Epiro facimus, ne minus habeamus in centenas oues ſingulos homines.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Mulcta quingenûm æris in ſingulas ciuitates impoſita.

Ibidem: Frumentũ Melianum aſſibus in modios æſtimatum plebi dimiſit.

Cicero in Verrem: Pro frumento in modios ſingulos, duodenos ſextertios exegiſſe.

Ibidem: Si oſtendam minus tribus Medimnis in iugerum neminem dediſſe decumæ, conce des opinor, vt cum decumanus fructus arationis perceptus ſit, neminem minus tribus decumis dediſſe.

Cæſar in Cõmentarijs: In capita ſingula ſeruorum, ac liberorum tributum imponebatur.

T. Li. ab Vrbe cõdita: Legatis in ſingulos dona, ne minus quinûm millium æris redderẽtur.

Ibidem: Congij olei in viros ſingulos dati.

Ibidem: Æris ſignati quina millia in ſingulos patreſfamiliæ relinquamus.

Ibidem: Singulis in militẽ tunicis imperatis.

Ti. Liuius De bello Macedonico: Quod pretium in capita ſtatuiſſet.

Idem ab Vrbe condita: Prorogatũ in annum imperium eſt.

Ouidius ad Corinnam:

Sic mihi durat amor, lõgóſq; adoleſcit in annos.

Vergilius:

Felix ſorte tua, neq; in hunc ſeruata dolorem.

Idem:

Bina boum vobis Troia generatus Aceſtes
Dat capita in naues.

QVOTANNIS, ET IN SINGVlos annos.

Obſeruanda quoque differentia eſt inter quo

tannis,& in ſingulos annos ,quotidie,& in dies ſingulos,quem modum dicendi diuini illi veteres non ſine euidenti ratione diſtinxerũt. Quotidie enim & quotannis tempus & ſpatiũ continuatum ſignificat.In dies vero ſingulos,& in ſingulos annos, non continuatũ ſpatiũ,aut perpetuum,ſed per interualla dierum & annorum ſecretum tempus,cognoſcetur ab ijs, qui infra ſcriptas authoritates diligenter attenderint.

Cicero Attico:Quotidie,vel potius in dies ſingulos breuiores literas ad te mitto.

Vlpianus De tritico, vino &c.l. Ex eo: Hæres meus amphoras decem quotannis in annos ſingulos dato.

Iabolenus de fundo inſtructo,lege,Legatum: Vini falerni, quod domi naſcetur quotannis in annos ſingulos binos culleos hæres meus Titio dato.

IRE IN SENTENTIAM, IRE in alia omnia.

IRe in ſententiam ire in alia omnia , hoc ſignificat quod plerique dicunt conſentire in ſententiã,& in alia omnia.Qui dicendi modus tranſlatus eſt à diſceſſione,vel pedum itione.Cum enim ſuffragia rogabantur,& res erat, quæ omnibus placebat,pedibus ibant in ſentẽtiam,vel diſceſſione,quod idem erat.

Cicero Lentulo: Perſpiciebant enim in Hortenſij ſentẽtiam multis partibus plures ituros, quàm aperte Volcatio aſſentirentur.

Ibidem:Frequentes ierunt in alia omnia.

Idem Planco:Frequens eum Senatus reliquit, & in alia omnia diſceſſit.

Titus Liuius ab Vrbe cōdita:Omnes in eam ſententiam ierunt.

INSOLENS.

INſolens, non ſolum id eſt, quod claro ſignificatu temerarium demonſtrat & audacem, ſed inſuetum, qui id de quo dicitur facere non ſoleat.

Cic. ad Atticum: Quid tu Athenas inſolens?

Idem De arte Rhetorica: Deinde natura eius euenire vulgo ſoleat, an inſolenter, & raro.

Idem pro rege Deiotaro: Moueor etiam loci ipſius inſolentia.

LAPIDE QVADRATO ædificare.

LApide quadrato ædificare quid ſit, planum eſt eo ipſo verbo: Sed ſenſum habet reconditum, alium atque in ſuperficie oſtendit. Eſt enim lapide quadrato ædificare, non vere quadratis lapidibus, ſed ſectis, & expolitis, etiam ſi nō ſint vere quadrati, modus eſt loquendi illorum veterum.

LAPIDE STRVCTILI, AVT cæmentitio, vel ſtructura, aut ruderatione ædificare.

Lapide autem ſtructili, aut cæmentitio, vel ſtructura aut ruderatione ædificare, paulo etiā eſt remotius ab aperta intelligentia. Eſt enim lapidibus ædificare non quadratis, vel ſectis, aut ad lineam, vel perpēdiculum collocatis, ſed minutis, conciſiſque fruſtulis, quę cæmenta dicuntur. Ea ędificia, vel pro vulgaribus tenuique populo fiebant, vel in magnis potentiorum ædificijs lapides illi ſtructiles ſiue cæmentitij in

medijs parietibus, veluti pro farcimine, aut medulla ponebantur: ſuperinducebatúrq; poſtmodum incruſtatio, vel marmoris vel alterius lapidis ſpecioſi. Quòd autem cæmenta non ſint (vt multi putant) omnia quæ ad murum conficiendum faciunt, ſed tantum ſint lapidum, vt dixi, fragmenta, ſubijciam de hoc authorum bonorũ loca aliqua manifeſta.

Vitruuius: Incerta vero cæmenta alia ſuper alia ſedentia, inter ſéque imbricata, non ſpecioſam, ſed firmiorem quàm reticulata præſtant ſtructuram.

Idem: Quibus autem locis hę copiæ nõ ſunt, cæmenta marmorea, ſiue aſſulæ dicuntur, quæ marmorarij ex operibus deijciunt, & pilis ferreis contunduntur.

Idem: Tunc ſtructura ex cæmentis, calce, & arena compleatur. & ſubdit: Deinde tunc quadrato ſaxo murus ducitur iuncturis quamlongiſſimis, vti maximi medij lapides coagmentis contineantur: tunc qui locus erit inter murum, ruderatione ſiue ſtructura compleatur.

Idem: Sequitur ordo de lapicidinis explicare: De quibus & quadrata ſaxa vt cæmentorũ ad ædificia eximuntur copiæ & comparantur.

Idem: Sed vbi ſunt ſaxa quadrata, ſiue ſilex, ſiue cæmentum, aut coctus later, ſiue crudus, ijs erit vtendum.

Idem: Non modo cæmentitio, aut quadrato ſaxo, ſed etiam marmoreo.

Idem: Nec ſolũ ea in quadratis lapidibus ſunt obſeruanda, ſed etiam in cæmẽtitijs ſtructuris.

Vlpianus De noui operis nuntiatione, lege,

Stipulatio: Opus autem nouũ factum ſic accipimus: non ſi vnum vel alterum cæmentũ fuerit poſitum, ſed ſi proponatur inſtar quoddam operis quaſi facies quædam facti operis.

Idem De Riuis, lege, *Seruius*: *Si riuum qui ab initio terrenus fuerit, qui aquam non continebat, cæmentitiũ velit facere, audiendum eſſe: ſed etſi eum riuũ qui ſtructilis fuit, poſtea terrenum quis faciat.*

Idem: *Si* ſeruitus vendicetur, l. Et ſi forte lapide quadrato, vel lapide ſtructili.

Idem in proxima lege: Porticum ambulatoriam facere ſupérque eum parietem columnas ſtructiles imponere.

Cato De re ruſtica: Fundamēta pedum duorum facito, primũ feſtucato: poſtea cæmentis minutis, & calce arenato ſemipedem vnũquodque corium ſtruito.

Cicero pro Milone: Repēte lintribus in eam inſulam materiam, calcem, cæmenta, atque arma conuexerit.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Saxo quadrato conſtructum.

Varro De re ruſt. *Aluos vbi ſint alij faciũt ex viminibus rotundas, alij è ligno, ac corticibus: alij ex arbore caua: alij fictiles: alij etiã ex ferulis quadratas longas pedes circiter tres, latas pedem.* Hic aperte vides Quadratũ dici nõ quòd ſit quadrũ, ſed ꝙ quadret, id eſt cõueniat. Nam quod dicit Varro Aluos fieri ferulis quadratis longis pedes tres, latis pedē, clare oſtendit quadrum eſſe non poſſe. Hinc per tranſlationē quadrare dicimus, hoc eſt, bene conuenire.

Cicero Attico: Viſum eſt hoc mihi ad multa quadrare.

Idem in Oratore: Et tamen etiam cũiunctionem ſicuti verſuũ numeroſe ſedere & quadrare,& perficere volumus.

Idem in Verrem: Quo modo de eodem modo quadrarint?

Idem in Bruto: Quare quoniam ita tibi quadrat omnia fuiſſe in Themiſtocle paria,& Coriolano,paterã à me quoq; ſumas licet.

Vergilius in Georgicis:

Arboribus poſitis ſecto via limite quadret.

Horatius:

Et quæ pars quadret aceruum.

LONGE.

Longe aduerbiũ,quandoque cum ſuperlatiuo,interdum cum poſitiuo, vtrobiq; elegantiſſime poſitum obſeruaui, interdum ſimpliciter poſitum.

Cicero in Tuſculanis: Cuius ego iudiciũ(pace tua dixerim)longe antepono tuo.

Idem Bruto: Lucius Caſtronius Petus longe princeps municipij Lucenſis eſt honeſtus, plenus officio,bonus plane vir.

Idem Quinto fratri: Longe optimum Racilium habemus.

Idem in Verrem: Longe primus ciuitatis eſt Epicrates.

Idem Plãco: Longe plurimũ valuit Plancus.

Plautus in Moſtellaria: Longe omnium longiſſima.

Idem Cicero de Oratore: Sed ego neque illis aſſentiebar, neque harum diſputationum inuẽ-

tori & principi longe omnium in dicendo grauiſſimo & eloquentiſſimo Platoni.

Ibidem: Quantũ iudicare poſſum longe eruditiſſimus.

Ibidem: In illa pro Cteſiphonte oratione longe optima.

Ibidem: Illud eſt longe maximũ videre, quonam modo.

Idem De legibus: Ille quidem ſapiẽtiſſimus vir Græciæ, longéque doctiſſimus, valde hanc labem veretur.

Idem pro Gn. Rabirio: In hac ciuitate longè maxima conſilia atq; ingenia fuerunt.

Idem in Verrẽ: Téq; Ceres & Libera, quarũ ſacra (ſicut opiniones hominum, ac religiones ferunt) longe maximis, atq; occultiſſimis cæremonijs continentur.

Cæſar in commentarijs: Hic dies noſtris longe grauiſſimus fuit.

Ibidem: Apud Eluetios lõge nobiliſſimus fuit Orgentorix.

Ibidem: Sueuorum eſt gens longe maxima, ac bellicoſiſſima Germanorum omnium.

Ibidem: Carmonenſes, quæ eſt longe firmiſſima totius prouinciæ ciuitas.

Idem: Hæc ciuitas longe plurimum totius Galliæ equitatu valet.

Idem: Eo tum ſtatu res erat, vt longe principes haberentur Hedui.

Ibidem: Huius eſt ampliſſimæ ciuitatis lõge authoritas omnis oræ maritimæ.

Idem: Cuius rei ſunt longe peritiſſimi Aquitani.

Salluſtius in Iugurthino:Iugurthæ tui in bello Numantino longe maxima virtus fuit.

Horatius:

Sed panis longe pulcherrimus.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Lõge antiquiſſimum ratus.

Ibidem:Longe is tum princeps Volſci nominis erat.

Ibidem:Apud Fabium longe antiquiſſimum authorem.

Ibidem:Longe maximum triumphi ſpectaculum fuit.

Ibidem:Longe primi ciuitatis erant.

Idem de bello Punico:Equitum peditúmque idem longe primus erat.

Idem ab vrbe condita : Longe plurimos captiuos ante currum duxit.

Ibidem: Exercitum lõge validiſſimũ duxere.

Ibidem:Patre longe prudentiſſimo natum.

MVLTO.

Significat idem Multo,quod lõge, eodémque modo loquendi gaudet:ſed ſuperlatiuo tantum cõiunctam obſeruaui in bonis illis,ac perfectis authoribus, præterquam cum comparatiuo iungitur: vt multo minor numerus frumenti quàm vini, & ita longe minor & cætera . Sed id quoque vtile fuerit obſeruaſſe, ꝙ præcipua venuſtate præſtat,cum hoc aduerbium Multo,ſuperlatiuo, & cum nomine Pars iungitur:quæ res nulla ratione,ſed ſolo dicendi modo introducta eſt.

Terentius in Heauton . Multo omnium me nunc fortunatiſſimum factum puto.

Idem in Ecyra: Atque ea res multo maxime diſiunxit illum ab illa.

Cicero pro lege Manilia: Conſpectus veſter multo iucundiſſimus.

Ibid. Magna ac multo maxima parte nõ modo vtilitatis, ſed dignitatis atq; imperij caruit.

Idem in Catilinã: Multo vero maxima pars eorum, qui in tabernis ſunt.

Idem in Verrem: Nam cum omnis arrogantia odioſa eſt, tum illa ingenij, atque eloquẽtiæ multo moleſtiſſima.

Ibidem: Qui agri Acunenſis multo maximã partem poſſident.

Ibid. In ciuitate totius Sicilię multo maxima.

Ibidem: Cui quemadmodum reſiſtam, multo mihi antè eſt iudices prouidendum.

Idem De Oratore: Quæ pars ſine dubio multo maxima eſt.

Idẽ De arte Rheto. Quarũ tamẽ rerũ multo maxima pars ad cõmodũ corporis reuertitur.

Ibidem: Et eorũ multo maxima pars, quam prætores edicere conſueuerunt.

Salluſtius in Catilina: Si ita res eſſet, Rempublicam multo pulcherrimam haberemus.

Horatius in Sermonibus:

Dãda eſt Ellebori multo pars maxima auaris.

Idem: Poſtera lux oritur multo gratiſſima.

T. Liuius ab Vrbe cõdita: Nouiſſimũ bellum ab Sabinis ortum, multóq; id maximum fuit.

LICET.

QVanta colligitur elegantia in hoc verbo, Licet, ab illo qui nõ cutem tantum ſpectat, ſed qui ſedulo introſpicere &

meditari curet. Nã ſi licet mihi per te, hoc vnũ ſignificatur: id eſt, ſi permiſeris: vel ſi potero à te non impeditus: alterũ abſolute, vt ſi in hortum meum intraueris, holera licebit legas, hoc eſt legere poteris: ſed hoc ex ijs locis quæ ſubieci melius multo cognoſcetur.

Plautus in Aſinaria: Aſinaria vult eſſe ſi per vos licet.

Terẽtius in prologo Heauton. Date mihi poteſtatem ſtatariã agere vt liceat per ſilentium.

Idem in Ecyra: Per me exquirere licet.

Idem in Adelphis: *Sinatis hunc facere dum per ætatem licet.*

Cicero Octauio: *Si per tuas legiones licitum fuiſſet, quę nomini meo, Reipublicæꝙ ſunt inimiciſſimæ, venire in ſenatum.*

Idem Terentiæ: expectaſſem Brunduſij, ſi eſſet licitum per nautas.

Idem de Oratore: Per me appellet Oratorem licet.

Ibidem: Sed hoc genere, ſi modo per Rempublicam licebit, non accuſabimur.

Ibidem: Itaꝙ Emathiam cum primum per ipſam liceat, eram remiſſurus.

Idem in Philippicis: Petis vt tibi per me liceat quendam de exilio reducere.

Idem contra Rullum: Aliquãto ſerius, quàm per ætatem ac per leges liceret.

Idem pro T. Annio Milone: Quòd ſi per furioſum illum Tribunũ ſenatui quod ſentiebat, perficere licuiſſet, nouam quæſtionem nũc nullam haberemus.

Idem ad Lentulum: Quod profecto faciam,

ſi mihi per eius amicitiam licebit.

Idem in Verrē: Sunt homines Siculi non cō-temnendi, ſi per noſtros magiſtratus liceat.

Ibidem: Si per L. Metellum licitum eſſet.

Idem Bruto: Quod ſcribis in Italia te moraturum, dum tibi literæ meæ veniant, ſi per hoſtem licet, non erras.

Idem Catoni: Mitto quòd inuidiā, quòd pericula, quòd omnes meas tempeſtates & ſubieris, & multo etiam magis, ſi per me licuiſſet, ſubire paratiſſimus fueris.

Paulus de mortis cauſa, lege, Senatus: Quibus per legem capere non liceret.

Vlpianus de manumiſſionibus: lege, Libertas: Cum per leges licebit, liber eſto.

Cice. pro lege Manilia: Nam cum antea per ætatem nondum huius authoritatem loci contingere auderem.

Ibidē: An in Clodio, qui ita iudicia, pœnámque contempſerat, vt eū nihil delectaret, quod aut per naturam fas eſſet, aut per leges liceret.

Idem pro Gn. Rabirio: Quod ſi tu audiſſes, aut per ætatem ſcire potuiſſes.

LICET ABSOLVTE.

Cato De re ruſtica: Et ſi voles inſuper vinum Coum mixtum bibere, licebit bibas.

Cicero in arte Rhetorica: Hanc ſi quis partem putat eſſe orationis, ſequatur Hermagorā licebit.

Idem Caio Memmio: Totam hominis vitā, rationémque quam ſequitur in philoſophia, derideamus licet.

Idem Attico: Clodium fregi in ſenatu tum

altercatione eiuſmodi,ex qua licet pauca degu ſtes, nam cætera non poſſunt habere eandem, neq; vim,neque venuſtatem.

Eidem: Quid quæris? vel ipſi hoc dicas licet, humanitatẽ ei meo iudicio illo die defuiſſe.

Eidem:Noli inquã de vno pede ſororis queri, liceat alterum etiam tollas.

Idem pro domo ſua: Quare iſtam orationẽ, qua eſt vſus,omittas licet.

Ibidem:quare diſrumpatur licet iſta furia.

Idem De oratore:Fremant omnes licet, dicã quod ſentio.

Idem in Philippica:Præcipias licet gaudia.

Idem De officijs: Licet ora ipſa cernere iratorum.

Ibidem:Videre licet etiam pleroſq; non tam natura liberales, quàm quadam gloria ductos.

Idem in Tuſculanis: Quare vt ad quietũ me licet venias.

Idem in Verrem : Dicat licet Hortenſius, ſi volet,magno Verrem vendidiſſe.

Ouidius de Ponto:

Tota licet quæras,hoc me non fingere dicet
Officij teſtis Pontica terra mei.

Horatius:

Sis pecore,& multa diues tellure licebit.

Sabinus in epiſtola pro Helena:

Quamlibet accuſes,& ſis irata licebit.

PER.

Per ætatem non potui,idem eſt, ac per ætatẽ non licuit,quod ſupra diximus,quo loquendi modo nouitas,aut peruerſitas potius loquẽdi introducta deprehenditur.

Cicero Cornificio: Nullam partem per ætatem ſanæ & ſaluæ Reip. guſtare potuiſti.

Idem Planco: Vt primum per ætatem iudicium facere potueritis.

Idē C. Mario: Cum per valetudinem poſſes, venire tamen noluiſti.

T. Liuius ab Vrbe condita: Qui per ætatem ac valetudinem poterant.

Ibidem: Omnes, qui per ætatem arma ferre poſſent.

Hircius in commen. Qui modo per ætatem arma ferre poterant.

Ibidem: Neq; per anni tempus in mari claſſes ſine periculo vagari poterant.

LABES.

LAbes, penè omnium ore id eſt quod immundities aut macula: ſed occultiore ac latiniore ſignificato id certe eſſe videtur quod violenta quædam, vel aquæ illuuies, vel tempeſtatis grādiniſve ruina, aut cum terra in altiſſimum hiatum, vel baratrum aperitur.

Plau. in Captiuis: Quanta peſtis pernis veniret, quanta labes larido?

Cicero De diuinatione: Delata etiam ad ſenatum labes agri Priuernatis, cum ad infinitam altitudinem terra deſediſſet.

Ibidem: Vt multa oppida corruerint, multis locis labes facta ſit, terræq; deſederint.

Vlpianus locati & conducti, lege, Ex conducto: Sed etſi labes facta ſit, omnémq; fructum tulerit, damnum coloni non eſſe.

Labeo eo. tit. Si riuum quem faciendum conduxeras, & feceras, antequam eum probares, la-

bes corrupit, tuum periculum eſſe Paulus reſpondit.

Cic. Pro Lucio Flacco: An innocentiæ labem aliquam aut ruinam fore putatis?

Idem ad Pontifices pro domo ſua: Nam ſi illa labes ac flamma Reip. ſuum illū peſtiferum, & funeſtum tribunatū humana æquitate tueri non poteſt, diuina religione defenderit.

LINGVA NVNCVPARE.

Lingua nūcupare, modo dicēdi apud Veteres, idem ſignificatur, quod lingua exprimere & declarare. Cū enim quid vendebatur, vitia rei venalis lingua nūcupari oportebat, & vltra nuncupata vitia venditor non tenebatur. Leges poſtea addidere, vt etiā ea quæ non eſſent nuncupata, venditor præſtaret.

Cic. De oratore: Totum illud vti lingua nuncupaſſet, non in xij. tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, ſed in magiſtri carmine ſcriptum videretur.

Idem De officijs: Nam cum ex xij. tabulis ſatis eſſet ea præſtare quæ eſſent lingua nuncupata: quæ qui inficiatus eſſet, dupli pœnā ſubiret: à iuriſcōſultis etiā reticentiæ pœna eſt conſtituta. Quicquid enim eſt in prędio vitij, id ſtatuerunt ſi venditor ſciret, niſi nominatim dictū eſſet, præſtari oportere.

LAEVA ET SINISTRA.

Læua vel ſiniſtra, certo modo loquendi, qui ſolus orationem priſcorum continet, furem aliquem eſſe notat.

Plaut. in Perſa: Vbi illa altera furtifica læua?

Catullus: Inter cœnam Aſini manu ſiniſtra

Non belle vteris in ioco atque vino.

Idē:Porci,& Socration duæ ſiniſtræ Piſonis ſcabies.

Aſconius Pedianus tractū id dicit ab Aſpendio cithariſta, qui ſiniſtra perperam vtebatur, carmináque occultabat,Græco inde nato prouerbio.

LIMEN SVPERVM, INFERVM.

Limen ſuperum,Limen inferū, rati poſt felix illud ſæculū non ſolum non dixerunt,ſed ne intellexerunt quidem: Cum nonnulli pro *limine* ſupero, ſuperliminare ineptiſſime dicant.

Plautus:Limen ſuperum,inferūmq; ſalue.

Varro de re Ruſtica:In haris oſtiū eſſe oportet,limen inferum altum.

LATINE LOQVI.

Qui latine ſcit, nouit eo aduerbio Latine, id quoq; oſtendi, quod aperte,clare,plane:quæ res notanda,& memorię mandanda eſt.

Cicero in Verrem:Latine me ſcitote,non accuſatorie loqui.

Idem in Philippicis:Antonium quem gladiatorem nō ita appellauit,vt interdum etiam M. Antonius gladiator appellari ſolet,ſed vt appellant *ij*,qui plane,& Latine loquuntur.

Vergilius,vel alius,in obſcœnis carminibus: Simplicius multo eſt,da latine dicere.

IN MANIBVS, INTER MANVS &c.

Verſari inter manus,conferre manus,afferre manus,inferre manus,in manu,in manū,in manus, in manibus, de mani

bus, ad manum,ad manus,ſub manu,ſub manus,per manus,præ manibus, præ manu, dare manus,tendere manus,tollere manus,inter manus,inijcere manus,admouere manus,manu aſſerere, abſtinere manus, continere manus,quo modo loquendi præſtantiſſimi illi authores vſi ſunt,frequentiſſime poſitum reperi: id etiã obſeruatione,& imitatione maxime dignum.

IN MANIBVS EST, HOC EST, PAratum,& in promptu eſt.

Cicero Attico : Non quo aliquid me iuuent poſſes,quippe res eſt in manibus: tu autẽ abes longe gentium.

Ibidem De libris oratorijs : Factum eſt à me diligentiſſime. Diu multúmq; in manibus fuerunt.

Ibidem: Ex ijs libris quos in manibus habeo.

Ibidem:Sic enim commutatus eſt totus ſcriptis meis,quæ in manibus habemus.

Idem Lentulo:Clodium ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant,ſic me præſente oſculabantur,non illi quidem, vt mihi ſtomachum facerent, quem ego funditus perdidi, ſed certe vt facere ſe arbitrarentur.

Idem De amicitia : Sed ô Scæuola & Fanni affuiſtis,& in manibus eſt oratio.

Idem in Bruto : Sed ecce in manibus vir, & præſtantiſſimo ingenio, & flagrante ſtudio,& doctus à puero C.Gracchus.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Cum tantum belli in manibus eſſet.

Ibidem : Id quod in manibus erat coegerunt bellum.

Idem de bello Macedonico:Omiſſa de manibus res eſt.

Horatius:

Næuius in manibus non eſt,& mẽtibus hęret.

Plautus in Rudẽte:Mãcipia habeo pro meis, nec manu aſſeruntur. quod eſt vendicare, & in libertatem producere.

IN MANV EST, HOC EST, IN POteſtate eſt.

Plautus in Amphitryone:In illis fides eſt,qui bus eſt ea res in manu.

Idem in Rudente:In manu mihi eſt mea.

Idem in Mercatore : Quia illi ſuam rem eſſe æquum eſt in manu.

Ibidem: Quia tibi in manu eſt quod credas: at ego quod dicam,id mihi mea in manu eſt.

Terentius in Ecyra:Tibi in manu eſt ne fiat.

Salluſtius in Iugurthino : Sed quoniã parum tuta per ſe probitas eſt,neq; in manu mihi fuit Iugurtha qualis nunc foret.

Ibidem:Verum id fruſtra an ob rem faciam, in manu veſtra eſt Quirites.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Vt ſua cuique Reſpublica in manu eſſet.

Idem de bello Punico:Cum in eorum manu res Siracuſana eſſet.

Idem ab Vrbe condita : Sit an non ſit in veſtra manu poſuerunt.

Idem de bello Maced.Et vos in manu, & tutela, non in ſeruitio debetis eas habere.

Idem ab Vrbe condita:Laceratã Rempublicam per magiſtratus,quorum in manu ſit.

Cælius Ciceroni : Quàm velis eum obligare

in tua manu eſt.

¶In manus dare, incidere, venire, notæ ſignificationis eſt, ſed ij modi loquendi obſeruandi ſunt.

Plautus in Trinummo: Quid intereſt dare te in manus argentum amanti huiuſmodi adoleſcenti animi impoti?

Cic. in Bruto: Nunq̃ enim libri illi in manus inciderunt.

Salluſtius in Iugurthino: Exiſtimans Iugurtham ob ſuos tutãdos in manus venire.

Plautus in Trinummo: Dedi minas quadraginta adoleſcenti ipſi in manum.

¶Inter manus, eſt collatis ſimul manibus ali quem ſublimem ferre. Aliquando per tranſlationẽ Inter manus id ſignificat quod eſſe in po teſtate. Verſari vero inter manus, eſt in vſu eſſe. Modi ſunt dicendi elegantiſſimi.

Plautus in Moſtellaria: Arripite hunc intrò aſtutum inter manus.

Cicero in Verrem: Itaq; erant exitus eiuſmo di, vt alius inter manus è conuiuio tanquam è prælio auferretur, alius tanquam occiſus relinqueretur.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Inter manus domum allatus.

Vergilius:

Ante oculos, intérq; manꝰ ſunt omnia veſtras.

Idem:

Miratúrq; intérq; manus & brachia verſat.

Cælius Ciceroni: Gener tamen quod ad ius pertineat, didaſcolam quandam vt verſetur inter manus habeat.

Idem in Ecyra: Atque ea res multo maxime diſiunxit illum ab illa.

Cicero pro lege Manilia: Conſpectus veſter multo iucundiſſimus.

Ibid. Magna ac multo maxima parte nõ modo vtilitatis, ſed dignitatis atq; imperij caruit.

Idem in Catilinã: Multo vero maxima pars eorum, qui in tabernis ſunt.

Idem in Verrem: Nam cum omnis arrogantia odioſa eſt, tum illa ingenij, atque eloquẽtiæ multo moleſtiſſima.

Ibidem: Qui agri Acunenſis multo maximã partem poſſident.

Ibid. In ciuitate totius Sicilię multo maxima.

Ibidem: Cui quemadmodum reſiſtam, multo mihi antè eſt iudices prouidendum.

Idem De Oratore: Quæ pars ſine dubio multo maxima eſt.

Idẽ De arte Rheto. Quarũ tamẽ rerũ multo maxima pars ad cõmodũ corporis reuertitur.

Ibidem: Et eorũ multo maxima pars, quam prætores edicere conſueuerunt.

Salluſtius in Catilina: Si ita res eſſet, Rempublicam multo pulcherrimam haberemus.

Horatius in Sermonibus:

Dãda eſt Ellebori multo pars maxima auaris.

Idem: Poſtera lux oritur multo gratiſſima.

T. Liuius ab Vrbe cõdita: Nouiſſimũ bellum ab Sabinis ortum, multóq; id maximum fuit.

LICET.

QVanta colligitur elegantia in hoc verbo, Licet, ab illo qui nõ cutem tantum ſpectat, ſed qui ſedulo introſpicere &

meditari curet. Nã ſi licet mihi per te, hoc vnũ ſignificatur: id eſt, ſi permiſeris: vel ſi potero à te non impeditus: alterũ abſolute, vt ſi in hortum meum intraueris, holera licebit legas, hoc eſt legere poteris: ſed hoc ex ijs locis quæ ſubiec ci melius multo cognoſcetur.

Plautus in Aſinaria: Aſinaria vult eſſe ſi per vos licet.

Terẽtius in prologo Heauton. Date mihi poteſtatem ſtatariã agere vt liceat per ſilentium.

Idem in Ecyra: Per me exquirere licet.

Idem in Adelphis: *Sinatis* hunc facere dum per ætatem licet.

Cicero Octauio: *Si* per tuas legiones licitum fuiſſet, quę nomini meo, Reipublicæ'q́ ſunt inimiciſſimæ, venire in ſenatum.

Idem Terentiæ: expectaſſem Brunduſij, ſi eſſet licitum per nautas.

Idem de Oratore: Per me appellet Oratorem licet.

Ibidem: Sed hoc genere, ſi modo per Rempublicam licebit, non accuſabimur.

Ibidem: Itaq; Emathiam cum primum per ipſam liceat, eram remiſſurus.

Idem in Philippicis: Petis vt tibi per me liceat quendam de exilio reducere.

Idem contra Rullum: Aliquãto ſerius, quàm per ætatem ac per leges liceret.

Idem pro T. Annio Milone: Quòd ſi per furioſum illum Tribunũ ſenatui quod ſentiebat, perficere licuiſſet, nouam quæſtionem nũc nullam haberemus.

Idem ad Lentulum: Quod profecto faciam,

altercatione eiuſmodi,ex qua licet pauca degu ſtes, nam cætera non poſſunt habere eandem, neq; vim,neque venuſtatem.

Eidem: Quid quæris? vel ipſi hoc dicas licet, humanitatē ei meo iudicio illo die defuiſſe.

Eidem: Noli inquā de vno pede ſororis queri, liceat alterum etiam tollas.

Idem pro domo ſua: Quare iſtam orationē, qua eſt vſus,omittas licet.

Ibidem:quare diſrumpatur licet iſta furia.

Idem De oratore:Fremant omnes licet, dicā quod ſentio.

Idem in Philippica:Præcipias licet gaudia.

Idem De officijs: Licet ora ipſa cernere iratorum.

Ibidem:Videre licet etiam pleroſq; non tam natura liberales, quàm quadam gloria ductos.

Idem in Tuſculanis: Quare vt ad quietū me licet venias.

Idem in Verrem : Dicat licet Hortenſius, ſi volet,magno Verrem vendidiſſe.

Ouidius de Ponto:

Tota licet quæras,hoc me non fingere dicet
Officij teſtis Pontica terra mei.

Horatius:

Sis pecore,& multa diues tellure licebit.

Sabinus in epiſtola pro Helena:

Quamlibet accuſes,& ſis irata licebit.

PER.

Per ætatem non potui,idem eſt, ac per ætatē non licuit,quod ſupra diximus,quo loquendi modo nouitas,aut peruerſitas potius loquēdi introducta deprehenditur.

Cicero Cornificio: Nullam partem per ætatem ſanæ & ſaluæ Reip.guſtare potuiſti.

Idem Planco: Vt primum per ætatem iudicium facere potueritis.

Idē C.Mario: Cum per valetudinem poſſes, venire tamen noluiſti.

T.Liuius ab Vrbe condita: Qui per ætatem ac valetudinem poterant.

Ibidem: Omnes, qui per ætatem arma ferre poſſent.

Hircius in commen. Qui modo per ætatem arma ferre poterant.

Ibidem: Neq; per anni tempus in mari claſſes ſine periculo vagari poterant.

LABES.

LAbes, penè omnium ore id eſt quod immundities aut macula: ſed occultiore ac latiniore ſignificato id certe eſſe videtur quod violenta quædam, vel aquæ illuuies, vel tempeſtatis grādiniſve ruina, aut cum terra in altiſſimum hiatum, vel baratrum aperitur.

Plau.in Captiuis: Quanta peſtis pernis veniret, quanta labes larido?

Cicero De diuinatione: Delata etiam ad ſenatum labes agri Priuernatis, cum ad infinitam altitudinem terra deſediſſet.

Ibidem: Vt multa oppida corruerint, multis locis labes facta ſit, terræq; deſederint.

Vlpianus locati & conducti, lege, Ex conducto: Sed etſi labes facta ſit, omnémq; fructum tulerit, damnum coloni non eſſe.

Labeo eo.tit. Si riuum quem faciendum conduxeras, & feceras, antequam eum probares, la-

bes corrupit, tuum periculum eſſe Paulus reſpondit.

Cic. Pro Lucio Flacco: An innocentiæ labem aliquam aut ruinam fore putatis?

Idem ad Pontifices pro domo ſua: Nam ſi illa labes ac flamma Reip. ſuum illũ peſtiferum, & funeſtum tribunatũ humana æquitate tueri non poteſt, diuina religione defenderit.

LINGVA NVNCVPARE.

Lingua nũcupare, modo dicẽdi apud Veteres, idem ſignificatur, quod lingua exprimere & declarare. Cũ enim quid vendebatur, vitia rei venalis lingua nũcupari oportebat, & vltra nuncupata vitia venditor non tenebatur. Leges poſtea addidere, vt etiã ea quæ non eſſent nuncupata, venditor præſtaret.

Cic. De oratore: Totum illud vti lingua nuncupaſſet, non in xij. tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, ſed in magiſtri carmine ſcriptum videretur.

Idem De officijs: Nam cum ex xij. tabulis ſatis eſſet ea præſtare quæ eſſent lingua nuncupata: quæ qui inficiatus eſſet, dupli pœnã ſubiret: à iuriſcõſultis etiã reticentiæ pœna eſt conſtituta. Quicquid enim eſt in prędio vitij, id ſtatuerunt ſi venditor ſciret, niſi nominatim dictũ eſſet, præſtari oportere.

LAEVA ET SINISTRA.

Læua vel ſiniſtra, certo modo loquendi, qui ſolus orationem priſcorum continet, furem aliquem eſſe notat.

Plaut. in Perſa: Vbi illa altera furtifica læua?

Catullus: Inter cœnam Aſini manu ſiniſtra

Non belle vteris in ioco atque vino.

Idē:Porci,& Socration duæ ſiniſtræ Piſonis ſcabies.

Aſconius Pedianus tractū id dicit ab Aſpendio citthariſta, qui ſiniſtra perperam vtebatur, carmináque occultabat,Græco inde nato prouerbio.

LIMEN SVPERVM, INFERVM.

Limen ſuperum,Limen inferū, rari poſt felix illud ſæculū non ſolum non dixerunt,ſed ne intellexerunt quidem: Cum nonnulli pro limine ſupero, ſuperliminare ineptiſſime dicant.

Plautus:Limen ſuperum,inferúmq; ſalue.

Varro de re Ruſtica:In haris oſtiū eſſe oportet,limen inferum altum.

LATINE LOQVI.

Qui latine ſcit, nouit eo aduerbio Latine, id quoq; oſtendi, quod aperte,clare,plane:quæ res notanda,& memorię mandanda eſt.

Cicero in Verrem:Latine me ſcitote,non accuſatorie loqui.

Idem in Philippicis:Antonium quem gladiatorem nō ita appellauit,vt interdum etiam M. Antonius gladiator appellari ſolet,ſed vt appellant ij,qui plane,& Latine loquuntur.

Vergilius,vel alius,in obſcœnis carminibus: Simplicius multo eſt,da latine dicere.

IN MANIBVS, INTER MANVS &c.

Verſari inter manus,conferre manus,afferre manus,inferre manus,in manu,in manū,in manus, in manibus, de mani-

bus, ad manum, ad manus, ſub manu, ſub ma-
nus, per manus, præ manibus, præ manu, dare manus, tendere manus, tollere manus, inter ma
nus, inijcere manus, admouere manus, manu aſ-
ſerere, abſtinere manus, continere manus, quo modo loquendi præſtantiſſimi illi authores vſi ſunt, frequentiſſime poſitum reperi: id etiã ob-
ſeruatione, & imitatione maxime dignum.

IN MANIBVS EST, HOC EST, PA-
ratum, & in promptu eſt.

Cicero Attico: Non quo aliquid me iuuene poſſes, quippe res eſt in manibus: tu autẽ abes longe gentium.

Ibidem De libris oratorijs: Factum eſt à me diligentiſſime. Diu multùmq; in manibus fue-
runt.

Ibidem: Ex ijs libris quos in manibus habeo.

Ibidem: Sic enim commutatus eſt totus ſcri-
ptis meis, quæ in manibus habemus.

Idem Lentulo: Clodium ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic me præſente oſcu labantur, non illi quidem, vt mihi ſtomachum facerent, quem ego funditus perdidi, ſed certe vt facere ſe arbitrarentur.

Idem De amicitia: Sed ô Scæuola & Fanni affuiſtis, & in manibus eſt oratio.

Idem in Bruto: Sed ecce in manibus vir, & præſtantiſſimo ingenio, & flagrante ſtudio, & doctus à puero C. Gracchus.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Cum tantum belli in manibus eſſet.

Ibidem: Id quod in manibus erat coegerunt bellum.

Idem de bello Macedonico:Omiſſa de manibus res eſt.

Horatius:

Næuius in manibus non eſt,& mẽtibus hęret.

Plautus in Rudẽte:Mãcipia habeo pro meis, nec manu aſſeruntur. quod eſt vendicare, & in libertatem producere.

IN MANV EST, HOC EST, IN POteſtate eſt.

Plautus in Amphitryone:In illis fides eſt,quibus eſt ea res in manu.

Idem in Rudente:In manu mihi eſt mea.

Idem in Mercatore: Quia illi ſuam rem eſſe æquum eſt in manu.

Ibidem: Quia tibi in manu eſt quod credas: at ego quod dicam,id mihi mea in manu eſt.

Terentius in Ecyra:Tibi in manu eſt ne fiat.

Salluſtius in Iugurthino: Sed quoniã parum tuta per ſe probitas eſt,neq; in manu mihi fuit Iugurtha qualis nunc foret.

Ibidem:Verum id fruſtra anob rem faciam, in manu veſtra eſt Quirites.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Vt ſua cuique Reſpublica in manu eſſet.

Idem de bello Punico:Cum in eorum manu res Siracuſana eſſet.

Idem ab Vrbe condita: Sit an non ſit in veſtra manu poſuerunt.

Idem de bello Maced.Et vos in manu, & tutela, non in ſeruitio debetis eas habere.

Idem ab Vrbe condita:Laceratã Rempublicam per magiſtratus,quorum in manu ſit.

Cælius Ciceroni: Quàm velis eum obligare

in tua manu eſt.

¶In manus dare, incidere, venire, notæ ſignificationis eſt, ſed ij modi loquendi obſeruandi ſunt.

Plautus in Trinummo: Quid intereſt dare te in manus argentum amanti huiuſmodi adoleſcenti animi impoti?

Cic. in Bruto: Nunq̃ enim libri illi in manus inciderunt.

Salluſtius in Iugurthino: Exiſtimans Iugurtham ob ſuos tutan̄dos in manus venire.

Plautus in Trinummo: Dedi minas quadraginta adoleſcenti ipſi in manum.

¶Inter manus, eſt collatis ſimul manibus aliquem ſublimem ferre. Aliquando per tranſlatione̅ Inter manus id ſignificat quod eſſe in poteſtate. Verſari vero inter manus, eſt in vſu eſſe. Modi ſunt dicendi elegantiſſimi.

Plautus in Moſtellaria: Arripite hunc intrò actutum inter manus.

Cicero in Verrem: Itaq; erant exitus eiuſmodi, vt alius inter manus è conuiuio tanquam è prælio auferretur, alius tanquam occiſus relinqueretur.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Inter manus domum allatus.

Vergilius:

Ante oculos, intérq; man⁹ ſunt omnia veſtras.

Idem:

Miratúrq; intérq; manus & brachia verſat.

Cælius Ciceroni: Gener tamen quod ad ius pertineat, didaſcolam quandam vt verſetur inter manus habeat.

Pomponius de origine iuris,lege,Neceſſariū: Denique nec verſantur omnino ſcripta eorum inter manus hominum.& ſubdit: Reliquit xl. volumina,ex quibus plurima inter manus verſantur.

¶Ad manum eſſe,eſt aliquid in promptu eſſe,vt quaſi manu teneatur. Venire vero ad manus eſt ad dimicandum,vel ad arma venire.

Cicero de Oratore: Quem ſeruum ſibi ille habuit ad manum.

Vitruuius: *Alia enim ad manum ſpecies eſſe videtur,alia in excelſo.*

Idem: *Si enim ita fuiſſet,non ſolū laudes,aut vitia animorū ad manum aſpicerentur,ſed etiā diſciplinarum ſcientiæ.*

T.Liuius ab Vrbe condita: Adde quòd Romanis ad manum domi ſupplementum eſſet.

Ibidem: Quod cocti ad manum fuit cibi,ferre militi licuit.

Idem de bello Macedonico: Quod cuiq; trepidanti ad manum veniſſet.

Ibidem: Vt æque magna vis ad manū eſſet.

Cicero de Oratore: Nonnunquā etiam ea res ad manus,atq; ad pugnam veniebat.

Vlpianus de pignoratitia actione, l. Petenti mutuum: Pecuniam creditori cum ad manum debitor non haberet,ſpecies auri dedit.

Africanus ad Senatuſc. Velleianum,l. Tutor: Deinde ego quia ad manū nummos non habebam,ſtipulanti tibi promiſi.

¶Sub manu, id eſt quod fere eſſe ad latus, expeditum,promptum in vſum. Succedere autem ſub manus,eſt aliquid bene, & ad optatū

contingere.

Plancus Ciceroni: Adiunxi hæc, in loco eligẽdo flumen oppoſitũ, vt haberem in quo mora tranſitus eſſet. Voconij ſub manu vt eſſent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter.

Plautus in Milite: Lepide hoc ſuccedit ſub manus negotium.

Idem in Perſa: *Si quam rem accures ſobrie, aut frugaliter, ſolet illa recte ſub manus ſuccedere.*

¶ Per manus eſt quod inepte dicitur, De manu in manum, vel de manu vnius in manum alterius.

Cęſar in cõmentarijs: Per manus tractus ſeruatur.

Ibidem: Nõnullę de muris per manus demiſſæ, ſeſe militibus tradebant.

Ibidem: Per manus ſeui, ac picis traditas glebas in ignem proijciebat.

Titus Liuius ab Vrbe condita: *Si nobis cum vrbe ſimul poſitæ, traditæq́ per manꝰ religiones nullæ eſſent.*

Ibidem: *Diſciplina militaris tradita per manus iam inde ab initijs vrbis.*

¶ Præ manibus hoc eſt, quod inſulſe dicunt, quod habebam in manibus.

Plautus in Bacchidibus: Reddidi patri omne aurum quod mihi fuit præ manibus.

¶ Præ manu dare eſt quod vulgo dicunt, Ante omnia, vel Ante manum dare.

Terentius in Adelphis: Atque huic paululũ aliquid præ manu dederis vnde vtatur.

¶ Afferre manus vero, eſt inijcere manꝰ, pul-

ſare, vulnerare, interficere: in quo notandum eſt datiuum poſt ſe requirere.

Cicero Attico: Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manus afferam.

Idem Cluentio: Omnes tui amici, neceſſarijq́ꝫ cognorunt, Ancario & Pacero paſtoribus huius Villicum, vim & manus attuliſſe.

Ibidem: Aulum Briuium quendam Cauponem de via Latina queſtum eſſe dixiſti, ſubornatis qui ſibi à Cluentio, ſeruiſq́ꝫ eius in taberna ſua manus allatas eſſe dicant.

Idem Octauio: Egoipſe ſenatum ſibi afferre manus coegi.

Idem in Vatinium teſtem: Teneáſne memoria, tibi in conuentu Puteolis manus eſſe allatas?

Idem in Verrem: Híſne rebus manus afferre non dubitaſti?

Idem De officijs: Cũ enim dando egere cœperunt, alienis bonis manus afferre coguntur. Plãcus Ciceroni: Qui quidem cum in fraudem ſe adductum videret, manus quas iuſtius in Lepidi perniciem armaſſet, ſibi afferre conatus eſt.

Vlpianus de ijs qui notãtur infamia, lege, Liberorum: Non ſolent autẽ lugeri (vt Neratius ait) hoſtes, vel perduellionis damnati, neq́ꝫ ſuſpendioſi, neq́ꝫ qui manus ſibi attulerunt.

Varro De re ruſtica eodem ſenſu afferre dentes dixit: Canes prouerbiũ attollũt antiquum, vel etiam vt apperiãt de Actęone, atque in dominum afferant dentęs.

¶Conferre manus,eſt congredi,& manũ con ſerere.Inferre vero manus,eſt inijcere manus,& quandoq; idem ſignificat quod afferre manus.

Cicero pro Fonteio:Partim qui cum ipſo M. Fonteio ferrum ac manus contulerunt.

Idẽ in Cati.Senatus vim ac manus intuliſſet.

Vlpianus De Senatuſconſulto Syllaniano, l. Cum aliter:Si ſibi manus quis intulit.

Idem : Si quis non metu criminis imminen-tis, ſed tædijs vitæ, vel impatientia doloris ſibi manus intulit.

Hircius in Commentarijs:M. Catonem Vti-cæ ſibi manus intuliſſe.

Cicero pro Publio Quintio:Domino à fami lia ſua manus illatas eſſe ante ſuos lares.

DARE MANVS AVTEM EST dedere ſe,& victum fateri.

Plautus in Perſa:Do manus.

Cicero ad Atticum: Aiebat illum primũ ſci-re diu multa contra, ad extremum autem ma-nus dediſſe,& affirmaſſe nihil ſe contra eius vo luntatem eſſe facturum.

Eidem: Sapienter igitur quòd manus dediſti, quódque etiam vltro gratias egiſti.

Idem de amicitia Callidus ille,& occultus,vt ſe inſinuet ſtudioſe cauendum eſt, neque enim facillime cognoſcitur: quippe qui etiam aduer-ſando ſæpe aſſentiatur, & litigare ſe ſimulans blandiatur,atque ad extremum det manus,vin-cíque patiatur.

Horatius:

Iamiam efficaci do manus ſcientiæ Supplex.

Cęſar in Commentarijs: Tandem dat Cotta

manus,permotus ſuperiore ſententia.

TOLLERE MANVS, ET OCVLOS, modi loquẽdi ſignũ lætitiæ ſignificãtes.

Cicero Cæſari:Suſtulimus manus, & ego,& Balbus, tanta fuit opportunitas.

Idẽ Tironi:Literulę meę,ſiue noſtrę,tui deſiderio oblanguerunt: hac tamen epiſtola, quam Acaſtus attulit,oculos paulum ſuſtulerunt.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Dicitur manus ad cælum tollens precatus.

PLENA MANV, HOC EST ABVNde, & affluenter.

Cicero Attico : At hercle alter tuus familiaris,quàm plena manu,quàm ingenue,quàm ornate noſtras laudes in aſtra ſuſtulit.

INIICERE MANVS.

Plautus in Truculento:Poſt id ego in te manum inijciam.

Cicero pro Roſcio Comœdo:Ipſa mihi veritas manũ iniecit, & pauliſper conſiſtere, & cómorari coegit.

Horatius:

Incontinentes inijciat manus.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Accurrit, & manum iniecit.

¶Abſtinere manus,& cõtinere manus,idem prope ſignificant,quod cõtinere impetũ animi.

Plautus in Trinum.Quod manu non queunt tangere,tantũ fas habẽt, quo manus abſtineãt.

In Amphitryone:Qui poſſim videri huic fortis,vt à me abſtineat manum.

Idem in Trucu. Abſtine hoc mulier manum.

In Caſina:Abi,atque abſtine manum.

In Perſa: Manum abſtinere haud tamẽ quia mihi imperet.

Cicero in Vatinium teſtẽ: Vt manus à te homines vix abſtinere poſſint.

Cato De re ruſtica Alieno manũ abſtinere.

Terentius in Adelphis: Non manus abſtines Maſtigia?

Cicero in Tuſcu. Vt Alexãdrum Regem videmus, qui cum interemiſſet Clytum familiarem ſuum, vix à ſe manus abſtinuit.

Idem in Verrem: Manus à ſodalis filio abſtinere non potuiſti?

Ibidem: Abſtineam in hoc iudicio manus, animóſque ab hoc ſcelere nefario.

Ibi. Qui capitolio manus abſtinere potuerit.

Ibidem: Nihil ęgrius factum eſt multo labore meo, quàm vt manus ab illo appellatore abſtinerentur. Tibullus:

Abſtineas auidas mors violenta manus.

Cicero in Catilinam: Quorum ego vix abs te iamdiu manus, ac tela contineo.

Idem in Antoniũ: Nunquam profecto à me ſacrilegas, atque impias manus abſtinebit.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Noctę audita ex delubro vox eſt, abſtinerent manus.

Ibidem: Vt vix ab ijs abſtineret manus.

TENDERE MANVS.

Cæſar in Commentarijs: Omnes maiores natu ex oppido egreſſi, manus ad Cæſarem tendere, & voce ſignificare cœperunt, ſeſe in eius fœdera, ac poteſtatem venire.

Idem ibidem: Hedui manus tendere, deditionem ſignificare.

Vergilius:

Tendebántque manus ripæ vlterioris amore.

Ouidius de Faſtis:

Ille manus tendens aſtanti milite iuſto,
In coniuratos talia verba dedit.

Titus Liuius ab Vrbe cõdita: Alij manus ad cælum tendere, deos incuſantes.

Ibidem: Supinas manus ad cælum, ac deos tendentes.

Ibidem: Reas ad Capitoliũ manus tendimus.

Ibidem: Omnes manus ad conſulem tendentes pleni lachrymarum.

Cicero in Catilinam: Supplex manus tendit patria communis.

ADMOVERE MANVS.

Titus Liuius ab Vrbe cõdita: Primo religioſe admouentes manus.

MEO, REIPVB. NOMINE.

MEo, tuo, ſuo, Reipub. nomine, & huiuſmodi, elegantiſſime à veteribus poſita animaduerti, quæ quandoque id ſignificant quod mea, tua, ſua, Reipub. cauſa: quandoque longe alia, & ab hac diuerſa ſignificatione antiqui illis vſi videntur: quod diſcrimen facile eſt ex ſubiectis authoritatibus agnoſcere.

Cic. Terẽtię: Nã ego eo nomine ſum Dyrrachij hoc tẽpore, vt q̃ celerrime quid agas audiã.

Idem in Verrem: Id mihi C. Verres eripuiſti, atque abſtuliſti, quo nomine abs te ſextertiûm millies ex lege repeto.

Ibidem: Decem fiſcos ad Senatorẽ illum relictos eſſe Comitiorum nomine.

Ibidẽ: Hoc palàm iam dictitant, ſe iſtum quẽ

ſciant eſſe hominem improbiſſimum , hoc vno nomine abſolui velle , vt ab ſenatu iudicia per ignominiam,turpitudinémque auferantur.

Cæſar in Commentarijs:Odiſſe etiam ſuo nomine Cæſarem,& Romanos.

Paulus : Si certum petatur,lege,Lecta eſt:*Si* die ſupra ſcripta ſumma.P.Mæuio:eíq; ad quē ea res pertinebit data,ſoluta,ſatíſve eo nomine factum non erit:tũc eo amplius quo poſt ſoluā pœnæ nomine in dies xxv . denarios centenos. & ſubdit: Quod competit vſurarũ nomine,ex die interpoſitæ ſtipulationis præſtetur.

Vlpianus De iureiurando, lege, Ait Prætor: Quaſi calumniæ cauſa ventris nomine fuerit in poſſeſſione.

Idem De inſtitoria actione,lege, Quicunq;: *Si* inſtitoria cum oleum vendidiſſet , annulum arrę nomine acceperit.

Cicero ad Atticum:Cum enim ille ad cōcio-nes confugiſſet,in iiſq; meo nomine ad inuidiā vteretur : *Dij* immortales quas ego pugnas, & quantas ſtrages ædidi? Catullus:

Eo'ne nomine imperator vnice
Fuiſti in vltima Occidentis inſula?

Bru. Ciceroni:Qua in re Cicero vir optime, ac fortiſſime,mihíq; & meo nomine,& Reipu. chariſſime,nimis credere videris ſpei tuæ. Cic.in Oratione pro domo ſua: Dico eſſe odio ciuitati,non tam tuo,quàm Reip.nomine.

Idem De finibus bonorũ & malorũ:Quibus rebus intelligitur, nec timiditatem, ignauiámque vituperari, nec fortitudinem, patientiámq; laudari ſuo nomine.

Idem in Catilinam:Bellum Popu.Rom.ſuo nomine indixit.

Idem pro Gneio Planco:Ego me debere bonis omnibus fateor,ſed etiam ij,quibus ego debeo boni viri,& ciues comitijs ædilitijs aliquid ſe meo nomine debere Planco dicebant.

Idem pro Cluentio:Res ſuo nomine in iudicium nunquam eſt vocata.

Idem Publio Septimio:Scæuolæ litem eo nomine eſſe æſtimatam.

Idem in Vatiniũ teſtem:Non tam tuo,quàm Reipub.nomine.

DE DIE, DE NOCTE, ET multa nocte.

MVlta nocte, ad multã noctẽ, de nocte, noctu,de die,frequẽti eſt in vſu hic dicendi modus apud bonos authores.

Terentius in Adelphis:Apparare de die conuiuium. Catullus:

Vos conuiuia lauta, ſumptuoſe De die facitis.

Horatius:

De medio potare die.

Cicero ad Atticum:Cum ſe ille vij.die veniſſe à freto,& noctu ſe introiſſe dixiſſet.

Terentius in Adelphis:Imò de nocte cenſeo.

¶Sed & multus,plurimum candoris adferre poteſt orationi : vnde Cicero De Oratore, lib. ſecundo:Nam qui inconcinnus aut multus eſt, is ineptus eſſe dicitur.

Cicero Quinto fratri:Celerius quàm ſi de nocte vigilaſſent perueniunt.

Idem Attic.In comitiũ Milo de nocte venit.

Eidem: Cum cœnãti mihi nuntiaſſet Sextius

ſe de nocte proficiſci.

Cæſar in commẽtarijs: De media nocte miſſus equitatus.

Ibi. Reliquas de media nocte proficiſci iubet.

Horatius:

Vt iugulent homines ſurgũt de nocte latrones.

Idem:

Vnde vxor media currit de nocte vocata.

Cicero Quinto fratri: Multa nocte cum Vibulio veni ad Pompeium.

Idem Attico: Multa de nocte profectum eſſe ad Cæſarem.

Idem pro Publio Sextio: Cum forum, comitium, curiam, multa de nocte armatis hominibus, ac ſeruis pleriſque occupauiſſent.

MIHI AQVA HAERET.

Mihi aqua hęret, modus loquẽdi, vel prouerbiũ potius, difficultatem ſignificat contra morẽ in re facili adhiberi. Cum enim aqua fluere, & labi ſoleat, hærere contra ſuam naturam dicitur, id eſt, rem difficilem fieri, quæ facilis potius eſſet.

Cicero ad Atticum: Mihi aqua hæret.

Idem Quinto fratri: In hac cauſa mihi aqua hæret.

Idem De offic. Dicit ille quidem multa multis locis, ſed aqua hæret, vt aiunt.

EXECRANDI MODVS.

Modus execrandi aut imprecandi antiquus, non eſt prætermittendus.

Cicero in Antoniũ: Igitur eſt patronus L. Antonius, malam quidem illi peſtẽ, clamori enim veſtro aſſentior.

MERITO TE AMO, MERITO TVO.

Merito te amo, immerito me odiſti, merito tuo hoc tibi dono, immerito tuo tibi iraſcor, & quãdoque etiam merito tuo te odi, & nullo merito, modus eſt frequentiſſime à bonis illis vſurpatus.

Plautus in Aſinaria: Nemo me accuſauit merito meo.

Idem in Aul. Quem ſenecta ætate ludos facias haud merito meo.

Cicero pro Publio Sextio: C. Cęſar, qui à me nullo merito alienus eſſe debebat, inimiciſſimus eſſe meæ ſaluti ab eodem quotidianis concionibus dicebatur.

Titus Liuius De bello Macedonico: Frater me accuſat, nullo meo in ſe merito.

Plaut. in Aſinaria: Ædepol pater merito tuo facere poſſum.

Ibidem: Cur tu (obſecro) immerito meo me morti dedere optas?

Idẽ in Caſina: Immerito meo mihi hoc facis.

Ti. Liuius De bello Maced. Indigne ſibi, nec vllo ſuo merito inſultatum ab omnibus eſſe.

Plaut. In Ciſtellaria: Merito veſtro amo vos.

Idem in Aſinaria: Iube aduenire quæſo, meritiſſimo eius, quæ volet faciemus.

MITTERE SANGVINEM.

Mittere ſanguinem, id eſt quod iam paſſim vulgo omnes ferè, extrahere ſanguinem dicunt, vel Græcanico verbo Phlebotomare.

Cicero Attico: Miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore.

Eidem: *Sic Appius prouinciam curauerit, ſanguinem miſerit: quicquid potuit detraxerit.*

Cornelius Celſus: *Sanguinem inciſa vena mitti nouum non eſt, ſed nullum morbum eſſe, in quo non mittatur, nouum eſt.*

Idem: Mitti iunioribus, & fœminis vterum non gerentibus vetus eſt.

Ibidem: Sed vt aliquãdo primo die ſanguinem mittere neceſſe eſt.

Ibidem: Mitti vero is debet, ſi totius corporis cauſa ſit, ex brachio.

Ibidem: Mittere autem ſanguinem cum ſit expeditiſſimum vſum habenti, tamen ignaro difficillimum eſt.

POST HOMINVM MEMORIAM, poſt homines natos, noſtra memoria, patrum memoria.

QVod plerique omiſſo antiquo loquendi modo, ab hominum recordatione, noſtro tempore, patrum tempore dicunt: veteres illi, poſt hominum memoriam, poſt homines natos, noſtra memoria, patrum memoria dicebant.

Cicero in Piſonem: Inſtant poſt hominũ memoriam paratiſſimi magnificentiſſimiq; ludi.

Idem in Verrem: Quod nemo vnquam poſt hominum memoriam fecit.

Ibidem: Nemo vnquam poſt hominum memoriam paratior, vigilantior, copioſior.

Ibidem: Vt ego hunc vnum eiuſmodi reum poſt hominum memoriam fuiſſe arbitrer, cui damnari expediret.

Idem qua Senatui gratias agit poſt reditum

ſuũ: Qui me duo ſceleratiſſimi poſt hominum memoriam non conſules, ſed latrones, non modo deſeruerunt in cauſa præſertim publica, & conſulari, ſed prodiderunt.

Idem ad Pontifices pro domo ſua: Quid homini poſt homines natos turpiſſimo?

Ibidem: Sed erat res poſt homines natos pulcherrima.

Ibidem: Graue crimen eſt hoc, & vehemens, & poſt hominum memoriam, iudiciâque de pecunijs repetundis cõſtituta grauiſſimum.

Idem Planco: Nihil poſt hominum memoriam glorioſius.

Idem pro Eodem: Conſules poſt hominum memoriam teterrimi, atque turpiſſimi.

Idem in Catil. In hoc autem vno poſt hominum memoriã maximo crudeliſſimóq; bello.

Idem De optimo genere oratorum: Optimus longe poſt homines natos.

Idem in Antonium: Duo teterrima, & ſpurciſſima capita poſt homines natos, Dolobella, & Antonius.

Idem pro Milone: Vnius poſt homines natos fortiſſimi viri.

Idem in Bruto: Longe autem poſt natos homines improbiſſimus C. Seruilius Glaucia.

Idem in Vatinium teſtem: In omni memoria inauditum.

Idem pro Publio Sextio: Nec huic tantę multitudini, quanta mea memoria nunquam vllo in iudicio fuerit, deero.

Varro De re ruſt. Sed ipſe noſtra memoria.

Cicero de Diuinatione: Memoria noſtra tem

plum Iunonis ſoſpitæ.

Idem in Vatinium teſtem: Magnificẽtiſſime poſt hominum memoriã conſulem factum.

Idẽ de Oratore: De ſenatu iuſſit educi, quòd eum ciuem negaret eſſe, quia memoriæ ſic proditum eſſet, quem pater ſuus, aut populus vendidiſſet, aut pater patratus dediſſet, ei nullum eſſe poſtliminium.

Salluſtius in Catilina: Sed mea memoria, ingenti virtute, diuerſis moribus fuere viri duo, M.Cato, & C.Cæſar.

Cicero pro Cornelio Balbo: Multi etiam ſuperiori memoria ciues Romani ſua voluntate indemnati, & incolumes, iis rebus relictis alias ſe in ciuitates contulerunt.

Idem pro Rabirio perduellione: Poſt hominum memoriam rem nullam maiorem.

Idẽ pro Lege Mani. Quę in omnibus hominibus noua poſt hominũ memoriã cõſtituta ſunt.

Idem in Catil. In hoc autem vno poſt hominũ memoriam maximo crudeliſſimóq; bello.

Idem in Catilinam: Bellum inteſtinum ac domeſticum poſt hominum memoriam crudeliſſimum & maximum.

MEIS VERBIS.

DIcito illi ſalutem meis verbis, modus eſt dicendi: quo etiam nunc dicitur, Ex parte mea illum ſalutabis. Itidem, voca illum meis verbis, & pro parte mea.

Plautus in Amphitryone: Voca meis verbis.
In Merca. Rogato meũ patrem meis verbis.
Terent. in Ecyra: Hunc euoca meis verbis.
Cicero M. Marcello: Gratum mihi feceris, ſi

vxori tuæ Iuniæ grauiſſimę atq; optimæ fœminæ meis verbis eris gratulatus.

Idem Vatinio: Locutus ſum, vt ei meis verbis diceret.

Plautus in Amphit. Hunc tuis verbis voco.

In Bacchidibus: Scribe ſalutem tuo patri verbis tuis.

Cicero Trebatio: Salutem mihi tuis verbis nuntiauerat.

Plautus in Milite: Matris verbis Philocomaſium accerſito.

Curius Ciceroni: Tironem meum ſaluta noſtris verbis.

Cicero Attico: Epiſtolam meam iuſſerunt dari Dolobellæ: Veſtorius ad me ſcripſit, vt iuberem mancipio dari ſeruo ſuo pro mea parte.

T. L. ab vrbe cōdi. Qui quęrerēt ſenat⁹ verbis.

Ibidem: Qui iuberēt conſulum verbis in proximos montes fugere.

Ibidem: Nuntiarent ſenatus verbis.

Ibidem: Denuntiarunt ſenatus verbis.

Idem De bello Macedonico: Abi, nūtia meis verbis, bello abſiſtat.

MODVS AGRI.

Modus agri, vt in optimis libris reperi, eſt certa definitio, ſeu mēſura agri, qua quot iugerum eſſet intelligi poſſet.

Plautus in Aulularia: Agri reliquit illi nō magnum modum.

Cic. Attico: Etſi nihil ſcripſit niſi de modo agri.

Horatius in Sermonibus:

Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus.

Paulus De cōtrahenda emptione, l. Qui fun-

dum: Cum ipſe emptori ſuo admetiretur, multo minorē modum agri, quàm putauerat inuenit.

Ibidem: Et domino renuntiaret quanto modus agri minor ſit.

Ibidem: Et ideo modo agri renuntiet, & ſi in diebus triginta renuntiaſſet minorem modum agri eſſe, quanuis multis poſt annis poſſe eum qui minoris modus agri fuiſſet repetere.

Ti. Li. ab Vrbe condita: Ne cui maior quàm quinquaginta iugerum agri modus eſſet.

MAGNVS NVMERVS.

MAgnum numerum frumenti, vini, olei, veteres illi dicebant: quem modum loquendi multi inuertentes, magnā quantitatem vel copiam paſſim dicunt.

Cicero pro Planco: Frumenti in ſumma caritate maximum numerum miſeram.

Idē in Ver. Dico magnum numerū frumenti.

Ibidem: Cuius iudicij metu magnus à multis frumenti numerus ablatus.

Ibidem: Frumenti tantus numerus imperio tuo datur, & cogitur.

Ibidem: Atq; ego nunc eum frumenti numerū, & eas publice pecunias Decumanis ab Herbitenſibus datas eſſe dico.

Ibidē: Intellexiſtis innumerabilē frumenti numerum per trienniū auerſum à republica eſſe.

Idem De officijs: Si exempli gratia vir bonus ab Alexandria profectus Rhodum magnū frumenti numerum adduxerit.

Idem pro Fonteio: Maximum frumenti numerum ad Hiſpanienſe bellum tolerandum imperauit.

Cæſar in Commentarijs:Frumenti magnum numerum coegit.

Hircius in Commentarijs:Non poterant magnum numerum frumenti comparare.

Ibidem:Scipio magnum frumenti numerum habuerat.

Ibidem:Certo numero frumenti mulctat.

Ibidem : Magno numero frumenti onuſtos, recepit in caſtra.

Ibidem:Magno inuenti numero hordei,olei, vini,fici,pauco tritici.

NVMERVS VINI.

Cicero in Anto.Maximus vini numerus fuit, permagnum optimi pondus argenti.

Vlpianus de Tritico,vino,& oleo,l.Si quis vinũ: Si modo vini numero à teſtatore non ſunt habita.& ſubdit:Cætera quæ pro hominũ affectione,& vſu,numero vini habebuntur.& ſubdit:Quæ vini numero paterfamiliâs habuit.

MISSVM FACERE.

MIſſum facere, eſt deponere, aç etiam à noſtro cõſortio, familiaritate, poteſtate,arbitrio dimittere.Multi barbare dicunt dare licentiam,vel licentiare.

Cæſar Oppio:Gn. Magium Pompeij præfectũ deprehendi:ſed & meo inſtituto vſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci.

Cic.in Ver.Deinde alij queſtus inſtituũtur ex vno genere nauali,iudices q̃ multi accipere à ciuitatib⁹ pecunias,ne nautas darẽt,precio certo miſſos facere nautas, miſſorũ omne ſtipẽdium lucrari.& ſubdit : Certo pretio ſexcentos nummos nautarum miſſione conſtituere.

Ibidem: Vt illud miſſum faciam.

Terentius in Ecyra: Miſſam iram faciet.

Varro De re ruſtica: Columbas redire ſolere ad locum licet animaduertere, quòd multi in theatro è ſinu miſſas faciunt.

MODICE.

Modice aduerbium nō ſemper à pauco (vt vulgo credunt) ſed à modo quandoq; dedūcitur: vt modeſtiā deſignet, quę inter parū & nimiū verſatur, nō paucitatē.

Varro De re ruſtica: Furfures obijciūtur modice, ne parum aut nimium ſaturentur.

Ibidem: Cum aer eſt modice temperatus.

Ibidem: Modica centuria ea ducentorum iugerum.

Plautus in Perſa: Modice & modeſte eſt melius vitam viuere.

Cicero pro P. Sylla: Quanquam à me timide modicéque dicetur.

Idem contra Rullum: Quare dignus veſtro ſummo honore, ſingularíque iudicio ſim, ipſe modice dicam.

Idem ad Atticum: Modice & infra modum.

Idem Tironi: Nos agemus omnia modice.

Titus Liuius De bello Punico: De ſe pauca ac modice locutus eſt.

Ibidem: Libertatē nec ſpernere modice, nec habere ſciunt.

Idem De bello Macedonico: Libertate modice vtantur, temperatam eam ſalubrem eſſe.

Ibidem: Immodice, immodeſtéque.

Ibidem: Hac poteſtate immodice, ac ſuperbe Achæi uſi ſunt.

MODICVM.

Aliquando tamen dicitur à bonis illis authoribus & modicum & modice, pro parum, & pro pauco.

Plautus in Milite: Modice ſapis.

Cicero Attico: Minæ Clodij, cõtemptionéſq; quæ mihi proponuntur, modice me tangunt.

Eidem: Sed vt modice cæteris vtile eſt, tibi neceſſe eſt.

Eidem: Sed ea res modice me tangit.

Titus Liuius De bello Macedonico: Comparauerat & Tyrannus modicam claſſem.

Ibidem: Vt modico ædito prælio in fugam inclinarent.

Ibidem: Refecti cibo ſumpto, & modica quiete.

MOVET ME, NON ME IMPEDIT.

Mouet me, non me mouet, non me impedit, eleganti modo loquendi ponitur ab antiquis.

Cicero pro lege Manilia: Neque me impediet eius Quirites inimicum edictum.

Papinianus De conditione furtiua, lege, Parui refert: Nec me mouet, præſens homo fuerit nécne.

Caius De damno infecto, lege, Si ædibus: Sed mouet me ꝙ ipſe meas ædes reficere poſſim.

MORE MAIORVM, IN MOREM.

More belluę, more maiorũ, & in morem dicebant, addito quandoq; genitiuo: aliqui inepte, modo & in modum dicunt.

Vergili⁹: Pérq; duas in morẽ fluminis arctos.

Ouidius: Eunt anni more fluentis aquæ.

NEMO.

CVm,vt ſæpe iam dixi,nihil aliud ſit perfecta Latinitas, quàm perfectorum illorum virorum authoritas,qua certo dicẽdi modo tanquam ſuo iure & pro arbitrio vſi ſunt: conſiderare,atque obſeruare maxime decet, quid, & quo modo dixerint: Nemo quiſq̃, nemo homo,nõ nemo,nemo vnus, nemo vnus vir,quiſquam vnus,quiuis vnus,quiſquam omnium, alter quiſquam,vnus aliquis. Quod rari poſt eos curauerunt, quare eorũ vel ſcripta vel dicta merito laude carent.

NEMO QVISQVAM, NEMO HOMO, homo quiſquam.

Teren.in Eunucho:O populares,ecquis viuit me hodie fortunatior?nemo hercle quiſquam.

Idem in Ecyra:Nemo quiſquã illorum ad te venit,quin ita præparet ſeſe.

Idem in Eunucho:Nemo homo eſt iam.

Titus Li.ab Vrbe condita: Victoria,cui nec deus,nec homo quiſquam inuideat.

NON NEMO.

Varro De re ruſtica:Tonſas recentes eodem die perungunt vino & oleo,nõ nemo adiuncta cera alba & adipe ſuillo.

Cicero pro L.Murena: Nõ nemo etiam in illo ſacrario Reipub.in ipſa inquam curia nõ nemo hoſtis eſt.

Idem pro P.Sextio:Vel vt nõ nemo putaret.

Idem pro lege Manilia: Cum eſſet nõ nemo in Senatu,qui diceret non oportere.

Idem pro L. Cornelio Balbo: Vt non nemo putaret.

Idem in Verrem: Nam quòd fortaſſe nõ nemo veſtrũ audierit iſtum à Syracuſanis publice laudari.

Hircius in Commentarijs: Non nemo culpæ eius, imprudentiæq́; aſſignabat.

NEMO VNVS, ET NEMO VNVS VIR.

Cæſar in cõmẽtarijs: Ad neminem vnum ſumma imperij.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Quia nemo vnus ſatis dignus regno viſus eſt.

Ibidem: Neminem vnum eſſe cuius opera putet Rempu. reſtitutam.

Ibidem: Vt nemo vnus inde præcipuũ quicquam gloriæ domum referret.

Ibidem: Haud dubie illa ætate, qua nulla virtutum feracior fuit, nemo vnus erat vir, quo magis innixa res Romana ſtaret.

QVIVIS VNVS, QVISQVAM vnus, & quiſquam omnium.

Cicero in Bruto: Quantum non quiuis vnus è populo, ſed æſtimator doctus & intelligens poſſet.

Ti. Liuius ab vrbe condita: Ne quiſquã vnus malis artibus poſtea tam popularis eſſet.

Ibidem: Quia nondum in quenquam vnũ ſæuiebatur.

Ibidem: Cum multi magis fremerent, quàm quiſquam vnus recuſare auderet.

Ibidem: Solertius q̃ quiuis vnus ex ijs, quos nominaui, caſtris locum caperet.

Idem de bello Macedonico: Non modo quẽquam vnum elicuit ad ſuadendum, ſed ne fremitum quidem mouit.

Ibidem:Ne quem vnum relinquerent.

Cicero in Verrē : An hoc dubitabit quiſquā omnium,quin is venalem in Sicilia iuriſdictio- nem habuerit?

ALTER QVISQVAM.

Plautus in Aſinaria : Neque me Athenis eſt alter hodie quiſquam,cui credi recte æquéque putent.

VNVS ALIQVIS.

Vnus aliquis, vulgari propemodum ſermo- ne Romæ etiā nunc dicitur:qui modus loquē- di magis apud vulgum,quàm apud eruditos re manſit.

Cice.in Antonium : Cur nunquam tam fre- quēs Senatus fuit, quòd vnus aliquis tuam ſen tentiam ſecutus ſit?

Idem De finib9 bonorū & malorū: Vtilitati hominū pluſquā vnius alicuius aut ſuę cōſulit.

Idem pro Cluentio:Vnū aliquē nominate.

Idem de prouin.Cōſularibus:Tanquā vnum aliquem portum tutum & clauſum teneri.

Caius:Si quis omiſſa, lege, Cum hæreditas: Cum ab eo quoq; peti poſſet, qui vnā aliquam rem hæreditario nomine poſſideat.

NEGATIO, METVO NE NON.

FRequēter etiam veteres illi authores duas negatiuas clauſulas ſimul ponunt, & ple- runque cum verbis vereor,aut timeo, aut metuo coniungunt.Quem dicendi modū nulli poſt minores conſiderauerunt, aut quod certe liquido conſtat, in ſuis ſcriptis raro vſurpaue- runt.

Plautus in Perſa:Ne nō ſat eſſes leno,id me-

tuebas miſer.

Idem in Caſina: Metuo ne non ſit ſurda.

Teren. in Adel. Metuiſti hominũ homo ſtultiſſime, ne non tibi iſtud fœneraret.

Idem in Phormione: An verebamini ne non id facerem, quod recepiſſem ſemel?

Cicero Attico: Vereor ne non liceat.

Eidem: Timeo ne non impetrem.

Eidem: Vereor ne exeundi poteſtas non ſit.

Eidem: Veretur enim ne nõ liceat tenere hæreditatem.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino: Vereor ne non ille ſolus (id quod ad me nihil attinet) ſed alij quoq; plures læſos ſe eſſe putent.

Idem in Tuſculanis: Vereor ne nõ tam virtutis fiducia vtendum nobis ad ſpem beate viuẽdi, quàm vota faciendi videantur.

Idem in Philippicis: Sed vnam rem vereor ne non probes.

Ibidem: An verebare ne non putaremus natura te potuiſſe tam improbũ euadere, niſi acceſſiſſet etiam diſciplina?

Idem pro lege Agraria: Pertimeſcam credo, ne mihi non liceat contra vos in concione conſiſtere?

Idem Curioni: Non enim vereor ne non ſcribendo te expleam.

Eidem: Non quo vereat, ne virtus tua opinioni hominum non reſpondeat.

Idem pro T. Annio Milone: Quãquam præſidijs ſalutaribus & neceſſarijs ſepti ſumus, tamẽ ne nõ timere ſine aliquo timore poſſimus.

Ibidẽ: Cur igitur hos manu miſit? metuebat

ſcilicet ne iudicaretur, ne dolorem perferre nõ poſſet.

Idem pro M. Cælio: An timebãt ne tot vnũ valentes imbecillum, alacres perterritum ſuperare non poſſent?

Idem in Verrem: Non vereor ne hoc officiũ meum P. Seruilio iudici non probem.

Idem in Catilinam: Si te iam Catilina comprendi, ſi interfici iuſſero, credo verendum erit mihi, ne nõ potius hic omnes boni ſerius à me, quàm quiſquam crudelius factum eſſe dicant.

Horatius:

Sedit qui timuit ne non ſuccederet.

Ouidius de Ponto:

An vereor ne non approbet illa Getes?

Titus Liu. de Bello Macedonico: Metuentes ne dilationem res non paterentur.

Vlpianus de iure dotiũ, lege, Si ergo: Vereor ne non poſſint dominij eius effici.

Martianus eodem titulo, lege, Si mulier: Vereor ne non ſit obligata.

Idem de re militari, lege, officium: Vereor tamen ſi quicquã promiſero, quod in vſum meum aut tuum fiat, ne modus in ea re non adhibeatur.

Paulus de acquirendo rerum dominio, lege, Bonæ Fidei: Verendum ne non ſit bonæ fidei poſſeſſor.

SIMPLICITER POSITA SINE verbo metuo, vereor, timeo.

Cicero Attico: Sed diligẽtius nobis eſt videndum, ne diſtracti pares eſſe aduerſario non poſſimus.

Idem pro Gn. Planco : Hæc mihi ſunt tra-ctanda iudices & modice, ne quid ipſe offen-dam cœtum : denique cum reſpondero crimi-nibus, ne non tam innocentia reus ſua, quàm recordatione meorum temporum defenſus eſſe videatur.

Idem De ora. Neq; eſſe periculum, qui leonē, aut taurum pungat egregie, ne idem in multis alijs quadrupedibus facere non poſſit.

Idem De Fato: Vide ne non eadem ſit illorū cauſa, & Stoicorum.

Idem M. Marcello: Si iſta vita tibi commo-dior eſſe videatur, cogitādum tamen ne tutior non ſit.

Oui. de ar. Ne tanti noctes nō putet eſſe tuas.

Idem de Ponto:

Mors faciet certe ne ſim cum venerit exul.
Ne non peccarim, mors quoq; non faciet.

Idem in Epiſtolis:

Quod potui, renui, ne non inuita tenerer.

Vlpianus de receptis arbitris, lege, Idem: Vi-dendum eſt ne non ſit compromiſſum.

Paulus de ſtatuliberis, lege, Cum hæres: Re-cte putant liberum fore, ne multi ad libertatē peruenire non poſſint.

NVLLO NEGOTIO.

NVllo negotio, hoc modo dicendi id ſigni ficatur, ac ſi diceremus, ſine difficultate. Cicero Attico : Cato Siciliam tenere nullo negotio potuit.

Eidem: Cum id nullo negotio facere poſſis.

Idem pro Roſcio: Quare hoc tu propter mul titudinem ſicariorum nullo negotio facere po-

tuiſti?

NON IRES, PRO IRE NON deberes.

NOtandus & hic dicendi modus, nõ ires, non redderes:pro quo inepte dicitur,ire non deberes,reddere nõ deberes.

Plautus in Trinummo : Non ego illi argentum redderem? Reſpondetur : Non redderes, neque de illo quicquam neque emeres, neque venderes.

NE PLVRA, NE MVLTIS, NE longum faciam.

NE plura, ne multis, ne longum faciam, quid multis? modus loquẽdi,ac ſi dicas: Ne dicam plura, ne multis te teneam, quid multis opus eſt? ſed elegantius illa & breuius.

Cicero pro Cluentio : Ne multa, perquiritur à coactoribus, inuenitur ea ſerrula ad Stratorẽ perueniſſe.

Idem Caio Mẽmio:Si peccat, magis ineptijs quàm improbitate peccat,ſed ne plura.

Idem pro Cluentio : Ne multis,Diogenes emitur.

Idem Attico:Ne multa,nihil me in illo itinere præter conſcientiam meam delectauit.

Idem in Verrem:Ne multa, locuturũ ſe eſſe confirmat.

Ibidem: Ne multa,Sextertia decem me, inquit,dixi daturum.

Ibidem:Vndiq; reclamatur,ne multa,iterum iſte aliquanto poſt ad illos venit.

Ibidem: Ne multa,iudices libertate,quã vos

ſocijs dediſtis, hac ille in acerbiſſimo ſupplicio miſerrimæ ſeruitutis abuſus eſt.

Ibidem: Ne multa, ipſum dicere adoleſcentē audiſtis.

Ibidem: Ne multa, iudices ijs contumelijs ſcitote Quintum Lollium coactū ad Apronij leges conditionéſq; veniſſe.

Idem pro Cluentio: Et ne longum ſit, omniū vicinorum ſummam eſſe in hūc beneuolētiam confirmamus.

Horatius: Ne longum faciam.

NIHIL AD PERSIVM.

Nihil ad Perſium, modus hic dicēdi multis in locis reperitur illo perfecto ſæculo vſitatus. id enim eſt ac ſi dicamus: Nihil ad comparationem Perſij, aut non eſt id cū Perſio comparandum.

Teren. in Eunucho: At nihil ad noſtram.

Cicero in Oratore: Quem cognouimus virū bonū, & non illiteratum: ſed nihil ad Perſium.

NVNQVID ROMAM VELIS &c.

Nunquid Romam velis? Nūquid me vis? modus eſt loquēdi apud veteres, quem modum ſequentia ſæcula omnino prætermiſerūt. Nos autem apud quos fere latinus ſermo reuiruit, nondum ad hos floſculos manus admouimus. At ſpero fore breui, vt ad priſcum candorem quamproxime accedatur.

Plautus in Aulularia: Ibo igitur, parabo, nūquid me vis?

Idem in Trinummo: Nunquid vis? Reſpondetur: Cures tuam fidem.

Terentius in Eunucho: Rogo nunquid velit?

Recte inquit.

Idem in Adelphis: Nunquid vis, quin abeam?

Cice. Q. Ciceroni fratri: Me adhuc nemo rogauit, nũquid in Sardiniã vellem: te puto ſæpe habere, qui nunquid Romam velis, quærant.

Idem Attico: Me expenſæ ſua villa nunquid vellem rogauit.

Eidem: Is me proficiſcentẽ Apameã proſecutus eſt, nec cum poſtea in caſtra veniſſet, atque inde diſcederet, nunquid vellem rogauit.

T. Li. ab Vrbe condita: Frequentia proſequẽtium, rogantiúmque nunquid vellet.

NOCTV, INTERDIV.

NOctu, Interdiu, quod fere omiſſum eſt, & omnes dicũt bonis alioqui verbis, de nocte, in meridie.

Cæſar in commentarijs: Pompeius clàm & noctu, Cæſar palàm, atque interdiu.

Cato de re Ruſt. Marti Syluano, in Sylua interdiu in capita ſingula boum votum facito.

NEC CAPVT, NEC PEDES HABET.

NEc caput, nec pedes habet, modo hoc loquẽdi vulgaris etiã nunc ſermo Romanus frequẽter vtitur, cũ res intricata & impedita eſt, vt quò te vertas neſcias.

Cicero Curioni: Propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum ſcribis, nec caput, nec pedes, equidem vellem vti pedes haberent, vt aliquando redires.

NIHIL MIHI LONGIVS, NIHIL propius, nihil potius.

NIhil mihi longius, nec quicq̃ mihi longius, nihil fuit propius, nihil fuit potius, modi

ſunt loquendi maxime ediſcendi.

Plautus in Milite: Nihil fuit propius, quàm vt perirem.

Cicero Rabirio Poſthumo: Nec mihi lõgius quicquam eſt iudices, quàm videre hominum vultus.

Idem in ſomnio Scipionis: Nihil mihi fuit potius quàm vt Maſiniſſam conuenirem.

NON IDEM TIBI ET MIHI.

¶Notandũ eſt & hoc nõ vulgare dicendi genus, Non idem tibi & mihi, quod multi multo aliter proferũt. Nemo enim nõ dicit: Nõ idem tibi ſicut mihi, vel nõ idem tibi quod mihi.

Varro De lingua latina: Et de ijs non eadem oratores & poetæ.

Cicero De Fato: Vide ne non eadem ſit illorum cauſa & Stoicorum.

Salluſtius in Catilina: Non eadem vobis & illis neceſſitudo impendet.

NON HABEO QVOD TE ACCVSEM.

¶Non habeo quod accuſem ſenectutẽ. Non habeo quod te accuſem, nihil habeo quod defendam: certo modo loquendi illius temporis elegantiſſime dicebatur. Minores hæc vt alia corruperunt.

Cicero De Senectute: Non habeo quod accuſem ſenectutem.

Idem in epiſtola ad Cæliũ: Neq; tamen adhuc habeo quod te accuſem.

Idem pro Tito Annio Milone: Nihil ſane id proſit Miloni qui hoc fato natus eſt, vt ne ſe quidem ſeruare potuerit, quin vnà Remp. vóſque ſeruaret: ſi id iure non poſſet, nihil habeo

quod defendam.

NE'VE HOC, NE'VE ILLVD.

¶Néve hoc, néue illud, genus eſt dicendi per-elegans: & vt eſt longo interuallo omiſſum, ita eſt veluti poſtliminio repetendum.

Cicero Lentulo: Peto à te, ne id à me, néve in hoc reo, néve in alijs quæras.

Idem De oratore: Vt néve aſper eorum concurſus, néve hiulcus ſit.

Ibidem: Vt néve aſpere concurrant, néve vaſtius deducantur.

NE VIVAM &c.

¶Ne viuam, ne valeam, ne ſim ſaluus, pereã, diſperеam, moriar, male mihi ſit: modi ſunt dicendi, cũ quid aſſeuerare, & veluti quibuſdam precibus deuouere, aut ſacramento aliquo obteſtari contendimus.

Cicero Attico: Ne ſim ſaluus, ſi aliter ſcribo, ac ſentio.

Eidem: Quid poteris inquis pro ijs dicere, ne viuam ſi ſcio?

Idem Caio Fabio Gallo: Sed ne viuam ſi tibi concedo, vt eius rei tu cupidior ſis q̃ ego ſim.

Eidem: Moriar, ſi quiſq̃ me tenet præter te.

Eidem: Male mihi ſit, ſi vnquam quicquam tam enitar.

Idem Tironi: Solicitat, ita viuam, me tua mi Tiro valetudo.

Propertius:

Diſpeream ſi quicquam aliud, q̃ gloria de te
Quæritur.

NVNC ERAT.

¶Nunc erat, antiqui illi ſimul ponebant præ-

ſens cum præterito.

Ouidius in epiſtola ad Vlyſſem:
Nunc erat auxilijs illa tuenda patris.

Horatius:
Nunc ſaliaribus Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus ſodales.

Cicero Attico: Nũc reus erat apud Craſſum diuitem Vectius de vi.

Eidem: Brutus erat in Veſide etiam nunc.

NOMEN FACERE.

¶Obſeruaui item quid ſit exigere, & facere nomen, & nomina defecta, nõ idonea. Viſũmque eſt mihi nomen & nomina quãdoque pro debitoribus, quandoq; pro ipſo debito accipi. Facere autẽ nomina, id eſſe quod debitores cõparare: quod diuerſis modis fiebat, pactis, vſuris, vel promiſſis menſtruis, aut annuis fructibus. Pecunia enim aut numerata ſeruabatur in arca, aut emptis agris vel mercibus in nominibus collocabatur: vt infra poſitæ authoritates melius declarabunt.

Cicero De natura deorũ: Aut tu illũ fructu fallas, aut per literas auertas aliquod nomen, aut per ſeruulum percutias pauidum.

Idem Attico: Salaminos autem, hos enim poteram coercere, adduxi, vt totũ nomen vellent Scaptio ſoluere.

Idem pro L. Flacco: Hermippóq; percontanti de nomine Faſiano.

Paulus De pignoratitia actione, l. Si conuenitur, vt nomen debitoris mei pignori tibi ſit, tuenda eſt à prætore hæc cõuentio: vt & te in exigẽda pecunia, & debitor aduerſus me ſi cũ

eo experiar tueatur: ergo ſi id nomen pecunia-rũ fuerit, exactã pecuniam tecũ compenſabis.

Vlpianus de doli mali exceptione, l. Apud Celſum: Quòd ſi is, cui pecunia debebatur cũ debitore decidit, & nomen eius vendidit Seio, cui debitor mandauerat, vt nomen emeret.

Scæuola De legatis, l. Nomẽ debitoris in hęc verba legauit: Titio hoc amplius dari volo centũ aureos, quos mihi hęreditas C. Seij debet, aduerſus quos ei actionẽ mãdari volo, eiq; eorũdem pignora tradi. Quæro vtrum hęredes tantum decem dare debeant, an omne debitũ: hoc eſt, an & vſuras debeant mandare? Reſpondi, videri vniuerſam eius nominis obligationẽ legatam.

Hemuleius de emptionibus, l. Si plus: Qui nomen quale fuit vendidit, duntaxat, vt ſit, non vt exigi aliquid poſſit, & dolum præſtare cogitur.

Cinna de Catone: Mirati ſumus vnicum magiſtrum, Summũ grammaticum, optimũ poetã, Omnes ſoluere poſſe quæſtiones, Vnũ difficile expedire nomen.

FACERE NOMINA.

Cicero De officijs: Hortos emit inſtructos: nomina facit, negotium conficit.

Idem Fabio Gallo: Tantum ex Arpinati venerã, cum mihi à te literæ redditæ ſunt: ab eodémq; accepi Aniani literas, in quibus hoc inerat, liberaliſſimum nomina ſe facturum cum veniſſet qua ego vellem die.

Paulus De peculio, l. Ex facto: Plane ſi ex re pupilli nomina fecit, vel pecuniam in arca de-

poſuit,datur ei vendicatio nummorum.

Pomponius De peculio,l.Peculium: *Si vero nomina ita fecerit dominus, vt quaſi debitorẽ ſe ſeruo faceret,cum debitor non eſſet, contrà puto.*

Scæuola De fidei cõmiſſarijs libertatibus, l. Thais:*Stichus Archarius probante domino nomina fecit,& rationes à domino ſcriptas exhibet,nec poſtea nomen vllum fecit.*

Idem De legatis,l.Nomen debitoris:Multos nouos debitores amplarum pecuniarum fecit. & ſubdit : Quæſitum eſt,an huic filio, eorum nominum quæ ipſe fecit,perceptio permittenda eſſet.

Papinianus De vſu, & vſufructu,lege, Vxori:Non idem ſeruabitur in nominibus ab hærede factis.

EXIGERE NOMINA.

Cicero in Verrem : Vt reperiretur pecunias ſumpſiſſe mutuas,nomina ſua exegiſſe.

Paulus de vſuris,lege,Caius:Exigi ſolent etiã ſi omnia nomina idonea ſint.

NOMINA SIMPLICITER.

Cicero in Verrem : Ille clamare cum raperetur,nihil ſe miſerum feciſſe,pecuniam ſibi eſſe in nominibus numeratam,in præſentia nõ habere.

Idem in Topicis:Nõ ſi vxori vir legauit argentum omne quod ſuum eſſet,idcirco quæ in nominibus fuere,legata ſunt. Multũ enim differt,in arca ne poſitum ſit argentum,an in tabulis debeatur.

Idem Atti.Nomina mea per deos expedi.

Horatius in ſermonibus: Nomina ſectatur.

Idem in epiſtolis:

Cautos nominibus certis expendere nummos.

Vlpianus de rebus eorũ,qui tutela,lege,Magis puta:Quærere ergo debet,an pecuniam pupillus habeat, vel in numerato, vel in nominibus:qui conuenire poſſint,vel in fructibus conditis,vel etiã in redituũ ſpe, atq; obuentionũ.

Papinianus de adminiſtratione & periculo, lege, Tutor ſiue curator nomina quæ iuſte putat non eſſe idonea.

Idem eodem titulo, lege,Tutores nominum paternorum periculum, quæ poſt pubertatem adoleſcentis idonea fuerant, præſtare cogendi non erunt.

Scæuola De adminiſtratione & periculo, lege,Qui negotiationem : Duo millia potuerint à ſubſtantia hæreditatis ſeparare,& in nomina collocare neglexerint.

Idem De fundo inſtructo, lege, liberto : Ex nominibus debitorũ elegit idonea nomina.

Africanus ad Senatuſcõſultum Velleianum, lege,Tutor:Quòd parum idonea nomina debitorum viderentur.

Modeſtinus,Si certũ petatur: Periculum nominum ad eius cuius culpa factum probari poteſt,pertinet.

Scæuo.de ſtatuliberis, lege,Sticho:Argentarius coactor cum pene totam fortunam in nominibus haberet.

Idem De fundo inſtructo, lege, Liberto: Ex nominibus debitorũ elegit idonea nomina.

Idem De donationibus,lege,Ad eum: Pecu

lium tuũ omne quicquid habes, tam in nominibus, quàm in rebus mouentibus, ſiue in numerato, me tibi cõcedere hac epiſtola mea manu ſcripta, notum tibi facio.

Papinianus De adminiſtratione rerum, lege, Imperatores: Item reſcripſerũt nominum quæ deteriora facta ſunt tempore curatoris, periculum ad ipſum pertinere.

OPERAM LVDERE.

QVis neget eſſe modũ loquendi, quo Latinitas tota cõtineatur? Nã quis eſſet, qui operam ludere, dicere auderet, niſi prius patres illi latinæ eloquentię ſic dixiſſent? Cum enim fruſtra aliquid fieri putabant, Operam ludimus dicebant: quod imitatione dignũ maxime eſt.

Plautus in Pſeudolo: In pertuſum ingerim9 dicta dolium, operam ludimus.

Terentius in Phormione: In illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Plautus in Caſina: Si me nunc ſuſpendã, operam luſerim, & præter operam reſtim ſumpti fecerim.

OS.

OS, certo modo loquẽdi ab illis antiquis pro audacia, & temeritate, quandoque pro conſpectu ponitur:

Cicero in Oratore: Quod tandem os eſt illius patroni, qui ad eas cauſas ſine vlla ſcientia iuris audet accedere?

Idem in Verrem: Os hominis, inſignémq; impudentiam cognoſcite.

In Philippica quinta: Sed illud os, illam im-

puritatem.

In Philippica vndecima: Audiſſet furentis introitum Dolobellæ, vocem impuram, atque os illud infame.

Idem pro C. Rabirio Poſthumo: Quod habent os? quam audaciam?

Salluſtius in Iugurthino: Incedũt per ora veſtra magnifice.

Cicero pro Gn. Planco: Quæ cũ ita ſint, iam ſuccumbam Latereñ. iſti tuo ori nimio, in eo, in quo nihil poteſt eſſe nimium: quoniam ita tu vis, nimium me gratum eſſe concedam.

OPERAE.

OPeræ in plurali, quod nuſquam ab alijs obſeruatũ reperi, id eſſe videntur quod ſectatores, aſſeclę, clientes. Quę res quo iudicari facilius queat, vt cõſueui, infra quę collegi, locaui.

Cice. Q. fratri: Cum omnia maledicta, verſus etiã obſcœniſſimi in Clodiũ & Clodiã dicerentur, ille furẽs & exãguis interrogabat ſuos in clamore ipſo, quis eſſet qui plebem fame necaret? Reſpõdebant operæ, Põpeius. & ſubdit: Factus eſt à noſtris impetus, fuga operarum. & ſubdit: Itaque ſe comparat, homines ex agris accerſit, operas autem ſuas Clodius confirmat, manus ad Quirinalia paratur.

Eidem: Operę Clodianę clamorẽ ſuſtulerunt.

Idem Attico: Operæ comparantur.

Eidem: Operę Clodianę pontes occuparant.

Eidem: Qui erãt mecum, facile operas aditu prohibuerunt.

Idem pro P. Sextio: Erat enim mihi conten-

tio, non cum victore exercitu, ſed cum operis conductis, & ad rapiendam vrbem concitatis.

Idem pro Publio Sylla: Cōtra patrem tuum operas & manum comparaſſe.

Idem: Qua ſenatui gratias agit poſt reditum ſuum: Cum iiſdem operis ſuffragium ferētibus.

OBTINERE PROVINCIAM.

Obtinere prouinciam, modus dicēdi, quo ſignificatur habere prouinciam ad tempus ad regendū, vt Proconſul, aut Prætor, vel vt Quæſtor, aut pro alio magiſtratu.

Cicero in Verrem: Iam antea in ſella ſedens Prætor, cum prouinciam Siciliam obtineret.

In eundem: Sic obtinui Quæſturam in prouincia, vt omnium oculos in me vnum coniectos arbitrarer.

Idem pro Lucio Flacco: Cum Aſiam prouinciam conſulari Imperio obtineres.

Idē pro Q. Ligario: Interim P. Actius Varus, qui prætor Aſiam obtinuerat, Vticam venit.

Idem in Vatinium teſtē: Cum Quæſtor Macedoniam obtinebat.

Idem pro M. Cælio: Africam tum Prætor ille obtinebat.

Lentulus Ciceroni: Et mihi dent negotium vt Aſiam obtineam.

T. Li. ab vrbe con. Galliā prouinciā obtinere.

¶Obtingere autem prouinciā eſt, cum ſortito prouincia regenda alicui committebatur.

Cic. in Verrem: Quæſtor ex Senatuſconſulto prouinciam ſortitus es, obtigit tibi cōſularis.

Idem Attico: Aſiam Quinto ſuauiſſimo fratri obtigiſſe audiſti.

OB.

EVelli ex intimis latebris,modo cõiunctionis,modo prępoſitionis particulę Ob,candidiſſimum ſenſum: Nõ enim vulgatum illum,aut palàm poſitum, quod propter ſignificat, verum id quod circum vel ante aut cõtra oſtendat, atque ita ante,vt ſermoni interponatur velut obex quidam, & interiaceat: vt obſidere vrbem,id eſt circunſedere.

Plaut.in Milite : Nunc demum experior ob oculos caliginem prius mihi obtigiſſe.

Ibidem: Nam ille qui lanam ob oculum habebat,nauta non erat.

Idem in Truculento: Irata eſt quia ſcortum ob oculos adduxerit.

Cicero pro P.Sext.Aut ego illas res tantas,in tanta improborũ multitudine cũ gerebam,non mihi mors, nõ exilium ob oculos verſabantur?

Idem de finibus bonorũ & malorum:Cuius incola Sophocles ob oculos verſabatur.

T.L.ab Vrbe cõ.Fœda mors ob oculos erat.

Ibidem:Vt mors ob oculos omnium eſſet.

Vergilius:

Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis.

Plautus in Aulularia.

Dum it dormitũ, follem obſtringit ob gulam.

INDE OBIRE PROVINCIAM, obire fundos,obire ſacra dicitur.

Cicero in Verrem:Ego Siciliam totam quinquaginta diebus ſic obij.

Idem De oratore:Iudicia priuata magnarum rerum obire.

Ibid.Cui noſtrũ nõ licet fundos noſtros obire?

Vergilius:

Ducunt exortem Æneæ, quem fulua leonis
Pellis obit totum.

Cicero in Verrem: Nam æſtate ſumma, quo tempore cæteri prætores obire prouinciam & concurſare conſueuerunt.

Ibidem: Cum vero ęſtas ſumma eſſe iam cœperat, quod tempus omnes iam ſemper Siciliæ Prætores in itineribus conſumere conſueuerūt: propterea quòd tum putāt obeundam eſſe maxime prouinciam, cum in areis frumenta ſunt.

Idem pro Lege Manilia: Cum ita clauſa erāt nobis omnia maria, vt neq; priuatam rem maritimam, neq; publicam iam obire poſſemus.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Quanquam ipſe plurima ſacra obibat.

Ibidem: Munus vigiliarum obibant.

Ibidem: Quia duo conſules obire tot ſimul bella nequirent.

Ibidem: Ne ad omnia ſimul adire, & obire vnus non poſſit.

Ibidem: Haud grauate munia obeundo.

Cice. De amicitia: Qui diligentiſſime ſemper illum diem, illúdque munus ſolitus es obire.

Pro lege Agraria: Qui rerum priuatarū cauſa legationes liberas obeunt.

Ibidem: Hæreditatum obeundarum cauſa.

Vergilius:

Magnas obeuntia terras Tot maria intraui.

Cęſar in cō. Omnia per ſe obire, & quid quoquo loco faciendum eſſet prouidere non poſſet.

DE PARTICVLA OB PRO CONTRA.

Plautus in Sticho: Tranquillam viam cōcin-

na: *Si rex obſtabit, regem peruertito ipſum.*

Ibidē: *Si tibi nulla ęgritudo eſt animo obuiā.*

OFFENDERE.

OFfendere, interdum idem eſt quod incurrere: Vnde offenſiones pedum, quas Auguſtus Cęſar vt dirum & mali ominis abhorrebat.

Plau. in Curculione: Ne quem in curſu capite, aut cubito, aut pectore offendam, aut genu.

Cic. M. Varroni: Quis eſt tā Lynceus, qui tantis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat?

Idem Lentulo: Si cecidiſſet vt volumus & optamus, omnes te ſapienter, & fortiter: ſin aliquid eſſet offenſum, eoſdem illos & cupide, & temere feciſſe dicturos.

Idem in Verrem: *Si tantulum offenſum, titubatúmque ſit.*

Ouidius in Epiſtolis:

Cum foribus velles ad Troiam exire paternis:
Pes tuus offenſus limine ſigna dedit.

Idem de Faſtis:

Creditur offenſo procubuiſſe pede.

Tibullus:

Te canit agricola è magna cum venerit vrbe
Serus inoffenſum rettuleritque pedem.

Idem Tibullus:

Offenſum in porta ſigna dediſſe pedem.

Vitruuius: Si ad aſciā offenderint calculi, non erit calx temperata.

Plautus in Penulo: Quenque viſco offenderant.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Miles offenſo ſcuto præbuit ſonitum.

Cicero pro Cluentio: Qui bis apud eos iudices offendiſſet.

OPES.

OPes à bonis illis authoribus poſitas nõ ſolum pro diuitijs, verumetiã pro potẽtia, quæ cõſtat ex amicis, clientelis, propinquis, populari fauore, infra planè colliges.

Cicero De officijs: Exiſtúntque in Repub. plerũque largitores & factioſi, vt opes q̃ maximas cõſequantur, & ſint potius ſuperiores vi, quàm iuſtitia pares.

Idem De amicitia: Diuitiæ vt vtare, opes vt colare, honores vt laudere.

Ibidem: Sic multorum opes præpotentium excludunt amicitias fideles.

Idem pro Cluentio: Sylla maximis opibus, cognatis, affinibus.

Idẽ Atti. Tamẽ firma munitur quædã nobis ad retinẽdas opes noſtras tuta (vt ſpero) via.

Idem pro Publio Quintio: Vt P. Quintius, cui tenues opes, nullæ facultates, exiguæ amicorum copiæ ſunt, cum aduerſario gratioſiſſimo contendat.

Idem ad Equites Romanos: Et ſingulorũ opes ſæpe ſunt tenues.

Idem pro L. Murena: Vt eius opes, atque ingenium præſidio, multis etiam alieniſſimis, vix cuiquam inimicus eſſe deberet.

OPTIMVS, MAXIMVS.

OPtimus maximus nõ ſolum de deo dicitur, ſed de fundo, agro, domo, & alijs.

Celſus de contrahenda emptione: Cũ venderes fundum non dixiſti, vt optimus ma-

ximúſque eſt.

Hemuleius De emptionibus,lege,Quoad ſer uitutes:Niſi vt optimus maximúſque eſſet traditus fuerit fundus.

Paulus De legatis, l.Si mihi: Vti optimi maximíque ſunt.

Idem De fundo inſtructo, lege, Fundo legato:Vt optimus maximúſque eſt.

PERPETVVS.

QVàm multi in nomine perpetuum , & verbo perpetuo errauerunt, proprietatem , quæ in dicendi bonorum authorum modo conſiſtit, ignorantes? Eſt enim perpetuũ inter cætera quod ſolidum,nõ conciſum in fruſta , ſed continuatum, non interruptum, aut tẽporis ſpatio intermiſſum . Et eodem ſenſu perpetuare dicitur , id eſt ſine intermiſſione continuare,vti infra late oſtendetur.

Plautus in Rudente : Iactate exemplis plurimis miſere perpetuam noctem.

Idem in Mercatore:Si quidem iſti dicto ſolida,& perpetua eſt fides.

Terentius in Ecyra: Cum milite Corinthum hinc ſum profecta inhumaniſſimo : biennium ibi perpetuum miſera illum pertuli.

Ibidẽ:O fortuna,vt nunquã es perpetuo bona.

Cicero in Verrem:Vna lata via perpetua.

Idem ad Atticum : Clodium præſentem fregi in Senatu,cum oratione perpetua pleniſſima grauitatis,tum altercatione.

Cato in re Ruſtica : Vltro citróq; ſulcos perpetuos ducito.

Cæſar in Commen.Erant perpetuæ paludes.

Ibidem: Trabes perpetuæ collocantur.
Ibidem: Palus perpetua intercedebat.
Ibidem: Perpetuæ foſſæ quinos altę pedes ducebantur.
Ibidem: Pro vetere, ac perpetua in me fide.
Cicero pro Lege Manilia: Quod vt illi proprium, ac perpetuum ſit.
Idem pro Gn. Planco: Ego vero ſi cum illorũ impiorũ ferro & manu cõcidiſſem in perpetuũ Reſpub. ciuile præſidiũ ſalutis ſuæ perdidiſſet.
Idem in Catilinam: Ignem Veſtæ perpetuum ac ſempiternum.
Vergilius: Paſcunt perpetuo tergo bouis.

Idem:

Perpetuis ſoliti patres conſidere menſis.

Idem:

Soláne perpetua mœrens carpere iuuenta?

Ouidius in Ibin:

Dij tibi dent, nudóſq; lares, inopẽq; ſenectam:
Et longas hyemes, perpetuámq; ſitim.

Idem de Ponto:

Sic mea perpetuis liqueſcunt pectora curis.

Catullus:

Iucundum mea vita mihi proponis amorem.
Hunc noſtrum inter nos, perpetuúmque fore.

Vitruuius: Dum in craſſitudine perpetuæ taleæ oleaginę vſtulatę q̃ creberrime inſtruantur.
Idẽ: Quęratur ſolum, ſi ſit perpetuo ſolidum.
Idem: Sin autem valles erunt perpetuę, in declinato loco curſus dirigentur.
Titus Liuius ab Vrbe condita: Saltus perpetuis montibus inter ſe iuncti.
Ibidem: Modo ſit perpetuus huius qua viui-

mus pacis amor.

Idem De bello Macedonico: Perpetuis orationibus die abſumpto.

Paulus De ſeruitutibus ruſticorum prædiorum, lege, *Si via*: Si lacus perpetuus in tuo fundo eſt: nauigandi quoque ſeruitus, vt perueniatur ad fundum vicinum, imponi poteſt.

Idem: Quod cuiuſque vniuerſitatis nomine, l. Item eorum: Niſi lex municipij vel perpetua conſuetudo prohibeat.

Vlpianus, ſoluto matrimonio, l. *Si cum dotē*: Et ſi quidem interuallum furor habeat, vel perpetuus quidem morbus eſt.

PERPETVARE.

Plautus in Pſeudolo: Non eſt iuſtus amator, niſi qui perpetuat data.

Cic. de Oratore: Vt ſi cui ſit infinitus ſpiritus datus, tamen eum perpetuare verba nolimus.

Idem pro P. Sylla: Semper Cecilius in calamitate fratris ſui iudicum poteſtatem perpetuandam, legis acerbitatem mitigandam putauit.

PRAESTARE CVLPAM, DOlum, & huiuſmodi.

CVm legiſſem varijs in locis in Cicerone, apud iuriſconſultos, & authores alios, penes quos videtur quodammodo Latinæ linguæ proprietas reſediſſe, præſtare culpam, dolum, vim, caſum, vitium, & alia huiuſmodi: & quaſi cæcutientibus oculis quid eo modo dicendi ſignificaretur, hallucinarer: cōtuliſſémque ſimul plura loca ex ijs, quo id melius internoſcerem: viſum eſt mihi id eſſe præſtare culpam, vitium, & cætera id genus, quod ad culpā

teneri. Et vt ſignificantius dicam, id mihi videtur culpam præſtare, quod ſtare pro culpa: vti clarius ex ijs, quas ſubieci, authoritatibus demonſtratur.

Cicero in Epiſtola C. Torquato: *Simus igitur ea mente, quam ratio & veritas præſcribit: vt nihil in vita à nobis præſtandum præter culpam putemus.*

Idē de Ora. Perge vero Craſſe, inquit Mutius: *iſtam enim culpā, quam vereris, ego prȩſtabo.*

Ibidem: Defendebamus quicquid fuiſſet incommodi in mancipio, id ſi venditor ſciſſet, neque declaraſſet, præſtare debere.

Ibidem: Demōſtrare grauiſſimis verbis, multos ſæpe impetus populi non iniuſtos eſſe, quos præſtare nemo poſſit.

Idem Papirio Peto: *Sic video philoſophis placuiſſe ijs, qui vulgo ſoli vidētur vim virtutis tenere: nihil eſſe ſapientis præſtare, niſi culpam, qua mihi videor dupliciter carere.*

Idem in Topicis: Omnibus eſt ius parietem directum ad parietē conmunem adiungere ſolidum vel fornicatum. At ſi quis in pariete cōmuni damni infecti promiſerit, nō debebit prȩſtare quod fornix vitij fecerit.

Idem pro Publio Sextio: Ea conditione geſſeram, vt meum factum ſemper omnes præſtare, tuerique deberent.

Idē ad Q. Fratrē: Quos vero, aut ex domeſticis cōiunctionib⁹, aut ex neceſſarijs apparitionibus tecū eſſe voluiſti, qui quaſi ex corhorte Prȩtoris appellari ſolent, horū non modo facta, ſed etiam dicta omnia præſtanda nobis ſunt.

Idem De Officijs: Si autem dictum non omne præſtandum eſt: quod dictũ non eſt, id præſtandum putas?

Cæſar in commen. Neq; periculum præſtare eorum, ſed totam rem ad Pompeium reijcere.

Cicero De officijs: Nam cum ex xij. tabulis ſatis eſſet ea præſtare, quæ eſſent lingua nuncupata, quæ qui inficiatus eſſet, dupli pœnam ſubiret: à iuriſconſultis etiam reticentiæ pæna eſt conſtituta. Quicquid enim eſt in prædio vitij, id ſtatuerunt ſi venditor ſciret, niſi nominatim dictum eſſet, præſtari oportere. & ſubdit: Cum in vendendo rem eam ſciſſet, & nõ pronuntiaſſet emptori, damnum præſtari oportere.

Papinianus De rei vendicatione, lege, Si nauis: Periculum nauis poſſeſſor petitori pręſtare non debet.

Idem De adminiſtratione & periculo, l. Tutores: Nominum paternorum periculum præſtare cogendi non erunt.

Idem eodem titulo, & eadẽ lege: Victus præteriti temporis periculum præſtabit.

Vlpianus: Nautæ, caupones &c. lege, *Si quis*: Factum non ſolum nautarum præſtare debere, ſed & vectorum.

Idem De tutelis, l. *Si* filiuſſamiliâs: Æquum eſt, vt eum duntaxat dolum pater præſtet, qui commiſſus eſt ante emancipationem filij.

Idem De Magiſtratibus, l. In ordinem: Non enim debent magiſtratus futuros caſus, & fortunam præſtare pupillo.

Idem De Legatis primo, lege, Quid ergo: Sed ſi animal legatum occiderit, puto teneri, non vt

carnẽ præſtet, vel cętera,ſed vt præſtet pretiũ.

Pompeius De negotijs geſtis,lege:Si negotiũ abſentis,& ignorantis geras: & culpam,& dolum præſtare debes. Sed Proculus ait: Interdũ & caſum præſtare debet.

Pomponius Soluto matrimonio,lege:Si mora per mulierem fuerit,quo minus dotem recipiat,dolum malum duntaxat in ea re,non etiã culpam maritus præſtare debet.

Idem in eodem titulo,lege,In partem: Dolũ & culpam in eo peculio vel acquirendo,vel conſeruando maritus præſtare debet.

Idẽ eod.tit.l.Etiã:Licet in dotalibus rebus nõ ſolum dolũ,ſed & culpã maritus prętet : cum tamẽ quæritur in iudicio de dote,an facere poſſit,dolus duntaxat comprehenditur.

Paulus eodem titulo,lege, Si filiofamiliâs: Si poſt diuortiũ res dotales deteriores factæ ſint, & vir in reddenda dote morã fecerit,omni modo detrimentum ipſe præſtabit.

Idem De Fideiuſſoribus,lege:Hæres eius qui non iure tutor , vel curator datus adminiſtrationi ſe non immiſcuit,dolum & culpam præſtare non debet.

Iabolenus eodẽ titulo, lege: In ijs rebus,quas præter numeratam pecuniam doti vir habet, dolum malum & culpam præſtare eum oportere Seruius ait.

Vlpianus legati & conducti,lege, Ex conducto:Seruius omnem vim,cui reſiſti non poteſt, dominum colono præſtare debere ait , vtputa fluminum, gracculorum,ſturnorum,& ſi quid ſimile acciderit.

PRAE.

PRępoſitio Prę,elegãtiſſime à bonis illis authoribus ponitur cum cõparationem quandã inducit:vt Prę nobis beatus videris,id eſt,plus nobis beatus.Aliquando tamen ad cõparationem, vt aliqui etiam dixerunt.Plautus & Terentius prępoſitionẽ hanc prę,componunt cum quàm,quandoq; cum vt, vt clarius infrà videbitur.

Plautus in Aulularia: Sed hoc etiam pulchrũ eſt,præ quàm vbi ſumptus petunt.

Idem in Moſtellaria:Video te nihili pendere omnes homines præ Philolache.

Idẽ in Sticho: Iuniores omnes relictas habeo præ quod tu nolis.

Idem in Milite:Qui non ſum dignus præ te, qui figam palum in parietem.

Ibidẽ: Præ illius forma quaſi ſpernas tuam.

Ibid.Nihil hercle hoc quidẽ præ vt alia dicã.

Idem in Menechmis:Modeſtior nunc quidem eſt de verbis præ vt dudum fuit.

Idem in Mercatore: Pentheũ diripuiſſe aiunt Bacchas, nugas maximas fuiſſe credo præ vt quo pacto ego diuerſus diſtrahor.

Ibid.Sanus ſi ſim prę te medicũ mihi expetã.

Terentius in Eunucho:Hic ego illum cõtempſi præ me.

Ibidem: Qui ſi occeperit amare, ludum iocúmque fuiſſe alterum dices illum,prę vt huius rabies quæ dabit.

Idem in Adelphis:Omnia poſtponenda putauit præ meo commodo.

Ibidem:Atq; huic aliquid paululum præ ma-

nũ dederis.

Cicero Seruio Sulpitio: Non tu quidẽ vacuus moleſtijs, ſed præ nobis beatus.

Idem in Verrem: Omniũ minas atque omnia pericula præ ſalute ſua leuia duxerunt.

Ibidẽ: Vt ipſe cõſului hac cauſa pr me nimis, etiã ſi fieri poſſit, quàm priuatus eſſe videatur.

Ibidem: Atque vt intelligatis ab iſto præ lucro, prædáq; præſenti nec vectigalium, nec poſteritatis habitam eſſe rationem.

Idẽ in Rullũ: Que ſi in illo minima fuiſſent, tamen pr tuis facultatibus maxima putarentur.

Idem in Bruto: Isq; ſe ita putat Atticum, vt veros illos pr ſe penè agreſtes putet.

Cæſar in Cõmentarijs: Quòd omnibus Gallis præ magnitudine corporum ſuorum breuitas noſtra contemptui eſt. Horatius: Cuncta ne præ campo & Tyberino flumine ſordent?

Titus Liuius ab Vrbe condita: Qui omnia præ diuitijs humana ſpernunt.

Idem De bello Macedoni. Sed quid iſta præ. ijs, quæ à te tuíſq; quotidie alia ſuper alia facinora æduntur?

PRAEIVDICARE.

PRæiudicare, apud eos, qui nouum, nõ antiquum dicendi modum inſcite ſectãtur, eſt id quod damnum aut iacturam dare: veluti ſi dicãt, vt ſolẽt: In hac re mihi valde preiudicatur, aut hoc non ſine meo preiudicio fieri poteſt. Qui modus dicendi q̃ procul abſit ab vera, elegantíque Latinitate, infrà perſpicietur. Nam præiudicare eſt aliquem exemplo alieni

iudicij damnare. Hoc enim iudicium à præiudicio differt. Iudiciũ eſt quod ex cauſa ipſa fit. Præiudicium autem quod iudicibus exemplũ poſtea præbet ad iudicandum in eadem cauſa, vel paribus cauſis, vti clare in oratione Ciceronis pro Cluentio colligitur: qui duobus præiudicijs, vno in Scamandrum, altero in Fabritium eadem veneficij cauſa factis, Oppianicum damnatum eſſe demonſtrat. Iudicium. Præiudiciũ.

Cic. pro Cluẽtio: Cum Oppianicũ iam perditum, & duobus iugulatum præiudicijs videret.

Ibidem: Tum deniq; cum duobus proximis præiudicijs condemnatus eſſet.

Ibidem: Niſi quæ præiudicia de eo facta eſſe conſtarent.

Ibidem: Deinde ea de eo prẹiudicia eſſe facta ab ipſis iudicibus à quibus condemnatus eſt: vt non modo ab eiſdem, ſed ne ab alijs quidem vllis abſolui vllo modo poſſet.

Ibidem: Cognoſcite nunc ita reum citatum eſſe illum, vt re ſemel atq; iterum præiudicata, condemnatus in iudicium venerit.

Ibidem: Et qui cæteros nullo præiudicio facto, tamen ex ipſa cauſa condemnaſſent.

Ibidem: Cũ ijs duobus præiudicijs iam damnatus eſſet.

Ibidem: Patefactum eſt illo iudicio reum cõdemnari, præſertim ab eiſdẽ iudicibus, qui duo præiudicia feciſſent.

Idem pro Lucio Murena: Si exiſtimabit iudicium accuſatoris in reum pro aliquo prẹiudicio valere oportere.

Idem De arte Rhetorica: Satis'ne cauſæ ſit,

quare cum de ea iudicetur, de aliquo maiore maleficio, de quo iudicium comparatum ſit, præiudicetur.

Idem in Verrem: De quo non præiudicium, ſed plane iudicium iam factum putatur.

Ibidem: Hoc miror, qui de hoc homine præiudiciũ voluerit fieri, per recuperatores de hoc ipſo non modo prǽiudicarit, verum grauiſſime, & vehementiſſime iudicarit.

M. Brutus Ciceroni: Quod enim nondum Senatus cenſuit, nec populus Romanus iuſſit, id arroganter non præiudico, neq; reuoco ad arbitrium meum.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Præiudicium iam de reis, & à ſenatu & à populo Romano, & ab ipſorum collegis factum eſſe.

PROXIMVS ET VICINVS.

NVlli dubium eſt, quin inter Proximũ & Vicinum differentia ſit, licet prima facie videantur idẽ. Nam qui vicinus eſt, proximus certe videri poteſt: & contrà, qui proximus, eſſe idem qui vicinus. Eſt tamẽ Proximus is, quem nemo antecedit, & quo nemo vicinior eſt. Vicinus autem proximus, & idem nõ proximus eſſe poteſt. Sed ea duo nomina coniuncta antiquo modo dicendi, quo diſcrimen internoſceretur, elegantiſſime reperiuntur.

Vlpianus De ſuis & legitimis hæredibus, lege: Is eſt proximus, quem nemo antecedit: & is vltimus, quem nemo ſequitur.

Plautus in Mercatore: Tuus amicus & ſodalis, ſimul vicinus proximus.

Terentius in Ecyra: Deſpondet ei gnatam

huius vicini proximi.

Cic. Attico: C. Arrius proximus eſt vicinus, imò ille quidem iam contubernalis.

Eidem: C. Albanius proximus eſt vicinus.

Idem De officijs: Quęrit ex proximo vicino, num feriæ quædam piſcatorum eſſent? quòd eos nullos videret. Nullę (quod ſciã) ille inquit.

Iabolenus, locati & conducti: Qui domũ habebat, aream iunctam ei domui vicino proximo locauerat.

Paulus de noui operis nuntiatione, lege: Nõ ſolum proximo vicino, ſed ſuperioribus.

PERTINERE.

Pertinere non ſemper imperſonale eſt, nec eodem ſignificato. Nam pertineo reperitur apud illos veteres, ſignificans id quod pertingo, peruenio, contingo.

Cicero De natura deorũ: Paulo ſupra quàm ad linguam ſtomachus annectitur, eáq; ad pulmones vſque pertinent.

Ibidem: Ad eaſdem partes iecoris cõfluunt, ad quas omnes eius viæ pertinent.

Ibidem: A corde autem in totũ corpus diſtribuitur per venas admodum multas, in omnes partes corporis pertinentes.

Idem pro Murena: Latius patet illius ſceleris contagio, quàm quiſquam putat, & ad plures pertinet.

Idem De officijs: Quòd eorũ adminiſtratio latiſſime pateat, ad plurimóſq; pertineat.

Cæſar in cõment. A finibus Treuerorum ad Neruios pertinent.

Ibidem: Equites barbaris omnibus, qui ad

Oceanum pertinent,ab Afranio imperantur.

Idem:Belgæ ab extremis Gallię finibus oriuntur, pertinent ad inferiorem partem fluminis Rheni.

Ibidem:Aquitania à Garũna flumine ad Pyreneos montes, & eam partem Oceani quæ ad Hiſpaniam vergit,pertinet.

Idem:Neque noſtri longius, q̃ quæ ad finem porrecta, ac aperta loca pertinebant, cedentes inſequi auderent.

Idem:Veragróſque miſit, qui à finibus Allobrogum,& lacu Lemanno,& flumine Rhodano ad ſummas alpes pertinent.

Idem:Syluam eſſe ibi infinita magnitudine, quæ appellatur Bacenis,ac longe introrſus pertinere.

Hircius in commenta. Atq; id iugum, quod trans paludem pene ad hoſtium caſtra pertineret, mediocri valle à caſtris eorum interciſum animaduerteret, pontibus palude conſtrata legiones traducit.

Titus Liuius de Bello Punico:Hi mores,eáque charitas patrię per omnes ordines velut tenore vnó pertinebat.

Idem De bello Macedonico: Agros ad mare pertinentes euaſtat.

Vlpianus de fonte deducendo,lege, Prætor: Quod ait Prætor,pertinet:hoc ſignificat quòd ex ædibus eius in tuas ædes pertinet,hoc eſt dirigitur,extenditur,peruenit.

Hircius in cõ. Alexandria eſt fere tota ſubfoſſa,ſpecúſq; habet ad Nilum pertinentes.

Cæſar in cõ.Omnia flumina, atq; õnes riuos

qui ad mare pertinebant, Cæſar auerterat.

Ibidem: ad earum partem munitiorem ducit, quæ pertinebant ad mare.

Ibidem: Quã pertingere à caſtris ad flumen ſuprà demonſtrauimus.

Ibidem: Hæc ſyluam quandam cõtingebãt.

PRAECIPITO.

VErbo præcipito veteres illi laudatiſſimi vtebãtur, præcipue cũ de ſyderibus, vel temporibus mentio incidebat, quod cũ nonnulli minus obſeruaſſent, præcipitare actiuum pro verbo paſſiuo poſitum eſſe ſuſpicati ſunt. Modus enim loquendi eos latuit, qui pro Grãmatica & ratione apud eos authores, & in eo verbo, & alijs frequenter vſurpatur.

Cicero in Oratore: His autẽ de rebus ſol me ille admonuit, vt breuior eſſem: qui ipſe iam præcipitans, me quoque hæc præcipitem pene euoluere coegit.

Cæſar in com. Multi iam menſes tranſierãt, & hyems iam præcipitauerat.

Vergilius: Et iam nox humida cælo
Præcipitat.

PRAEVERTERE, PRAEVERTI, Anteuertere.

PRæuertere, præuerti, anteuertere, non id ſignificant quod præcedere (vt aliqui volunt) ſed id quod præponere, prẹuenire: ſed nõ ſuo, imò potius præpoſtero, ac peruerſo ordine: id eſt, vt quod erat in animo, vt poſtea fieret, fiat antea: & cõtrà, quod antè erat faciendum, poſtea fiat. Sed id quoq; præcipue notandũ eſt, datiuũ poſt ſe

plerunque trahere, ac deponens idem verbum etiam fieri.

Plautus in Milite: Iam nos iſti rei præuertemur.

Ibidem: Igitur id quod agitur, nunc hoc primum præuerti decet.

Idem in Mercatore: Mandatis rebus præuerti volo.

Ibidem: Abige abs te laſſitudinē, caue pigritiæ præuertier.

Idem in Captiuis: Certum eſt hoc principiū præuertier.

Ibidē: Pol mœrores mihi āteuertūt gaudijs.

Ibidem: Ei rei primum præuerti volo.

Idem in Pſeud. Sed cū pietatem video amori tuo præuertere, omnes tibi patres ſunt.

Ibidem: Hoc præuertat principio: illa omnia miſſa habeo, quæ antea agere occepi.

Idem in Perſa: Stultitia eſt, ſi cui bene eſſe licet, eum præuerti litibus: poſterius iſta hæc te magis agere par eſt.

Idem in Ciſtellaria: Præuerti hoc certum eſt rebus alijs omnibus.

Idem in Mercatore: Sæpe ex te audiui pater, Mandatæ rei omnes ſapientes primum pręuerti decet.

Idem in Bacchidibus: Rebus alijs anteuertāt Bacchis, quæ mandas mihi.

Idem in Caſina: Omnibus rebus ego amorē credo, & nitoribus nitidis anteuenire.

Cicero De diuinatione: Si vacas animo, neque habes aliquid quod huic ſermoni præuertendum putes.

Ibidem: Atq; idipſum,cum tecum agere conareter,Fannius anteuertit.

¶Horatius cũ vellet notare vitia amicarum corrũpere amatores: dixit,Illuc præuertamur. ac ſi dixiſſet, prius erat notandũ amatores decipere amicas, ſed præpoſtere dicam de vitijs amicarum. Ait enim,

Illuc præuertamur,amatorem quòd amicæ
Turpia decipiunt cæcũ vitia, aut etiã ipſa hæc
Delectant.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Nec poſſe cũ hoſtes prope ad portas eſſent,bello præuertiſſe quicquam.

Ibidem: Ægre imperatum à tribunis,vt bellum præuerti ſinerent.

Ibidem: Nec rem aliam præuerti cenſere.

Idem de bello Punico: Aut morte volũtaria, aut fuga præuerterent metum ſuppliciorum.

Idem ab Vrbe condita: Conati noui cõſules omnibus eam rem præuerti.

Ibidem: Si Punicum Romano præuertiſſet bellum.

Idem De bello Macedonico: Aliud in præſentia,quod magis inſtaret,præuertendum ſibi eſſe duxit.

Ibidem: Præuertendos animos à ſuſpicione talium conſiliorum ratus.

PONERE IN LVCRO, ET IN LVCRIS.

Ponere in lucro,modus hic loquendi tum dicebatur,cum aliquid boni præter ſpem eueniebat.

Cicero pro Lucio Flacco: Quieſcant igitur, & me in hoc lucro ponere, atque aliud agere

patiantur.

PARVO NEGOTIO, NVLLO negotio.

PAruo negotio,nullo negotio,modus loquendi illorum felicium temporum,id ſignificat quod imperiti,paruo labore, nullo labore dicunt.

Cicero Attico: Cato qui Siciliam tenere nullo negotio potuit.

PRO TEMPORE, PRO RE, Pro loco.

PRo tempore, pro re, pro loco ſignificat quod inepte dicunt,pro qualitate temporis,rei,loci. Modi ſunt loquendi doctiſſimi illius ſæculi.

Cæſar in commentarijs:Conſilium pro tempore,& pro re caperet.

Vergilius in Bucolicis:

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus:

Salluſtius in Iugurthino:Pro tempore benigne reſpondit.

Ibidem:Deinde ipſe pro re ac loco paulatim procedere.

Cic.Attico : Nam pro malis recte habebat.

Salluſtius in Catilina:Quòd ſinguli pro opibus quiſque quàm plurimas vxores,denas alij, alij plures habeant.

DEPRECANDI MODVS PER FORtunas, per caput,per fidem,per deos,per homines.

PEr fortunas,per fidē,per deos, per homines,modus eſt deprecandi elegātiſſimus, à literatis celebratus,ab alijs neglectus.

Plautus in Menechmis: Per ego vobis deos, atque homines dico.

Ibidem: Per ego te hæc genua obteſtor.

Terentius: Per ego te deos oro, ne illi animũ inducas.

Cicero Attico: Per fortunas, quoniã Romæ manes, primum illud perfice.

Eidem: Subueni igitur per deos, idq; quàm primum.

Eidem: Ne prouincia nobis prorogetur per fortunas dum ades, quicquid prouideri poteſt prouide.

Eidem: Sed propera per deos, ſcis quãtum ſit in temporibus, quantum in celeritate.

Eidem: Per fortunas, & omnem tuum amorem, quo me es complexus, omnémq; tuã prudentiam, quam me hercle in omni genere iudico ſingularem, confer te ad eam curam, vt de omni ſtatu meo cogites.

Eidem: Ad quæ recuperãda per fortunas, incumbe, vt facis.

Idem Terentiæ: Per fortunas etiam atq; etiã vide, ne puerum perditum perdamus.

Titus Liuius De bello Punico: Per ego te inquit fili quæcunque iura liberos iungũt parentibus, precor quæſoque.

PARS, PRO VIRILI PARTE, pro virili.

PRo mea parte, pro ſua parte, pro rata parte, pro portione: hic eſt idem dicendi modus, qui pro virili parte: quãdoque abſolute, pro virili, quod meo iudicio à viritim deſcẽdit: vt ſit pro virili parte,

id quod viritim diuiſum aliquem contingeret.
Cicero Metello Celeri: Atq; etiam vt ita fieret pro mea parte adiuui.
Idem in Verrem: Præcipue quòd in ijs artibus pro mea parte verſor, quarum ille princeps fuit.
Idem in Philip. Tum me eius beneficio pluſquam pro virili parte obligatum puto.
Idem De legibus: Ac poſt de eius hæredibus aliquis exegiſſet pro ſua parte.
Idem in Verrem: Eſt aliqua mea pars virilis, quòd eius ciuitatis ſum.

Ouidius de Ponto:

Gaudia Cæſareæ mentis pro parte virili
Sunt mea.

Cic. in ſomnio Scipionis: Hic eſt, inquit ille, qui interuallis cõiunctis imparibus, ſed tamen pro rata parte ratione diſiũctis, impulſu & motu ipſorum orbium conficitur.
Idem in Tuſculanis: Omnia iſta perinde vt data ſunt pro rata parte à vita, longa aut breuia dicuntur.
Cæſar in com. Agros ex ſuis poſſeſſionibus pollicet quadraginta in ſingulos iugera, & pro rata parte centurionibus, euocatíſque.
Varro de re Ruſtica: Vt & lac pingue habeant, & multum proportione.
Ibidẽ: Remittendũ in datione pro portione.
Ibidem: Et bubulci pro portione addendi.
Cato de re Ruſtica: Pro portione omnia ea facito.
Cicero de Oratore: Sed oportet vt ædibus ac templis veſtibula & aditus, ſic cauſis principia

pro portione rerum proponere.

T. Liuius ab Vrbe cõdita: Nec impenſa gra-
uis eſt, cum pluſquã pro virili parte ſibi quenq;
capere principium viderint.

Ibidẽ: Illius gloriæ pars virilis apud omnes milites ſit, ſuæ victoriæ neminem ſocium eſſe.

Ibidem: Plus ſibi quàm pro virili parte annitendum eſſe.

Vitruuius: Præcinctiones ad altitudines Theatrorum pro rata parte faciendæ videntur.

¶ Pars etiam pro officio plurimum candoris habere ſolet.

Cic. de Oratore lib. ij. Sed tamen hoc cecidit mihi peropportune, q; tranſactis iam meis partibus ad Antonium audiendum veniſtis.

PROXIME, PROPIVS.

PRoxime cum præpoſitio eſt, accuſatiuo iuncta, quandoque reperitur: quæ & ipſa ſermoni Latino nõ paruã affert elegãtiã. Idem fit de comparatiuo Propius.

Varro de re Ruſtica: Villici proxime ianuam Cellam eſſe oportet.

Cicero Metello Celeri: Tu ipſe velim iudices ſatíſne videatur ijs omnibus rebus tuus aduentus, cum proxime Romam veniſti mutuo reſpondiſſe.

Idem Attico: Officium meũ eſſe putaui quàm proxime hoſtem eſſe.

Idem in Anto. Operam det, vt cum ſuis copijs quàmproxime Italiam ſit.

Caſſius Ciceroni: Sunt tibi M. Tulli liberi, propinquíq;, digni quidẽ te, & merito tibi chariſſimi eſſe etiã debent in Republica: proxime

hos chari, qui ſtudiorum tuorum ſunt æmuli.

Vitruuius: Quòd nō proxime calcem mali, quod eſt loco centri, ſed in ſummo longius, & ab eo progreſſa recipiunt in ſe vela ventum.

Cæſar in commentarijs: Quòd propius Romanos acceſſiſſet.

Hircius in commenta. Cum propius hoſtem acceſſiſſet.

Titus Liuius ab Vrbe cōdita: Vt propius vrbem Romam exercitum admoueret.

Ibidem: Caſtra propius hoſtem mouit.

PERVADERE.

PAri candore, & propè dulcedine quadā & hic loquendi modus confectus videtur: cum peruadere incendium per ſata, peruadere tempeſtas per vineta, peruadere furor irati aut crudelis alicuius per populos, ab illis Latinitatis conditoribus ſcriptū reperitur.

Cic. in Verrem: Quacunq; iter fecit, eiuſmodi fuit, non vt legatus populi Romani, ſed vt quædam calamitas peruadere videretur.

Ibidem: Quantū incendium non ſolum per agros, ſed etiam per reliquas fortunas aratorū iſto prætore peruaſerit.

Ibidem: Te tanq̄ aliquam calamitoſam tempeſtatem, peſtémq; peruaſiſſe demonſtro.

Ibidem: Locus intra Oceanū iam nullus eſt, neque tam longinquus, neque tam reconditus, quò non per hæc tempora noſtrorū hominum libido peruaſerit.

Ibidem: Nec cum in Sicilia quidem fuit, eodem interuallo pars eius belli in Italiam vlla peruaſit.

Idem De natura deorum: Contractiores habent introitus, ne quid in eas quod noceat poſſit peruadere.

Cicero pro Lege Manilia: Erat etiam alia grauis atq; vehemens opinio, quæ per animos gentium barbararum peruaſerat.

Ibidem: Quo non illius diei fama peruaſerit?

Titus Liuius ab Vrbe cõdita: Paſſim totam vrbem peruadit.

Ibidem: Murmur à tribunali totam cõcionẽ peruaſit.

Idem De bello Punico: Cum pauor ac trepidatio totam vrbem peruaſiſſet.

Idem ab Vrbe condita: Vt clamor vrbẽ peruaderet gratulantium ſaluos rediiſſe.

Ibidem: Cum ea fama forum, atque vrbem peruaſiſſet.

Idem De bello Macedonico: Terror omnem oram maritimam peruaſit.

Idem pro P. Sylla: Quas oras maxime quaſi morbus quidam illius furoris peruaſerat.

PRAETEREA.

HÆc quoq; clauſula Præterea, obſeruatione præcipue digna videtur: nam certo modo loquendi non poſt multa ſolũ connumerata à perfectis illis authoribus ponitur, verum etiam poſt ſingularem aliquam vel perſonam, vel rem.

Cicero Seruio Sul. A me vero ita diligitur, vt tibi vni concedam, præterea nemini.

Idem in Philip. prima: Nihil tum, niſi quod erat notũ omnibus, in C. Cæſaris cõmentariis reperiebatur. Num qui exules reſtituti? vnum

aiebat,præterea neminem.

Ouidius de Ponto:

In quibus, excepto ꝙ adhuc vtcunqꝫ valemus,
Nil me præterea quod iuuet inuenies.

Cicero pro lege Manilia: Eundem hunc vnũ ab hoſtibus metui,præterea neminem.

PRAESCRIBO.

PRæſcribere,quod verbum iuriſperiti nõnulli pro certo temporis ſpatio capiunt, quod vbi præterijt res de qua controuerſia ſit,vltra agi non poteſt.Id tamen ſignificatum etſi celebre apud eos eſt, Latinum tamen non eſſe conſtat.Præſcribere enim(vt infra patebit) eſt id quod ſtatuere,conſtituere, præcipere.

Terentius in Andria:Tute ijs rebus finẽ præſcripſiſti pater.

Cicero Torquato:Simus igitur ea mẽte, quã ratio & veritas præſcribit.

Idem Attico: Sed nihil præſcribo, accurate velim perſcribas tuam ad me ſententiam.

Eidem: Veni igitur, & age de pace: meóne inquam arbitratu? aut tibi inquit ego præſcribam?

Idem pro L.Flacco: Plura etiam effundet: q̃ tu ei domi ante præſcripſeris.

Idem in Vatinium teſtem: At tibi iam inde præſcribo, ne tuas ſordes cum clariſſimorũ virorum ſplendore permiſceas.

Idem de finibus bonorum & malorum:Omnis autem in quærendo,quæ via quadam,& ratione habetur oratio,præſcribere primũ debet, vt quibuſdam in formulis ea res agatur.

Idem pro Tito Annio Milone: Sin hoc & ratio doctis, & neceſſitas barbaris, & mos gentibus, feris natura ipſa præſcripſit.

Idem pro Aulo Cecinna: Veſtra authoritate hoc conſtituetur, hoc præſcribetur.

Idem in Tuſculanis: Etſi iniquum eſt pręſcribere mihi te, quemadmodum à me diſputari velis.

Idem pro lege Manilia: Facile intellexi Quirites, & quid de me iudicaretis, & quid alijs præſcriberetis.

Idem De officijs: Si hoc natura præſcribit.

Cæſar in cõmentarijs: Non ad alienum præſcriptum, ſed ad ſuum arbitrium imperare.

Ibidem: Si ipſe populo Romano nõ præſcriberet, quemadmodum iure ſuo vteretur.

Horatius in Sermonibus:

Quid faciam præſcribe.

Aſconius Pædianus: Non dixit à ſua voluntate, ne præſcribat iudicibus ſequendos eſſe Siculos.

Cicero pro Gn. Plãco: L. vero Apuleius hunc tanti facit, vt morem illum maiorum qui præſcribit, in parẽtum loco quæſtoribus prætores eſſe oportere.

Idem pro Lucio Flacco: Cui ſi patrem conſeruabitis, qualis ipſe debeat eſſe ciuis præſcribetis.

Idem pro Publio Sextio: ſed etiã memoria digna vti R. P. capeſſendæ authoritatem diſciplinámq; præſcribere.

Idem in Catilinam: Et à L. Caſſio eſſe præſcriptum.

PRAEIRE VERBA, PRAEIRE verbis, vel voce.

PRæire verba, dicebant illi veræ Latinitatis principes, cum carmen aliquod canendum antequam vel fœdus feriretur, aut execratio piaculi gratia per pontificem, vel ſacrificulum, aut alium magiſtratum fieret, magiſtratus primo pronũtiabat. Vnde præire verba, hoc eſt inire verba, vel prę uenire dicebatur. Præire verbis, & præire voce, ſimpliciter erat verbis aut voce præfari, vt clarius ex inferioribus patebit.

Ti. Liuius ab Vrbe condita: Pontificem prę ire iuſſit verba, quibus ſe legionéſque hoſtium deuoueret.

Ibidem: Coactus pontifex maximus verba præire.

Ibidem: Agedũ pontifex præi verba, quibus me pro legionibus deuoueam.

Ibidem: Obſecratio itaq; à populo duumviris præeuntibus facta.

Ibidem: Dictator præeųnte Aulo Cornelio põtifice maximo, ludos magnos, tumultus cauſa vouit.

Ibidem: Sunt qui M. Fabio pontifice maximo præfante carmen, deuouiſſe eos ſe pro patria Quiritibúſq; Romanis, tradant.

Idem De bello Macedonico: Præeũtibus execrabile carmen ſacerdotibus.

Ibidem: Id votũ in hæc verba præeũte P. Licinio pontifice maximo, Conſul nuncupauit.

Plautus in Rudente: Præi verbis quod vis.

Ci. pro Ti. An. Milone: Qui heſternā etiam

concione incitati ſunt, vt vobis voce præirent.

PRODERE MEMORIAE.

PRodere memoriæ, modus eſt loquendi, ſignificans, quod vulgo manifeſtare pro memoria ſeruanda & alijs ineptis modis dicitur.

Ci. pro lege Manilia: Quod iam nationibus exteris incredibile, ac falſo memoriæ proditum videbatur.

Idem pro Milone: Itaq; hoc iudices non ſine cauſa fictis fabulis doctiſſimi homines memoriæ prodiderunt.

PLANVM FACERE.

PLanum facere, modus hic loquēdi planus per ſe ſatis eſt: id ſignificat quod declarare, & rem difficilem, aut dubiam ſoluere, & ante oculos verbis explanare, & patefacere. Trāſlatio enim à loco inæquali, qui cultu adhibito aut opera planus fit.

Cicero in arte Rhetorica: Si quis cum Oreſtem accuſet, planum faciat ab eo matrem eſſe occiſam.

Ibidē: Illud docuimus, hoc planū fecimus.

Ibidem: Quidnam amplius iudices deſideratis, cum vobis hoc & hoc planum factum ſit?

Idem in Verrem: Hoc planum factum eſt.

Ibidem: Tabulis vobis, & teſtibus iudices planum faciam.

Ibidem: Cum præſertim planū facere multis teſtibus poſſim.

Ibidem: Vobis planum faciemus.

Ibidem: Cum planum fieret Decumis cōtra inſtituta legis cōſuetudinémque omnium.

Idem pro Rabirio Poſthumo: In illo primo iudicio planum factum ſit.

Idem pro Roſcio Amerino: Quid ſi tandem planum facio?

Ibidem: Tamen cum planum iudicibus eſſet factum.

Ibidem: Quod ei planum facere poſſum.

Ibidem: Hic niſi planũ facit ſextertia quinquagintatria ad libellam ſibi deberi, cauſam perdit.

Ibidem: Quod planum facere nõ modo non poſſis, verum ne coneris quidem.

Cicero pro Cluentio: Multorum teſtimonijs planum factum eſt.

Ibidem: Quod planum fecerint illam ob rem iudicandam pecuniam accepiſſe.

Ibidem: Quorum teſtimonijs planum factum eſt.

Idem pro P. Quintio: Vt hoc tibi planum ſit faciendum.

Ibidem: Id teſtibus pollicitus ſum planum me facturum.

Idem pro Aulo Cecinna: Si planum facit.

PRIMORIBVS LABRIS, PRIMORIBUS DIGITIS ATTINGERE.

Primoribus labris, primoribus digitis attingere, ſumere: Hoc modo loquendi id ſignificatur, quod parum attingere, parum eam rẽ de qua dicitur intelligere. Nam tranſlatio eſt à præguſtãtibus cibum aliquem, vel potum.

Cicero in Oratore: Quę iſti Rhetores ne primoribus quidem labris attigiſſent.

Plautus in Trinummo: Atque etiam modo verſabatur mihi in labris primoribus.

Idem in Bacchidibus: Si hoc tu digitulis duobus ſumebas primoribus.

PRO SE QVISQVE, VTERQVE.

COnſiderandus & hic perelegans dicendi modus, pro ſe quiſque, dum quandoque pluribus, quandoque ſingulis attribuitur: vt pro ſe quiſq; diligenter curant, & pro ſe quiſque diligenter curat: hoc eſt, Quiſque pro virili curam gerit. Idem fit de Vterq;.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Vterq; transfixus duabus hærentes haſtis moribundi ex equis lapſi ſunt.

Horatius: Miſſi magnis de rebus vterq;.

Cic. in Verrem: Tum pro ſe quiſq; quantum dicendo aſſequi poterat, docere me cœpit.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Pro ſe quiſq; ſcelus regum ac vim queruntur.

Ibidem: Pro ſe quiſq; minaciter fremunt.

Ibidē: Pro ſe quiſq; in vrbē ex agris demigrāt.

Ibidem: Suas quiſque abirent domos.

Ibidem: Ad ſe quiſque omnia trahant.

Ibidem: In ſuas quiſque proficiſcuntur prouincias.

Ibidem: Ex grauitate loci in ſuas quiſque propinquas vrbes dilapſi ſunt.

Ibidem: Pro ſe quiſque nomina dabant.

Ibidem: Pro ſe quiſque iam nec cōſilium ſibi ſuppetere diceret.

Idem De bello Macedonico: Pro ſe quiſq; armis abiectis diffugiunt.

PEDIBVS IRE, PEDIBVS CONſequi, Ad pedes deſilire.

PEdibus ire, pedibus conſequi, Primo modo ſignificatur id, quod ineruditi pedeſter dicunt: Secundus facilitatem agendi quandam demõſtrat, cũ vel pedibus rem tranſigere quis oſtenditur. Ad pedes deſilire, hoc eſt quod de equo deſcendere: Modus dicendi ferè vulgari ſermoni proximus.

Plautus in Sticho: Quadrigas qui vehat, nam pedibus ire non queo.

Cicero Fabio Gallo: Sed tu pedibus es conſecutus.

Idem in Vatinium teſtẽ: Cum illud iter Hiſpanienſe pedibus ferè confici ſoleat, aut ſi quis nauigare velit, certa ſit ratio nauigandi.

Cæſar in Commentarijs: Vno omnino loco flumen pedibus, atque ægre tranſiri poteſt.

Ibidem: Tarracone diſcedit, pedibúſque Narbonam atque inde Maſſiliam peruenit.

Ibidem: Conſuetudine ſua ad pedes deſilierunt: ſuffoſſis'que equis, cõpluribúſq; noſtris victis, reliquos in fugam coniecerunt.

Stipẽdia pedibus facere. Titus Liuius ab Vrbe condita: Qui tum ſtipendia pedibus propter paupertatem feciſſet.

Idem De bello Punico: Per Siciliam pedibus profectus, freto in Italiam traiecit.

Pedibus merere. Ibidem: Conſultum vt ij omnes pedibus mererent.

Pedibus ingredi. Idẽ De bello Macedonico: Qui proximis litori vadis inducti mare pedibus ingrediuntur.

Ibidem: Cum vident illas vehi per vrbem, ſe pedibus ſequi.

PARTICIPIA NOMINA EFFECTA.

EST hic quocꝗ dicēdi modus apud diſertos illos viros maximo in pretio, quo nomina participia genitiuo iungebant.

Terentius in Phormione: Herus liberalis, fugitans litium. Fugitans litium.

Idem in Ecyra: Nemo ad te venit, niſi cupiens tui. Cupiēs tui.

Cicero pro Publio Quintio: Eques Romanus locuples, ſui negotij bene gerens. Sui negotij bene gerēs.

Idem Attico: Timeo, tam vehemēs vir támcꝗ acer in foro, & tā inſuetus cōtumeliæ, ne omni animi impetu, dolori, & inuidiæ pareat. Inſuetus cōtumeliæ.

Ibidem: Itaque ille noſter amicus inſolens infamiæ, ſemper in laude verſatus. Inſolens infamiæ.

Idem in Oratione poſt reditum, qua gratias agit: Conſules modeſti, legum metuentes. Legum metuens.

Cæſar in Commentarijs: Nemo erat adeo timidus, aut fugiens laboris. Fugiens laboris.

Ibidem: A multitudine oppreſſus, ac ſui deſperans. Sui deſperans. Vergilius:

Obſeruantiſſimus æqui.

Idem in Bucolicis: Lactis abundans.

Idem in Georgicis:

Experiere colendo,
Et facilem pecori, & patientem vomeris vnci.

Horatius in Sermonibus:

Contentus paruo, metuénſque futuri.

Salluſtius in Catilina: Animus inſolens malarum artium.

Idem: Alieni appetens, ſui profuſus. Sui pfuſus.

Idem in Iugurthino: Manu promptus, appetens gloriæ.

Ibidem: Quòd locorum ſcientes erant.
Ibidem: Et ob ea ſcientes belli.
Idem in Catilina: Laboris, ac belli patiens.

PEIVS ODISSE, PEIVS TIMERE.

PEius odiſſe, peius timere & ſimilia, modi loquēdi illius tēporis elegantiſſimi.
Plautus in Milite: Neq; quenq̃ peius odiſſe, quàm iſtum militem.
Cicero C. Mario: Oderam multo peius hunc, quàm illum ipſum Clodium.
Idem in Anto. Cum hoc veteranus Capho, quo neminem veterani peius oderunt.
Brutus Ciceroni: Neq; vnquam exul eſſe poſſum, dum ſeruire, & pati contumelias peius odero malis omnibus alijs.

Horatius in Epiſtolis:

Cane peius, & angue, Vitabit chlamydem.
Idem: Peiúſq; leto flagitium timet.

Plautus in Moſtellaria: Pulchrum ornatum, turpes mores peius cœno collínunt.

Ouidius De arte:

Lumina Gorgoneo ſæuius angue micant.

PAGANVS, MILES.

PAganus ille erat, qui militię cupiēs erat, & illi cingi, ſeu aſſcribi volebat: Eo enim interuallo, quo id quęrebat, & ad militiā aſpirare tentabat, Paganus: mox militiam adeptus, Miles dicebatur. Vnde Perſius volens oſtēdere ſe nondum Poëtam eſſe, dixit:

Nec fonte labra prolui caballino
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſo
Memini, repente vt ſic poëta prodirem.

Sed arrogantiā vitās, ſubdit per trāſlationem:

Ipſe ſemipaganus.
Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum.
Sed authoritates quod diximus melius oſtēdēt.
Marcellus De pœnis, lege: Quædam delicta pagano, aut nullam, aut leuiorem pœnam irrogant: militi uero grauiorem vel leuiorem.
Triphonius De peculio Caſtrenſi, lege, Hęreditate: Filiuſſamiliâs paganus de Caſtreñ, peculio fecit teſtamentum.
Martianus De Militari teſtamento, lege, Tractabatur: Tractabant an tale aliquid & in paganorũ teſtamentis indulgendum eſſet: & placet non ſine diſtinctione id fieri.
Vlpianus De militari teſtamēto, lege, Idémque: Vt eſt reſcriptũ à diuo Pio, in eo qui cum eſſet paganus fecit teſtamentum, mox militare cœpit.
Paulus De liberis & poſthumis, lege, Filiuſſamiliâs: Miles ſimiliter vt paganus nominatim à patre, aut hæres ſcribi, aut exhæredari debet.
Scæuola Ad legem Falcidiam, lege: Miles ſi dum paganus erat, fecerit teſtamentũ, militiæ tempore codicillos, lex Falcidia in codicillis locum non habet, in teſtamento locum habebit.

PVNCTVM, MOMENTVM.

PVnctum temporis, punctum horę, Momentum horæ, momentũ temporis, & ſimpliciter momētũ pro exiguo ſpatio ponitur. Dicendi ij modi à ſitu reuocandi ſunt.
Varro De lingua Latina: Quod animus ita eſt, vt puncto temporis peruolet quò vult.
Cicero De natura deorum: Vel innumerabiles potius in omni puncto temporis alios na-

ſtro iudicio,tũ omnium facile primas tulerunt.

Idem in Oratore: Cui primæ ſine controuerſia deferebantur.

Idẽ Atti. Amoris vero erga me cũ à fraterno amore,domeſticóq; diſceſſi,tibi primas defero.

Idem De natura deorũ: Ad quem tum Epicurei primas ex veſtris hominibus deferebant.

Idem in Bruto: Et ſi vtrique primas, priores tamen deferunt Lælio.

Idem in Oratore: Nam quis vnquam dubitauit,quin in Repu. noſtra primas eloquentia tenuerit ſemper vrbanis pacatiſque rebus, ſecundas iuris ſcientia?

¶Sed hoc quoque obſeruandum eſt, vt cum primas deferre dicebant, ſignificabant primas partes alicui concedere:Cum vero ferre primas ponebant,id ſignificabatur,quod illum primas ſecum portare.

Horatius eodem modo loquendi, eodémque ſignificato,quo ad verbum, Fero dixit:

Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci.

PROFITERI.

PRofiteri, occultiore dicendi modo apud antiquos id ſignificat, quod vulgo dicũt aſſignare quantum numerum vini, olei, frumenti,iugerum,pecuniæ,vel aliarum rerum quilibet habeat.

Cicero pro Lege Agraria: In poſterum vero lex hæc imperatoribus noſtris conſtituatur, vt quicũque de prouincia deceſſerit, apud eoſdem decemviros quantum habeat prædæ,manubiarum,auri coronarij profiteatur.

Idem in Verrem: Edixerat vt aratores iuge-

ra ſationum ſuarum profiterentur.

Ibidem: Non quo iugerũ numerum vere pro-fiteri eſſet difficile, aut amplius etiam profiteri, ſed quòd ex edicto profeſſus non eſſet.

Ibidem: Fecit vt Decumanus Nymphonem vocaret ex edicto illo præclaro, quod nullam ad aliam rem, niſi ad huiuſmodi quæſtus pertine-bat, numerum iugerum profeſſum non eſſe. & ſubdit: Verres in Xenonẽ iudicium dabat illud ſuum damnatorium de iugerum profeſſione.

Idem Tironi: Tu vero confice profeſſionem ſi potes: etſi hæc pecunia ex eo genere eſt, vt profeſſione non egeat.

Idem in Ver. Si pateret iugera eiuſmodi fun-di eſſe plura, quàm Colonus eſſet profeſſus.

Salluſtius in Catilina: Poſt paulo Catilina pe cuniarum repetundarum reus prohibitus erat conſulatũ petere, quia intra legitimos dies pro-fiteri nequiuerat.

Vlpianus De ſenſibus, lege, Forma: Si vero quis agrum in alia ciuitate habet, in ea ciuitate profiteri debet, in qua ager eſt.

Idem, Vbi pupillus, l. Ius alimentorum: Prius tamen exigere debet, vt profiteatur author, quę ſit penes ſe ſumma, & cõminari grauiores à ſe ei vſuras infligi eius, quod ſupra profeſſionem apud eum fuerit comprehenſum.

Ti. Li. ab Vrbe cõdita: Profiteri cogẽdo fru-mentũ, & vẽdere quod vſu mẽſtruo ſupereſſet.

Ibidẽ: Primo expectauerant, vt qui ſe dignos tanto imperio crederent, nomina profiterentur.

Idem De bello Macedo. Vt qui ſocij ciuibus Romanis credidiſſent, pecunias profiterẽtur.

Ibidem: Poſtquam profeſſionibus detecta eſt magnitudo æris alieni.

PERSCRIBERE, PERSCRIPTIOnes, Perſcriptor.

PErſcribere reconditũ habet ſenſum certo modo loquẽdi, qui à paucis obſeruatus eſt: in bonis authoribus elegantiſſimè poſitus, id ſignificat, quod in rationibus, aut in tabulis accepti & expenſi ſcripto aliquid notare. vnde quæ ita notabantur, Perſcriptiones dictę ſunt: qui vero ea notabat, Perſcriptor.

Cic. pro Roſcio Comœdo: Egóne hanc manum plenam perfidiæ, & hos digitos meos impellere potui, vt falſum perſcriberem nomen?

Ibidem: Æque enim tabulæ condemnantur eius qui verum non retulit, & eius qui falſum perſcripſit.

Ibidem: Suum codicem teſtis loco recitare arrogantiæ eſt, ſuarum perſcriptionum & liturarum aduerſaria proferre non amentię eſt?

Idem in Philippica quinta: Illa vero diſſipatio pecunię publicæ ferẽda nullo modo eſt, per quam ſepties millies falſis perſcriptionibus donationibuſque vertit.

Idem in Verrem: Scribam tuum dicit Verres huius perſcriptorem fœnerationis fuiſſe.

QVID ILLI FIET &c.

QVid illi fiet? quid illi faciam? quid illi factum eſt? Modi ſunt loquendi elegãtiſſimi, & à paucis obſeruati. Id enim ſignificãt quod nonnulli aliquid admirantes vel accepta aliqua calamitate aut iactura, inepte

dicunt, Quid de illo fiet? quid de illo faciã? quid de illo factum eſt?

Plautus in Mercatore: Sed quid nunc illi fiet?

Idẽ in Moſtellaria: Quid mihi fiet tertio, qui ſolus facio facinora immortalia?

Idem in Bacchidibus: Quid mihi fiet poſtea? Cicero Trebatio: Quid porrò fiet populo Vlubrano?

Idem Terentiæ: Et ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet?

Idem Attico: Sed quid ijs fiet, ſi huc Paulus venerit?

Eidem: Quid illi fiet quem reliquero?

Idem in Rullum: Quæro ſi qui volunt vendere, non fuerint, quid pecuniæ fiet?

Idem in Verrem: Occurrebat illi ratio, quid Cleomeni fiet?

Idem in Academicis quæſtio. Si comprehenſio perceptióque nulla ſit, quid fiet artibus?

Tibullus:

Caſtra Macer ſequitur, tenero quid fiet amori?

Ouidius De arte amandi:

Perfidus ille abſens, quid mihi fiet? ait.
Quid mihi fiet? ait, ſonuerunt cymbala toto
Littore.

Plaut. in Mercatore: Neſcit quid faciat auro?

Terent. in Ecyra: Sed quid faciemus puero?

Cicero in Academicis quæſtionibus: Quid enim faceret huic cõcluſioni? Si lucet, lucet igitur, lucet autem.

Ibidem: Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audiui?

Idem De natura deorum: Quid Ioui facies?

quid Vulcano?

Ibidē: Species arcus Taumāte dicitur nata, cuius ſi diuina natura eſt, quid facies nubibus?

Cato De re Ruſtica ſine interrogatione poſuit, ſed ferè idem eſt modus loquendi: Si ante inquit non deportauerit dominus, vino quod volet faciet.

Plautus in Caſina: Tuo quid factū eſt pallio?

QVID FACERET ALIVD.

Quid faceret aliud? Modus eſt dicendi, quo inepte dicunt, quid poterat aliud facere?

Cicero De oratore: Valerius quotidie cantabat, erat enim Scenicus, quid faceret aliud?

QVOTVS

LIcet ſuper relatiuo Quotus, multi varia ſenſerint: quo tamen apertius vis verbi intelligatur, volui pro more q̄ plurimas authoritates cōgerere. Videtur enim mihi quotus quādoque ſimpliciter interrogare, & numerum petere: vt quota hora eſt? Dic quotus eſſe velis? Quotus erit iſte denarius? Et quandoque ſine interrogatione: vt quota pars ex eo deducetur, ea pars tibi ſit profutura. Quandoque quota pars ſignificat minimam partem: vt Pars quota laudis erat, quota portio fęcis Achiuę. Quandoq; Quotus iungitur cum quiſque, & tum etiam interrogat: vt quotus quiſque bonus eſt? Quotuſquiſque eſt qui teneat artem numerorum? quaſi dicat, nullus, aut rarus. Infraſcriptæ authoritates plane omnia demonſtrabunt.

Cicero in Verrem: Quotus erit iſte denarius, qui non ſit deferendus?

Horatius: Hora quota eſt?

Idem: Tu quotus eſſe velis, reſcribe.

Idem: Scire velim chartis pretium quotus arroget annus.

Caius De interrogatorijs actionib9, l. Qui interrogatur, an hæres ſit? vel quota ex parte ſit?

Idem eodem titulo, lege: Si defenſor in iudicio interrogatus, an is quem defendit hæres, vel quota ex parte ſit?

Paulus ad legē Falcidiam, lege Plautius: Rationem legis Falcidię habendam ex quota pars ex eo decederet, eam partem in fundo legato inutilem futuram.

Ouidius de Ponto:

Qui quota terroris pars ſolet eſſe mei.

Idem ad Corinnam:

Ex tot in Atridis pars quota laudis erat.

QVOTVSQVISQVE.

Varro De lingua Latina: Quotuſquiſq; iam ſeruos habet priſcis nominibus? quę mulier ſuũ inſtrumentum veſtis atque auri veteribus vocabulis non inductis?

Cicero de finibus: Quis eſt enim, aut quotuſquiſque, cui mors cum appropinquet, non refugiat timido ſanguis, atque exalbeſcat metu?

Idem in Tuſcu. Quotus enim quiſq; philoſophorum inuenitur, qui ſit ita moratus?

Idem De diuinatione: Quota enim quæq; res euenit prædicta ab iſtis?

Idem De oratore: Quotus enim quiſque eſt, qui teneat artem numerorum, atq; modorum?

Idem pro L. Flacco: Quotus enim quiſq; eſt, qui hanc in Rempub. ſectam ſequatur?

Idem pro Marco Cęlio: Quotuſquiſque iſtam effugere poteſt?

Idem pro Publio Sextio: Quotuſquiſque inuenietur tanta virtute vir?

QVATENVS, HACTENVS, Eatenus.

Quatenus particula, licet nonnulli diſcrimen faciāt cum per e, & cum per i ſcribitur: ita tamen ſcriptione confuſa eſt, vt internoſci non facile ſit. Eius tamen ſignificatum, & dicendi modum, quo celebrata reperitur, ſubdere non omittam. Eſt enim meo iudicio quod Vſque ad quem finem, vel terminũ. Interdum ſignificat Quantum.

Cicero in Oratore: Itaq; ſoli ij, qui ſciũt quid, & quatenus, & quomodo dicturi ſunt.

Ibidem: Sed quærimus idem, quod in cæteris rebus maxime quærendum eſt, quatenus.

Idem: In omnibus rebus videndum eſt, quatenus. Etſi enim ſuus cuique modus eſt, tamen magis offendit nimium, quàm parum.

Idem in Oratore libro ſecũdo: Quatenus hæc ſunt ridicula tractanda Oratori, perquam diligenter videndum eſt.

Idem in Tuſculanis: Magna culpa Pelopis, qui non erudierit filium, neç docuerit, quatenus eſſet quodque curandum.

Idem in Antonium: Quibus auſpicijs iſtos faſces augur acciperem? quatenus haberem? cui traderem?

Idem in Academicis: Rerum natura nullam nobis dedit cognitionē finium, vt vlla in re ſtatuere poſſimus quatenus.

Idem De offi. Animaduertendũ eſt etiã,quatenus ſermo delectationẽ habeat:& vt incipiendi ratio fuerit,ita ſit deſinendi modus.

Ibidem:Vulgus quid abſit à perfecto,ferè nõ ex toto intelligit: quatenus autem intelligit,nihil putat prætermiſſum.

Ibidem : Sed aliter leges , aliter Philoſophi tollunt aſtutias : Leges quatenus manu tenere res poſſint : Philoſophi quatenus ratione & intelligentia.

Idem De Amicitia : Quamobrem id primũ videamus,ſi placet, quatenus amor in amicitia progredi debeat.

Ibidem:Eſt enim quatenus amicitię dari venia poſſit.

Idem Publio Lentulo:Poſtulatum eſt,vt Bibuli ſententia diuideretur, quatenus de religione dicebat.

Horatius:Iubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit.

Vlpianus De magiſtratibus, lege, In ordinẽ: Videamus an,& quatenus teneatur. & ſubdit: An,& quatenus in patrem eius actio danda ſit quæritur.

Vitruuius:In nauibus remi cum ſint in aqua directi, tamen oculis infracti videntur: & quatenus eorũ partes tangunt ſummam planiciem liquoris,apparent vti ſunt,directi.

Titus Liuius ab Vrbe condita : Italiæ niſi quatenus vallum caſtrorum cingit, nihil relinqueretis Pœno.

Ibidem : Vt quatenus tuto poſſent , Italiam ſpectatum irent.

Ibidem:Quòd locorum ſcientes erant.
Ibidem:Et ob ea ſcientes belli.
Idem in Catilina:Laboris,ac belli patiens.

PEIVS ODISSE, PEIVS TIMERE.

PEius odiſſe,peius timere & ſimilia,modi loquẽdi illius tẽporis elegantiſſimi. Plautus in Milite: Neq; quenq̃ peius odiſſe,quàm iſtum militem.

Cicero C.Mario:Oderam multo peius hunc, quàm illum ipſum Clodium.

Idem in Anto. Cum hoc veteranus Capho, quo neminem veterani peius oderunt.

Brutus Ciceroni:Neq; vnquam exul eſſe poſſum,dum ſeruire, & pati contumelias peius odero malis omnibus alijs.

Horatius in Epiſtolis:

Cane peius,& angue,Vitabit chlamydem.
Idem: Peiúſq; leto flagitium timet.

Plautus in Moſtellaria: Pulchrum ornatum, turpes mores peius cœno collinunt.

Ouidius De arte:

Lumina Gorgoneo ſæuius angue micant.

PAGANVS, MILES.

PAganus ille erat,qui militię cupiẽs erat, & illi cingi,ſeu aſſcribi volebat:Eo enim interuallo,quo id quęrebat,& ad militiã aſpirare tentabat,Paganus:mox militiam adeptus,Miles dicebatur.Vnde Perſius volens oſtẽdere ſe nondum Poëtam eſſe,dixit:

Nec fonte labra prolui caballino
Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſo
Memini,repente vt ſic poëta prodirem.

Sed arrogantiã vitãs,ſubdit per trãſlationem:

Ipſe ſemipaganus.
Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum.
Sed authoritates quod diximus melius oſtẽdẽt.

Marcellus De pœnis, lege: Quædam delicta pagano, aut nullam, aut leuiorem pœnam irrogant: militi uero grauiorem vel leuiorem.

Triphonius De peculio Caſtrenſi, lege, Hęreditate: Filiuſſamiliâs paganus de Caſtreñ, peculio fecit teſtamentum.

Martianus De Militari teſtamento, lege, Tractabatur: Tractabant an tale aliquid & in paganorũ teſtamentis indulgendum eſſet: & placet non ſine diſtinctione id fieri.

Vlpianus De militari teſtamẽto, lege, Idémque: Vt eſt reſcriptũ à diuo Pio, in eo qui cum eſſet paganus fecit teſtamentum, mox militare cœpit.

Paulus De liberis & poſthumis, lege, Filiuſſamiliâs: Miles ſimiliter vt paganus nominatim à patre, aut hæres ſcribi, aut exhæredari debet.

Scæuola Ad legem Falcidiam, lege: Miles ſi dum paganus erat, fecerit teſtamentũ, militiæ tempore codicillos, lex Falcidia in codicillis locum non habet, in teſtamento locum habebit.

PVNCTVM, MOMENTVM.

PVnctum temporis, punctum horę, Momentum horæ, momentũ temporis, & ſimpliciter momẽtũ pro exiguo ſpatio ponitur. Dicendi ij modi à ſitu reuocandi ſunt.

Varro De lingua Latina: Quod animus ita eſt, vt puncto temporis peruolet quò vult.

Cicero De natura deorum: Vel innumerabiles potius in omni puncto temporis alios na-

ſci,alios interire.

Ibidem:Cõſules ſummum imperium ſtatim deponere,quàm id tenere punctum temporis.

Idem in Verrem:Cum iſte punctum temporis nullum vacuũ peccato præterire paſſus ſit.

Idem pro domo ſua:Habitare late & magnifice voluit, duáſque magnas ac nobiles domos coniungere eódem puncto temporis.

Idem in Philippica ſecunda:Hunc vnum inquam hodiernum diem, hoc punctum temporis quo loquor,defende ſi potes.

Idem in Vatinium teſtem: Excluſus miſer puncto temporis.

Idem pro Cluentio:Neq; poſtea Larini punctum eſt temporis commoratus.

Idem in Tuſculanis:Totúmq; leue eſt,quodcunq; eſt:fit enim ad punctum temporis.

Idem de legibus:Quę vno verſiculo Senatus, puncto temporis ſublatæ ſunt.

Idem in Catilinam:Puncto temporis frui vita,& communi ſpiritu non putat oportere.

Cæſar in Commẽtarijs:Ita multorum menſium labor,hoſtium perfidia, & vi tempeſtatis puncto temporis interit.

Horatius: Tanquam

Sit proprium quicquam puncto quod mobilis horæ,
Nunc prece, nunc pretio,nunc vi, nunc morte ſuprema
Permutet dominos,& cedat in altera iura.

Idem:

Quid enim concurritur horæ Momento?

Hircius in Commentarijs: Ita puncto tem-

poris omnibus Legionarijs ab hoſtium equitatu circumuentis.

Ibidem: Atque vno puncto tēporis hoſtibus nullo negotio campo pulſis.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Puncto ſæpe temporis maximarum rerum momenta verti.

Ibidem: Momento temporis in aduerſam incurſando aciem.

Ibidem: Momento fuſi.

Ibidē: Vt ſignū momēto tēporis acciperent.

Ibidem: Momento arx occupata eſt.

Ibidem: Momento horæ arſura omnia.

Ibidem: Illo momento horæ.

Ibidem: Momento temporis.

Ibidem: Horæ momento.

Ibidem: Momento vnius horæ.

Idem De bello Macedonico: Verſa momento temporis fortuna pugnæ eſt.

Ibidem: Momento enim ad inanem locum peruenerunt.

¶ Sed videre licet momentum in alio ſignificato, iuxta modum, quo multi dicunt, res parui momenti, magni momenti.

Ti. Li. ab Vrbe condita: Rege ſuperato, nullū momentū in ſolis per ſe Gallorum copijs fore.

PRIMAE, PRIMAS FERRE, deferre, tenere.

PRimas ferre, primas deferre, primas tenere, veteres dicebant: ſubintelliguntur tamen partes. Sed is loquendi modus erat, qui poſtea nō ſolum omiſſus, verumetiam vnà cum alijs bonis propè ignoratus eſt.

Cicero in Bruto: Cotta & Sulpitius cum ve-

ſtro iudicio,tũ omnium facile primas tulerunt.

Idem in Oratore: Cui primæ ſine controuerſia deferebantur.

Idẽ Atti. Amoris vero erga me cũ à fraterno amore,domeſticóq; diſceſſi,tibi primas defero.

Idem De natura deorũ: Ad quem tum Epicurei primas ex veſtris hominibus deferebant.

Idem in Bruto: Et ſi vtrique primas, priores tamen deferunt Lælio.

Idem in Oratore: Nam quis vnquam dubitauit,quin in Repu. noſtra primas eloquentia tenuerit ſemper vrbanis pacatíſque rebus, ſecundas iuris ſcientia?

¶Sed hoc quoque obſeruandum eſt, vt cum primas deferre dicebant, ſignificabant primas partes alicui concedere:Cum vero ferre primas ponebant,id ſignificabatur,quod illum primas ſecum portare.

Horatius eodem modo loquendi, eodémque ſignificato,quo ad verbum, Fero dixit:

Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci.

PROFITERI.

PRofiteri, occultiore dicendi modo apud antiquos id ſignificat, quod vulgo dicũt aſſignare quantum numerum vini, olei, frumenti,iugerum,pecuniæ,vel aliarum rerum quilibet habeat.

Cicero pro Lege Agraria: In poſterum vero lex hæc imperatoribus noſtris conſtituatur, vt quicũque de prouincia deceſſerit, apud eoſdem decemviros quantum habeat prædæ,manubiarum,auri coronarij profiteatur.

Idem in Verrem: Edixerat vt aratores iuge-

ta ſationum ſuarum profiterentur.

Ibidem: Non quo iugerũ numerum vere profiteri eſſet difficile, aut amplius etiam profiteri, ſed quòd ex edicto profeſſus non eſſet.

Ibidem: Fecit vt Decumanus Nymphonem vocaret ex edicto illo præclaro, quod nullam ad aliam rem, niſi ad huiuſmodi quæſtus pertinebat, numerum iugerum profeſſum non eſſe. & ſubdit: Verres in Xenonẽ iudicium dabat illud ſuum damnatorium de iugerum profeſſione.

Idem Tironi: Tu vero confice profeſſionem ſi potes: etſi hæc pecunia ex eo genere eſt, vt profeſſione non egeat.

Idem in Ver. Si pateret iugera eiuſmodi fundi eſſe plura, quàm Colonus eſſet profeſſus.

Salluſtius in Catilina: Poſt paulo Catilina pecuniarum repetundarum reus prohibitus erat conſulatũ petere, quia intra legitimos dies profiteri nequiuerat.

Vlpianus De ſenſibus, lege, Forma: Si vero quis agrum in alia ciuitate habet, in ea ciuitate profiteri debet, in qua ager eſt.

Idem, Vbi pupillus, l. Ius alimentorum: Prius tamen exigere debet, vt profiteatur author, quę ſit penes ſe ſumma, & cõminari grauiores à ſe ei vſuras infligi eius, quod ſupra profeſſionem apud eum fuerit comprehenſum.

Ti. Li. ab Vrbe cõdita: Profiteri cogẽdo frumentũ, & vẽdere quod vſu mẽſtruo ſupereſſet.

Ibidẽ: Primo expectauerant, vt qui ſe dignos tanto imperio crederent, nomina profiterentur.

Idem De bello Macedo. Vt qui ſocij ciuibus Romanis credidiſſent, pecunias profiterẽtur.

Ibidem: Poſtquam profeſſionibus detecta eſt magnitudo æris alieni.

PERSCRIBERE, PERSCRIPTIOnes, Perſcriptor.

Perſcribere reconditũ habet ſenſum certo modo loquẽdi, qui à paucis obſeruatus eſt: in bonis authoribus elegantiſſimè poſitus, id ſignificat, quod in rationibus, aut in tabulis accepti & expenſi ſcripto aliquid notare. vnde quæ ita notabantur, Perſcriptiones dictę ſunt: qui vero ea notabat, Perſcriptor.

Cic. pro Roſcio Comœdo: Egóne hanc manum plenam perfidiæ, & hos digitos meos impellere potui, vt falſum perſcriberem nomen?

Ibidem: Æque enim tabulæ condemnantur eius qui verum non retulit, & eius qui falſum perſcripſit.

Ibidem: Suum codicem teſtis loco recitare arrogantiæ eſt, ſuarum perſcriptionum & liturarum aduerſaria proferre non amentię eſt?

Idem in Philippica quinta: Illa vero diſſipatio pecunię publicæ ferẽda nullo modo eſt, per quam ſepties millies falſis perſcriptionibus donationibuſque vertit.

Idem in Verrem: Scribam tuum dicit Verres huius perſcriptorem fœnerationis fuiſſe.

QVID ILLI FIET &c.

Quid illi fiet? quid illi faciam? quid illi factum eſt? Modi ſunt loquendi elegãtiſſimi, & à paucis obſeruati. Id enim ſignificãt quod nonnulli aliquid admirantes vel accepta aliqua calamitate aut iactura, inepte

dicunt, Quid de illo fiet? quid de illo faciã? quid de illo factum eſt?

Plautus in Mercatore: Sed quid nunc illi fiet?

Idẽ in Moſtellaria: Quid mihi fiet tertio, qui ſolus facio facinora immortalia?

Idem in Bacchidibus: Quid mihi fiet poſtea?

Cicero Trebatio: Quid porrò fiet populo Vlubrano?

Idem Terentiæ: Et ſi nos premet eadem fortuna, quid puero miſero fiet?

Idem Attico: Sed quid ijs fiet, ſi huc Paulus venerit?

Eidem: Quid illi fiet quem reliquero?

Idem in Rullum: Quæro ſi qui volunt vendere, non fuerint, quid pecuniæ fiet?

Idem in Verrem: Occurrebat illi ratio, quid Cleomeni fiet?

Idem in Academicis quæſtio. Si comprehenſio perceptióque nulla ſit, quid fiet artibus?

Tibullus:

Caſtra Macer ſequitur, tenero quid fiet amori?

Ouidius De arte amandi:

Perfidus ille abſens, quid mihi fiet? ait.
Quid mihi fiet? ait, ſonuerunt cymbala toto
Littore.

Plaut. in Mercatore: Neſcit quid faciat auro?

Terent. in Ecyra: Sed quid faciemus puero?

Cicero in Academicis quæſtionibus: Quid enim faceret huic cõcluſioni? Si lucet, lucet igitur, lucet autem.

Ibidem: Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audiui?

Idem De natura deorum: Quid Ioui facies?

quid Vulcano?

Ibidē: Species arcus Taumāte dicitur nata, cuius ſi diuina natura eſt, quid facies nubibus?

Cato De re Ruſtica ſine interrogatione poſuit, ſed ferè idem eſt modus loquendi: Si ante inquit non deportauerit dominus, vino quod volet faciet.

Plautus in Caſina: Tuo quid factū eſt pallio?

QVID FACERET ALIVD.

Quid faceret aliud? Modus eſt dicendi, quo inepte dicunt, quid poterat aliud facere?

Cicero De oratore: Valerius quotidie cantabat, erat enim Scenicus, quid faceret aliud?

QVOTVS

LIcet ſuper relatiuo Quotus, multi varia ſenſerint: quo tamen apertius vis verbi intelligatur, volui pro more q̄ plurimas authoritates cōgerere. Videtur enim mihi quotus quādoque ſimpliciter interrogare, & numerum petere: vt quota hora eſt? Dic quotus eſſe velis? Quotus erit iſte denarius? Et quandoque ſine interrogatione: vt quota pars ex eo deducetur, ea pars tibi ſit profutura. Quandoque quota pars ſignificat minimam partem: vt Pars quota laudis erat, quota portio fęcis Achiuę. Quandoq; Quotus iungitur cum quiſque, & tum etiam interrogat: vt quotus quiſque bonus eſt? Quotuſquiſque eſt qui teneat artem numerorum? quaſi dicat, nullus, aut rarus. Infraſcriptæ authoritates plane omnia demonſtrabunt.

Cicero in Verrem: Quotus erit iſte denarius, qui non ſit deferendus?

Horatius: Hora quota eſt?

Idem: Tu quotus eſſe velis, reſcribe.

Idem: Scire velim chartis pretium quotus arroget annus.

Caius De interrogatorijs actionib⁹, l. Qui interrogatur, an hæres ſit? vel quota ex parte ſit?

Idem eodem titulo, lege: Si defenſor in iudicio interrogatus, an is quem defendit hæres, vel quota ex parte ſit?

Paulus ad legē Falcidiam, lege Plautius: Rationem legis Falcidię habendam, & quota pars ex eo decederet, eam partem in fundo legato inutilem futuram.

Ouidius de Ponto:

Qui quota terroris pars ſolet eſſe mei.

Idem ad Corinnam:

Ex tot in Atridis pars quota laudis erat.

QVOTVSQVISQVE.

Varro De lingua Latina: Quotuſquiſq; iam ſeruos habet priſcis nominibus? quę mulier ſuū inſtrumentum veſtis atque auri veteribus vocabulis non inductis?

Cicero de finibus: Quis eſt enim, aut quotuſquiſque, cui mors cum appropinquet, non refugiat timido ſanguis, atque exalbeſcat metu?

Idem in Tuſcu. Quotus enim quiſq; philoſophorum inuenitur, qui ſit ita moratus?

Idem De diuinatione: Quota enim quæq; res euenit prædicta ab iſtis?

Idem De oratore: Quotus enim quiſque eſt, qui teneat artem numerorum, atq; modorum?

Idem pro L. Flacco: Quotus enim quiſq; eſt, qui hanc in Rempub. ſectam ſequatur?

Idem pro Marco Cęlio: Quotuſquiſque iſtam effugere poteſt?

Idem pro Publio Sextio: Quotuſquiſque inuenietur tanta virtute vir?

QVATENVS, HACTENVS, Eatenus.

QVatenus particula, licet nonnulli diſcrimen faciãt cum per e, & cum per i ſcribitur: ita tamen ſcriptione confuſa eſt, vt internoſci non facile ſit. Eius tamen ſignificatum, & dicendi modum, quo celebrata reperitur, ſubdere non omittam. Eſt enim meo iudicio quod Vſque ad quem finem, vel terminũ. Interdum ſignificat Quantum.

Cicero in Oratore: Itaq; ſoli ij, qui ſciũt quid, & quatenus, & quomodo dicturi ſunt.

Ibidem: Sed quærimus idem, quod in cæteris rebus maxime quærendum eſt, quatenus.

Idem: In omnibus rebus videndum eſt, quatenus. Etſi enim ſuus cuique modus eſt, tamen magis offendit nimium, quàm parum.

Idem in Oratore libro ſecũdo: Quatenus hæc ſunt ridicula tractanda Oratori, perquam diligenter videndum eſt.

Idem in Tuſculanis: Magna culpa Pelopis, qui non erudierit filium, neç docuerit, quatenus eſſet quodque curandum.

Idem in Antonium: Quibus auſpicijs iſtos faſces augur acciperem? quatenus haberem? cui traderem?

Idem in Academicis: Rerum natura nullam nobis dedit cognitionẽ finium, vt vlla in re ſtatuere poſſimus quatenus.

Idem De offi. Animaduertendũ eſt etiã,quatenus ſermo delectationẽ habeat:& vt incipiendi ratio fuerit,ita ſit deſinendi modus.

Ibidem:Vulgus quid abſit à perfecto,ferè nõ ex toto intelligit: quatenus autem intelligit,nihil putat prætermiſſum.

Ibidem : Sed aliter leges , aliter Philoſophi tollunt aſtutias : Leges quatenus manu tenere res poſſint : Philoſophi quatenus ratione & intelligentia.

Idem De Amicitia : Quamobrem id primũ videamus,ſi placet, quatenus amor in amicitia progredi debeat.

Ibidem:Eſt enim quatenus amicitię dari venia poſſit.

Idem Publio Lentulo:Poſtulatum eſt,vt Bibuli ſententia diuideretur, quatenus de religione dicebat.

Horatius:Iubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit.

Vlpianus De magiſtratibus, lege, In ordinẽ: Videamus an,& quatenus teneatur. & ſubdit: An,& quatenus in patrem eius actio danda ſit quæritur.

Vitruuius:In nauibus remi cum ſint in aqua directi, tamen oculis infracti videntur: & quatenus eorũ partes tangunt ſummam planiciem liquoris,apparent vti ſunt,directi.

Titus Liuius ab Vrbe condita : Italiæ niſi quatenus vallum caſtrorum cingit, nihil relinqueretis Pœno.

Ibidem : Vt quatenus tuto poſſent , Italiam ſpectatum irent.

¶Hactenus particula poſt ſe, Vt, plerunque apud bonos authores trahit.

Idem De diuinatione: Etſi video eò tum Stoicum eſſe conatum, qui hactenus aliquid egit, vt earum rationem rerum explicaret: quæ mari, cælóve fierent. Illa vero cur euenerint, quis probabiliter dixerit?

Celſus De vſufructu, lege: Hactenus tamẽ vt ſarta tecta habeat: ſi qua tamen vetuſtate corruerint, neutrum cogi reficere.

¶Eatenus quandoque poſt ſe, vt, quandoque quoad, quãdoq; hactenus trahit: ſignificat enim tandiu, vel vſque ad id.

Cicero De optimo genere oratorum: Verba proſequens eatenus, vt non abhorreant à more noſtro.

Idem ad Quintum Fratrem: Quorum ſi quis forte eſſet ſordidior, ferres eatenus quoad per ſe negligeret eas leges, quibus eſt aſtrictus, non vt ea poteſtate, quam tu ad dignitatem permiſiſſes, ad quæſtum vterentur.

Idem in Academicis: Sed hoc ciuile quod vocãt, eatenus quoad populo præſtare voluerunt.

¶Quandoque eatenus quatenus, & hactenus quatenus dicitur.

Caius De inſtitutoria actione: Eatenus dabitur in eum actio, quatenus ex ea re locupletior factus eſt.

Vlpianus De in rem verſo, lege, Si pro patre: Si domini debitor ſit ſeruus, & ab alio mutuatus ei ſoluerit, hactenus nõ vertit, quatenus domino debet.

QVOD SINE MOLESTIA TVA FIat, Quod ſine incõmodo tuo fiat, Quod ſciã, Quod pace tua fiat, Quod inter nos liceat dicere.

QVod ſine moleſtia tua fiat, quod ſine incõmodo tuo fiat, quod ſciam, quod pace tua fiat, quod inter nos liceat dicere, & huiuſmodi loquendi modi orationem Latinam candidam & luculentam efficiunt. quos modos qui obſeruare, & in ſcriptis vſurpare neglexerunt, non iniuria illiterati, ac propè infantes iudicantur.

Plautus in Menechmis: Non Ædepol ego te (quod ſciam) vnquam ante hunc diem vidi.

Ibidem: Dic mihi tu, vnquã tibi inteſtina tibi crepant, quod ſentias?

Terentius in Eunucho: Pace quod fiat tua.

Idem in Adelphis: Nõ equidem inſtas, quod ſciam.

Cic. Seruio Sulpitio: Quare pergratum mihi feceris, ſi eum in amicitiam tuã receperis: atq; eum (quod abſq; moleſtia fiat) ſi qua in re opus ei fuerit, iuueris.

Eidem: Quare velim, quicquid habent negotij, des operam, quod commodo tuo fiat, vt te obtinente Achaiam conficiant.

Idem Terentiæ: Tu velim (quod cum commodo valetudinis tuæ fiat) quamlõgiſſime poteris, obuiam nobis properes.

Idem Attico: Et velim cures epiſtolam, quã ad eum miſi reddendam, & ipſe (quod cõmodo tuo fiat) colloquere.

Eidem: Serapionis librum ad me miſiſti, ex

quo quidem ego(quod inter nos liceat dicere) milleſimam partem vix intelligo.

Idem Lentulo : Decernit vt regem deducas, quòd commode rem facere poſſis.

Varro De re ruſtica: Neq; explicata tota ſeparatim(quod ſciam)ab vllo.

QVAMPRIDEM, QVAMDVDVM.

NEmo (niſi fallor) nemo inquam,modũ eum plene, aut recte obſeruat, quo admirandi illi veteres vtebantur , rogandi ſcilicet, Quampridem,quamdudum venit ille? Quem loquendi modum Latiniſſimũ plerique ignorantes,Quamdiu eſt quod venit,aut Quãdiu eſt ex quo venit, vel quantum tempus eſt, ineptiſſime dicunt.

Plautus in Sticho:Quampridem nõ ediſti?

Terentius in Eunucho : Quærit quampridem pater mihi & mater mortui eſſent . dico, iamdiu.

Cic.pro Rabirio perduellione:Quæro quampridẽ hoc nomen Fanni in aduerſaria retuliſti?

QVAMDVDVM.

Plautus in Sticho: Quamdudum in portum huc venit?Reſpondetur , longiſſime.

Idem in Trinũmo:Quamdudum iſthuc,aut vbi actum eſt?

Idem in Aſinaria: Quamdudũ tu aduenisti?

Idem in Mercatore : Quamdudũ dixeras te odiſſe æque atq; angues?

Terentius in Eunucho; Venit quamdudum? Reſpondetur,modo.

QVAM MOX.

Plautus in Sticho:Quàm mox cocta eſt cœ-

na?impranſus ego ſum.

Idem in Moſtellaria: Quid nũc? quàm mox? & hic interrogantis eſt.

Idem in Aſinaria: Quàm mox mihi operam das?

¶Quandoq; cũ non interrogat, ſignificat id quod q̃ cito aut ſtatim: vt, Quàm mox erit co-cta cœna, id eſt cito vel ſtatim erit cocta cœna.

Idem in Bacchidibus: Quàm mox nauigo in Epheſum, vt aurum repetam à Theotimo do-mum, taces?

Ibidem: Quàm mox dico dabo.

Terẽ. in Adelphis: Hera ego hinc ad hos pro uiſam quàm mox virginem accerſant.

Cic. pro Roſ. Comœdo: Expecto quàm mox Cherea hac oratione vtatur. Hoc loco multi in-epte dicunt: expecto quanto tempore, vel quã-diu hac oratione vtatur.

Titus Liuius ab vrbe condita: Intenti quàm mox ſignum daretur.

QVID QVÒD.

QVid quòd, cum ſimul iunguntur, miri ficam Latinitati venuſtatem pariunt: Modus enim eſt dicendi, cũ quis inter rogatur, verbi gratia: Quid quòd me etiã occidere vult? Multi inepte dicũt, quid tibi videtur? vel quid dicis? etiam me occidere vult? Sed ſubiectæ authoritates id melius oſtendent.

Cicero in Academicis quæſt. Quid quòd ea-dem illa ars quaſi Penelopes telã texens, tollit ad extremum ſuperiora?

Idem de Officijs: Quid quòd Theſeus exegit promiſſum à Neptuno?

Idem De ſenectute : Quid quòd ſapientiſſimus quiſq; animo æquiſſimo moritur?

Idem pro lege Manilia:Quid quòd ſalus ſociorum ſummum in periculum , ac diſcrimen vocatur?

Idem ad Pontifices:Quid quòd in meo reditu ſpes otij & concordiæ ſita videbatur?

Idem De natura deorum:Quid quòd earum rerum , quæ nunquam omnino fuerunt neque eſſe potuerunt, vt Scyllæ, vt Chimeræ? Quid quòd hominum,locorum, vrbium earum quas nunquam vidimus ? Quid quòd ſimul ac mihi collibitum eſt,præſto eſt imago?Quid quod etiam ad dormientem veniunt inuocatæ?

Idem Attico: Quid quòd ſenatus eos voluit præeſſe prouincijs?

Ibidem : Quid quod tecum nunquam eſſem ſine cura?

Idem pro Lege Manilia : Quid quòd ſalus ſociorum ſummum in periculum ac diſcrimen vocatur ?

Idem pro Cluentio: Quid quòd Stalenus eſt condemnatus?

Idem De diuinatione: Quid quæ à Phyſicis & Dialecticis tractantur?

Idem in Catilinam: Quid quòd ab aduentu ſuo iſta ſubſellia vacua facta ſunt?

Idem in Anto . Quid quòd cũ collega tulit, quem ipſe fecit ſua nuntiatione vitioſum?

Idem Q. Ciceroni fratri : Quid quòd eodem tempore deſidero filiam?

Idem de Oratore: Quid quòd dixiſti,inquit, Craſſe,ſi hic hodie apud te maneremus,te mo-

rem nobis eſſe geſturum?

Horatius:

Quid quòd libelli Stoici inter ſericos
Iacere puluillos amant?

Ouidius de Ponto:

Quid q vt emeritis referenda eſt gratia ſemp?

Idem in Epiſtolis:

Quid q auus nobis idem Pelopeius Atreus?

QVAE MALVM.

Sed quis ſine piaculo prætereat enatũ hunc quoque in ipſa vrbe Latinitatis parẽte & altrice, tam bellum dicendi modum? Cum enim quem arguere, aut caſtigare volebãt, ſic ponebant: Quæ malum iſta tua dicacitas eſt? Qui malum iſti Athenienſes? Sed clarius infra, & proprie magis videbitur.

Plautus in Menechmis: Quę malum hęc impudentia eſt?

Ibidem: Egóne te iuſſi coquere? Reſpõdetur: Certo tibi & paraſito tuo. Reſpõdetur: Cui malum paraſito?

Idem in Aulularia: Quid tu malum curas, vtrum crudum, an ego coctum edam?

Idem in Mercatore: Qui malum ego nugor, ſi tibi quod me rogas, reſpondeo?

Idem in Bacchidibus: Qui malum facile?

Terentius in Eunucho: Qui malum alij?

Cicero in Verrem: Quæ malum eſt iſta tua audacia, atq; amentia?

Ibidem: Quæ malum iſta fuit amentia?

Idem Attico: Qui malum iſti Pedentiſſe?

Idem in Philippicis: Quæ malum iſta voluntaria ſeruitus eſt?

Ibidem:Quæ malũ eſt iſta ratio,ſemper optimis cauſis veteranorũ nomen opponere?

T.Liuius ab Vrbe condita:Quæ malum ratio expertis alia experiri?

QVAMOBREM, CVR, QVAPRO-
pter, Quare.

QVamobrem,cur, quaprọpter,quare,ijs aduerbijs quantà ineſt dicendi gratia? quãta venuſtas?eo modo loquẽdi, quo perfecti illi veteres vſi ſunt,poſt quos nemo ferè elegantiã illam & purũ dicendi modum ſeruauit.Nam quis eſt,qui nõ ita poſt illos loquatur?Aliquam cauſam quæris,propter quã, aut aut ob quam me domo extrudas. Antiqui vero illi:Aliquã cauſam quæris,quamobrem me domo extrudas,aut cur me domo extrudas,dicebant.Et vbi dicitur à pleriſq; ineptiſſime,Quid eſt quòd me videre non potes?Antiqui dicebãt: Quid eſt quamobrem me videre nõ potes? aut quid eſt cur me videre non potes? vel quid eſt quare me videre non potes? Quod obſeruandũ maxime cenſeo.Quare pro more exempla aliqua ſubiecimus.

Terentius in Eunucho: Aliquã cauſam quærebat ſenex, quamobrem inſigne aliquid faceret.

Idem in eodem:Multæ ſunt cauſæ quamobrem cupio.

Idem in Adelphis: Nihil reperio quãobrem laudet tantopere Hegio meum officium.

Cic. Appio Pulchro: Multa mihi veniebant in mentem,quamobrẽ iſtum laborem tibi etiã honori putaremfore.

Idem pro Aulo Cecinna: Deinde nihil rationis affers, quamobrem, ſi libertas adimi nullo modo poſſit, ciuitas poſſit.

Idem pro M. Cælio: Quæ fuit enim cauſa, quamobrem venenum iſti mulieri vellet dare Cælius?

Idem pro S. Roſc. Amerino: Si vel minima res reperietur, quamobrem videantur illi nonnihil tamen in deferendo nomine ſecuti.

Idem pro Sylla: Quid enim eſt, quamobrem abs te Quinte Hortenſi factum clariſſimi atque ornatiſſimi viri non reprehendatur, reprehendatur meum?

Idem pro Cornelio Balbo: Quid eſt quãobrem ciui Gaditano in hanc ciuitatẽ venire non liceat?

Idem pro Cluentio: Nihil excogitem, quamobrem Oppianico damnari neceſſe ſit.

Ibidem: Quid eſt quamobrem quiſque noſtrũ cenſorias ſubſcriptiones omnes fixas, & in perpetuum ratas putet eſſe oportere?

Idem in Verrem: Quæ mulier digna quamobrem iſte diutius Lampſaci commoraretur.

Ibidem: Nulla res eſt quamobrẽ ego iſtũ nolim ex paternis probris, ac vitijs emergere.

Ibidem: Neque adhuc cauſam vllã excogitare potui, quamobrem commiſerit.

Ibidem: Quid eſt quamobrem putes te tuam culpam non modo deriuare in aliquẽ, ſed communicare cum aliquo poſſe?

Ibidem: Quid tandẽ habuit argumenti, aut rationis res, quamobrem in eo potiſſimũ Stenianum præmium poneretur?

Ibidem:Multa ſigna dederat,quamobrē quibus reſponſurus non videtur, mentio de lege nulla fiebat.

Ibidem:Quòd ſi ab Apollonio aliquid commiſſum eſſet quamobrem iure in eum animaduerteretur.

Idem De finibus bonorum & malorum: Satis argumenti eſſe videtur,quamobrem illa quę natura prima ſunt aſcita,natura prima diligamus.

Alphænus,locati & cōducti,lege, Habitatores:Ea conditione habitatorē eſſe,vt ſi quid aduerſarium incidiſſet, quamobrem dominū aliquid demoliri oporteret, aliquam partem paruulam incommodi ſuſtineret.

CVR.

Cicero pro M.Cælio:an vobis aliam cauſam eſſe vllam putatis,cur in tātis præmijs eloquētiæ,tanta voluptate dicendi,tanta laude,tanta gratia,tanto honore,tam ſint pauci, ſempérq; fuerint,qui in hoc labore verſentur?

Idem pro Cluentio : Quid eſt Q. Naſo, cur tu in hoc loco ſexto ſedeas?

Ibidem:Quæ cauſa Habito fuerit, cur interficere Oppianicum vellet?

Idem pro Sexto Roſ.Amerino:Quòd ſi tibi nulla cauſa eſt, cur hunc miſerum tanta calamitate affici velis.

Idem Attico: Sed erant cauſæ, cur hoc tempore iſtic eſſe nollem.

Idem pro Roſ.Comœdo:Non fuit cauſa,cur tantum laborem caperes,& ad me venires.

Alphænus,locati & cōducti,l. Habitatores:

Si iuſta cauſa fuiſſet, cur periculum timeret.

Catullus:

Nam quid feci ego, quídve ſum locutus,
Cur me tot malè perderes poëtis?

QVAPROPTER.

Plaut. in Bacchidibus: Sed quid eſt, quapropter nobis malum minitemini?

QVA CAVSA.

Plautus in Menechmis: Quid de te merui, qua me cauſa perderes?

Cice. pro lege Manilia: Satis mihi multa verba feciſſe videor, quare hoc bellum eſſet genere ipſo neceſſarium.

Aſconius Pedianus, qui tametſi ſub Auguſto Cęſare floruit, bonáq; multa atq; elegãtia ſcripſit, ſicuti libello ſiue poti⁹ fragmẽto, quod ãte hos annos repertũ eſt, colligi poteſt, multa fluit ac ſcatet barbarie. Quam tamẽ barbariẽ, nõ ab illo certe, qui bono etiã tũc tẽpore eruditus eſt, prouenire puto: ſed poti⁹ ab aliquo inſulſo atq; ineleganti Grãmatico, qui interpretis vice functus, inepta multa cõſeruit, quæ poſtea vnà cũ bonis authoris verbis deſcripta ſunt. Is inquam Aſconius, Magnopere, inquit, me hęſitare cõfiteor, quid ſit quare Cicero Placẽtiam municipiũ eſſe dicat. Quid ſit quare, dixit: quod elegãter poſuit, & modo illorum veterum vſus eſt.

Gn. Pompeius L. Domitio: Miror quid cauſæ fuerit, quare conſilium mutaris.

RESIDERE, SVBSIDERE, DESIDERE.

MAxime abſtruſum hactenus (vt arbitror) quid ſignificet reſidere, ſubſidere, deſidere. Quod cum ex multa va-

riáq; lectione deprehēdiſſem,nihil aliud eſſe ter rā deſidere, niſi cū terra magnis imbribus, vel ignota alia cauſa hiatū faceret:ita vt terra deor ſum deſcēderet,vel ſubtraheretur.Quæ res me lius ex ſubiectis authoritatibus colligetur.

Terra deſe- dit.

Cicero de officijs:Hinc ille Gyges inducitur à Platone, qui cū terra deſediſſet magnis qui- buſdam imbribus, in illum hiatum deſcendit.

Idem de diuinatione: Delata etiam ad ſena- tum labes agri Priuernatis,cum ad infinitā alti tudinem terra deſediſſet.

Ibidem: vt multa oppida corruerint, multis locis labes facta ſit,terræq; deſederint.

Titus vero Li. idem dixit de bello Macedo- nico: Terra(inquit)Velitris trium iugerū ſpa- tio cauerna ingenti deſederat.Non tamen dicē- di modum ſeruauit,mutato fere,& obſoleſcen te iam bono dicendi modo: cum dixit ab Vrbe condita: Arpini terra campeſtri in agro in in- gentem ſinum conſedit.

Terra cōſe- dit apud Liuium.

Ibidem: In Veliterno agro terra ingentibus cauernis conſedit, arboréſq; in profundū hau- ſtæ.Conſedit igitur dixit pro deſedit,cum con ſidere ſit ſimul ſedere.

Vergilius:

Dicite quandoquidē molli conſedimus herba.

Varro De re Ruſtica:Quod inane natat ple num deſidet.

Ibidem: Vbi ſtramentū deſedit in aperto lo- co palàm,à quo nominata poteſt eſſe palea.

RESIDERE, EST PAVLATIM deorſum inclinare.

Plautus in Captiuis:Itaq; venter, guttúrque

reſident.

Horatius:

Noſtríſque ductum ſeditionibus
Bellum reſedit protinus.
Idē: Iā iam reſidunt cruribus aſperæ Pelles.

Ex epiſtola Sabini pro Helena:

Flamma recens parua ſparſa reſedit aqua.

SVBSIDERE, EST FERE IDEM quód reſidere: ſed conſiderātibus aliquod diſcrimen omnino occurrit, quod melius videatur, quàm demonſtretur.

Vergilius in quinto Æneidos:

Subſidunt vndæ, tumidúmq; ſub axe tonanti.
Sternitur æquor aquis.

Ouidius de Faſtis:

Quod ſimul emerſum eſt, fragor æthera terruit ipſum:
Ictáq; ſubſedit pondere molis humus.

Ibidem:

Iam leuis obliqua ſubſedit aquarius vrna.

Ibidem:

Pondere terra ſuo ſubſedit & æquora traxit.

Idem in Metamorphoſi:

Iuſſit & extendi campos, ſubſidere valles.

Ibidem:

Flumina ſubſidunt, colléſque exire videntur.

Ibidem:

Paulum ſubſedit, & infra Quàm ſolet eſſe fuit.

Idem in Ibin:

Sic tua ſubſidens deuoret oſſa cinis.

Idem ad Corinnam:

At vós quā veniet tumidi ſubſidite montes.

Paulus De damno infecto, lege, Athenis: Si

vitio loci pars aliqua loci ſubſedit.

Ti.Li.ab Vrbe condita: Subſidunt Hiſpani aduerſus emiſſa tela ab hoſte,inde ad emittenda ipſi conſurgunt.

Hircius in cõmen. Aqua quæ paulatim ſpatio temporis liqueſcit ac ſubſidet.

QVISQVAM.

Quiſquam quantum diſtet ab aliquo, à quoquã, à quocũq;, à quolibet,à quopiam: ex ijs quæ infra adduxi melius cognoſcetur. Interrogat enim fere ſemper, & cum indignatione requirit.

Cicero pro Cluentio: Eſt quiſquam qui cum hoc cognouerit, ſuſpicari poſſit Oppianicũ iudicio oppreſſum, & circumuentum eſſe innocentem?

Idem in Verrem: In eiuſmodi re quiſquam tam impudens reperietur,qui ad alienam cauſam inuitis ijs,quorum negotium eſt,accedere, aut aſpirare audeat?

Ibidem: Num aut in vilitate nummum arator quiſquam dedit? aut in caritate de æſtimatione frumenti queſtus eſt?

Ibidem:Quid enim quiſquam ad meam pecuniam me inuito aſpiret?

Idem pro lege Manilia:Et quiſquam dubitabit,quid virtute profecturus ſit,qui tantum authoritate profecerit?

Ibidem:Et quiſquã dubitabit,quin huic tantũ bellum hoc tranſmittendum ſit?

Idem pro domo ſua: Hanc deam quiſquam violare audeat?

Idem in Philippi. Ab hoc igitur quiſquam

bellum timet?

Vergilius:

Et quiſquam numen Iunonis adoret?

QVA ITINERIS, QVA DE BRVTO.

QVâ itineris, quâ de Bruto, modus eſt dicendi, quo inepte dicunt: Ea parte qua itineris, vel de Bruto mentio fit.

Cicero Attico: At quàm honeſta, quàm expedita tua conſilia, quàm euigilata tuis cogitationibus, quâ itineris, quâ nauigationis, quâ congreſſus, ſermoníſq; cum Cæſare.

Eidem: Cum video te diſtentiſſimũ eſſe, quâ de Butrotijs, quâ de Bruto.

QVAMPLVRIMVS, PRO QVANTO magis & cætera.

EDiſcendus eſt & hic loquẽdi modus, quo Cato, & alij veteres vſi ſunt.

Idem enim de re ruſti. Quàm plurimã braſſicam ederit, tam citiſſimum ſanus fiet. Illiterati vero hunc quoq; dicendi morem non curantes dicunt, Quanto plus, aut quanto magis ederis ex braſſica, tanto citius ſanus fies.

QVAM CITISSIME TAM MAXIME.

ET hic modus alter, nõ inelegantior ſuperiore, non eſt prætereundus.

Idem Cato: quàm citiſſime conficies, tam maxime expediet.

Ibidem: quàm acerbiſſima olea erit, tam oleũ optimum erit.

QVOD TE ORO.

MOdus eſt etiam Romani candoris plenus in particula quod. Cum enim aliquid timentes narrabant, ac deinde ne

quid tale eueniret, obſecrabāt, Quod te oro, dicebant: quod perinde eſt quaſi, Quare te oro.

Terētius in Ecyra: Malè metuo, ne Philomenæ magis morbus aggraueſcat: quod te Æſculapi, & te Salus, ne quid huius ſit, oro.

Horatius in Epiſtolis:

Pol me miſerum patrone vocares,
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen:
Quod te per Genium, dextrámq; deóſque penates
Obſecro, & obteſtor, vitæ me redde priori.

RENVNTIARE.

Qvàm diuerſum eſt quod in bonis authoribus legimus in verbo Renuntio, ab eo ſenſu qui paſſim vulgo celebratur? Eſt enim renuntiare legationem, idem quod referre, quid in legatione geſtum ſit.

Cicero in Philip. Cū enim legati renuntiauerint, quod certe renuntiabunt, non in veſtra poteſtate, non in Senatus eſſe Antonium.

Ibidem: Nec vero dubito, quin ſi ille vir renuntiare legationem potuiſſet, & reditus eius vobis gratus fuerit, & Reipublicę ſalutaris futurus.

Varro de re Ruſti. Latis tabulis ſortitio fit tribuum, ac cœpti ſunt à Præcone renuntiari, quem quæq; tribus fecerunt ædilem.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Hæc cum legatio renuntiaretur.

Ibidem: Qui iuſſi erant, legationem renuntiauerunt.

¶Renuntiatur præterea Conſul, Tribunus,

aliúſve magiſtratus : id eſt, declaratur factus Conſul, Tribunus &c.

Cicero pro lege Manilia: Nam cum propter dilationem comitiorum ter Prætor primus centurijs cunctis renuntiatus ſum.

Tit. Liuius ab Vrbe condita: Nec me contra Senatuſcōſultum Conſulem renuntiari patiar.

Aſinius Pollio Ciceroni: Comitia biennij biduo habuit, hoc eſt, tenuntiauit quos ei viſum eſt.

REDIRE IN GRATIAM.

Redire in gratiam : modus eſt dicendi, quo ſignificatur aliquem ex diſcordia reconciliatum, in priſtinam amicitiam redire.

Cicero De ſenectute: In gratiam iam cũ voluptate redeamus.

Idem Quinto Ciceroni: Pompeius à me valde contendit de reditu in gratiã, ſed adhuc nihil profecit.

Idem de prouincijs conſularibus: Iurauitque in concione ſe in gratiam non redijſſe.

Ibidem: Abſens mecũ ſummo ſuo beneficio redijt in gratiam.

Idem ad Atticum: Cum Luceio in gratiam redi.

RESPONDERE AD ROGATVM.

Reſpondere ad rogatũ, id eſt (quod ſatis per ſe noſcitur) cũ quis rogat, quærit, petítve, & alter ad ea quæ rogatur reſpondet. Quod multi peruerſo dicendi modo, reſpondere ad propoſitum dicunt.

Cicero pro L. Flacco: Nunquam nobis ad ro

gatũ reſpondent,ſemper accuſatori plus quàm ad rogatum.

ROGET QVIS, DICAT QVIS, petat quis.

Roget quis,modus eſt loquendi politus, id eſt quod multi inepte dicunt: ſi aliquis me interrogaret, peteret,diceret. Terẽ in Eunu. Roget quis, quid tibi cũ illo?

RESPECTVS.

Reſpectus mutato dicendi genere dici cœptus eſt hoc modo:Feci amicitię reſpectu:Feci reſpectu iuſtitiæ,quo loco latinius diceretur:Feci amicitię cauſa vel ratione:Feci ratione iuſtitiæ. Reſpectus autem nomen eſt, à Reſpicio veniens, vt Conſpectus à Conſpicio,Perſpectus à perſpicio,Circumſpectus à Circũſpicio. Alio dicendi modo à Cicerone eloquentiæ principe vſitato:qui de diuinatione,Remigem inquit quendã ex Quinqueremi Rhodiorum vaticinatum, madefactum iri minus trigiñta diebus Græciam ſanguine,rapinas Dyrrachij,& conſcenſione in naues cũ fuga, fugientibus miſerabilem reſpectum incendiorum fore.

Idem in Philip.5.Itaq; cum reſpectum ad ſenatum, & ad bonos non haberet: eam ſibi viã ipſe patefecit,ad opes ſuas amplificandas, quã virtus liberi populi ferre non poſſet.Reſpectũ dixit non haberet,hoc eſt non reſpiceret.

RESECARE AD VIVVM.

Reſecare ad viuum eſt per translationẽ dictũ ab ijs qui vel vngues vſq; ad viuum,vel arbores vſque ad radices reſe-

cant. Id poſtea dictum & ad eos tranſfertur, cũ quid nimium ad regulam reuocamus.

Cicero De amicitia: Neque id ad viuum reſeco, vt ij, qui hæc ſubtilius diſſerunt.

SCRIBERE MEA, TVA, SVA manu: non, propria.

SCribere mea manu, ſua manu: nõ, propria manu, quod nuſquã apud bonos authores reperitur.

Cicero Attico: Antequam aliquo loco conſedero, neque longas à me, neq; ſemper mea manu literas expectabis.

Eidem: Obſignarã iam epiſtolã meã, quã puto te modo perlegiſſe, ſcriptam mea manu.

Eidem: Ipſe in Tuſculano me referre in commentariũ mea manu voluit, quod idem in Aſia mihi ſua manu ſcriptum dedit.

Eidem: Nunquam antè arbitror te epiſtolam meam legiſſe, niſi mea manu ſcriptam.

Eidem: Hæc mea manu.

Eidem: Noli putare pigritia facere me, quòd non mea manu ſcribam.

Eidem: Alterã tibi eodẽ die epiſtolã dictaui, & pridie dederam mea manu longiorem.

Ibidem: Accepi aliam alia iucundiorem, quæ quidem erant tua manu.

Idem Q. fratri: Cum ſcripſiſſem hęc infima, quæ ſunt mea manu.

Ibidem: Hęc inter cœnam dictaui Tironi, ne mirere alia manu eſſe.

Idem in Catilinam: Legimus literas & ſcriptum ipſius manu.

Idẽ Appio Pulchro: Ad te ſtatim manu mea

ſcriptas literas miſi.

Brutus Ciceroni: Superioribus literis mea manu ſcripſi.

Scæuola de Donationibus, lege, Ad eum: Hac epiſtola mea manu ſcripta notum tibi facio.

Idem De legatis, lege, Cum quis: Teſtamento facto manu ſua ita cauit.

Paulus De publicanis & vectigalibus, lege, Si publicanus: Significentur ipſi libello manu ſua ſubſcripto.

Calliſtratus ad legem Corneliam, De falſis, lege, Diuus Claudius: Si modo poſt eam ſcripturam manu ſua teſtator teſtamento codicillisve ſubſcripſerit.

Marcellus: Si quis aliquē teſtiū, l. Diuus Seuerus: Sua manu ſignatos codicillos valere velit.

Papinianus De teſtamentaria tutela, lege, Ex ſententia: Patris voluntas hoc ipſum manu ſua declarantis.

Vitru. Quod etiā ipſe ſua manu dicitur feciſſe.

Titus Liuius De bello Punico: Fœdera, Amilcaris ſcripta manu.

Idem De bello Macedonico: Poliſenidas ſua manu ſcripſit.

Ibidem: Iudicia manu ſua teſtata daret.

Ibidem: Auſa dicere ſe omnes ſua manu potius interfecturam.

Ouidius in Epiſtola Didonis:

Ipſa ſua Dido concidit vſa manu.

STVDEO ILLAM REM.

STudere illi rei vulgare eſt. Studere autem illam rem minus obſeruatum, non caret gratia & venuſtate.

Plautus in Milite: Magis metuant, minus has res ſtudeant.

Cicero in Antonium: Vnum ſentitis omnes, vnum ſtudetis.

Idem De reditu ſuo: Cum vero literas ſtudere incipit, & helluo immanis cum Græculis philoſophari, tamen eſt Epicureus.

Idem De finibus bonorum & malorum: Vel illud quod ſtudet facere poſſit ornatius.

Idem in Tuſculanis: Hæc cum diſputant, hæc ſtudent.

Horatius:

Hoc ſtudet vnum.

SVBSCRIBERE.

SVbſcribere cauſæ, & ſubſcribere cauſam, apud bonos illos authores frequēter reperitur. Differentiam autem quæ interſit, pauci (vt arbitror) conſiderauerūt. Ego vero quid de hac re ex multa lectione collegerim, paucis perſtringam. Subſcribere cauſæ, certo modo dicendi id erat, cum nomen alicuius deferebatur, accuſatores apud iudices ſe reorum accuſationibus ſubſcribebant, vt qui ſic ſubſcriberent, ad talionis pœnā tenerentur, ſi inique accuſaſſent, & niſi intra ſpatium triginta dierum cauſam proſecuti fuiſſent. Iudices vero ſubſcribebant cauſam, propter quam rei accuſabantur. Quæ omnia infra ſcriptæ authoritates apertius demonſtrabunt.

Cicero De arte Rhet. Cum venefici cuiuſdā nomē eſſet delatū, & quia parricidij cauſa ſubſcripta eſſet, extra ordinem eſſet acceptū. & infra: Id autē ſi dānaretur fieri neceſſe eſſet, quo

niam & id cauſæ ſubſcriptum, & ea re nomen extra ordinem ſit acceptum.

Ouidius de Triſtibus:

Néve precor magnę ſubſcribite Cæſaris iræ.

Paulus De accuſatoribus, lege, Libellorum: Item ſubſcribere debet is, qui dat libellum, vel alius pro eo ſi literas neſciat. & ſubdit: Sed intra quod tempus videbimus, & vtiq; xxx. dies vtiles obſeruandi ſunt.

Vlpianus De accuſationibus & inſcriptionibus, l. Si cui crimen obijciatur, pręcedere debet in crimine ſubſcriptio. Quæ res adinuenta eſt, ne facile quis proſiliat ad accuſationem, cum ſciat inultam ſibi accuſationem non futuram.

Aſconius Pedianus: Subſcripſerunt Triario in Scaurum Quintus Marius L. filius, & Q. Pacuuij fratres cognomine Claudij, qui inquiſitionem in Sardiniam, itémque in Corſicam inſulas dies tricenos acceperunt.

Idem: Deinde poſt paucos dies apud Conſidium quæſtorem, lege Plautia de vi, ſubſcriptione ea quòd loca occupaſſet, & cum telo fuiſſet: nam duces operarum Milonis recuſauerũt, Caius Fidius, Gneus Apponius Gnei filius, Marcus Seius.

SVBSCRIBERE CAVSAM.

Plautus in Pœnulo: Cras ſubſcribam homini dicam.

¶Idem tamẽ dimiſit præpoſitionẽ ſub, cum dixit in Aulularia, Ad prętorẽ hodie te rapiam, & tibi ſcribam dicam.

Cicero pro Cluentio: Video igitur iudices animaduertiſſe Cenſores in iudices quoſdam il-

lius conſilij Iuniani, cum iſtam ipſam cauſam ſubſcriberent.

Idem in Diuinatione in Verrem: Cenſor Caium Atheium notauit, quòd ementitum auſpicia ſubſcriberet: ergo fuerit hoc Cenſoris ſi iudicabat ementitum.

Idem pro A. Cluētio: Nam hæc quidem, quæ de iudicio corrupto ſubſcripſerunt.

Ibidem: Leue eſt quod Cenſores de cæteris ſubſcripſerunt.

Vlpianus De priuatis delictis, lege, *Si quis*: Tunc ſubſcribere eum crimen oportebit.

Aſconius Pedianus: Hunc Antoniū Gellius & Lētulus Cenſores ſexēnio quo hęc dicerētur, ſenatu mouerūt: cauſámq; ſubſcripſerūt, ꝙ ſocios diripuerit, ꝙ iudiciū recuſauerit, ꝙ propter æris alieni magnitudinē prædia manciparit, bonáq; ſua in poteſtate non haberet.

SVBSCRIPTORES.

Cicero in Diuinatione in Verrem: At venit paratus cum ſubſcriptoribus citatis, & diſertis: eſt tamen hoc aliquid, tametſi non eſt ſatis. Omnibus enim rebus is qui princeps eſt, in agendo ornatiſſimus & paratiſſimus eſſe debet. Veruntamen L. Apuleium eſſe video proximum ſubſcriptorem: hominem non ætate, ſed vſu forenſi, atque exercitatione tironem.

Ibidem: Ex illo grege oratorum, qui ſubſcriptionē ſibi poſtularunt. & ſubdit: Vt mihi non ex ijs, quos mecum adduxerim, ſed de populo ſubſcriptor addatur.

Ibidem: Accuſabat M. Aquilium ſubſcriptore C. Rutilio Ruffo.

Idem ad Quintum Ciceronem fratrem: Gabinium tres adhuc factiones poſtulant, Lucius Lentulus flaminis filius, qui iam de maieſtate poſtulauit, Titus Nero cum bonis ſubſcriptoribus, C. Memmius tribunus plebis.

Ad eundem: Gabinius abſolutus eſt: omnino nihil accuſatore Lentulo, ſubſcriptoribúſq; eius infantius, nihil illo conſilio ſordidius.

Idem pro L. Murena: Seceſſionem ſubſcriptorum animaduertebant.

¶ Sed quid ſint ſubſcriptores apertius declarat Aſconius Pedianus, Subſcriptores inquit dicuntur, qui adiuuare accuſatorem cauſidici ſolent, quos oportet ſubmiſſius agere quàm dicit ille quem ſequuntur.

SICCVS.

Siccus, per tranſlationem non eſt id quod exhauſtus aut exercitus, vt nonnulli volunt: ſed eſt ieiunus, ſobrius.

Plautus in Aſinaria: Ego præter alios meum virum fui rata ſiccum, frugi, continentem.

Cicero in Academicis quæſtionibus: Dormientium, & vinolentorum, & furioſorũ viſa imbecilliora eſſe dicebas, quàm vigilantium, ſiccorum, ſanorum.

Idem pro lege Agraria: Hęc per deos immortales vtrum eſſe voles conſilia ſiccorum, an vinolentorum ſomnia? & vtrum cogitata ſapientum, an optata furioſorum videntur?

Horatius:

Forum, puteálq; Libonis Mandabo ſiccis.

Idem: Accedes ſiccus ad vnctum.

Idem: Siccis omnia nã dura deus propoſuit.

Idē:Libertinus erat,qui circū compita ſiccus,
Lautis mane ſenex manibus currebat.

STOMACHARI, STOMACHOR omnia.

STomachari notum verbum, eſt enim indignari, & quaſi ex aliquo facto dictóve offendi: ita vt ſtomachus inde moueatur. Hinc eſt alius ortus dicendi modus, cum dicitur: Non ſine ſtomacho illum vidi. Sed in verbo ſtomachor præcipue obſeruādum eſt, accuſatiuo id quandoq; iungi, quandoq; abſolute, quandoque cum præpoſitione poni.

Terentius in Eunucho: Id adueniens, mecum ſtomachabar.

Cicero Attico: Stomachor omnia.

Eidem: In quo tamen ille mihi riſum magís quàm ſtomachum mouere ſolet.

Eidem: Ille vero, ſed ſtomachari deſinamus.

SEXCENTI.

SExcentis locis, ſexcentos habes tabellarios, & alia huiuſmodi: hoc numero vtebantur literati viri felicis ſęculi illius, cum infinitum, aut prægrandem numerum explicare volebant.

Plautus in Aulularia: Sexcenta ſunt, quę memorem, ſi ſit otium.

Idem in Bacchidibus: Sexcēta tanta reddàm, ſi viuam.

Idem in Trinummo: Sexcentæ ad eam rem cauſæ poſſunt colligi.

Idem in Menechmis: Quin ſuſpirabo plusq̄ ſexcentum dies.

Terentius in Phormione: Sexcentas proinde

potius ſcribito iam mihi dicas.

Cæſar in Commen. Cum ſexcentis deuotis.

Cicero Attico: Sexcentos habes tabellarios.

Eidem: Ne Sampſiceranij noſtri merita in patriam ad annos ſexcentos maiora viderentur, quâm noſtra.

Eidem: Poſt à Pompeij procuratoribus ſexcentis premi cœptus eſt.

Idẽ: Multa moleſta, diſceſſus noſter, belli periculum, militũ improbitas: ſexcenta præterea.

Ibidẽ: Venio ad epiſtolas tuas, quas ego ſexcentas accepi.

Ibidem: Sexcenta alia ſcelera moliri.

Eidem: Dignus ille quidem omnium regno, ſed per Fuluiam ſexcenta ſimilia.

Idem in Verrem: Sexcentos præterea ciues.

Ibidem: Poſſum ſexcenta decreta proferre.

SVPPETERE.

SVppetere, & ſupereſſe vita dicitur: pro quo multi ſufficere vita, & barbaris alijs modis dicunt.

Cicero De ſomnio Scipionis: Scribentur fortaſſe plura, ſi vita ſuppetet.

Vergilius:

Primus ego in patriã mecũ, modo vita ſupſit.

SVPRA CAPVT.

SVpra caput, Modus eſt loquendi, rem quę valde vrgeat, & immineat ſignificans.

Cicero Octauio: Ecce ſupra caput homo leuis, ac ſordidus, ſed tamen equeſtri inceſſu Catienus.

Sallustius in Catilina: Dux hoſtium cum exercitu ſupra caput eſt.

Vergilius:

Olli cæruleus ſupra caput aſtitit imber.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Cum hoſtes ſupra caput ſint.

Ibidem:Clamor ſupra caput hoſtilis captam vrbem oſtendit.

STARE PER ME.

STare per me,per te,per illum: Modus eſt loquēdi perelegās, & multis in locis apud bonos authores celebratus.

Cæſar in Commenta. Vbi cognouit per Afranium ſtare,quo minus prælio dimicaretur.

Titus Liuius ab Vrbe condita:Per duces,nō per milites ſtetiſſe ne vincerent.

SVPERSEDERE.

SVperſedere, cum ablatiuo iungitur, certo modo dicendi id ſignificat quod intermittere.

Plautus:ſuperſede ijs rebus iam.

Cicero Seruio Sulpitio: Superſedeas hoc labore itineris.

Idem in arte Rhetorica: Exemplorum multitudine ſuperſedendum eſt.

Cato De re ruſt. Litibus familię ſuperſedeat.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Rebus diuinis ſuperſederi iuſſum.

Ibidem:Tributo,ac delectu ſuperſeſſum.

STVLTVS, INSANVS.

NOn pauci ſunt, qui in verbo Stultus, ſtulti fiant: non intelligentes, imò omnino confundentes verbi proprietatem. Stultum enim id pleriꝗ; iam putant quod inſanum:cum inter vtrunque non

leue ſit diſcrimen. Eſt igitur ſtultus ferè quod rudis, imperitus, ingenio hebes, aut tardus, vel inconſtans. Inſanus autem, qui non ſanæ, ſed alienatæ mentis eſt.

Plautus in Perſa: Nimis hodie ſtultus es pueriliter.

Idem in Moſtel. Interdum inepte ſtultus es.

Terentius in Eunu. Dij boni, homo homini quid præſtat? Stulto ſapiens quid intereſt?

Ibidem: Hic homo è ſtultis inſanos facit.

Idem in Andria: Quandoquidem tam iners, tam nullius conſilij ſum: Seruon' fortunas meas me commiſiſſe futili? ergo pretium ob ſtultitiam fero.

Cicero De oratore: Oratoris peccatũ ſi quod eſt animaduerſum, ſtultitiæ peccatum videtur. Stultitia autem excuſationem non habet.

Ibidem: Quo quidem in genere familiaris noſter M. Bucculeius: homo neque meo iudicio ſtultus, & ſuo valde ſapiens.

Ibidẽ: Neq; vult ita ſapiẽs inter ſtultos videri.

Idem pro T. Annio Milone: Negant intueri lucem fas ei, qui à ſe hominem occiſum fateatur. In qua tandem vrbe hoc homines ſtultiſſimi diſputant?

Idem pro Deiotaro: Et ab homine minime ſtulto eſſe cogitatum confingitis?

Idem pro Cluẽtio: Minus enim ſtultus eſt is, cui nihil in mentem venit, quàm ille qui quod ſtulte alteri venit in mentem, comprobat.

Ibidem: Adeóne erat ſtultus, vt illã, quã tum ille viuebat, vitam eſſe arbitraretur?

Idem pro Aulo Cecinna: Tertio, vt cum tam

ſtulto haberet.

Idem diffinit quid ſit ſtultitia in Tuſculanis: Stultitiam enim cenſuerunt inconſtantiam, id eſt ſanitate vacantem: poſſe tamen tueri mediocritatem officiorum, & vitæ communem cultum atque vſitatum.

De quo planè loquitur Ouidius ij. Faſtorum.

Lux quoq; cur eadem ſtultorum feſta vocetur,
Accipe. & ſubdit:
Stultáq; pars populi, quæ ſit ſua curia neſcit.

Feſtus: Quirinalia ſtultorum feriæ dicebantur, quòd eo die ſacrificabant ij, qui ſolenni die aut non poterant rem diuinam facere, aut ignorabant.

Venuleius: quod vi, aut clam, lege, Seruius: Ne melioris cõditionis ſint ſtulti quàm periti.

Horatius in Sermonibus:

Stultus & inſanus, quid ſi quis non ſit auarus?
Et paulo poſt:
Stultum me fateor, liceat concedere veris,
Atque etiam inſanum. Idem:
Quem mala ſtultitia, & quæcunq; inſcitia veri
Cęcum agit, inſanũ Chriſippi porticus, & grex
Autumat. Idem:
Vincit enim ſtultos ratio inſanire nepotes.
Idem:
Qua me ſtultitia quoniam nõ eſt genus vnum,
Inſanire putas?

SPERO ET SPEROR, deſpero & deſperor.

SPero quandoque actiuum ſimplex, & ſic ſuum format paſſiuum: Quandoque neutrum abſolutum.

Plautus in Menechmis: *Dij immortales ſpem inſperatam date mihi.*

Idem in Mercat. *Spem ſperatã cum obtuliſti.*

Cicero ad Quintum fratrem: *Siue reſtituimur, ſiue deſperamur.*

Idem Attico: *Breuiloquentem iam me tempus ipſum facit, pacem enim deſperaui.*

Eidem: *Si hæc iam noſtra ſalus cum hac lege deſperata erit.*

Idem in Catilinam: *Eſſent illi quidem deſperandi, ſed tamen eſſent ferendi.*

Idem De finibus bonorum & malorum: *Aut omnia ſemper deſperantes.*

Titus Liuius De bello Macedonico: *Hos deſperata ſalus ad rabiem magis quàm ad audaciam accendebat.*

SECVNDVM.

OMiſſis vulgaribus ſenſibus de præpoſitione Secundum ab alijs ſedulo notatis, id proferamus, quod latuiſſe hactenus videtur: Secundum abſentem, ſecundum pręſentem iudicare: ferre ſententiam ſecundum teſtamentũ: ſecundum te ille mihi ita eſt, vt ſit penè par. Hæc notanda mihi viſa ſunt, quæ non ab aliqua ratione, ſed ſola dicendi cõſuetudine variantur. Iudicare abſentẽ ſecundum pręſentem, id eſt quod diceremus, iudicauit pro abſente ac ſi præſens eſſet. Ferre ſententiam ſecundum teſtamentum, hoc eſt quod diceremus, pro teſtamento, vel vulgatius, in fauorem teſtamẽti. Secundum te ille mihi ita eſt, vt ſit penè par: id eſt ſecundo loco aut proxime.

Iudicare abſentem ſecundũ præſentem. Ferre ſentẽtiã ſecundũ teſtamẽtũ. Secundũ te ille mihi ita eſt, vt ſit pene par.

Cicero ad Q. fratrem: *Ille mihi ſecundum te,*

ac liberos noſtros ita eſt, vt ſit penè par.

Idem De officijs: Proxime autem, & ſecundum deos homines hominibus maximè vtiles eſſe poſſunt.

Idem Attico: Secundum te nihil eſt mihi amicius ſolitudine.

Eidem: Nuntiauit iam populo pontifices ſecundum ſe decreuiſſe.

Idem De Oratore: Quare in hac noſtra actione ſecundum vocem vultus valet.

Idem in Verrem: Vtatur conſilio ſuo, nec cogat ante horam decimam de abſente ſecũdum præſentem iudicare.

Varro De re ruſt. Inſula Gallinaria, quæ eſt in mari Thuſco ſecundum Italiam.

Vlpianus De iudicijs, lege: Et poſt edictum, ſecundum præſentem iudicabitur.

Marcellus De inofficioſo teſtamento: Si pars iudicantium de inofficioſo teſtamento contra teſtamentum, pars ſecundum id ſententiam dederit.

Titus Liuius De bello Punico: Secũdum has preces tuba ſignum dedit proficiſcendi.

Ibidem: Nec erat gens alia, cuius ſecundum Gallicos tumultus arma terribiliora eſſent.

Idem: Nos autem qui ſecundum deos violati ſumus.

Ibidem: Secundũ plebẽ in litẽ iudicem dare.

Ibidem: Prętores Syracuſani Marcello ſecundum ſalutem (vt aſſolet) ſcriptum erat, recte atque ordine feciſſe.

Idem De bello Macedonico: Romani qui ſecundum deos plurimum poſſunt.

Ibidem:Secundum orationem prætoris murmur ortum.

Ibidem:Secundum hæc ſilentium fuit.

Ibidem:Cum omne humanum genus ſecundum deos nomen Romanum veneretur.

Varro De re Ruſtica: Caſſius ſecundum columbinum ſtercus ſcribit eſſe hominis. Tertio caprilum,& ouilum & aſininum.

Ibidem:Vt in Vmbria,vbi falce ſecundũ terram ſuccidunt ſtramentum.

Ibidẽ:Hyeme cum hybernant ſecundũ mare.

PRAESVMERE.

Quod ineptiſſime,ac multa cum barbarie dicitur Præſumere,antiqui ſumere,& aſſumere,quandoq; & arrogare dicebant. Nam præſumere aliud eſt,ſignificat enim ante capere,vt in bonis authoribus.

Vergilius: Et ſpe præſumite bellum.

& Horatius: Tibi quidnã accedit ad iſtam, Quam puer & validus præſumis mollitiem?

Sed iã de ſumo & aſſumo,aliquid referamus.

SVMO.

Cicero in Catilinam:Quibus ego ſi me reſtitiſſe dicam, nimium mihi ſumam, & non ſim ferendus.

Idem in Anto.Tantúmve ſibi ſumpſit, quia Mylaſſis Myrmilonem trucem iugulauit.

Idem Torquato:Sed hoc mihi tamen non ſumo,vt te conſoler de communibus miſerijs.

Idem pro Cluentio:vt tantũ mihi ſumã,quãtum ſine huius periculo preterire nõ poſſum.

Idem Aulo Cecinnę:Non mihi ſumo,vt plus

ipſe perſpiciam, quàm te videre, & intelligere mihi perſuaſerim.

Idem Cęſari: Vide quid mihi ſumpſerim: cœpi velle ea Trebatium expectare à te, quæ expectaſſet à me.

Idem Ariſto vel Cælio: Sumpſi hoc mihi pro tua in me obſeruantia, quam penitus perſpexi, quandiu Brũduſij fuimus, vt ad te familiariter, & quaſi pro meo iure ſcriberem.

Idem pro Lucio Flacco: Denique etiam ſiqua ſibi alia ſumunt, non repugno.

Idem pro Sylla: Quid ergo hoc tibi ſumis? dicet fortaſſe quiſpiam.

Idem pro Planco: Quanquam mihi non ſummo tantum iudices, neque arrogo, vt Gn. Planco ſuis erga me meritis impunitatem conſecuturum putem.

ASSVMO.

Cicero De officijs: Si id mihi aſſumo, videor id meo iure quodammodo vendicare.

Idem pro Sylla: Ego vero iudices non modo nihil mihi aſſumo in quo quiſpiã repugnet, ſed etiam ſi quid ab omnibus conceditur, id reddo, ac remitto.

SCIENTER.

Scienter aduerbium à ſcio, non id ſemper ſignificat, quod vulgo ab omnibus putatur, cum dicunt: Scienter fecit, ſcienter dixit: & addunt etiam aliud inſolens aduerbium Appenſate. Sed id eſt latine ſcienter, quod ſcite, diſerte, perite, à ſcientia ductum.

Cice. in Bruto: Quàm omnino multa de iu-

re ciuili, quæ quidem omnia perite & ſcienter tum breuiter, & expreſſe, & ſatis ornate & per eleganter diceret.

Ibidem: Vt enim ex neruorum ſono in fidibus quàm ſcienter ij pulſi ſint intelligi ſolet: ſic ex animorum motu cernitur, quid tractandis ijs perficiat orator.

Hircius in Commentarijs: Scaphis, nauibúſq; longis quinque mobiliter & ſcienter anguſtias loci tuebantur.

Titus Liuius ab Vrbe condita, inſcienter etiam poſuit cum dixit: Tuba inſcienter à Græco inflata.

SCRIPTVRA.

Scriptura (vt arbitror) ea erat præter alia ſignificata, quam exercebant, qui agris, paſcuis, aut pecoribus præerant: & tam ij quàm qui portus, aut portoria curabant, vectigalia deſcribentes, aut colligentes, Magiſtri ſcripturæ & portus dicebantur.

Plautus in Truculento: Ob meã ſcripturam pecudem accipit. Deinde reſpondet Aſtaphiũ ancilla: Pleriq; idem quod tu facis faciunt, rem male gerentes: vbi non eſt ſcripturę vnde dent, incuſant publicanos.

Cicero Attico: Magiſter ſcripturæ, & portus quidam L. Carpinacius.

Eidem: Terentius meus neceſſarius, magnas operas in portu, & ſcriptura Aſiæ pro magno dedit.

Idem pro Lucio Flacco: Mirandum vero eſt homines eos, quibus odio ſunt noſtræ ſecures, nomen acerbitati, ſcripturæ decumæ, portoriũ

morti,libenter arripere facultatem lædendi.

Idem in Verrem:In ſcriptura Siciliæ pro magiſtro eſt.

Ibidem:Portum autem, & ſcripturas eadem ſocietas habebat.

Idem pro Lege Manilia:Nam cum hoſtium copiæ non longe abſint, etſi irruptio nulla facta ſit, tamen pecora relinquuntur,agricultura deſeritur, mercatorum nauigatio conquieſcit. Ita neque ex portu, neq; ex decimis, neque ex ſcriptura vectigal conſeruari poteſt.

Aſconius: Mancipes ſunt publicanorũ principes Romani homines, qui quæſtus ſui cauſa decumas redimunt,qui paſtum,aut pecora publica portorij, aut pecuarij, quorum ratio ſcriptura dicitur.

Pro ſcriptura puto ſcriptũ accipi à Tito Liuio Patauino,labente (vt ſæpe dixi) in barbariem eloquẽtia Romana,dum ab Vrbe condita dicit:Neq; eius accepi nomen, quod ſcriptũ faceret,tabulam poſuiſſe,& iuraſſe ſe ſcriptum non facturũ: quem aliquando antea deſiſſe ſcriptum facere arguit Macer Licinius.

SALVERE.

HOc quoq; notare viſum eſt, quod Cicero Attico ſcripſit:Saluebis inquit,à meo Cicerone.

SPECIES, GENVS.

QVod Cicero & eius æquales priſcã Latinitatem per minima quæque verba examinarent,polirent ac quaſi deterſa rubigine,ſitúque purgarẽt,vel ex hoc,quod de ſpecie ſubieci facile cognoſci po-

teſt. Quod verbum cum Ciceroni eloquentiæ ac elegantiæ magiſtro non omnino placeret: tametſi & ipſe eo nomine quãdoq; vſus eſt, formámq;, aut partẽ ꝓ eo introducere mallet. Quę verba de ea re, & quoties fecerit, infra poſui.

Cicero in Topicis: Species appellant, nõ peſſime id quidem, ſed inutiliter ad mutandos caſus in dicẽdo. Nolim enim (ne ſi latine quidem dici poſſit) ſpecierum & ſpeciebus dicere, & ſæpe ijs caſibus vtendum eſt: at formis & formarum velim. Cum autem vtroq; verbo idem ſignificetur, commoditatem in dicendo non arbitror negligendam. Genus & formam diffiniunt hoc modo: Genus eſt, notio ad plures differentias pertinens. Forma eſt notio, cuius differentia ad caput generis, & quaſi fontem referri poteſt.

Idem de arte Rhetorica: Genus eſt quod plures partes amplectitur, vt animal. Pars eſt quæ ſubeſt generi, vt equus. Sed eadem res ſæpe alij genus, alij pars eſſe poteſt: Nam homo pars animalis eſt, Thebani aut Troiani genus.

Idem in Topicis: Forma enim à genere quoad ſuum nomen retinet, nunquã ſeiungitur. & ſubdit: A forma generis, quam interdum (quo planius accipiatur) partem licet nominare.

Ibidem: Formæ ſunt igitur hæ, in quas genus ſine vllius prætermiſſione diuiditur: vt ſi quis ius in legem, morẽ, æquitatem diuidat. Formas qui putat eſſe quod partes, confundit artẽ, & ſimilitudine quadam conturbat, & non ſatis acute quæ ſunt ſecernenda diſtinguit.

Idem de arte Rhetorica: Gen⁹ eſt quod par-

tes aliquas amplectitur : vt cupiditas pars eſt, quæ ſi beſt generi, vt amor, auaritia.

Idem de Oratcre: Aut traducta ex parte ad genus notatio.

Ibidem: Tum (vt ſcis) explicato genere cuiuſque rei, videndum eſt, quæ ſint eius generis ſiue formæ, ſiue partes.

Idem in Philippica quinta: Num Latine ſcit? Num ex iudicum genere & forma? Num leges noſtras, moréſve nouit?

Horatius:

Nā genus & formā regina pecunia donat.

SECTARI.

SEctari clare patet qd ſit: Sed ſectari apros vel ſimiā aut alias belluas, recondito (vt arbitror) modo loquendi & per tranſlationē id eſt quod inueſtigare, perquirere, ſequi.

Plaut⁹ in Milite: Reſpondit ſe ſectari ſimiā.

Terentius in Phormione: Adoleſcentulū ceruam videre, fugere & ſectari canes.

Vergilius in Bucolicis:

Si dum tu ſectaris apros, ego retia ſeruo.

SVB.

PRæpoſitio hæc Sub elegantia non caret, cum vulgarē tranſgreſſa modum, in aliū tranſit ſenſum.

Plautus in Perſa: Solet illa recte & ſub manus ſuccedere.

Cæſar in com. Sub veſperū Cæſar intra hanc foſſam legiones deducit.

Idem : Tantum noſtri eorum multitudinem interfecerunt, quantum fuit diei ſpatium, ſub occaſúmq; ſolis deſtiterunt.

Idem: Sub veſperum Cæſar portas claudi, mi litéſq; ex oppido exire iuſſit.

Cicero Planco: Sub eas ſtatim recitatæ ſunt tuæ.

Idem ad Quintum fratrem: Menſe Decembri ſub dies feſtos.

Idem de Oratore: Ea quæ ſub oculos ipſa nõ cadunt.

Vergilius:

Et ſub noctem cura recurſat.

Horatius:

Dictitet occultam febrem ſub tempus edendi.

Idem:

Forte ſub hoc tẽpus caſtellum euertere pretor.

Idem:

Sub galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat.

Idem:

An hic peccat, ſub noctem qui puer vuam
Furtiua mutat ſtrigili?

Hircius in commẽt. Ex proximis caſtellis in frumentarios ſub ipſam lucem impetum fecit.

¶Notandum etiam eſt præpoſitionem hãc, quam plerique vel ablatiuo, vel accuſatiuo ſolis iungi aſſeuerant, etiam datiuo cum componitur cõiungi: vt ſubſcribere cauſæ, ſubeſſe imperio, ſubuenire egeno, vel calamitoſo, & huiuſmodi.

SERVIRE AVRIBVS, DARE auribus.

SEruire auribus, dare auribus, frequenter apud bonos anthores reperitur: qui modus loquendi nihil aliud certe ſignificat quàm aſſentari, & eblandiri.

Cæſar in com. Auribus Varri ſeruiunt.

Trebonius Ciceroni: Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare.

SI DIIS PLACET.

ADmirantes antiqui alicuius indignitatē, vel temeritatem, aut indignantes, certo modo loquendi dicebant, ſi dijs placet.

Cicero in Oratore: Etiam Latini, ſi dijs placet, hoc biennio magiſtri dicendi extiterunt.

Idem in Tuſculanis: Qua gloria commotus Epicurus exoritur, cui etiam, ſi dijs placet, videtur ſemper ſapiens beatus.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Perpetuos, ſi dijs placet, tribunos.

Ibidem: Quin etiam, ſi dijs placet, nefas aiunt conſulem plebeium fieri.

Idem De bello Mace. Nos, ſi dijs placet, iam rempublicam etiam capeſſere eas patimur.

Ibidem: Non ſocietatē modo, ſed ſi dijs placet, àffinitatem etiam pepigiſti.

Ibidem: Qui nūc nos, ſi dijs placet, accuſatis.

SATIN' SALVAE?

MOdus loquendi apud veteres, cum quid turbati interrogabant, An ſatis ſaluæ res eſſent.

Terentius in Eunucho: Hem quid eſt? quid trepidas? ſatin' ſaluæ?

Titus L. ab Vrbe condita: Quærentíq; viro, ſatin' ſaluæ? minime inquit.

Ibidem: Satin' ſaluæ inquit Luci Volūni, vt ſeſe in Samnio res habent?

Ibidem: Percontatus ſatin' ſaluæ?

Idem De bello Macedonico: Cum pater ſa-

tin' ſaluæ res ſinterrogaret.

SARTA TECTA QVID SINT, & quid ſit ea exigere.

SArta tecta, ſine copula plerunque poſita comperi, à Sarcio & tego certo modo dicendi deducta, vt infra oſtēditur. Cū enim ædificia publica, ædes ſacrę, & alia loca, & opera publica redemptoribus locabātur: præcipua inter cætera conditio apponebatur, curarent vt ſarta tectáq; eſſent, id eſt bene prouiſa, aut reparata. Quod vero redēptores ex locato debebant, cum exigebatur, ſarta tecta exigi dicebantur. Quandoque per tranſlationem ea verba ſarta tecta vſurpantur.

Plautus in Trinummo: Sarta tecta tua præcepta vſque habui mea modeſtia.

Cicero Marco Cælio: Hoc mihi da, atq; largire, vt Marcum Curiū ſartum & tectū (vt aiūt) ab omni incōmodo, detrimento, moleſtia, ſyncerum integrúmque conſerues.

Idem in oratione ante exilium: Qui numini deorum conſecratum ſartum tectum ab omni periculo conſeruaui.

SARTA TECTA SIMPLICITER.

Plautus in Moſtellaria: Nec videor mihi ſarcire poſſe ædes meas, quin totæ perpetuo ruāt.

Cicero Bruto: Quorum quidem omnia commoda, omnéſque facultates, quibus & ſacra cō ficere, & ſarta tecta ædium ſacrarū, locorúmq; communium tueri poſſit, conſiſtunt in ijs vectigalibus.

Idem in Verrem: Cum conſules ædes ſacras locauiſſent, neque potuiſſent omnia ſarta tecta exigere.

Ibidem: Eundémque te memini, Cenſorias quoque leges in ſartis tectis exigendis tollere.

Ibidem: Verumetiam in ijs ſartis, tectíſque damnata eſt.

Vlpianus de officio Proconſulis, lege: Si in alicuius ædes ſacras, & opera publica circumire inſpiciendi gratia, an ſarta tectáque ſint, vel an aliqua refectione indigeant.

Celſus De vſufructu: Hactenus tamen vt ſarta tecta habeat, ſiqua tamen vetuſtate corruiſſent, neutrum cogi reficere. & ſubdit: Vnde Celſus de modo ſarta tecta habendi quærit.

TEMPVS.

ANte tempus, poſt tempus, ad tempus, per tempus, in tempus, in tempore, primo quoque tempore, primo quoque die, pro tempore, pro re, pro loco, vno tempore: Hos & alios dicendi modos, mira elegantíque varietate perfecta illa Latinitas cõdidit. Si quis ea, quæ infra poſui diligenter legerit, ſine alio interprete per ſe ſatis intelliget.

AD TEMPVS.

Terentius: Commodiorem hominis aduentum ad tempus non vidi.

Cicero De finibus bonorũ & malorũ: Itaque ad tempus ad Piſonem omnes.

Idem Planco: Is autem, qui vere appellari poteſt honor, non inuitamentum ad tempus, ſed perpetuæ virtutis eſt præmium.

Idem Attico: Satis erat dierum, vt Puteolos excurrere poſſem, & ad tempus redire.

Eidem: Aderis autem ad tempus.

Idem in Verrem: Si quæ caſtiores erant, ad tempus veniebant.

Plancus Ciceroni: Si autem in itinere meo ſe oppoſuerit, ad tempus conſilium capiam.

Aſconius Pædianus: Cur fraudi ſit Ciceroni, cum ad tempus oratorum dicta proferantur.

Idem: Non intelligunt hæc ad tempus commode adiungi.

Paulus de damno infecto, lege, Ad curatoris: Si dominus ad tempus pecuniã impenſam cum vſuris reſtituere voluerit.

PER TEMPVS.

Plautus: Mihi per tempus inceptum eſt iter.

Idem in Bacchidibus: Per tempus hic venit miles.

Idem in Truculento: Per tempus ſubueniſtis mihi.

Idem in Menechmis: nõ potuiſti per tempus magis aduenire quàm aduenis.

Terentius in Ecyra: Sed video Phidippũ per tempus egredi.

Cato De re ruſtica: Frondem populeam, vlmeam, quernam cædito, & per tempus eam condito.

Ibidem: Et per tẽpus radices quamplurimas cum terra ſerere.

Ibidem: Vmbram partim per tempus habet.

Ibidem: Vimina matura, ſalices per tempus ligantur.

POST TEMPVS.

Plautus in Captiuis: Sero poſt tempus venis.

Cicero pro Publio Quintio: Ego pro te hoc conſulo, poſt tempus, & in aliena re: quoniam tu in tua re cum tempus erat, conſulere oblitus es.

Varro De re ruſtica: Quæ poſt tempus naſcuntur, fere vitioſa atque inutilia exiſtunt.

IN TEMPVS.

Cicero Attico: Nam & eiuſmodi ſunt ij verſus, vt ab initio Pompeij in tempus ſcripti eſſe videantur.

Horatius:

Et præſens in tempus omittas.

VNO TEMPORE.

Cicero Attico: Multas vno tempore accepi epiſtolas tuas.

SVO TEMPORE.

Idem in Verrem: Scandilius rem ſe totam relicturũ dicit, & ſuo tẽpore eſſe rediturum.

PRIMO QVOQVE TEMPORE.

Ti. Liuius ab Vrbe condita: Vt primo quoque tẽpore in Italiam tranſgreſſus iungeret ſe Hannibali.

Ibidem: Primo quoq; tẽpore redire in Hiſpaniam iuſſit.

Ibidem: Decreuerunt, vt primo quoq; tempore de ea re ad populum ferretur.

PRIMO QVOQVE DIE.

Ibidem: Decreuerunt, vt primo quoq; die ad populum ferrent.

Gn. Pompeius L. Domitio: Vt primo quoq; die Luceriam aduenires.

TEMPESTIVVM CONVIVIVM, MAgiſteria à maioribus inſtituta, ſermo qui more maiorum à ſummo magiſtro adhibetur in poculo.

NOndum cuiquã ſatis arbitror exploratum, quid ſit tempeſtiuum conuiuium. Hoc certe liquet, non eſſe id quod ſimpliciter verba oſtendunt: vt ſit conuiuiũ tẽpeſtiuum, quod conuiuiũ in tempore paratũ: Nã vt patet ex ijs, quas infra poſui authoritatibus, aliquid præcipue in eo erat conuiuio, quod non erat item in alijs, vt Magiſteria à maioribus inſtituta: vt ſermo quidam, qui more maiorum à magiſtro adhibebatur in poculo, ea cuiuſmodi eſſent, nemo (quod ſciã) prodidit.

Cic. Attico: Audio à bonis viris, qui & nũc, & ſæpe antea magno præſidio reipub. fuerunt, hanc cunctationem noſtram non probari, multáque mihi & ſeuere in conuiuijs tempeſtiuis diſputari.

Idem pro P. Sylla: Quantum alij tribuunt tempeſtiuis conuiuijs, quantum aleæ.

Idem pro L. Murena: nemo ferè ſaltat ſobrius, niſi forte inſaniat, neq; in ſolitudine, neque in conuiuio moderato, atque honeſto. Tempeſtiui conuiuij, amœni loci, multarũ deliciarum, comes eſt extrema ſaltatio.

Idem in Verrem: Statuitur Lollius in illo tẽpeſtiuo gladiatorum conuiuio.

Idem De ſenectute Catonem loquentẽ facit: Ego vero propter ſermonis delectationem tempeſtiuis quoque conuiuijs delector. & ſubdit:

Me vero & magiſteria delectant à maioribus inſtituta, & is ſermo, qui more maiorũ à ſummo magiſtro adhibetur in poculo.

Idem Attico: Quas enim cœnas & facere, & obire ſcripſit ad me Sextius?q̃ lautas?q̃ tempeſtiuas? Horatius in Odis:

Tempeſtiuius in domo
Pauli purpureis ales oloribus
Commeſſabere maximi.

TEMPESTAS IDONEA, MALA.

NOn eſt ſemper tẽpeſtas mala, ſed quandoque bona, vt conſtet verbum mediũ eſſe.

Cice. Q. fratri: Tu ſi ita expedit, velim quàm primum bona & certa tempeſtate conſcendas, ad méque venias.

Ibidem: Primam nauigationem (dummodo idonea tempeſtas ſit) ne omiſeris.

Cato de re Ruſti. Dicit villicus ſedulo ſe feciſſe, ſeruos nõ valuiſſe, tẽpeſtates malas fuiſſe.

TABESCERE.

TAbeſcere non eſt languere, aut deficere, aut putreſcere, vt nõnulli putãt: ſed interiore ſenſu eſt ꝓprie liqueſcere, cõſumi.

Plautus in Mercatore: Cor ædepol miſerum quod guttatim contabeſcit, quaſi in aquam tu indideris ſalem.

Cato De re ruſtica: Fiſcellam cum ſale populari ſuſpendito, & quaſſato, ſuppletóque identidem: id aliquoties in die facito, vſqueadeo donec ſal deſierit tabeſcere biduum.

Ibidem: Salis puri modiũ, & eum in fiſcellã ſuſpendito, ſinitóque cum muſto diſtabeſcat.

Horatius:

Quódque aliena capella gerat diſtentius vber,
Tabeſcit.

Ouidius in Metamorphoſi:

Tabuerant ceræ, nudos quatit ille lacertos.

Ibidem:

Non tulit vlterius, ſed vt intabeſcere flauæ
Igne leui ceræ, matutinæq́ pruinæ
Sole tepente ſolent, ſic attenuatus amore
Liquitur.

TANTVM ABEST, PARVM abeſt, nihil abeſt.

Tantum abeſt, parum abeſt, nihil abeſt, dicendi elegantiſſimi modi, non ſunt à ſtudioſis literarũ prætereundi.

Cicero in Tuſcula. Sed tamen tantum abeſt, vt ſcribi contra nos nolimus, vt id etiam maxime optemus.

Idem pro lege Manilia: Tantúmq; abeſt, vt aliquam bonam gratiam mihi quæſiſſe videar, vt multas etiam ſimultates, partim obſcuras, partim apertas intelligatis, mihi nõ neceſſarias, vobis non inutiles ſuſcepiſſe.

TANDEM ALIQVANDO, QVOuſque tandem.

Tandem aliquãdo, quouſq; tandem, hæc coniuncta aduerbia in oratione veluti duæ ſtellæ coruſcant, eámque magnopere exornant.

Cicero Tironi: Tandem aliquãdo mihi à te expectatiſſimas literas reddidit.

Idem in Catilinam: Quouſq; tandem abutere patientia noſtra?

Titus Liuius ab Vrbe condita: Quouſq; tandem ignorabimus vires noſtras?

TENTARE, ATTENTARE.

TEntare paulo occultiore ſignificato, id eſt quod afficere & occupare. Attentare autem, quaſi inſidioſe perueſtigare.

Cicero Attico: Scripſeras te quodam valetudinis genere tentari.

Eidem: Valetudinem tuam iam cõfirmatam eſſe, & à vetere morbo, & ab omnibus tentationibus gaudeo.

Idem in Tuſculanis: Quòd animi valentes morbo tentari non poſſunt, corpora poſſunt.

Idem de Oratore: Cum is eſt author, qui nõ vereatur, ne compoſitæ orationis inſidijs ſua fides attentetur.

Vergilius in Georgicis:

Turpis oues tentat ſcabies.

Horatius:

Si latus, aut renes morbo tentantur acuto.

Idem:

At ſi condoluit tentatum frigore corpus.

TANTISPER DVM.

TAntiſper plerunq; particulã, dum, poſt ſe trahit apud eos authores, quos nunq̃ ſatis laudare, ſatis admirari, & ſuſpicere poſſumus.

Plautus in Menechmis: Meretrix tantiſper blanditur, dum illud quod rapiat videt.

Terentius in Heautont. Ego te meũ eſſe dici tantiſper volo, dum quod te dignum eſt facis.

Ibidem: Decreui tantiſper me minus iniuriæ Chreme meo Gnato facere, dũ fiam miſer.

Idem in Adelphis: Malo coactus qui ſuum officium facit, dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet.

Cicero M. Varroni: Habes rationem conſilij mei: tibi igitur cēſeo latendum tantiſper ibidē, dū efferueſcit hæc gratulatio, & ſimul dū audiam quemadmodū negotiū confectum ſit.

Idem in arte Rhetorica: Vt ibi eſſet tantiſp dum culeus, in quem coniectus in profluētem deueheretur, compararetur.

TRANSVERSVM VNGVEM NON diſcedere, vel digitum, aut pedem latum, vel digitum latum.

TRanſuerſum vnguem, vel digitum, aut pedem latum, vel digitum latum non diſcedere: Modum etiam hunc dicendi formauerunt Latini illi, cum paruulum interuallum oſtendere volebant.

Plaut. in Aulularia: Si ex iſto loco tuo digitū tranſuerſum, vel vnguem latum exceſſeris.

Idem in Bacchidibus: Nego tibi annis viginti fuiſſe primis copiæ digitum longe à pædagogo, pedem vt efferres ex ædibus ante ſolē exorientem.

Idem in Moſtellaria: Si poſthac me pedem latum modo ſcies impoſuiſſe in vndā, haud cauſa eſt illico, quod nunc voluiſti facere, quin facias mihi.

Cicero in Academicis: Ab hac mihi non licet tranſuerſum (vt aiunt) digitum diſcedere.

Idem in Verrem: Pueri Siſennæ credo qui audiuiſſent quæ in iſtum teſtimonia eſſent dicta, oculos de iſto nuſquam deijcere, neque ab ar-

gento digitum diſcedere.

Idem C.Fabio Gallo: Vrgeo igitur tranſuerſumvnguem (quod aiunt) à ſtilo, is enim eſt dicendi opifex.

TOLLERE PEDES.

TVrpem & obſcœnam ſignificationē habet is loquendi modus, qui apud eos, quos ſæpe memoro bonos authores frequens eſt. Dicebant enim tollere pedes ea modeſtia, vt quæ obſcœnitas rebus ineſſet, honeſtis vtcunq; verbis tegeretur.

Cicero Attico: Sed ſoror quæ tātum habeat conſularis loci, vnum mihi ſolum pedem dat. Noli inquam de vno pede ſororis queri, licet etiam alterū tollas. Non conſulare inquies dictum, fateor.

TOLLERE MANVS.

TOllere manus, Modum hunc loquendi in lętitia vel admiratione rei gratæ antiqui adhibebant.

Cicero Cæſari: Suſtulimus manus & ego & Balbus: tanta fuit opportunitas.

Idem in Academicis: Hortenſius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucilio loquente fecerit, vt etiam manus ſæpe tolleret.

TENDERE ITER.

TEndere iter, id eſt quod iter facere, vterque loquendi modus venuſtiſſimus. Vergilius:

Tendere iter pennis.

T.Liuius de bello Punico: Cū ab occaſu ſolis ad exortus tenderent iter.

VT.

EXprimi vix poteſt quantã partem Latini ſermonis particula Vt, cõtineat, quàm vе vario dicendi modo per orationẽ ſerpat, ac veluti laſciua luxuriet.

¶De Vt, quo loco multi Ne, inepte ponunt, & ſignificat dubitationẽ, & cõiungitur cũ metuo, vereor, timeo.

Terentius: Metuo vt ſubſtet hoſpes.

Idem in Andria: Dies mihi vt ſit ſatis vereor ad agendum.

Idem in Ecyra: Sed firmæ vereor hæ vt ſint nuptiæ.

Cæſar in commenta. Vt ſatis commode ſupportari poſſet timere dicebant.

Cicero M. Marcello: Sed cum ita late pateat eius poteſtas, quem veremur, vt terrarũ orbem complexa ſit: nónne mauis ſine periculo domi tuæ eſſe, quàm cum periculo alienæ?

Idem Attico: Et tamen vereor vt ijs ipſis contentus ſit.

Eidem: quòd enim tu abſuiſti, vereor vt ſatis diligenter actũ in ſenatu ſit de literis meis.

Idem pro Milone: Accepi à te literas, quibus vereri videris, vt epiſtolas illas acceperim.

Idem Terentiæ: Omnes labores te excipere video, timeo vt ſuſtineas.

Eidem: Si homo amens diripiendam vrbem daturus eſt, vereor vt Dolobella ipſe nobis ſatis prodeſſe poſſit.

Idem pro P. Quintio: Taménne vereris vt poſſit hæc contra Hortenſium contendere?

Idem contra Rullum: Veretur Hiempſal vt

ſatis firmum ſit & ratum.

Idem in Antoniũ: Ne verendum quidem eſt, vt tenere ſe poſſit, vt moderari.

Horatius: O puer, vt ſis Vitalis metuo.

DE VT, PRO QVEMADMODVM.

Cicero ad Brutum: Age vero teſte producto credo te exclamationẽ Clodij aduocati audiſſe, quæ conſurrectio iudicum facta ſit, vt me circunſteterint, vt aperte iugula ſua pro meo capite P. Clodio oſtentarint.

Idem in Rullum: Sed omitto vt ſit factus vterque noſtrum.

Vergilius in Buccolicis:

Aſpice vt antrum
Sylueſtris raris ſparſit labruſca racemis.

Ouidius de morte Tibulli:

Aſpice demiſſis vt eat miſerabilis alis.

Horatius:

Viden' vt geminæ ſtent vertice criſtæ?

Idem:

Viden' vt alta ſtet niue candidum Soracte?

DE VT, PRO QVOMODO, ET interrogantis.

Plau. in Perſa: Vt vales? Reſpõdetur, vt queo.

Ibidem: Vt munitum tibi viſum eſt oppidũ?

Idem in Trinummo: Quid agit tua vxor? vt valet?

Idem: Vt videtur mulier? Reſpondetur, nòn ædepol mala.

Horatius:

Vt valet? vt meminit noſtri?

Ouidius de Ponto:

Cernis vt exiguum corrumpant otia corpus.

DE VT, PRO QVOMODO, SED CVM quadam admiratione interrogat.

Plautus in Captiuis: Vt ſępe ſumma ingenia in occulto latent?

Idem in Rudente: Vt afflictantur miſeræ?

Ibidem: Vidésne alteram illam vt fluctus eiecit foras?

Ibidem: Vt præ timore ingenua in vndas cõcidit?

Ibidem: Vt te amplector libens?

Ibidem: Vt ego amo te mea Ampeliſca? vt dulcis es?

Idem in Mercatore: Vt diſſimulat malus?

Idem in Sticho: Vt ego te nunc conſpicio libens? vt prę lætitia lachrymæ proſiliunt mihi?

Cicero pro Milone: Vt contempſit? vt pro nihilo putauit?

Eidem: Gneus autem noſter, ô rem miſeram, & incredibilem, vt totus iacet?

Vergilius:

Vt te fortiſſime Teucrûm
Accipio, agnoſcóq; libens? vt verba parentis?

Idem in ſecundo Æneidos:

Vt te poſt multa tuorum
Funera, poſt varios hominúmque, orbíſque labores, Defeſſi aſpicimus?

Horatius:

Vt iuuat paſtas oues
Videre properantes domum?

Idem:

Vt ſemper gaudes illudere rebus Humanis?

Idem in Odis:

Vt gaudet inſitiua decerpens pyra?

VT PRO LICET, VEL POSITO, vel dato, vt nunc loquimur.

Cæſar in Cōmentarijs: Ac iam vt omnia contra opinionem acciderent, tamen multo ſe plurimum nauibus poſſe proſpiciebant.

Cicero Attico: Quis autem locus erit tutus, vt placatis vtamur fluctibus?

Idem Bruto: Nos te tuûmq; exercitum expectamus: ſine quo, vt reliqua ex ſententia ſuccedant, vix ſatis liberi videmur fore.

Idem in Oratore: vt enim quæras omnia, quomodo Græci ineptum appellent non reperies.

Idem pro P. Quintio: Ad me ventum eſt, qui vt ſumma haberem cætera, temporis quidē certe vix ſatis habui, vt rem tantam, tot cōtrouerſijs implicitam poſſem cognoſcere.

Idem pro lege Agraria: Etenim vt circunſpiciamus omnia quæ populo grata, atque iucunda ſunt: nihil tam populare quàm pacem, quàm concordiam, quàm otium reperiemus.

Idem in Antoniū: Quòd ſi pacis, id eſt timoris noſtri nomen audiuerit, vt non referat pedem, inſiſtet certe.

Idem in Philippicis: Legem illam appellare fas non eſt, & vt ſit lex, nō debemus illam Hircij legem putare.

Cato de re Ruſt. Non eſt in noſtra poteſtate, ſed in naturæ, vt tamen multum ſit in nobis.

Ouidius de Ponto:

Vt mihi dij faueāt, quibus eſt manifeſtior ipſe,
Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.

Ibidem:

Luce minus decima dominā venietis in vrbem:

Vt feſtinatum non faciatis iter.

Idem:

Vt multum demas noſtro de corpore curæ:
Non minus exhauſto quod ſuperabit erit.

Idem in Epiſtolis:

Vt terram inuenias, quis eam tibi tradet habendam?

In eiſdem:

Vt pelago ſuadente etiam retinacula ſoluas:
Multa tamen latus triſtia pontus habet.

Horatius in Epiſtolis:

Multę ſunt plateę nihil vt meditantibus obſtet.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Ex Brutio agro, qui vt omnis coleretur, exiguus tamen tanto alendo exercitui erat.

Idem De bello Macedonico: Vt trium numero ſcriptorum parum fidei ſit, magnam tamen victoriam fuiſſe apparet.

VT PRO SICVT.

Cæſar in Commentarijs: Horum authoritate finitimi adducti, vt ſunt Gallorum ſubita & repentina conſilia, eadem de cauſa Trebiū Terraſidiúmque retinent.

Cicero ad Brutum: Habes vt breuiſſime potui genus iudicij.

Idem De ſenectute: Multæ etiam vt in homine Romano literæ erant.

Idem De finibus: Pueri in quibus vt in ſpeculis natura cernitur.

Idem in Bruto: Fuit (vt temporibus illis) luculentus, iuris valde peritus.

Ibidem: Erat cum literis Latinis, tum etiam Græcis (vt temporibus illis) ſatis eruditus.

Titus Liuius ab Vrbe condita: *Sacra publica, vt à Numa erant inſtituta, facere.*
Ibidem: *Vt in tali tumultu portas inuadit.*

VT, PRO VTINAM, EXECRANdo, vel optando.

Plautus in Perſa: *Vt iſtum di, deæq́ perdant.*
Idem in Moſtellaria: *Vt di, deæq́ omnes me peſſimis exemplis interficiant, niſi ego illam interfecero ſiti, faméque, atque gelu.*
Terentius in Heautont. *Vt te omnes quidem di, deęq́ quantum eſt Syre, cum tuo iſto inuento, cúmque incepto perdant.*
Idem in Adelphis: *Vt Syre te cum tua monſtratione magnus perdat Iuppiter.*
Idem in Eunucho: *Vt illum di, deæq́ omnes ſenem perdant.*

VT, PRO POSTQVAM.

Plautus in Sticho: *Nam viri noſtri domo vt abierunt, hic tertius annus eſt.*
Cicero in Antoniũ, *Eſt enim annus vt repulſam tulit.*
Idem in Bruto: *Nam vt illos de repub. libros ædidiſti, nihil à te ſanè poſtea accepimus.*
Eidem: *Vt veni in Arpinum, cùm ad me frater veniſſet, in primis nobis ſermo, íſque multus de te fuit.*
Eidem: *Vt primum iudices conſederunt, valde diſſidere boni cœperunt.*
Eidem: *Vt ab Vrbe diſceſſi, nullum intermiſi diem, quin aliquid ad te literarum darem.*
Idem Attico: *Vt Athenas ad decimũquintũ Calend. Quintiles veneram, expectabam quartum diem Pompeium.*

Ouidius de Ponto:

Nec quicq̃ ad noſtras peruenit acerbius aures,
Vt ſumus in Ponto,perueniátque precor.

VE.

PArticula Ve,dici vix poteſt quanta cum venuſtate,& gratia ponatur ab antiquis. Legendo tamen, & meditando melius cõſideratur.Diſiunctiua enim cõiunctio eſt,vt id ſignificet quod aut.

Cicero Attico:Appius enim ad me ex itinere bis térve literas miſerat.

Eidẽ: Amici regis duo tréſve perdiuites ſunt.

Idem in Anto.Cenſeo vti Caius Panſa,Aulus Hircius Conſules alter ambóve defendant.

In eundem: Poſt hãc habitam concionẽ duabus tribúſve horis hæ literæ venerunt.

In eundem: Vti Caius Panſa, Aulus Hircius conſules alter ambóve rationem agri habeant.

In eundem:Quid cum decreuiſtis,vt conſules alter ambóve ad bellum proficiſcerentur?

SED ELEGANTER GEMINATA poſtponitur negatiuæ.

Cicero Lentulo:Peto à te,vt id à me néve in hoc,néve in alijs quæras.

Idẽ in Orat.Cõponere,& ſtruere verba ſua,vt néve aſper eorum concurſus , néve hiulcus ſit, ſed quodammodo coagmentatus & lenis.

Ibidem: Id aſſequemini,ſi verba extrema cũ conſequentibus primis ita iungetis , vt néve aſpere concurrant,néve vaſtius deducanttu.

Vergilius in Georgicis:

Néve tibi ad ſolem vergant vineta cadentem.
Néve inter vites corylum ſere: néve flagella

Summa pete.

VSV VENIRE.

VSu venire, vel euenire id eſt, quod accidere, contingere. Sed aliquid contingere, aut accidere ſemel, aut raro poteſt, quod non ſit conſuetũ, vel in vſu. Vſu autem venire eſt id quod frequentius accidere. Modus eſt loquendi Latino candore inſignis.

Terent. in Phormione: Nec enim huiuſmodi tibi vnquam vſus venit, vt conflictares malo.

Cice. Appio Pulchro: Quòd ſi quis me aſtutiorem fingit, quid poteſt eſſe callidius quàm cum te abſentem ſemper defenderim: cũ præſertim mihi vſu venturum non arbitrarer, vt ego quoque à te abſens defendendus eſſem: nũc committerem, vt tu iure optimo me abſentem deſerere poſſes?

Idem Caſſio: Videor enim cum poteſtate loqui & iocari, nec tamen hoc vſu venit.

Idem in Oratore: Quid quòd vſu memoria patrum venit?

Ibidem: Quòd idem mihi ſpero vſu eſſe venturum in hac diſputatione, quod in dicendo ſolet, vt nulla expectetur ornata oratio.

Idem in Arte Rhetorica: Idem in demonſtratione ſolet vſu venire.

Et in eadem: Aut ſi quod in quibuſdam rebus hominibus accidit, id dicitur vſu venire.

Ibidem: Duodecimus locus eſt, per quem indignamur quòd nobis hoc primum acciderit, nec alicui vnquam vſu euenerit.

Idem pro Cluẽtio: Hoc cuius vſu venire poſſe quærebat.

Idem Attico: Nũc venit idem vſu mihi, quod tu tibi ſcribis.

Eidẽ: Credo igitur hunc me nõ amare, at ego me amabo, quod mihi pridem vſu non venit.

Idem De finibus bonorum & malorum: Sed eo credo quibuſdam venire vſu, vt abhorreant à latinis.

Idem in Tuſculanis: Quod *ijs* ſępe vſu venit, qui cum acriter oculis deficientem ſolem intuerentur, aſpectum omnino amitterent.

Idem pro Roſcio Comœdo: Quod item nuper in Erote Comœdo vſu venit.

Idem pro P. Quintio: Nam quid homini poteſt turpius, quid vero miſerius aut acerbius vſu venire? quod tantum euenire dedecus?

Idem pro Sexto Roſcio Amerino: Idem vſu mihi venit in cauſa optima.

Idem in Verrem: Hoc enim ſolet vſu venire ijs qui in agris redemerunt.

Varro libro ſecundo rerũ ruſticarum: Id quod vſu venit Baberio equiti Romano.

Ibidem: Quod vſu venit memoriæ mandandum. Aſconius Pędianus hoc ſuo iure declarat, cum dicit: Vſu veniſſe, id eſt contigiſſe.

Vitruuius: Quod in multis ciuitatibus ſolet vſu euenire.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Quod ad eam diem nunquam vſu veniſſet.

VALETVDO INFIRMA, INfirmitas valetudinis.

VAletudo infirma, & infirmitas valetudinis, certo dicendi modo à doctis illius perfecti ſæculi dicitur: quod vno verbo

illiterati nō morbum,ſed infirmitatē vocant.

Cice. Tironi: Valetudinem iſtam infirmam (ſi me amas)noli vexare.

Eidē: Vix in ipſis tectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur,nedum in mari.

Idem M.Mario: Si te dolor aliquis corporis, aut infirmitas valetudinis tuę tenuit,quo minus ad ludos venires: fortunæ magis tribuo, quàm ſapientiæ tuæ.

Idem pro Aulo Cluentio: Cecidiſſe ex equo dicitur,& homo infirma valetudine latus offendiſſe vehementer.

Idem pro eodem: Erat illo tempore infirma valetudine habitus.

Idem De Oratore: In eius infirmiſſima valetudine,affectáque iam ætate.

Idem in Bruto: Niſi ſemper infirma, atque etiam ægra valetudine fuiſſet.

Idem De legibus: Qui cum eſſet infirma valetudine,hic ætatem egit in literis.

Idem De officijs: Propter infirmitatem valetudinis non potuit ſimilis eſſe patri.

Paul.De mortis cauſa donationibus: Mortis cauſa donare licet,non tantū infirmę valetudinis cauſa,ſed periculi etiā propinquæ mortis.

FIRMVS, ET INFIRMVS.

Cicero Tironi: Te penitus rogo, ne tam longæ nauigationi & viæ per hyemem niſi bene firmum committas.

Eidem: Ibi te vt firmum offendam mi Tiro effice.

Idem Attico: Sed hominem infirmum in villam apertam,ac ne rudem quidem etiam nunc

inuitare nolui.

Eidem: Sed confido, ſi diligentiam, quam inſtituiſti adhibueris, cito te firmum fore.

¶Nota vt firmum, nō ita infirmum dici, ſed infirma valetudine, & infirmus homo. Firmus autem homo nunquam dicitur, ſed abſolute firmus. Firmus enim integrum, validum, robuſtū ſignificat. Infirmus vero non ægrotum (vt illiterati dicunt) ſed imbecillem, debilem.

Cicero in Academicis quæſtionibus: Aſſideamus inquã ſi videtur. ſanè iſtud eſt, inquit: ſum enim admodum infirmus.

VT NE.

ELegantiſſimæ particulæ hæ binæ, Vt ne, idem ſignant quod Ne particula ſola. Sed dicendi modus, quo literatiſſimi illius felicis ſęculi vtebãtur, pro ratione eſt.

Plautus: Niſi vt ne exurirem.

Idem in Aulularia: Vn ne abſtuliſſe intelligã.

Idem in Mercatore: At ego expurgationem habebo, vt ne ſuccenſeat.

Idem in Aſinaria: Licet laudem fortunam, tamen vt ne ſalutem culpem.

Terentius in Ecyra: Nempe ea cauſa vt ne id fiat palàm.

Idem in Eunucho: Vlciſcar vt ne impune in nos illuſeris.

Ibidem: Itaque vt ne id videam, miſera huc effugi foras.

Idem in Andria: Vt ne pater per me ſtetiſſe credat.

Cicero Curioni: Petiui non vt decernatur ali

quid noui, quod ſolet eſſe difficilius, ſed vt ne quid noui decernatur.

Eidem: Sed tamen ita velim, vt ne quid properes.

Idem pro Milone: Opera datur, vt iudicia ne fiant.

Ibidem: Si hic illi, vt ne ſit impune.

Idem pro Publio Sextio: Vt lex Helia, lex Fuſia ne valeret.

Idem in Verrem: Quid arbitramini Rheginos, qui iam ciues Romani ſunt, velle, vt ab ijs marmorea Venus illa ne auferatur? Quid Tarentinos, vt ne Europam in Tauro ſedentem amittant?

Ibidem: Impetrant vt ne iurent.

Idem Lentulo: Non tã vt te impediret, quàm vt ne quis propter exercitus cupiditatem, in Alexandriam vellet ire.

Idem pro Ligario: Nam quid agis aliud niſi vt occidatur? vt Romæ ne ſit? vt domo careat?

Ibidem: Vt ne ſine Scaleno in conciliũ irent.

Idem pro Cluentio: Statuit tamen nihil ſibi in tantis iniurijs, ac tanto ſcelere matris grauius faciendum, quàm vt illa matre ne vteretur.

Idem pro T. Annio Milone: Nunquid igitur aliud in iudicium venit, niſi vter vtri inſidias fecerit? profectò nihil: ſi hic illi, vt ne ſit impune, ſi ille huic, tum nos ſcelere ſoluamur.

Idem Thermo: Operam des quoad fides tua patietur, vt ſocrus adoleſcentis rea ne fiat.

Idẽ ad Brutũ: Quare omni ſtudio à te mi Brute contendo, vt Ciceronem meum ne dimittas.

Eidem: Vt eum à magiſtris ne abducam.

Idem Attico: Tantum igitur noſtrum illud ſolenne ſeruemus, vt ne quem iſtuc euntem ſine literis dimittamus.

Idem De officijs: Modo hoc ita faciat, vt ne ipſe de ſe bene exiſtimans, ſeſéq; diligens, hanc cauſam habeat ad iniuriam.

Idem De arte Rhetorica: Vt ne alterius defendendi cauſa hũc accuſare, ſed hunc accuſandi cauſa defendere alium videatur.

Idem pro Cluentio: Me obſecrare cœpit, vt ne ſeſe lege defenderem.

Idem pro Publio Quintio: Ita poſſideto, vt Quintio ius ne auferatur.

Idem qua populo gratias agit de reditu ſuo: At de me vt ne valerẽt, ſemper ſenat⁹ flagitauit.

Idem pro domo ſua: Vt M. Tullius in ciuitate ne ſit.

Ibidem: Primum vt ne pœna capitis cum pecunia coniungatur.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino: Vt ne plane illudamur ab accuſatoribus.

Idẽ pro Rabirio Poſthumo: Vos obſecro iudices, vt huic optimo viro, quo nemo melior vnq̃ fuit, nomen equitis Romani, & vſuram huius lucis, & veſtrum conſpectum ne eripiatis.

Idem pro L. Murena: Obſecro iudices, vt ne hominis miſeri, & cũ corporis morbo, tum animi dolore confecti, L. Murenæ recentem gratulationem noua lamentatione obruatis.

Idem pro Gneio Rabirio: Vt ne plura de pudicitia dicerem.

Idem pro Aulo Cecinna: Secundo, vt ne cum tam improbo homine: Tertio, vt cum tam ſtul-

to haberet.

Varro in libro rerum ruſticarum: Vt ne plus quarta pars eximatur mellis.

Vitruuius: Vt ne plus pateant palmum.

Idem: Vt ab aquæ vi ne diſſoluantur.

Titus Liuius De bello Macedonico: Id vt ne fiat, vno modo cauendum arbitror.

Modeſtinus De confirmando Tutore, lege: Vt ne de confirmandis quærentibus tutoribus relinquamus.

VENIRE IN MENTEM illius temporis.

NEglígendus non eſt hic quoq; dicẽdi modus, apud optimos authores celebratus. Dicebant enim, cum mihi in mentẽ venit illius temporis: quem multi imitari neſcientes immutant, vt rudi ac vulgato modo dicant: Cum mihi illud tempus venit in mentem.

Cicero Mario: Solet venire in mentem illius temporis, quo proxime fuiſſemus vnà.

Idem in Verrem: Cum illius temporis mihi venit in mentem.

Ibidem: Non dubito quin in tanto tuo periculo tuorum tibi ſcelerum veniat in mentem.

Ibidem: Facite vt vobis triennij totius veniat in mentem.

Ibidem: Venit enim mihi fani, loci, religionis illius in mentem.

Idem pro Publio Sylla: Sed cum mihi patriæ imaginis, cum veſtrorũ periculorũ, cum huius vrbis, cum illorũ delubrorum, atq; templorum, cum puerorum infantium, cum matronarum, ac virginum veniebat in mentem.

Idẽ pro Sexto Roſcio Amerino: Venit enim mihi in mentem oris tui.

VEL.

QVanta gratia, & venuſtate ſplendet hæc particula, Vel, modo illo dicendi in libris perfecti illius ſæculi ita abſtruſa, vt data opera ab diuinis illis viris occultata videatur, quò timantibus maiori (cum reperiretur) voluptati eſſet. Non enim coniungit aliquid, diſiungit, aut diſcernit, aut copulat, aut affirmat, vt aliqui dicũt: Sed id proprie ſignificare videtur, quod interrogantes dicimus: Quid tibi de hoc videtur? aut quid nunc dices? Sed melius iſta ex ſubiectis conſiderabuntur.

Plautus in Menechmis: Vel herę illæ, quę pallio me comprehendere, obſecrauerunt, vt te hodie quaſi pompam illac præterducerem.

Ibidem: Di veſtram fidem, vel hic, qui nunc inſanit, quàm valuit paulo prius?

Idem in Rudente: Vel papillæ cuiuſmodi?

Terẽtius in Andria: Vel hoc quis non credat, qui te norit, abs te eſſe ortum?

Idem in Eunucho: Vel rex ſemper maximas mihi gratias agebat, quicquid effeceram, alijs non itidem.

Idem in Heauton. Vel me hæc deambulatio, quàm non laborioſa ad languorem dedit?

Idem in Ecyra: Vel hic Pamphilus quoties iurabat Bacchidi, quàm ſanctè? vt quiuis facile poſſet credere, nunquam illa viua ductutum.

Vergilius:

Vel cum ſe pauidum contra mea iurgia fingit?

Horatius:
Vel mea cum ſæuis agitat faſtidia verbis?

CLARVS EST EIVS PARticulæ alius ſenſus, quo ſignificatur etiam.

Cicero ad Atticum : Vt vel perire maluerit, quàm perdere omnia.

Ad eundem: Occupationum mearum vel hoc ſignum erit, quòd epiſtola librarij manu eſt.

Et alia huiuſmodi locis innumeris.

VSQVE DVM.

VSque dum, hæ duæ particulæ compoſitæ, idem ſignificant quod vſquequo, vel quoad. Abierunt tamen per incuriam à communi ſermone ferè in deſuetudinem.

Cicero in Verrem: Fatetur id, quod negari nō poteſt, ſe priuatum hominem, prædonum duces viuos atque incolumes domi ſuæ, poſteaquàm Romam redierit, vſque dum per me licuerit tenuiſſe. Catullus:
Hic me grauedo frigida, & frequens tuſſis
Quaſſauit, vſq; dum in tuum ſinum fugi.

VILLA RVDIS, TERRA RVDIS.

VIlla rudis, terra rudis, quid eſſet, pauci (vt opinor) aduerterunt. Eſt enim quæ prius proſciſſa non fuit, ſed intacta, & (vt vulgo dicunt) noua.

Cicero Quinto fratri: In villam apertā, ac ne rudem quidem ducere nolui.

Varro De re ruſtica: Terram rudem proſcindere oportet.

Ibidem: Illud quoque multum intereſt in rudi terra, an in ea feras, quę quotannis ſit obſita,

quæ vocatur reſtibilis.

Ouidius in Meta. Rudis indigeſtáq; moles.

Catullus in Argonautica:

Illa rudẽ curſu prima imbuit Amphitriten:
Quæ ſimul ac roſtro vẽtoſum proſcidit ęquor.

VBIVIS GENTIVM, QVISQVAM gentium, vbi ſis gentium, vbi terrarũ, quid rerum &c.

VNdequaque patet Latinitatem nil aliud eſſe q̃ certũ modum loquẽdi, Vbiuis gentium, quiſquã gentiũ, vbi ſis gentiũ, vbi terrarũ, aliquò terrarũ, quoquò gẽtium, vbi loci, quid rerum, quò locorum, & huiuſmodi, pręcipua ſunt obſeruatione digniſſima.

Plautus in Mer. Vbinam eſt is homo gentiũ?

Ibidem: Minime gentium.

Ibidem: Nuſquam gentium.

Ibidem: Illam quærere, quoquo hinc abducta eſt gentium.

Idem in Pſeudolo: Neque libellæ vlla ſpes ſit vſquam gentium.

Idem in Aſinaria: Vnde gentium?

Idem in Aulularia: Neque ligna ego vſquam gentium præberi vidi pulchrius.

Idem in Milite: Conueniam illum vbiubi erit gentium.

Idem in Bacchidibus: Sequere hac me. Reſpõdetur: Quò gentium?

Idem in Aſinaria: Perij ego oppido, niſi Litanum inuenio iam vbiubi eſt gentium.

Terentius in Ecyra: Cui quanto fuerat præſtabilius, vbiuis gentium ætatem agere?

Ibidem: An quiſquam gentiũ eſt æque miſer?

Cicero in Catilinam : O dij immortales, vbi nam gentium ſumus?

Plautus in Amphitryone:Non ædepol nunc vbi terrarum ſim ſcio.

Idem in Mercatore:Vbi loci res ſumma noſtra publica?

Terent.in Phor. Quoquò hinc aſportabitur terrarum,certum eſt perſequi,aut perire.

Cicero Attico: Etſi mihi nihil erat propoſitũ ad ſcribendum,quia quid ageres,vbi terrarum eſſes,ne ſuſpicabar quidem.

Ibidem:Neque adeſt iſthic, neque vbi terrarum ſit ſcio.

Decius Brutus Bruto & Caſſio:Fortunæ cedendum, ex Italia migrandum Rhodum, aut aliquò terrarum arbitror.

Cice.in Philip. Qui vbi terrarum ſit,quid agat,viuat denique an mortuus ſit,quis aut ſcit, aut curat?

Ibidem:vbicunque terrarum ſunt,ibi eſt omne Reipub.præſidium.

Idem pro Rabirio Poſthumo:Nũc vero quid agimus?vbi terrarum ſumus?

Horatius : Mitte ſectari roſa quò locorum Sera moretur.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Quò terrarũ velint traijciant.

Idem de bello Punico:Percontatur vbi terrarum eſſet.

Idem de bello Macedonico: Se tacitos abire quò terrarum poſſent,in animo habuiſſe.

Plaut.in Rudente: Sed Grippus noſter quid rerum gerit?

Catullus: Quid rerum geritis?

Plautus in Aulularia: ſed quid hoc clamoris oritur hinc ex proximo?

Hora. Quid hoc veneni ſæuit in præcordijs?

VSQVE.

PRæpoſitio vſq; obſeruatione digniſſima eſt. Cõiungitur enim plerunq; à perfectis illis viris cũ alijs præpoſitionibus A, ab, ad, ante, e, ex. Interdum etiam cum aduerbio, pridie, poſtridie, dum, iſthinc, magna cum venuſtate. Quem dicendi modum qui nõ tenent, errorem aut malæ Latinitatis eſſe, aut ſcripturæ peruerſitatem putant.

VSQVE AD.

Cicero Attico: Ibi eſſe volo vſque ad pridie Cal. Maias.

Ibidem: Nos in Formiano eſſe volumus vſq; ad pridie Nonas Maias.

Eidem de Q. fratre: Nuntij nobis triſtes nec varij venerunt, ex ante diem Nonarum Iunij, vſque ad pridie Calendas Septembris.

Titus Liuius ab Vrbe condita: Vſque ante diem quinto Calen. Maias.

Ouidius in Metamorphoſi:

Ad vſque

Decolor extremo quà cingitur India Gange.

VSQVE A, VSQVE AB.

Plautus in Rudente: Longe vſque à campis vltimis.

Idem in Trinummo: Vſq; ab ſtirpe.

Idem in Perſa: Quas tu attuliſti mihi ab hero meo vſq; è Perſia.

Idem in Sticho: Vbi perpruriſcamus vſq; ex

vnguiculis.

Terentius:Ex Æthiopia eſt vſque hæc.

Cicero pro Aulo Cluentio: Comperi mulierem quãdã Larino,atq; illam vſq; à mari ſupero Romam proficiſci cum magno comitatu.

Idem in Verrem: Hoc illi nauigio ad omnes populi Romani hoſtes vſq; ab Diano, quod in Hiſpania eſt,ad Sinopem quæ in Ponto eſt,nauigauerunt.

Idem in Vatiniũ teſtem:Quod augures omnes vſque à Romulo decreuerunt.

Vergilius:

Vſq; à proauis vetus ordinis ætas. Idem:
Siculo proſpexit ab vſque Pachyno.

VSQVE DVM, ID EST DONEC.

Plautus in Menechmis:Vſque dum regnum obtinebit Iuppiter.

Cicero pro P. Quintio: Tacet res in controuerſijs iſto calumniante biennium vſque dum inueniretur. Catullus:

Quæ tibi ſine fine erit,
Vſque dum tremulum mouens
Cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.

VSQVE EO, ID EST TAMDIV.

Cicero De natura deorum: Vſq; eò premere earum capita mordicus dum captũ amitterẽt.

Idem pro S.Roſcio Amerino: Sed vſque eò quid arguas non habes.

VSQVE ISTHINC.

Cicerò Attico:Noſti ſonitus noſtros,tãti fuerunt,vt ego breuior ſim, quòd eos vſq; iſthinc exauditos putem.

VACVVS A CVLPA, A PERICVLO, A DOLORE.

OBſeruandus eſt hic quoque dicẽdi modus, quo rari poſt felix illud doctorum ſæculum vſi ſunt: Poſt quæ tẽpora mira paucitas bonarum literarum, & apud paucos reſedit. Nam quotus quiſque eſt, qui poſtea non vacuum culpa, vacuum periculo, & vacuũ dolore, dicat? Antiqui autem illi vacuum à culpa, vacuum à periculo, & vacuum à dolore, & huiuſmodi addita præpoſitione dicebant.

Cicero in Verrem: Nam ipſa Meſſana, quæ ſitu, mœnibus, portúque ornata ſit, ab ijs rebus, quibus iſte delectatur, ſane vacua ac nuda eſt.

Idẽ Attico: Sin eris ab iſto periculo vacuus.

Idem De officijs: Adhibenda eſt vacuitas ab angoribus.

Idem De finibus bonorũ & malorũ: Quòd is locus ab omni turba id tẽporis vacuus eſſet.

Idem Quinto fratri: Sin eris ab iſto periculo vacuus, ages ſcilicet, ſi quid agi poſſe de nobis putabis.

Idem de arte Rhetorica: Si animus à talibus factis vacuus & integer eſſe dicetur.

Idem pro Lege Man. Ita neq; hic locus vacuus vnquã ab ijs, qui noſtrã cauſam defenderent: & meus labor in priuatorum periculis caſte, integréq; verſatus, ex veſtro iudicio fructũ ampliſſimum eſt conſecutus.

Idem De prouincijs conſularibus: Nam quis hoc tẽpore non ſentit omnia alia eſſe vobis vacua ab omni periculo, atq; etiam ab omni ſu-

ſpicione belli?

Idem pro Deiotaro: Sed tamen quicquid à bellis Populi Romani vacabat, cũ hominibus noſtris conſuetudines, amicitias, res, rationéſq; iungebat.

Idem ad equites Romanos: profectò iſtis hora nulla, eiecto M. Tullio, vacua à periculo.

Salluſtius in Catilina: Quòd ſi quis etiam à culpa vacuus in amicitiam eius liber inciderat, quotidiano vſu atq; illecebris facile par, ſimiliſque cæteris efficiebatur.

T. Liuius ab Vrbe condita: Ne quãdo à metu, ac periculis vacarent.

VENIRE HAEREDITAS.

Venire hæreditas Latine dicitur id, quod multi dicunt, In hæreditatẽ ſuccedere. Cicero in Verrem: Cuius filiæ cum à propinquo hæreditas permagna veniſſet.

Ibidem: Præſertim cum tibi illo ipſo anno è Chelidone veniſſet hæreditas.

Ibidem: Hic Verres hæreditatem ſibi veniſſe arbitratus eſt, quòd in eius regnũ ac manus venerat iſte.

Ibidem: Quampridem ſibi hæreditas veniſſet, docet.

Ibidem: Omnibus ijs quibus hæreditas venerit, cohæredem prætorem eſſe oportere.

Ibidem: Quid hæc hæreditas, quo prætore Dionis filio venerat?

In eundẽ: Audiuit Dioni cuidam Siculo permagnam veniſſe hæreditatem. & paulo poſt: Huic hæreditas facile ad ſextertium tricies venit, teſtamento propinqui ſui Heraclij.

Ibidem: Sed de hæreditate velle cognoſcere, quæ eius filio à propinquo homine Apollodoro Laphicone veniſſet.

Idem in Philippicis: Hæreditatem mihi negaſti venire.

Idem de arte Rhetorica: De hæreditate quæ venit pupillo.

Idem pro L. Flacco: Tu Tite vecti ſi qua tibi in Africa venerit hæreditas, vſu amittas.

Ibidem: Quid? ab ingenuis mulieribus hæreditates lege non veniunt?

Idem pro Aulo Cecinna: Mihi credite, maior hæreditas venit vnicuiq; noſtrum in iiſdem bonis à iure & à legibus, quàm ab iis, à quibus illa ipſa bona relicta ſunt.

Idem pro L. Flacco: Maximas audio tibi L. Luculle, qui de L. Flacco ſentētiam laturus es, pro tua eximia liberalitate, maximiſque beneficiis in tuos veniſſe hæreditates.

VICARIVS.

Vicarium eum eſſe, qui alicuius vices gerat pleniſſimum eſt: at quas iis ſubdam authoritatibus palàm fiet, quod multis abſconditum in eo vocabulo fuerat. Eſt enim alio ſenſu vicarius, ſeruus qui ſerui vices gerit. Ab eo vt arbitror, poſtea in alios quoq; vis vocabuli tranſfuſa eſt.

Plautus in Aſinaria, ex perſona Leonidæ ſerui: Mihi ſcio Vicarium eſſe, neque eſſe ſeruum in heri ædibus, qui ſit pluris quàm ille ſiet.

Cicero in Verrem: Peculia omniū, vicariiq; retinentur.

Horatius:

Siue vicarius eſt, qui ſeruo paret, vt eſt mos
Veſter ait, ſeu conſeruus.

Paulus de noxalibus actionibus, l. *Si in re*: *Si* ſeruus tuus nauem exercuerit, eiúſque vicarius ſeruus, & idem nauta in eadem naui damnum dederit.

Idem de Manumiſſis, l. *Si* peculium prælegatum eſt, & vicarius liber eſſe iuſſus ſit.

Vlpianus de inſtitoria actione, lege, Sed etſi: *Si* á ſeruo tuo operas vicarij eius conduxero.

QVæ cum verſum, vel verſus, compoſita ſunt, mirificam in latinitate elegãtiam obtinent: ſúntque vel præcipua obſeruatione digniſſima.

QVOQVÒ VERSVM ADVERBIVM ad locum, id eſt verſus quemcunque locum.

Cæſar in cõmentarijs: Eius imperio claſſem quoquò verſum dimittunt.

Ibidem: Quoquò verſum quò pabulandi mihi adire poſſe videantur.

Ibidem: Rates duplices quoquò verſum pedibus xxx. é regione *Solis* collocabat.

Cato De re Ruſtica: Pedes denos quoquò verſum habeat.

QVAQVA VERSVM, ID EST PER quemcunque locum.

Cæſar in commẽtarijs: Legatos quaquà verſum dimittere.

ALIQVÒ VERSVM, ID EST VERSVS aliquem locum.

Plautus in Caſina: Ego pol iſtam iam aliquò

verſum regulam dedero.

ALIÒ VERSVM, ID EST VERSVS alium locum, vel per tranſlationem, ob aliam cauſam.

Plautus in Aulularia: atqui ego iſthuc Anthrax aliò verſum dixeram.

VTROQVE VERSVM, ID EST verſus vtrunque.

Plautus in Captiuis: Vtroq; verſum rectum eſt ingenium ad te atq; ad illum.

DEORSVM VERSVM, ID EST VERſus inferiorem locum.

Varro de lingua Latina: Deorſum verſum ad ſingularia perueniunt.

SVRSVM VERSVM, ID EST VERſus ſuperiorem locum.

Cicero in partitionibus Oratorijs: Et idem quaſi ſurſum verſum vtroque dicatur.

Idem De oratore: Cũ gradatim ſurſum verſum redditur.

Cato de re Rũſtica: Vites propages ſulcos ſurſum verſum, quoad eius facere poteris vites facito vti ducas.

Ibidem: Surſum verſum ſemper adducito.

Ibidem: Vicia dicta à vinciendo, quod item capreolos habet, vt vitis, quibus ſurſum verſum ſerpit.

Paulus De gradibus affinitatis, l. Iuriſconſultus: Surſum verſum, vel deorſum verſum tendens. & ſubdit: Primo gradu cognationis ſunt ſurſum verſum duo, pater, & mater: deorſum verſum duo, filius & filia.

DEORSVM VERSVM.

Terentius in Adelphis: Cliuus deorſum verſum hac te præcipitato.

Varro libro ſecundo rerũ Ruſticarum: Linulis deorſum verſum preſſis.

VSPIAM.

VSpiã quaſi ſcintilla quędã in oratione refulget, cũ à recte cõſiderantibus obſeruatur. Nec quicq̃, meo iudicio, magis ſermonem illuſtrat, q̃ paruulæ hæ clauſulæ quæ à pleriſq; quoniam ſunt omiſſæ, illaudata eorum ac ſordida ſurgit oratio. Loco huius particulæ Vſpiam, multi inepte, in aliquo loco, dicunt.

Cicero Attico: Sed tamen hoc me ipſe conſolabar, ꝙ nõ dubitabam, quin te ille aut Dyrrachij, aut in iſtis locis vſpiam viſurus eſſet.

Eidem: Inde vtrum conſiſtere vſpiam velit, an mare tranſire, neſcit?

Idem in Academicis: Siue eſt illa ſcripta vſpiam, ſiue nuſquam.

VTI FRVI, DARE LEGARE, DARE præſtare, dari fieri, eſſe bibere, ire agere.

DVo verba, eorúmq; infinita, nulla copula coniuncta, ſæpenumero apud antiquos reperiuntur, nulla ratione, ſed ſolo modo loquendi: Vti frui, dare legare, dare præſtare, dari fieri, eſſe bibere, ire agere.

VTI FRVI.

Caius De acquirendo rerum dominio, lege, Acquiritur: Habet ius vtendi fruendi.

DARE LEGARE.

Iabole. de ſtatuliberis, l. Stichũ: Titio do lego. Paulus ad legem Falcidiam, lege prima: Eáſq;

res quibúſque dare legare volet.

DARE PRAESTARE.

Scæuola de ſtatuliberis, lege, Sticho : Iubeo det præſtet filio & vxori meæ.

DARI FIERI.

Idem de inofficioſo teſta. lege, Titia : Quæ ſupra dari fieri iuſſi,ea dari fieri volo.

ESSE BIBERE.

Vlpianus de actionibus empti & venditi, lege,Ex empto:Qui iumēta vendit,ſolet ita promittere eſſe bibere,vt oportet.

IRE AGERE.

Celſus de ſeruitutibus, lege,Si cui: Ire agere licebit.

Idem eodem titulo,lege: Per fundū qui plurium eſt, ius mihi eſſe eundi agendi poteſt.

Paulus eodem titulo,lege, Seruitutes: Per aream tuam in domum meam ire agere ceſſiſti.

Idem eodem titulo,lege:Si prius ius eſſet mihi ire agere.

Idem de aqua pluuiali arcenda , lege, Supra iter: Sed pōtē quo poſſis ire agere iure extruet.

¶Fecerunt negotia tum forenſia,tum domeſtica, quibus poſtea q̄ Romā redij, valde diſtineor:vt non ſingula(vt par erat)accurate ſedulóque reguſtauerim, & ſuo quanque rem loco diſpoſuerim.Quare legentes quæſo, vitio mihi ne dent, ſi quid præter ordinem aut perperam notatum repererint.

CONTENDO ET REMITTO.

NOn ab re,neque ſuperuacaneum putaui aliquid etiam ſcribere de modis dicēdi, quibus proferuntur verba intendo, ſiue

cõtendo,& remitto,quę cõtraria ſunt:& Aſtrin go ſiue denſo,ac relaxo,quę item diuerſa ſunt: & Contraho ac dilato,ſimiliter contraria:Quę à diuerſis diuerſo quidem ſenſu accipiuntur. Quare qui tot in vnum congeſtas authoritates legerint,dubitare deinceps, & variare deſiſtẽt. Primo de intendo & remitto.

Cicero in Tuſculanis:Vt onera cõtentis cor- poribus facilius feruntur, remiſſis opprimunt: ſimillime animuș intẽtione ſua preſſum depel- lit omnem ponderum:remiſſione autem ſic vr- getur,vt ſe nequeat extollere.

Idem de Oratore: Oculi ſunt:quorum inten- tione,tum remiſſione,tum coniectu,tum hilari tate,motus animorum ſignificamus.

Titus Liuius ab Vrbe condita : Remiſſo fu- ne quo ſuſpenſa erat, cataracta magno ſonitu cecidit.

DE ASTRINGO ET RELAXO.

Cicero De natura deorum:Eáꝗ tum aſtrin- gitur,tum relaxatur.

Ibidẽ:Quemadmodũ autẽ reliquię cibi pro- pellantur,tum aſtringentibus ſe inteſtinis,tum relaxantibus,haud ſanè difficile dictu eſt.

Idem Attico:Vellem ſuſcepiſſes iuuenẽ regen dũ,pater enim nimium indulgẽs,quicquid ego aſtrinxi,relaxat.

Idẽ in Anto. Neꝗ tamẽ vos vrget mandatis pluribus:remittit aliquantum,& relaxat.

Vergilius:

Dẽſat,erãt quę rara modo:& quę dẽſa,relaxat.

DE CONTRAHO ET DILATO.

Cicero De natura deorum : Partes quæ ſunt

infra quàm id deuoratur,dilatãtur: quæ autem ſupra,contrahuntur.

Ibidem: Pulmones tum ſe contrahunt aſpirantes, tum ſpiritu dilatant, vt frequẽter ducatur cibus animalis.

¶Per tranſlationem autem dicitur remittere & relaxare animum,hoc eſt,non ſemper curis intentum eſſe.

Cicero in Philipp. ſecunda: Tamen,ſi modo homines ſunt,interdum animis relaxantur.

Idem Bruto: Tantã ſpem attulerat explorata tua victoria,vt omnium animi relaxati ſint.

Idem De legibus : Et cum remittit animos, tum contrahit.

QVod multi inſcite quidem,& minus latine dicunt vſq; nunc,vſq; tũc, vſq; ad id tempus:perfecti illi Romani ſermonis parẽtes etiam nunc,etiã tũc, vel etiamnum,etiã tum dicebant.Quod quandoque præter ſupra dicta,adhuc,ſignificat.Poſteri(vt alia multa)inuerterunt.

ETIAM NVNC.

Plautus in Aululatia:Abſcede hinc etiã nũc, etiam hoc.

Idem in Milite:Etiam nunc vale.

Idem in Aſinaria:Etiam nunc dico Periphanes Rhodius mercator diues abſente hero, ſolus mihi talentum argenti ſoli adnumerauit.

Cæſar in commen.Atq; hortabatur, incerto nunc etiam exitu victoriæ.

Cicero pro L. Murena : Homines tam ingenioſos per tot annos etiam nunc ſtatuere non poſſe,vtrum diem tertium dici oporteret.

Idem pro Sexto Roſcio Amerino:Salui etiã nunc eſſe poſſumus.

Ibidem:Quæritur etiam nũc, quis eum nuntium miſerit.

Idem De oratore:De materia loquor orationis etiam nunc:non de genere ipſo dicendi.

Idẽ Att.Vide quæſo etiã nunc de teſtamẽto.

Eidem:Brutus erat in Veſide etiam nunc.

Eidem:Etiam nũc ſi dubitas, fac vt ſciamus.

Idem pro lege Agraria: In quibus ille etiam nunc bellum gerat.

Idem De diuinatione:Vt mihi permirum videatur quenquam extare, qui etiam nunc credat ijs.

Idem in Verrem: Etiã nunc mihi expectare videmini iudices,quid deinde factum ſit.

Idem de arte Rheto. De altera patris etiam nunc mortui volũtas plurimum valebat.

Idem pro Cluentio: Quo de homine nihil etiam nunc dicere nobis eſt neceſſe.

Idem pro Tito Annio Milone: Cur tamen ſi metuitur etiam nunc Milo,non tam hoc quotidianum crimen timemus?

Varro De lingua latina:Quod crepuſculum dies etiam nunc ſit,an iam nox, multis dubiũ.

Idem libro tertio rerũ Ruſt. Cuius aues hoſpitales etiam nunc ructor.

Ibidem:Ruſtici etiam nunc quoq; viam Veham appellant.

Publius Lentu.Conſulibus,Prætoribus,Tribuniſplebis,Senatui, Plebiq; Romanæ:Vt patientiam ſenatus,& optimi cuiuſq; manere etiã nunc confiderent.

Ouidius de arte amandi:

Dum licet & veros etiam nūc æditis annos,

Idem in maiori opere:

Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam Audeat.

Titus L. De bello Punico: Quid eſt Hanno, inquit: etiam nūc pœnitet belli ſuſcepti aduerſus Romanos?

ETIAMNVM.

Plautus in Menechmis: Ibo etiamnum.

Varro De re Ruſt. Cum etiamnū Platanus nouella eſſet.

ETIAM TVM.

Terent. in Ecyra: Me educit foras, narrátque vt virgo ab ſe integra etiam tum ſiet.

Cicero De oratore: Omnes etiam tum retinebant illum Periclis ſuccum,

Ibidem: Cū etiā tum in lecto Craſſus eſſet.

Varro De re Ruſt. Vineas veteres iterū occare, & nouellas etiā tertio, ſi ſint etiā tū glebæ.

¶ Iam tū, iam nūc, aliud certe eſt, ſignificátq; id quod Ex tunc, ex nunc inepte dicunt.

Cic. pro Aulo Licinio: Ita ſe iam tum geſſiſſe pro ciue ijs temporibus, quæ tu criminaris.

Idem in Verrem: Iam tum cum bello fugitiuorum tota italia arderet.

Idem pro Cluētio: Qui omnes in iudicijs publicis iam tū florente Romano populo floruerunt. Vergilius:

Iam tum relligio pauidos terrebat agreſtes.

IAM NVNC.

Cicero De diuinatione: Iam nunc mente & cogitatione perſpicio, quę tum ſtudia hominū,

qui concurſus futuri ſint.

Ibidem: Quæ cum cogito, iam nunc timeo.

Ver. in Geor. Et votis iã nũc aſſueſce vocari.

Propertius: Iam nunc me ſacra Dianæ
Suſcipere, & Veneri ponere vota iuuat.

PRVDENS, IMPRVDENS LEGVM.

OBſeruandus eſt & hic dicendi modus, Prudens imprudens legum, & in legibus, iuris &c.

Cicero de arte Rheto. Imprudentes legis cũ exiſſent, vitulum immolauerunt.

Idem de amicitia: Quia prudens eſſe in iure ciuili putabatur.

HABERE QVAESTVI, HABERE HONORI, habere prædæ, habere voluptati.

HAbere quæſtui, habere honori, habere prædæ, habere voluptati: Modi dicendi elegantiſſimi non ſolũ intermiſſi, verũ etiam veluti de induſtria omiſſi.

Cicero de offi. Habere enim quæſtui Remp. non modo turpe eſt, ſed ſceleratum etiam, & nefarium.

Salluſtius in Iugurthino: Sed incedũt per ora veſtra magnifice ſacerdotia & conſulatus, pars triumphos ſuos oſtentãtes, perinde quaſi ea honori, non prædæ habeant.

Idem in eodem: Et alia, quæ cæteri miſerias vocant, voluptati habuiſſet.

CERTVM HABERE, PRO certo habere.

CErtum habere, pro certo habere, Certum ſcire, Certo ſcire, Modi ſunt loquẽdi candidiſſimi.

Cicero ad Atticum: Neque id ipſum tamen certum habeo.

Idem ad eũdem: Quod quæris quamdiu hic, paucos dies, ſed certum non habeo.

Idem Bruto: Neq; nuntiabatur quicq̃, quod pro certo haberemus.

CERTVM SCIRE, CERTO SCIRE.

Cic. Bruto: Cũ certũ ſciero, ſcribam ad te.

Idẽ eidẽ: Noſtræ res meliore loco videbãtur, ſcripta enim ad te certo ſcio, quæ geſta ſint.

AD REM PERTINET, AD REM FACIT.

HOc ad rem pertinet, nõ pertinet: Hoc ad rem facit, non facit, quod eſt, non cõuenit: Modus eſt idem dicẽdi, quo iam paſum aliqui vtuntur, ſed pro eo inſcite dicunt: Hoc ad propoſitum facit, vel pertinet, aut ad propoſitum non facit vel non pertinet.

Cicero in epiſtol. Et ſi quid ad rem pertinet, etiam locupletem.

Ouidius in epiſtolis:

Ad talem formam non facit iſte locus.

Idem:

Non facit ad lachrymas barbitos vlla meas.

Iulianus De verborum obligationibus, lege: Eum, qui nec ad rem pertinet.

Papinianus De cõditionibus, lege, Pater: Nec ad rem pertinere, ſi portionẽ filiorum ſiue ſubſtitutionis quæſiſſet.

SVMMVM, MINIMVM.

SVmmum, Minimum: Modo hoc loquendi ſignificatur, quod illiterati dicunt, ad maius, ad minus.

Cicero Attico: Scias igitur fortaſſe cras, ſum-

mum perendie.

Varro De re ruſtica: Ita fiunt omnium partes minimum octuaginta vna.

Ibidem: Harum genera minimum in binas ſpecies diuidi poſſunt.

Titus Liuius De bello Macedonico: Cum tribus ſummum militibus.

MAXIME OMNIVM, MInime omnium.

QVod inſcite dicũt, pluſq̃ omnes, minus q̃ omnes: Maxime omnium, minime omnium, antiqui dicebant.

Cicero in Bruto: Qui maxime omnium nobilium græcis literis ſtuduit.

Idem De oratore: Quod quidem tu minime omnium ignoras.

HOC ME MOVET.

DIcebãt antiqui, Hoc me nõ mouet, vel hoc me mouet, quãdo res aliqua non illi cordi erat: vel contra cum maxime vrgebat, aut premebat.

Cæſar Curioni: Neq; illud me mouet, quod ij, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe ſe dicant.

Cice. Attico: Vnus Pompeius me mouet beneficio, non authoritate.

Paulus de vſu & vſufructu, lege, Sempronius: Mouet me, quòd dies legati huius, ſiue fidei cõmiſſi ceſſerit.

VERBA QVAEDAM MODO NEVTRA abſoluta, modo actiua ſimplicia.

OBſeruaui verba nonnulla modo neutra abſoluta, modo actiua ſimplicia in ſcriptis illorum perfectorũ authorum ver-

ſari, quæ nõ ab re putaui(vt vſui lectoribus eſſent)literis mandare.
Horatius: Comis garrire libellos.
Idem: Huc appelle trecentos inſeris ohe.
Idem: Nec mea ſæuus Iurgares.
Idem: Fidis enim manare poetica mella
Te ſolum.
Idem: Syluas & vineta crepat mera.
Idem: Si quid Stertinius veri crepat.
Idem: Et quæ pars quadret aceruum.
Idem: Libenter hoc & omne militabitur
Bellum in tuæ ſpem gratiæ.
Idem: Præterea ne vos titillet gloria, iure
Iurando obſtringam.

Cicero De officijs: Hæc eſt grauium hominum, atque magnorum, illa quaſi aſſentatorum populi multitudinis leuitatem & voluptatem quaſi titillantium.

Idem De finibus bonorum & malorum: Si ea voluptas eſſet, quæ quaſi titillaret ſenſus,

EXPERIENS VIR.

EXperiens vir, Arator experiẽs, corrupto modo dicendi, id eſt quod dicũt, Vir expertus, Arator expertus.

Cicero pro Cluentio: Aulus Aurius vir fortis & experiens.

Idem in Verrem: Aliquis experiens arator.

Horatius:
Et decus, & pretium recte petit experiens vir.

TANGERE DE CAELO.

TAngere de cælo, negare nemo audeat certo dicendi modo in Latinitatem introductum eſſe: id enim ſignificat quod

peruerſe dicunt, fulminare.

Cato de re Ruſtica: Si de cælo villa tacta ſiet, de ea re verba diuina vti fiant procuret.

Vergilius:

De cælo tactas memini prædicere quercus.

DARE PROMISSA.

DAre promiſſa: Eſt & hic alius perelegans dicendi modus, diſtinctus ab eo quem antea notaui, Facere promiſſa. Nam hoc pro alio ſpondere, illud per ſe polliceri ſignificat.

Catullus:

At non hæc quondam blanda promiſſa dediſti
Voce mihi.

Vergilius:

Non hæc Euandro de te promiſſa parenti
Diſcedens dederam.

IN APERTVM PROFERRE.

IN apertum proferre, nil eſt aliud, quàm (vt dicunt) in publicum vulgare. Sed modus antiquus dicendi obſeruandus eſt.

Cicero in Paradoxis: Hoc tamen opus vt in apertum proferas, nihil poſtulo.

Horatius:

In apertum proferet ætas.

HADRIANI CARDINALIS DE SERMONE LATINO, MODIS, QVE LATINE LOQVENDI FINIS.

HADRIANI CAR-DINALIS S. CHRYSOGONI AD ASCANIVM CARD. S. VITI, VICECANCELLARIVM, VENATIO.

EIa ſurgite, nunquid excitauit
Dudum raucisono Diana cornu?
Actutū properate, iam parata eſt,
Et ſecum Aſcanius ſuus paratur.
Venatoribus hac die eſt eundum,
Quà Salaria proſpicit lacunas
Claras ſulphure Tyburis ſuperbi.
His dictis iuuenum ruunt manipli
De conclauibus omnibus frequentes.
Hic venabula, cuſpides ahenas,
Æratas validáſque fert bipennes:
Ille haſtilia, ferreas ſecures,
Cruda ſpicula Martis vniuerſi.
Deducunt alij canum phalanges,
Latrantes abeunt ſimul moloſſi
Mox indaginis vnicè ſagaces.
Tollunt retia rara Muliones.
Procedit Dea, proſequente magna
Caterua, chlamydem recincta pictam,
Ventilantibus aureis capillis.
Suras purpurei tegunt cothurni,
Aurata ex humero ſonat pharetra.
Iungit Aſcanius ſuas cohortes
Solertiſſimus vnus inter omnes.
Sublimes Libycis equis vehuntur.
Aurora interea thorum relinquens
Quadrigis roſeis diem vehebat.
Ventum eſt ad iuga, deuióſq; ſaltus,

Conuallis quibus obſidetur ingens.
Præterlabitur hanc,ſecatque riuus
Rauco murmure,læuibus ſalebris,
Limo ſordidus,hinc & inde ripas,
Multa tectus arundine,& paluſtri
Iunco,nec procul albicat ſalictum
Dextra,qua videt Herculis popellum,
Cliui ſylua latus tenet ſiniſtri.
Floret perpetuo,virétque iuxta
Vaſta planicies feracis agri.
 Vt ſignum Aſcanius dedit,repente
Sortiti iuuenes vices laborum,
Seruat quiſq; ſui locum negoti.
Hi vallant aditus,nemúſq; cogunt.
Hi per inuia luſtra muſſitantes
Veſtigare feras docent catellos.
Extendunt alij plagas doloſas.
Diſponunt alij feros moloſſos,
Hic ſub ilice,& ille ſub vetuſta
Quercu ſternitur:hunc tegit ſupinum
Grauis iuniperi virentis vmbra.
Denſa ſub platano & comis opaca,
Quæ de colle leui tumore ſurgit.
Diua & Aſcanius ſimul recumbunt.
Omnes ſolliciti videre,quænam
Ex tanto veniat labore præda.
 Ecce protinus horridus,feróxq;
Aper,ſpumeus ore,dente frendens,
Voluens trux oculos modo huc,modo illuc,
Dorſo horrentibus hiſpidíſq; ſetis,
Calloſa cute caute duriore,
Excitus canibus per antra fertur
Præceps,vulnificis vtrinque roſtris,

Stipatus grege mordicus petentum
Aures & latus omne lancinantum.
Accurrit Dea,nec globus ſinebat
Quicquam præter apri videre rictum.
Deprompſit pharetra ilico ſagittam,
Lunauítque genu potenter arcum,
Et iacit. Volat illa quà videri
Rictus vix poterat,ſecánſq; hiatus
Per præcordia labitur. Quis vnquam
Vati crederet? vltimos receſſus
Caudæ tranſabijt,ſolúmq; fixit.
Procumbit quadrupes humi volutus,
Tendens ilia,calcibúſq; fruſtra
Alternis vacuas laceſſit auras.
Flumen ſanguinis vndat ex barathro
Vaſti gutturis,hiſpidáq; cauda.
Dum ſpectant ſtupidi,feræq; magnos
Artus,grandia & aſpera extimeſcunt
Oſſa,& ingluuiem capacis alui,
Vmbroſi nemoris fugatus antro
Ceruus, caſſibus expeditus ingens
Celſis cornibus arduus ruebat,
Septus puluerea canum corona.
Saltu tranſilit vnico paludem,
Ripáq; vlteriore adhuc veretur
Vertens arboream ſubinde frontem.
Dum certant properi canes natare,
Summis naribus & reflant hiantes,
Volans Aſcanius leui veredo
Precatus Triuiæ perenne numen,
Inuadit iaculo, diúq; librans
Iecit eminus. hæſit impeditum
Ferrum cornibus,ac ſolo reflexa

Nequicquam ante oculos pependit haſta.
Fremens Aſcanius rapit rotátque
Enſem fulmineum,abſcidítq; ab armís
Cum ceruice caput:micat per herbam
Hic corpus,caput hic,rubet cruore
Interfuſa palus:ruunt repente
Venantes querula procacitate,
Stratáq; obſtupuere mole cerui.
Ridens Delia quid ſtupetis inquit?
Noſter Aſcanius minora neſcit.
Clamor interea tumultuantum
Circum retia vertit ora turbæ,
Captam terribilem Hiſtricem fremebant,
Quæ roſtrum,atque pedes plagis ligata
Spinis miſſilibus canes,viróſq;
Arcebat procul,& fugabat omnes.
Venator ſibi quiſque conſulebat.
Multi ſub clypeo arborum latebant,
Multos obice texerat crepído.
Poſt carecta canes inane latrant.
Denſant ſpicula mutua,& viciſſim
Bellantum furit incruentus ardor.
Nam ſpinæ nequeunt ferire tectos,
Et tecti nequeunt feram ferire.
Tanta duritie cutis rigebat
Crebris miſſilibus petita,nullis
Interpuncta notis. Erat Sicamber
Forte in tam celebri ſodalitate,
Audax prælia tanta qui cieret,
Libs cognomine,machinæ repertor
Mirandæ,horrificæ,minacis,atræ:
Qualem nec Steropes,nec ipſe fertur
Pater Lemnius inferis cauernis

Informaſſe Ioui, nec vlla in orbe
Per tot ſæcula cogitauit ætas.
Nam truncum teretem, æneum, cauúmq;
Nitro, ſulfure, puluere & ſaligni
Carbonis replet vſque ad vmbilicum:
Includítq; pilam ex liquente plumbo,
Superne tenue oppidò foramen
Spirat: hinc iacit igneam fauillam.
Hiſtrix continuo forata fumat.
Non ſic fulminis impetus triſulci,
Nec falarica ſic rotata fertur,
Sed nec ſic Scythico ſagitta neruo,
Nec fundis Balearibus lapillus.
  Mox tanto intonuit fragore cælum,
Et tanto ingemuit tremore tellus,
Vt quicquid caueis latebat vſquam,
Ferarum omne genus, feri leones,
Auriti lepores, lupi voraces,
Et damæ timidi, volatiléſq;
Cerui, & capreoli leues fugacéſq;,
Apri ſetigeri, doliſq; vulpes
Inſignes, ruerent metu per agros,
Vaſta vt planitie nihil videres
Vſquam præterea: latent ſub illis
Arbuſta omnia, & omnis herba prorſus.
Canes interea modo has modo illas
Paſſim cædere, nec locus cadenti eſt.
Denſo in agmine ſtant, ferúntq; morſus
Immotæ, ſuperambulant moloſſi
Strage incredibili vſq; ſæuientes.
  Sæuitum nimis eſt, Diana clamat,
Quo tandem ruitis? redite in orbem
Palantes, neq; enim expedit ferarum

Omne funditus interire nomen.
Sat noſtro Aſcanio datum,nec vltrà
Modeſtiſſimus omnium rogaret.
  Cornu perſonat aureo reducens
Triumphalia caſtra,mox recenſent
Plenum ſanguinis agmen interemptum.
Nec tot millia computare poſſunt.
Implent eſſeda,conuehunt quadrigis,
Pars geſtant humeris,ſolóve raptant,
Hi ſub ponderibus gemunt iniquis,
Feruet Mulio,corbulóque feruet.
  Rus eſt non procul hinc penes ſacellum
Deſertæ Cereris loco remoto,
Huc armenta,greges,canum labores,
Et vaſtas nemorum ferunt ruinas.
Hanc cuncti properant tenere metam,
Hac tandem reduces ſimul quieſcunt.
Ruri ſubditus hortulus virebat,
Qualis Corycium ſenem bearet,
Et qualem Heſperides velint ſorores:
Hic inter violas,thymum, liguſtrum,
Narciſſos, hyacinthinóſque flores,
Fons ſcatens vitreis aquis ſuſurrat.
Hunc pomaria tam beata cingunt,
Ver vt perpetuum colant,& vſque
Argutis auibus canora vernent.
Regis Alcinoi fuiſſe credas.
Patens area propter ima fontis
Labra tenditur,hanc tegunt corymbis
Pallentes hederæ,& roſas achanti
Flexo vimine textiles obumbrant,
Lentæ lilia ſubligant geniſtæ.
  Sub his floribus apparata menſa eſt,

Inſtratúſq; thorus tapete picto,
Et Semiramia manu figuris
Diſtincto varijs,ſuper tapetum
Albet mappula delicatioris
Villi,Barbaricis notata punctis.
De menſis Abacus nitens acernis
Pandit vaſcula Mentoris vetuſta,
Priſcorúmque toreumata aulicorum.
Ætate,& facie pares miniſtri,
Nympharum Triuiæ chorum æmulantes,
Expectant thalamo beatiore
Diuam,& Aſcanium labore feſſos,
Pars ſacris adolet focis penates.
Et iam ſol medium ſecabat axem
Flammis omnipotentibus coruſcans.
Tandem numine prodeunt ſecundo.
Felici omine,quicquid eſt ferarum
Magno pontifici dicant Iulo.
Crines ſubtilibus roſis coronant
Vnguentis Megalenſibus madentes,
Cuſtodit ſoleas puer relictas.
Sponda ſe mediam locat Diana
Gemmis ſplendidulis decora virgo,
Pòſt,multo Aſcanius coruſcus oſtro.
Flexo poplite cernuus miniſter
Dat ſummis digitis aquas odoras:
Mox mantilia Nympha ſubminiſtrat.
Apponunt alij nouas figuras
Extructæ Cereris,Dryas catillum
Fragrantem Ambroſia gerit Dianæ.
Poſt hanc ſyderei ferunt ephebi
Lances ordine.Phaſiana prima eſt,
Stat Iunonis auis ſuperba cauda,

Phœnicopterus eminente lingua,
Et criſta Meleagrides rubenti,
Et pluma niuei patent olores.
Hinc albi iecur anſeris tumebat.
Hinc capo Cybeli deæ dicatus.
Perdices ſtrue maxima ferebant,
Et pulpæ melioris Attagenes.
At ſturnos inopes, grues, palumbes,
Cunctas cortis aues cocis relinquunt.
Subuectant alij ſalariorum
Quicquid ars potuit nouare lauti.
At farcimina dant vetuſtiora,
Turget lactea ſuminis papilla,
Campano petaſone gloriantur,
Veſtino quoq; caſeo intumeſcunt.
Non lucanica,non tomacla deſunt
Farcto ventre ſuis ſolo ex Faliſco.
Non deeſt oxygarum,offulæ,minutal,
Liba adorea,candidæq; pultes,
Conchis,Glandia,Spondili,Botelli,
Nec muſtacea lixulæ Sabinæ
Cerebella auium,ſaláxq; bulbus,
Nec iecuſcula iuſculis odora:
Nec deſunt patinæ omnium nepotum.
Exquiruntur & omnibus popinis
Pulmentaria veſca,quæ palatum
Irritare ſaporibus putentur.
Vincunt fercula cogitationem,
Nec ſtilus meus explicet,nec vſquam
Maiore in pretio fuit culina.
Nuſquam prandia ſumptuoſiora.
Triumphalia erant minora multo.
Nemo pontificum dapes reponat,

Aut cœnis Saliaribus laboret.
Ponunt mox alij maris rapinas,
Mullos Adriaci ſalis colonos,
Murenas Siculis aquis natantes.
Latum ampliſſima fert patella rhombum,
Baiana oſtrea,murices,lupóſque,
Auratas, acipenſeres, ſcaróſque,
Structoris manus erudita raptim
Cultello dirimit,ſecátq; paruo.
Dum cœnat,citharis comatulorum
Et cantu vario,nouóque plauſu
Valles vndiq; concauæ reſultant.
Et iam prima epulas quies tenebat,
Cum cellarius eligit miniſtros
Bacchi munera læta qui propinent.
Hæc eſt amphora nectaris beati,
Qua Latonia ſola proluatur.
Trullam hanc Aſcanio dedere Galli
Spumantem Bromio Pariſiorum.
Miſce his tu cyathis Dryas Falernum,
Tu cape has pateras puer Caleni
Inger tu hos calices Opimiani,
Vos Setina date his ſcyphis vetuſta,
At vos Cæcuba fundite hoc triente,
Nomentum dedit hanc heri lagenam.
At Surrentum hodie cadum hunc picatum.
Cupa hac conditur Adrianus humor.
Priuernatia congio hoc Sagunti,
Chium hoc vrceolo ſapit rotundo.
Bio hæc ſeriola optimo redundat.
Plena hæc aurea defruto metreta eſt.
Mulſum hæc cirnea dulcius recondit.
Tum bellaria largiora ponunt

Menſæ delicias deûm ſecundæ,
Electiſſima poma porriguntur.
Inter quæ Melimella principatum
Malorum facile omnium obtinebant.
Poſt Petitia parua,Manliana,
Tum Spadonia,Græcula,Appiana,
Lanata,Orbiculata,Septiana.
Dant Pannucia,Serica & Gemella.
Ad hæc Cruſtumijs pyris abundant,
Succi plena tument Falerna ciſta,
Et longo pede Dolobelliana,
Pompeiana placent fauore Magni,
Et Teſtacea de colore teſtæ.
Dant Vocania,Laurea,& Volema,
Ampullacea prominente collo,
Nardina & Decumana grandiora.
Hæc tum nomina repperit vetuſtas,
Nunc ſęclum incipiens nouis ineptit.
Adduntur Cariotides mariſcis,
Et Cydonia coctanis recincta,
Et tuber Libycis madens pruinis,
Nux,amygdala,pinea,atque iuglans,
Laxant caſtaneæ ſuos echinos,
Picenas quoq; porrigunt oliuas.
Ollares etiam dabantur vuæ.
Ponunt frigore gratiora rapa.
Plura his & meliora,quæ ſilentur
Redundantibus ingerit caniſtris
Miris munditijs ſecunda menſa.
Exempta procul eſuritione,
Et menſis procul omnibus remotis,
Sic eſt poſt epulum locuta virgo:
Aſcani Ducis optimi propago,

Ingens purpurei decus ſenatus,
Vides vt iaceant in orbe cuncta,
Quæ mortalibus eſſe iam ſolebant
Vitæ præſidium laborioſæ,
Et quibus tenebris operta virtus
Paſſim calcibus improbis teratur.
Quid primum querar, ordiárve primum?
Cum ſuperſtitio deos putaret,
Id quod quenq; ſuus mouebat ardor,
Mundus artibus optimis ſcatebat.
Poſtq̃ de Solymis deus peruſtis
Veræ relligionis imperator
Noſtra numina vana diſſipauit,
Et totum pedibus ſubegit orbem,
Apportans pereuntibus ſalutem,
Ius, fas, veridicas tulítque leges,
Et mores docuit bonos, ſuóq;
Culpas ſanguine omnium *expiauit*,
Vt clauſum ad ſuperos iter pateret,
Fit mutatio numinum repente,
Certatim properant, volántque cuncti,
Et cultus auidi nouos adorant.
Faſſi vnum coluere. Sed quod ille
Ferre omnes voluit, tulere pauci.
Nec omnes capiunt, quod omnibus dat.
Vt peruerſa hominum, malignáq; eſt mens,
Verſa in ſegnitiem fides, & omnis
In quæſtum pietas. Simul ſecuta
Miris illecebris placens voluptas.
Nunquam deliciæ ſupiniores,
Nunquam auaritiæ altior charybdis.
Quando ita ambitio negotiata eſt?
Quando nequius, inquinatiúſve

Peccatum?Patet Ilias malorum
Grandis,fons ſcelerum ſcaturientum
Vel gentes penitiſſimas reuiſit.
Quæ veſtro ſine numine inſoleſcunt,
Bacchantúrque magis monente nullo.
Tu vero genus inclytum ſenator
Flamen ætheriæ Dialis aulæ,
Quo res publica tota gloriatur,
Cuius cardine ſuſtinetur orbis,
Ne mentis propriæ inquilinus erres,
Ab omni popularitate debes
Diuinos animi auocare motus.
Nec plebecula quid miſella latret:
Sed quàm ſit fragilis,caduca,fluxa,
Et quàm lubrica vita cogitare,
Cauſas diſcere & æſtimare rerum,
Quídnam gigneris,vnde,quò feraris.
Spem longam reſeces,vides in orbe
Nihil perpetuo tenore verti.
Si fortuna facit pecunioſum,
Nil remordeat eſſe liberalem.
Scis quantum deceat potentiorem,
Vt comi domus hoſpitalitate
Ianuis bipatentibus fatiſcat.
Laus non vltima,diſplicere nulli,
Præſtare ingenuum,facillimúmq;,
Verbis parcere contumelioſis,
Seruorum meminiſſe,qui fideles
Aduerſis fuerint,maliſq; rebus.
Nouit Aſcanius,quid ipſa dicam.
Nec caſus memorabimus peractos.
Quis fratrem ſine queſtibus reuellat:
Ducem Inſubria quem tremebat audax?

Quis ſiccis poterit nepotem ocellis
Regem Parthenopeium referre?
Ærumnas tibi quis peculiares
Monendo renouet? Satis, ſupérq;
Deplorauimus iſta, dum ruebant.
Et nunc ſis quibus erutus ruinis,
Et qui ſis modo redditus memento.
Nec tam perdita, quàm reperta cur..,
Perfer qualiacunq; non pigebit
Tot pericula ferre, tot tuliſſe.
Poſſem pluribus admonere, & vltrà
Quæ pœnæ maneant malos docere,
Et quæ præmia debeantur illis,
Qui non corporeo obliti ſepulchro
Perſtringunt animi igneum vigorem,
Nec terræ infodiunt datum talentum,
Ni tibi iſta domi elegantiora
Naſcerentur, & vnicus deorum
Veſtris vatibus omnia explicaſſet.
Ad hæc Aſcanius refert: Diana
Syluarum & nemorum patrona virgo,
Seu Proſerpina noctibus relucens,
Seu Lucina, Hecate, vel alma Iuno,
Dictynna, aut Triuia expetis vocari,
Te quæcunq; meum leuas laborem
Semper pectore conditam tenebo.
Veſper interea exiens Olympo
Nocturnis comitantibus tenebris,
Mergénſq; Oceano caput ruebat.
Iámq; in faucibus atrij miniſtri
Pæana ad litui ſonum canentes
Expectant in equis heros ituros.
Lucum Delia fertur in propinquum,

Denſæ Oreades hinc & hinc ſequuntur.
Stipant Aſcanium ſuæ cohortes,
Ardentes animis redire in vrbem.

FINIS.

ITER IVLII II. PONTIFICIS RO. PER HADRIANVM CARDINALEM SANCTI CHRYSOGONI.

AVguſti memoranda dies viceſima ſexta
Pontificem magna Roma dimiſit Iulum,
Pene omni patrum, & procerum comitante ſenatu.
Formello pius excepit Iordanus,& vxor
Moribus, ingenio,formáq;,& nomine Felix.
Poſtera lux Nepete antiquũ, tũ ꝓxima Veios
Oſtendit: mox per Cimini mõtémq; lacũmq;
Tendimus inſignẽ per balnea multa Viterbũ.
Diſcordes bonus hic ciues pacauit Iulus.
Præbuit hinc celeber mõs dulcia vina Faliſcꝰ,
Detinuítq; diem.Veterẽ pòſt vidimus vrbem
Excelſæ rupi impoſitam ſine mœnibus vllis.
Hic templũ genitrici ingẽs,cui ſculpta vetuſto
Marmore ſtat facies,ſpirãtq; ĩ marmore vultꝰ.
Carnaiola procul pons hinc ſex millia diſtans
Cyaneas tranſmittit aquas,ſparſáſq; paludes
Per ſata,per ſyluas: ab quãtũ abſumitur agri.

Plebis ad indomitæ caſtrum peruenimus,inde
Impoſitæ apparent Peruſinis collibus arces:
Caſtellona lacus Traſymenus mœnia cingit,
Hunc ratibus læti tranauimus,Inſula lætos
Accipit hoſpitio,Paſianum allabimur,vnde
Proſpicimus campos Romanis oſſibus albos.
Seruat adhuc nomē locus:& de ſanguine fuſo
Sanguineos campos Peruſini nomine dicunt.
Hic vbi commiſſo fallax certamine Pœnus
Flaminiúmq; ducē,Mauortiáq; arma ſubegit:
Per colles,ripámq; lacus Corclana ſubimus
Mœnia,oliuiferis tumulis lætiſſima rura:
Vicina placuit patribus recubare ſub vlmo.
Hic ſimul occurrūt equitū,peditúmq; cateruæ
Vrbinate duce,illo nec melior fuit alter,
Nec pietate prior,ſed nec præſtantior armis:
Tot dotes iuueni inuidit lapidoſa podagra.
His circumſepti legionibus,ordine longo
Ingredimur Peruſinam vrbem, ciuilibus actā
Euerſámq; odiis,hanc tu pater optime Iuli
In placida tandem cōpoſtam pace relinquis.
Nō ꝓcul oppidulū eſt,Fractā cognomie dicūt,
Amnis obit muros cœno,& graue olētib⁹ vndis.
Huc vbi delati,montes Eugubia tecta,
Hærentémq; iugis vrbem ſuperauimus,inde
Perpetuos colles Catiani villula findit:
Villula munifico non aſpernanda popello.
Hos præteruectis tumulos plebecula callem
Quæ colit anguſtū,Cagli cognomine dicunt,
Occurrit facie obducta,nam tabida fertur
Infeciſſe lues,celerı pede fugimus omnes.
Hinc ad aquas Lanias prexim⁹,vnde Methaur⁹
Confuſus Gauno Foruli ſpectacula præbet.

Eſt operæpretium verſu deſcribere mirum
Naturæ ludentis opus,ſtant vertice ad auras
Hinc atq; hinc mõtes prærupti,flumine ſubter
Secretis labente vijs,vt fumus ab imis
Surgat aquis,latéq; fluant aſpergine cautes,
Rupis ad extremum læua venientis ab vrbe
Porrigitur molis dorſum,quà ſemita nulla,
Nulli aditus quõdam,nec erat via peruia cuiq;.
Cæſar inacceſſam patefecit Titus:& illam.
Quantum acie poſſunt oculi ſeruare cauauit,
Inſcripſitq; fores:& adhuc veſtigia vtrunq;
Limẽ habet,ſcabro & fragili vix cognita topho
Sunt ſoliti hac camera multi latitare latrones,
Exceptóſq; viatores demergere in amnem.
Repſimus è crypta,atq; anguſta fauce viritim
In campos Vbalde tuos,hinc imus in vrbem,
Vrbinum dixere patres tua regia tecta.
Ardua quæ ſaxo colitur Macerata vetuſto
Hinc petitur,vicóq; breui ſuccedimus,inde
Scandimus excelſas nymboſa cacumina pẽnas
Diue Marine tuas,tumidi hic ſubſidere mõtes
Incipiunt,ſuperóq; mari conſternere littus
Planiciem ingẽtem terris,opibúſq; ſuperbam,
Gallia qua fluuio Rubicone comata pateſcit.
Italiæ hic finis quondam,nunc omnia miſcet
Effera Barbaries,antiquáq; nomina vertit.
Sauignana vocant pinguiſſima rura coloni.
Huc madidi multóq; luto,feſſíq; venimus.
Progreſſi meliore via,cælo grauiore
Cæſænam intramus,culices auertere ſomnos
Omnibus,& varijs multos maculare figuris,
Pompili,Liuíq; forum diuertere cogunt:
Terra ferax,populúſq; ferox, ac cæde frequẽti

Terribilis,ſempérq; furens ciuilibus armis.
Vt ter quinq; dies abierunt,Liuia tecta
Linquimus,atq; iterũ mõtes iubet ire per altos
Iulius,& Caſtri ad lęuam iuga viſere Cari.
Imus præcipites per mille pericula rerum,
Turrigeráſq; arces,rupes,& inhoſpita ſaxa.
Appenninicolæ accurrunt,viſóq; ſenatu
Reptãtes genib9 p humũ noua numina adorãt:
Mudiana iacet vaſto depreſſa barathro
Accola torrenti,truncis,ſalebríſq; fragoſo:
Hanc terram pedibus celſo de monte ruentes
Prẽdimus,& placido curamus corpora ſomno.
Poſtera lux alios ſcopulos, cælóq; propinquas
Nubigenáſq; alpes aperit,Marradia vulgus
Saxa vocat,ſummũ excipiunt Magalia Iulum.
Inde Palatiolum ſtatio opportuna labori
Hoſpitio laſſos refouet,tum fluminis arcta
Prouehimur ripa tenui diſcrimine euntes.
Eſt locus extremis in mõtib9 aſper Hetruſcis,
Hunc dictum perhibent à tuſſi Tuſſinianum:
Huc quoq; delati montes deuouimus omnes.
Orta dies latos campos,& amœna vireta,
Cornelíq; forum,feliciáq; arua reducit.
Hic meus ortus habet ſedes Papienſis auitas
Nobilis, & clarũ genus alto à ſanguine ducit.
Conſtitit hic paſtor,dũ proſpicit omnia,Iulus:
Et belli,pacíſq; ſimul dum pondera librat,
Cõſilióq; patrum rerum moderatur habenas.
Appulit interea Gallorum exercitus ingens,
Conſeruitq; manũ, & muros circũſtetit armis
Felſina docta tuos:volat impiger actus ab vrbe
Nũtius:& Serram exactã,pulſúmq; Tyrannũ,
Excuſſúmq; iugum patriæ ceruicibus affert:

Pontificem implorat feſſis ſuccurrere rebus.
Hoc oratores certatim ex vrbe frequentes
Expoſcũt,patriæq́ꝫ patrẽ properare precãtur.
Thura adolet Iulus templis,ſacriſq́ꝫ peractis
Tẽdit iter,greſſum celerãs,vrbiq́ꝫ propinquat.
Vrbs antiqua ingẽs Hetruſcis regia quondam
Felſina:tum Bois fato irrumpentibus impar
Accepiſſe nouum fertur Boionia nomen:
Verum vbi ſunt Boi Romano milite pulſi,
Barbariem excuſſit,cœpitq́ꝫ Bononia dici:
Subditur ad Boream radicibus Apennini,
Planicie accliui,procumbens ſolis ad ortus,
Inter aquas Sapinę,& Rheni:q̃rũ vtraq́ꝫ in vrbẽ
Ducta vehit,reuehitq́ꝫ rates,piſtrinaq́ꝫ verſat.
Æmiliæ decus,& belli,paciſq́ꝫ patrona:
Diues opum variarũ,& nullius indiga cultus:
Muſarum domus,atq́ꝫ omnis nutricula iuris.
Iamq́ꝫ dies aderat,mediũmq́ꝫ vehebat ad axẽ
Omnia cõſpiciens Phœbææ lampadis aſtrum,
Obſedere patres maioris limina portæ,
Qua modo Felſinea paſtor requieuerat æde:
Porticibuſq́ꝫ amplis expectant numen Iuli.
Tandem de Thalamo ſella ſublimis eburna,
Geſtatuſq́ꝫ hominũ ſcapulis,lõgo agmine ꝓdit:
Cui trabea ex auro,gemmis, oſtroq́ꝫ coruſcat:
Tempora conchili fulgent redimita tiara:
Progreditur procerũ legio tua Felſina proles,
Æratæq́ꝫ ruunt acies,clypeataq́ꝫ circum
Agmina fundũtur:placidos dat Curia greſſus.
Æquati ſpatijs omnes,& veſtibus omnes,
Purpureiſq́ꝫ patres tecti capita alta galeris,
Obuia quæq́ꝫ oculis pręſtringũt numinis inſtar:
Viſendi ſtudio effuſi iuuenéſq́ꝫ ſenéſq́ꝫ,

Et matres pueriꝗ ſimul tecta omnia cōplent:
Culminibúſꝗ aſtāt, portíſꝗ & turrib⁹ hærēt.
Vt vero ad diui venit penetralia Petri
Iulius, aſperſitꝗ patres in limine primo
Rore leui: geminis manibus veneratus ad aras
Effigies ſacras, Grates quas poſſumus inquit
Accipe CHRISTE de⁹, nā q̄ ſat digna queam⁹
Munera? quas laudes humana voce referre?
Tu nos incolumes per tot diſcrimina vectos
Vrbe hac Felſinea ſine cęde, & ſanguine donas.
Da pater omnipotēs, rerúmꝗ æterna poteſtas,
Sic ſuperos penetrare aditus, veróſꝗ triūphos,
Terreno inuolucro exutos, vitijſꝗ ſubactis.
Hæc vbi ſupplicibus votis orauit Iulus,
Quiſꝗ domū ꝓperat, factóꝗ hic fine quieſcit.

FINIS.